GRIGORE BĂJENARU

TAINA LUI MIRCEA – VOIEVOD

Copertă și ilustrații
IOAN DEAK CLUJ

GRIGORE BĂJENARU

TAINA LUI MIRCEA-VOIEVOD

roman istoric

EDITURA ION CREANGĂ

Mamei mele, ANA I. POPESCU-BĂJENARU, de la care am auzit cele dintîi și cele mai frumoase legende istorice, îi închin cu dragoste și recunoștință această povestire de străveche și aleasă vitejie românească.

CAPITOLUL I

Ni se arată cum o grozavă întunecime de soare dintr-o zintîi de Ghenar, de-acum aproape şase sute de ani, tulbură multe minţi care pînă atunci păreau limpezi şi luminate.

ERA ZINTÎI DE GHENAR, 1386, sărbătoarea sfîntului ierarh Vasile cel Mare şi oamenii se aflau în întreaga Ţară Românească strînşi la petrecere, cînd, deodată, în liniştea desăvîrşită ce cuprinsese întreaga fire, se porni o adiere primăvăratecă, neobişnuită şi ciudat de dulce pentru luna aceea de la mijlocul iernii.

Trecuseră aproape trei ceasuri şi jumătate de la nămiezi. La palatul domnesc de la Cetatea de Argeş, copiii de casă, la porunca lui Dan-Vodă, domnitorul ţării, deschiseră ferestrele, ca să pătrundă aerul tare, curat, rece, de afară şi să alunge duhoarea grea, rîspîndită de vin şi răsuflare omenească.

Încăperea în care se dădea ospăţul era mare; sfeşnice groase de argint cu lumînări de ceară curată erau prinse în pereţi.

Sala avea o intrare largă cu uşi de tisă, bătute în fier, şi două ieşiri în părţi; patru ferestre mari străjuiau cei doi pereţi ce se aflau faţă în faţă.

*

După o bună şi chibzuită rînduială, femeile nu luau parte la oaspeţele bărbaţilor. Şi pe bună dreptate aceasta: de la cîteva pahare de vin în sus limbile mesenilor prin-

deau a spune vorbe de măscară ce nu se cuvenea a fi auzite de urechiușile femeiești.

Dar dacă gingașa făptură a semenului bărbătesc nu se arăta la petrecere, dibăcia, hărnicia și priceperea ei se vădeau cu prisosință în tot ce se pregătise din belșug la acest ospăț.

Mircea-Vodă, fratele vitreg al domnului, se ridică și rosti cu multă bucurie în glas:

— Rugăm pe măria sa Dan-Vodă, prea iubitul nostru frate și domn, precum și pe cinstiții oaspeți ai mesei noastre să binevoiască a gusta acum dintr-o aleasă și dulce mîncare, întru înfăptuirea căreia îndelung s-a străduit prea cinstita și mult iubita noastră mamă Calinihia-Doamna.

— Să gustăm... să gustăm! strigară oaspeții cu bucurie, dornici de a-și îndulci gura după atîtea fripturi de iepuri și mistreți ardeiate și stropite cu sosuri drese cu piper ce le pișcaseră limba.

Dan-Vodă zîmbi cu mîhnire și-i șopti fratelui său mai mic:

— O, cît te fericesc, Mirceo, că Dumnezeu ți-a ajutat să te bucuri de viața mamei tale. A mea m-a părăsit pe cînd mergeam de-a bușilea.

— Dar și măria ta te-ai bucurat de îngrijirea Doamnei Calinihia, răspunse Mircea zîmbind cu dragoste. Doar ea te-a crescut, împreună cu mine.

— Și pentru aceasta am să-i port recunoștință toată viața mea. Dar poruncește acum să se aducă cele făgăduite mesenilor.

Mircea-Vodă făcu semn către una din ușile ce duceau spre cuhniile domnești și-ndată se iviră slujitori cu tăvi mari de argint în mîini din care se ridicau aburii plini de dulci miresme îmbietoare.

— Iată, iubiți oaspeți, aci aveți mere cretești coapte în

aluat. Poftiți, gustați și, de vă plac, nu vă sfiiți a mai cere, că în cuptoare se mai află din belșug.

Într-adevăr că această gustoasă și dulce mîncare de încheiere a ospățului plăcu mai mult decît toate celelalte. Era de o bunătate nemaiîntîlnită pînă atunci. Mărului i se scosese cu dibăcie, spre a nu fi stricat cumva în rotunjimea lui, miezul cu sîmburi și-n loc fuseseră puse stafide cu miere și scorțișoară. Apoi, se acoperise mărul cu aluat de făină frămîntată cu lapte, unt alb de bivoliță și ouă. Iar merele, astfel învelite, la scosul lor din cuptor, fuseseră opărite din belșug cu miere fierbinte.

La această deosebită mîncare, se aduse un vin dulce cu iz de tămăioasă.

Fețele tuturor erau pline de surîs și voie bună, cînd deodată, lumina zilei, puternică și aurie pînă atunci, începu să pălească, acoperită de o umbră ce se lăsa ușor, învăluind totul parcă într-o pătură cenușie.

Adierea prinse apoi putere, se-ntări și brusc se preschimbă-ntr-un vînt tăios, aspru, șuierător, care-ți da fiori de neliniște.

Orătăniile curții domnești începură a sburătăci de colo-colo, fără astîmpăr, negăsindu-și locul, cotcodăcind și îndreptîndu-se spre cotețe la culcare; caii, cuprinși de o grozavă tulburare băteau cu copitele în dușumele, nechezînd speriați și lovind ușile grajdului cu capul, spre a ieși afară; pisicile miorlăiau înebunite de spaimă; iar cîinii, cu ochii ațintiți pe cer, urlau a pustiu, prelung și înfiorător.

Și astfel, în toiul zilei, se lăsă o noapte grea.

Întunericul se făcuse de nepătruns.

Un murmur de groază se ridică din mijlocul mesenilor care săriră în picioare, punînd mîna pe mînerele spadelor, ca și cum acestea ar fi putut înlătura grozava primejdie ce credeau că-i paște.

— Sfîrșitul lumii! — îngăimară boierii înspăimîntați. Pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele noastre! Se văd stelele strălucind mai aprig ca-n toiul nopții. Priviți pe fereastră!

Și-atunci, se auzi glasul lui Mircea-Vodă:

— Închideți ferestrele și aprindeți făcliile. Stați liniștiți, boieri dumneavoastră, precum mă vedeți că sînt și eu și măria sa Dan-Vodă.

— Dar cum am putea sta nepăsători, măria ta, cînd soarele a pierit de pe cer, iar noi ne-am cufundat în întuneric, grăi cu obidă boierul Alăman, cel mai bătrîn dintre toți și cu o barbă mare ca de patriarh.

În vremea aceasta, făcliile fuseseră aprinse și aruncau o lumină tremurătoare pe pereții înnegriți de vreme și fum.

Acum grăi Dan-Vodă, ridicînd mîna a tăcere:

— Boieri dumneavoastră, nu-i nici o price de teamă și neliniște. Să-l rugăm pe prea cinstitul Filos-Logofăt, boierul nostru cel mai învățat, să ne aducă lămurirea de cuviință, așa cum o știe și domnia lui de la dascălii ce i-au luminat mintea cîndva prin alte părți de lume.

Atunci Filos-Logofăt spuse cu glas liniștit și sigur de sine:

— Pînă voi isprăvi de vorbit ce am a vă spune, cinstiți boieri, lumina soarelui se va revărsa iarăși asupra pămîntului. De mă veți asculta cu luare aminte, vă veți da seama că nu aveți pricină să vă neliniștiți. De cîte ori n-ați văzut nori negri care trec prin fața soarelui și-l întunecă, aruncînd totodată umbră asupra pămîntului. Asta înseamnă oare că a pierit soarele de pe cer și nu mai are putere să ne lumineze? Nu! Domniile voastre ați văzut că soarele nu stă pe loc pe bolta cerească, ci de la răsărit se ridică în crugul cerului și-apoi coboară spre apus. Asemenea și luna își are mersul ei. Dar uneori luna se așază în dreptul soarelui și aruncîndu-și umbra asupra lui, îl

întunecă pentru scurtă vreme, adică atîta cît îi stă în față. Așa s-au petrecut și acum lucrurile.

— Oare așa să fie...? rostiră boierii neîncrezători.

— Așa și necum altfel! Aceasta, în limba greacă a țării mele de baștină se numește *„eklipsis"*, adică întunecime, și nu prevestește nimic rău.

— Ba eu, după cîte am aflat din bătrîni, știu că asemenea semne tocmai sînt prevestitoare de mari nenorociri! se scuturâ ca de friguri boierul Coman.

— Da, da, încuviință și jupînul Baldovin. Ne așteaptă molime, războaie și omoruri! Mai bine să ne ferească Dumnezeu de ce va urma!

— Acestea nu-s semne bune, boieri dumneavoastră, se căină și vistierul Manciu. Cine știe ce vremuri grele vom mai întîmpina?

— Și ce se va mai abate peste capetele noastre nenorocite! oftă din adîncul rărunchilor pitarul Ghinea.

La care vorbe, Mircea-Vodă prinse a rîde cu poftă și spuse înveselit:

— Dar nu băgați de seamă, boieri dumneavoastră, că-n timp ce vă văicăriți ca niște babe neputincioase, întunericul s-a și risipit?

Ca la o poruncă, toți boierii își întoarseră capetele spre ferestre , unde lumina se arăta aidoma ca-n revărsatul zorilor, și scoaseră un oftat prelung de ușurare:

— ... Așa e!

— Întîmplatu-vi-s-a ceva, cinstiți boieri? — zice Mircea-Vodă, privindu-l cu coada ochiului pe Filos-Logofăt, prea bunul său prieten.

— Ba, măriile voastre și prea cinstite Logofete Filos, dădu răspuns boierul Alăman, — ba, acum; dar nu se știe ce va fi mai tîrziu.

— Ce va fi — spuse cu glas tare Filos — vă-ncredințez că nu va fi din pricina acestor eklipsis, cum v-am spus

că se numesc, ci pentru că nu vom fi noi chibzuiți și nu vom ști să ne călăuzim pașii cum se cuvine.

— Și-acum, boieri dumneavoastră, spuse Dan-Vodă, să mai grăim și despre trebile domniei, că doar de aceea ne-am adunat la această cinstită masă. Pohtiți de vă așezați, rogu-vă, din nou, în jilțuri. Nădăjduim că luna n-a izbutit să ne întunece și nouă dreapta judecată și că vom găsi calea cea mai bună de urmat, în sfatul ce v-am rugat să binevoiți a mi-l da. Să-l ascultăm dară pe banul Radu Berivoescu.

Boierul numit de către Dan-Vodă să-și spună părerea se ridică sprinten din jilțul care parcă-l lenevise. Era un bărbat tînăr încă, falnic la înfățișare și bine legat.

Privi înainte-i la cei doi frați vitregi și strînse puțin ochii-i vioi, încruntîndu-și sprîncenele, parcă spre a-i vedea mai bine.

Dan și Mircea erau cam de-o vîrstă și crescuseră împreună la curtea răposatului Radu Negru-Vodă, fiul domnului de strălucită amintire Nicolae-Alexandru-Vodă.

Banul Radu Berivoescu nu se miră că, dintre toți boierii, Dan-Vodă îi ceruse lui să-și spună părerea mai întîi. Nu se prea înțelegea cu tînărul domn, care i se părea grăbit întotdeauna a-și aduce la îndeplinire gîndurile, fără a judeca mai adînc asupra lor.

Cumpănit, Banul Radu se lăsa greu, ceea ce nu-i era pe placul voievodului care, în cele din urmă, făcea tot ce-și pusese el în gînd, fără a ține seamă de sfatul boierilor.

„Cîtă deosebire între acești doi frați", cugetă boierul, „amîndoi din același tată, dar avînd mame deosebite."

Își aminti de stingerea din viață a Doamnei Ana, cea dintîi soție a lui Radu-Negru-Vodă, îndată după nașterea lui Dan. Apoi, de căsătoria domnului văduv cu Calinihia Doamna, o grecoaică bizantină, frumoasă și harnică fără

pereche. Aceasta îi dărui doi feciori: pe Mircea și pe Staicu, om cucernic și de o mare bunătate, care trăia singuratec prin părțile Buzăului.

„Bine că lîngă Dan-Vodă se află Mircea", se gîndi Banul Radu Berivoescu, „și-l mai domolește uneori, că altminteri ar lua-o razna de tot. Ciudat! N-au pic de asemănare, nici la fire și nici la înfățișare", își spuse el, privindu-i pe amîndoi frații, ce-i stăteau în față: „cel dintîi, plin de neastîmpăr, iar al doilea, liniștit și cu zîmbetul pe buze".

Dan-Vodă era bălan și cu ochi albaștri, scurt și îndesat, de parcă ar fi cărat saci la moară toată viața; o bărbuță rară și o mustață pe oală îi încadrau fața palidă, trasă și îmbătrînită înainte de vreme.

Lîngă el, sta zvelt și respirînd sănătate Mircea-Vodă: cu părul castaniu, lung, revărsat pe umeri în plete, cu ochii căprui, arătînd istețime și dîrzenie, cu o mustață lungă adusă în jur și frumos răsucită, după portul unguresc.

Dar gîndurile fugare ale banului ținură cîteva frînturi de clipă; glasul lui se auzi limpede:

— Măriile voastre și cinstiți boieri, în țara vecină nouă, a Bulgariei, se petrec lucruri triste și toate vin de la nepotolita sete de mărire, care, după cum spune jupîn Staicu, fratele mai mic al măriilor voastre, este cel mai mare rău din lume!

— Fii ceva mai lămurit, rogu-te, bane, îi ceru Dan-Vodă.

— Adică, măria ta, acolo se luptă între ei, pentru cîștigarea puterii, doi frați de același tată și de alte mame. Cel mai vîrstnic, țarul Straținir, unchiul măriilor voastre și stăpîn în părțile Vidinului, e hărțuit și dușmănit de frate-său mai mic Sișman, domn peste Tîrnova, fosta cetate a împăraților Asănești, și pînă-n Balcani.

— Acestea le știm cu toții, măre, bane, vorba e care-i

părerea domniei tale: pe cine se cade să ajutăm noi, românii, în această luptă?

— De bună seamă că pe țarul Straţimir, care e nepotul de fiică al lui Basarab-Vodă cel Mare, și poartă-n vine același sînge ca măriile voastre.

— Atunci?

— Mă-ntreb eu pe bună dreptate: au de ce nu se înțeleg și ei doi, precum măria ta cu Mircea-Vodă, și să domnească în pace împreună, că sfîntă vorba: „Unde-s doi puterea crește".

— Ce-ai face domnia ta, bane, în locu-mi? Moșul nostru Straţimir ne-a cerut ajutor. Și fiică-sa, prea frumoasa mea vară Dragodana, mi-a trimis carte călduroasă, în care mă roagă ca pe Christos să nu-i părăsesc în această grea izbeliște în care se află ei, cu toți ai lor.

Aci, boierii prinseră a zîmbi furiș pe sub mustață, întrucît știau că Dan-Vodă ține foarte mult la vară-sa Dragodana, care era o tînără de o rară frumusețe, vestită în Balcani, o adevărată domniță din basme.

Și banul Radu nu întîrzie cu răspunsul plin de ascuns tîlc:

— De-ar fi numai să zărești chipul gingaș și plin de farmec al Dragodanei și tot ar merita să mergem la Vidin, măria ta, numai că...

— Numai că... ce? Isprăvește, bane, odată ce-ai început, grăi parcă ceva mai apăsat Dan-Vodă.

— Ți-o spun cinstit, doamne, mi-e teamă de viața măriei tale... Uzurpatorul acela de Sișman e mai tare decît Straţimir; se are bine acum cu otomanii, care au năpădit ținuturile balcanice. Au nu știți că Sișman a mers pînă acolo, încît, ca să se ia bine cu turcii i-a dat-o pentru haremul sultanului Amurat chiar pe soră-sa, prea frumoasa țariță Tamara? Și cînd i-a venit bine, s-a întors

iarăşi împotriva păgînilor. Sişman se pleacă după cum bate vîntul.

— Vreau să ştiu cuvîntul domniei tale hotărît, bane. Pe al celorlalţi boieri îl ştiu de mult. Mergi sau nu mergi cu mine?

La această întrebare, banul Radu îşi umflă pieptul şi-nălţîndu-se pe călcîie, de-i trosniră oasele, spuse răguşit:

— Dar oare s-ar putea altfel, măria ta? Numai că zarea lumii se arată tare tulbure... şi din fundul ei năvălesc ca un puhoi de ape mari ce fac prăpăd în calea lor, otomanii. Noi n-avem nici aşa prea mulţi prieteni adevăraţi, ca să ne facem alţi duşmani. Şi-apoi, nu de viaţa mea mi-e teamă, ţi-am mai spus-o doar.

— De-ar fi ca eu să mă pierd pe-acolo, spuse Dan-Vodă, aci va să rămînă măria sa Mircea-Vodă pe deplin în scaunul domnesc. Dar cînd o rudă a mea de sînge îmi cere ajutor, eu nu pot face altcum.

CAPITOLUL II

Se pune la cale o bătălie și se pregătește o nuntă.

NIȚU, copilul de casă cel mai iubit al lui Mircea-Vodă, făcu o plecăciune în fața domnului și spuse cu sfiala-i dintotdeauna:

— Măria ta, a venit pisarul și... așteaptă și boierii chemați.

— Să vină cu toții deodată—grăi Mircea-Vodă cu blîndeță, încruntîndu-se ca de-o dureroasă amintire ce-i fulgeră gîndurile adormite o clipită.

Ușa grea de stejar se deschise larg, scîrțîind prelung și răgușit, ca neunsă de un veac, și în pragul ei se ivîră: banul Radu Berivoescu, marele spătar Boian și Filos-logofăt, boierii cei mai de credință ai lui Mircea-Vodă, urmați de pisarul domnesc, care se opri lîngă pervaz, așteptînd cu mîinile încrucișate.

— Să trăiești, măria ta! răsunară puternic glasurile celor trei boieri.

— Fiți bine veniți, boieri dumneavoastră. Mai înainte de a vă grăi, însă îngăduiți-mi, rogu-vă, să stau puțin de vorbă cu pisarul. Apropie-te, Vîlcule.

— La porunca măriei tale.

— Ai vorbit cu meșterul pietrar?

— Aşteaptă cuvintele ce trebuie să le cioplească în marmora aleasă de măria ta.

— Scrie dară, pisare:

Vodă îşi ridică privirea în tavanul înnegrit de fumul lumînărilor şi tăria vremii, căutînd parcă cuvintele ce avea să le rostească. Spuse apoi în şoaptă cu multă cucernicie: „Aici odihneşte robul lui Dumnezeu, sfînt răposatul Dan-Voievod, ce a pierit în luptă vitejească, pentru dreptate, credinţă şi prietenie, în ţară străină, în luna lui septembrie a anului de la Christos 1386. Şi de-a pururea fie pomenit cu tot neamul lui trecut la cele veşnice."

Un oftat adînc încheie epitaful domnului. Pisarul abia îndrăzni să îngăimeze:

— Am scris întocmai, măria ta.

— Să văd. Aşa... Numele măriei sale Dan-Vodă, Domnul să-l odihnească cu dreptii, să fie scris cu slove mai mari decît celelalte. Şi cînd va fi asupra lucrului, să mă cheme meşterul pietrar şi pe mine, că nu mă supăr. Mergi sănătos.

Pisarul închise uşa încet după el, iar Mircea-Vodă îngîndurat îşi pierdu privirea pe fereastra largă ce dădea în grădină, unde se răsfăţau în bătaia soarelui de vară tot soiul de trandafiri.

Oftînd din nou domnul îşi mîngîie fruntea cu mîna dreaptă, parcă spre a-şi alunga mîhnirea ce-l stăpînea încă; apoi se-nturnă uşor către boierii care-l aşteptau în picioare, cu smerenia cuvenită.

— Aţi zice că au trecut de-atuncea patru ani, boieri dumneavoastră? întrebă Vodă, clătinîndu-şi capul. Am cugetat că se cuvine a-i pune altă piatră pe locul său de veşnică odihnă, întrucît pe cea veche am aflat-o prea ştearsă de vînturi şi ploi.

— Măria ta, într-adevăr Dan-Voievod şi-a încheiat viaţa mult prea devreme, dar ca un viteaz de frunte, măcar

că Sișman a biruit — spuse cu năduf banul Radu Berivoescu. Dar îi va sosi și lui vremea, fiți fără grijă, așa precum le-a venit întotdeauna văleatul tuturor acelora ce-au semănat vrajba, nedreptatea și asuprirea.

Vodă dete din cap a încuviințare și spuse cu glasul obosit:

— Iubiților mei boieri și cei mai de credință ai mei prieteni, așezați-vă pe aceste lavițe ale odăii mele de veghe și socotiți-vă ca la domniile voastre acasă. Așa! Și-acum să vă grăiesc pe șleau, așa cum ne-au deprins strămunii.

— Apăi, îl întrerupse spătarul Boian, mai marele oștirii, măria ta știi că nouă nu ne-au plăcut niciodată ocolișurile și vorbele meșteșugite, care-ntotdeauna vor să ascundă ceva de primejdie.

— Dragul meu Boiane, continuă Mircea-Vodă, eu știu că mulți boieri ce mi se arată binevoitori în față, șoșotesc în spate și, dacă li s-ar ivi prilejul, nu s-ar trage înapoi de la un rău ce ar putea să mi-l facă.

— Să nu se mai mire atunci și nici să nu se mai văicărească — sări Filos-logofăt cu aprinderea-i de grec, ce nu și-o putea stăpîni mai niciodată — să nu se mai mire, doamne, că, fără a fi pedepsiți, precum ar merita, sînt ținuți mai la o parte și priviți doar cu neîncredere.

— Noi îi știm, mărite stăpîne, întări banul Radu, și-i ținem sub tainică supraveghere.

— Vă mulțămesc și-n inima mea să știți că vă socotesc drept bunii mei frați și cei mai de nădejde bărbați ai țării, împreună cu vărul meu Dan, carele, fiind bolnav, n-a putut veni și el.

Iată acum pentru ce v-am chemat la acest sfat de taină. Am a vă spune mai multe lucruri tare deosebite unele de altele.

— Ascultăm, măria ta! — rostiră într-un glas tustrei

boierii deodată și își pironiră privirile asupra lui Mircea-Vodă, așteptîndu-i cu vie nerăbdare cuvîntul.

Deși trecuseră numai patru ani de la suirea sa în scaunul Țării Românești, Mircea-Vodă își schimbase mult înfățișarea. Era acum mai legat, mai tare parcă, și chipul său, deși blînd, arăta mai plin de bărbăție, mai dîrz, poate unde-și lăsase barbă, așa precum se cuvenea să poarte un voievod în plină putere.

— Iubiții mei prieteni, cunoașteți cu toți la fel de temeinic ca și mine greutățile cu care-am avut de luptat pînă acum și cele ce ne stau în față încă. Gîndindu-mă că după marea bătălie de la Cîmpia Mierlei, Baiazid Sultan nu ne va lăsa liniștiți, întrucît am cutezat a trimite și noi atunci oaste românească împotrivă-i, am făcut înțelegerea de ajutor cu maiestatea sa Vladislav Iagelo al Poloniei.

— Prea bine au fost chibzuite și aduse la îndeplinire toate acestea, încuviință boierii.

— Am împărțit întreaga țară în județe, spre a-i purta de grijă mai bine și mai îndeaproape; iar în fruntea lor am pus să privegheze ca județi, boieri de seamă, adevărați oameni de nădejde.

— Și acestea se cunosc, mărite doamne!

— Știu, boieri dumneavoastră, știu! Dar așa e vorba românească: spre a ajunge la locul ce-l țintesc va să vă spun,... să vă reamintesc la început toate acestea. Am căutat să grijesc și de oaste, precum bine știți, întrucît sînteți cu toții printre cele dintîi căpetenii ale ei.

— Așa este, slăvite stăpîne, și aceasta!

— Și-acum am ajuns unde doream. Am aflat că Baiazid Ilderim plănuiește să ne calce țara în curînd. Oamenii mei de la Brusa și Adrianopol mi-au trimis veste că-ndată ce-și va isprăvi trebile ce le mai are cu vecinii, sultanul va porni spre noi cu mare urgie.

— N-are decît, măria ta! sări de pe laviță spătarul Boian, ridicînd pumnii, îl așteptăm cu brațele deschise, ca să-l îmbrățișem ca ursul din codrii noștri pre vînătorul său.

— Pesemne c-a uitat năbădăiosul Ilderim ce-a pățit tată-său Amurat Sultan cu sîrbii! — mîrîi Filos-logofăt. El nu știe poate că românii nu sînt mai prejos ca vitejie și dragoste de țară și gata la orice jertfă, cînd e vorba să-și apere pămîntul strămoșesc!

Mircea surîse cu plăcere la înflăcărarea logofătului și spuse liniștit:

— Pesemne, Filos, precum domnia-ta bine zici. Dar noi cată a fi pregătiți, ca să-l primim cum se cuvine unui mare sultan cu faima lui Ilderim.

— Ne vom pregăti, măria ta! se auzi și banul Radu Berivoescu. Și poate fi el cît de fulger o pohti, precum îi place a i se spune, că și fulgerul ceresc cel mai puternic strălucește și trăznește doar atîta vreme cît ține ploaia; dar cînd soarele răzbește norii și stăpînește seninul, fulgerul s-a mistuit în genunile fără de fund ale cerului.

— Bine-ai grăit, bane Radule, și tare aș dori să ți se împlinească proorocirea, surîse domnul.

Și iată că deodată înfățișarea acestuia se schimbă și mai mult. Își miji ochii, încrețindu-i la colțuri, într-un zîmbet de șiretenie, și spuse, cam cu sfială parcă, ceea ce nu-l prindea pe Mircea-Vodă:

— Și-acum alta, la care n-aș dori să vă aud că-mi răspundeți că *„țara piere și baba se piaptănă"*.

Boierii se clătinară în jilțuri și își ridicară sprîncenele a nedumerire; apoi ridicară și din umeri, așteptînd nerăbdători. Domnul îi privea surîzînd înveselit și spuse mai departe:

— Intrucît, prea iubiții mei boieri, eu nu sînt babă, ci om în putere încă.

— Iacă, măria-ta, că de astă dată nu mai pricepem o iotă. Binevoiește, rogu-te, a ne lămuri — dădu răspuns Filos, ca cel mai apropiat domnului.

— Dragii mei, socot că a sosit timpul să-mi iau doamnă, spre a lăsa și eu țării vrednici urmași, precum înaintașii mei de cinstită pomenire.

— Asta de mult am cugetat-o noi, luminate stăpîne, și ne miram foarte că nu te mai hotărăști odată. Dar n-am îndrăznit a-ți spune, spre a nu te supăra, răspunse banul Radu.

— Și cine va fi, măria ta, cinstita noastră stăpînă și fericita Doamnă a Țării Românești? — voi să afle mai degrabă Filos-logofăt.

Mircea-Vodă însă, își mîngîie barba-i castanie, oftă și grăi de astă dată în șoaptă, de parcă i-ar fi fost teamă să nu-l audă cineva din afară:

— Vă rog să fiți încredințați, boieri dumneavoastră, că m-am gîndit îndelung la prea frumoasele noastre domnițe și jupînițe, și vă spun cinstit, curat, că tare mi-ar mai fi dat inima brînci la unele dintre ele; însă treburile țării îmi cer să-mi iau de soție o domniță dintre acelea ale vecinilor noștri.

— Ah, ah, ah, luminate doamne, se căină Filos, nu mi-ar fi rușine cu măria ta nici la filozofeștile adunări, unde cred că ai ține tot fruntea, ca și la cele politicești. Ci spune-ne o dată cine este aceea... și-ntru mulți ani să ne trăiască!

— E domnița Mara de la sîrbi, boieri dumneavoastră, fiica despotului Dobromir și bună rudă a răposatului rege Lazăr, care a pierit la Cîmpia Mierlei. E o fată crescută la curtea lui, în frica lui Dumnezeu.

— Aha, făcu Boian, prea frumoasa și buna prietenă a domniței Dragodana.

— Chiar ea, Boiane, încuviință Mircea-Vodă. Și aș dori să știți că la alegerea acestei domnițe cel mai greu cuvînt l-a avut, după inima mea, prea cinstita femeie ce mi-a dat viață, buna și iubita mea maică, Doamna Calinihia.

— Șiii, lungi cuvîntul Filos, spre a chibzui bine cum să spună mai cuviincios... atunci... mărite doamne, pe cînd nunta?

— Îndată ce va sosi domnița-n țară! răspunse Mircea încet, de parc-ar fi rostit o taină.

— Șiii, făcu la fel Filos, cînd sosește-n țară domnița Mara?

— Cînd va fi adusă! spuse rîzînd de astă dată Mircea-Vodă.

— Și cine-o va aduce, doamne?

— Aceia dintre prietenii mei care vor fi în stare să facă aceasta!

Aci, Boian izbucni, prefăcîndu-se supărat:

— Că doar n-o trebui s-o furăm de la părinți, așa cum se obișnuiește pe la noi cîte-odată, și nici n-o fi cine știe ce mare scofală să aduci o mireasă la mirele ei!?

— Ba iată că de-astă dată, Boiane, este — întări Mircea-Vodă.

— Cum așa? — se burzului mai marele oștilor.

— Vezi că vară-mea, Dragodana, cunoscîndu-mi gîndurile mi-a trimis răvaș, precum că sînt mulți: atît dintre boierii sîrbi, cît și dintre ai noștri, ce nu doresc să se facă această cununie.

— Și-atunci?

— Și-atunci, călătoria domniței Mara spre noi nu va fi lipsită de unele primejdii. Și cum mie nu-mi dau răgaz trebile țării să plec...

— Plecăm noi — strigă Boian cu înflăcărarea unui flăcău de douăzeci de ani.

— Aceasta e marea mea rugăminte, boieri dumneavoastră. Cîțiva oameni de nădejde, însoțiți de oșteni aleși pe sprînceană și...

— Eu o aduc, doamne, îi luă din nou cuvîntul din gură Boian, eu o aduc pe măria sa Mara, viitoarea doamnă a Țării Românești.

— De-i așa, Boiane, atunci o socotesc ca și adusă, grăi Mircea-Vodă rîzînd cu poftă și deplină încredințare.

— Numai că am o mică rugăminte, adăogă Boian, să îngădui a ne însoți la această gingașă și totuși grea treabă, credinciosul măriei tale, căpitanul de oaste Petrovan, care ne va fi de mare ajutor.

— De bună seamă, Boiane, ești liber să-ți alegi pe cine pofțești dintre cei mai buni oșteni ai mei încuviință Mircea-Vodă. Apoi bătu de trei ori din palme și-i porunci lui Nițu care se ivise de îndată în pragul ușii:

— Nițule, spune-i, rogu-te, pivnicerului să aducă patru cupe și o carafă din vinul păstrat de la nașterea mea.

— Două! strigă Boian, ridicîndu-și degetul arătător și cel mijlociu ale mîinii drepte. Două carafe, Nițule!

Și întorcîndu-și capul spre dreapta, spuse șăgalnic, cu oarecare sfială:

— Iartă-mă că îndrăznii, stăpîne!

— Ba nu te iert de loc, i-o întoarse Mircea-Vodă. Domnia ta să mă ierți pe mine că am uitat cu ce băutor de seamă am de-a face. Și-acum, boieri, să stăm de vorbă mai cu de-amănuntul despre călătoria domniței Mara, care de pe acum vă așteaptă nerăbdătoare la cetatea Niș.

CAPITOLUL III

Apele nu se revarsă mari numai primăvara.

ERA ACEST STRĂVECHI ORAȘ, Niș, una din cele mai întărite cetăți ale Serbiei, o adevărată fortăreață. Ridicat pe rîul Nișova, cu zid gros împrejmuitor și turnuri înalte cu creneluri și foișoare de observație, avînd și apă din belșug, precum și subterane cunoscute doar de către localnici și care răspundeau în păduri bătrîne de nepătruns, era cu neputință să fie cucerit de cineva, oricît de îndelungat ar fi fost asediul.

Dar dacă pe dinafară era de o cutremurătoare măreție, așa cum românii nu mai văzuseră cetăți decît poate la Curtea de Argeș și la Giurgiu, pe dinăuntru orașul era și mai grozav cu străzile lui drepte de piatră, cu casele înalte avînd două și trei caturi, cu foișoarele de apă și cu grădinile cu felurite soiuri de pomi roditori și flori rare de toate culorile curcubeului.

*

Pe calea cea mare a Nișului, ce străbătea cetatea de la răsărit la apus în linie dreaptă, mergeau agale, scîrțîind din greu, trei care încărcate cu sare.

Sărarii, mergînd pe jos, îndemnau caii scunzi, dar vîrtoși, mai mult din gură decît cu biciul; iar cînd îl

foloseau îi îmboldeau cu codiriștea, nu-i plezneau cu șfichiul înflorat, spre a nu-i obosi și mai mult.

— Mai văzurăți vreodată asemenea cetate măreață, fraților? grăi cel mai vîrstnic, că iată eu, măcar că m-apropiu de cincizeci de ani, mărturisesc cinstit că nu... și-am colindat ceva la viața mea! Zău că nu vă mint, dar parc-aș merge printr-o cetate din basme, așa cum se spune, de pe tărîmul celălalt!

— Nici nu-i de mirare, măre Dobre! îi răspunse un bărbat în putere, foarte plăcut la înfățișare, cu ochii negri ca tăciunele și mustața în furculiță. Nu-ți amintești ce ne-a spus stăpînul, cînd am pornit la drum...: că aci, la Niș, e locul de naștere al aceluia care, mai tîrziu a fost Constantin cel Mare Împărat?

— Așa e, vere. Acum venii eu acasă!

— Hei, bată-te norocul, — rîse cel de-adinioară, — ba de mult plecarăm noi cu toții de-acasă, să vedem însă cum ne-om înapoia! Și-acù, ca să nu-mi uit vorba, era firesc ca marele împărat Constatin să aibă grijă de locul său de baștină.

— Atunci are ceva ani, nea Boiane, ai?

— Ceva, măi,nepricopsitule?! Păi cetatea asta e rămasă de la romani, răspunse rîzînd cu poftă acela căruia-i spuneau Boian. Pe-atunci i se zicea Naissus, așa să știi. Numai de la Constantin Împărat și au trecut o mie și mai bine de ani. Auzi, colo! Dar ian să mai lăsăm vorba; îmi pare c-am ajuns.

— Și mie, încuviință unul din sărari ce părea mai isteț. După spusele celor de la straja porții, aci trebuie să fie casa cu pricina.

Boian, care mergea în fruntea carelor, ridică biciul, fluturîndu-l o clipă și strigă:

— Pppttrrruuu, caii! Hoo, zmeii tatii!

— Ppttrruu! se auzi repetat îndemnul de oprire de către ceilalți.

Dinaintea lor se vedea o împrejmuire de zid de un stat de om înalt, iar înăuntru se ridica falnică o casă mare cu un cat, avînd tencuiala portocalie, iar ferestrele largi și luminoase, vopsite-n verde, ca și acoperișul de șindrilă măruntă. Casa era așezată în mijlocul curții, lăsînd în față loc pentru grădina cu flori.

Boian își sumese ițarii, strîngîndu-și brîul mai bine, tuși spre a-și drege glasul, apoi prinse ciocanul de aramă și bătu cu tărie în poartă de trei ori. Așteptă răbdător și, cînd auzi zgomot dinapoia zidului, îi spuse lui Petrovan:

— Dă tu o gură pe sîrbește c-a sosit sarea.

Petrovan se trase doi pași înapoi și punîndu-și mîinile pîlnie la gură, strigă umflîndu-și bucile obrazului, de parc-ar fi suflat într-o trîmbiță:

— A sosit sarea! Deschideți poarta mare!

Dar nu se deschise decît un căpăcel la poarta cea mică, prin care priviră doi ochi iscoditori. Abia apoi scîrțîi din țîțîni poarta cea mică și-n cadrul ei se arătă un slujitor tînăr cu spanga-n mînă.

— Fiu! Fiu! Fiu!... măăă, să fie-a naibii de treabă! — fluieră Boian cu adîncă mirare. Aștia se ferecă mai dihai ca la o monastire de maici. Mai strigă-i o dată, Petrovane, că poate e surd, sărmanul! Nu vezi cum se zgîiește la noi?

Petrovan îi grăi mai tare decît s-ar fi cuvenit, fiind încredințat că vorbind într-o limbă străină va fi mai bine înțeles astfel:

— Fii bun, prietene, și spune-i domniței Mara că a sosit sarea! Atît! Dar ceva mai repejor! și-i trase o înjurătură pe românește în hohotul de rîs al tovarășilor săi de drum.

Omul le trînti poarta-n nas și se duse grăbit. Și îndată după aceea se auziră răpăind pe treptele scării de sus niște picioruțe repezi, ce mergeau mai grăbite decît vorbele ce le rostea stăpîna și din care nimeni nu-nțelegea nimic.

Poarta mică se dete-n lături și-n fața sărarilor se ivi o fată așa de frumoasă cum cei sosiți cu carele credeau că putea fi numai Ileana Cosînzeana din basmele românești.

Boian abia-și stăpîni un fluierat de admirație și se uită la Petrovan care înțelese și spuse din nou în sîrbește, de astă dată molcom:

— Sărutăm dreapta, măria ta. Am sosit cu sarea după porunca știută și, de s-ar putea, am voi să stăm puțin de vorbă.

— Poftiți de intrați! spuse fata cu un glas de parcă ar fi sunat o salbă de clopoței de argint.

Sărarii intrară fără a-și lua ochii de la ea. Și-ntr-adevăr că aveau ce privi. Era ca la șaptesprezece ani, înăltuță, împlinită; avea fața albă, părul castaniu și ochii albaștri cum e cerul în cea dintîi zi senină de primăvară; mijlocul, cît să-l cuprinzi în două palme.

Mara o luase înainte și spuse ceva în șoaptă slujitorului care aștepta cu gura căscată, neștiind ce să creadă că e cu cei nouă căruțași plini de praf și sudoare.

Iar sărarii, după dînsa.

Ajunseră într-o odaie spațioasă, cu ferestrele ca niște mari ochi de lumină la care se vedeau în ghivece flori gingașe din țări străine. Pe de margini, lavițe cu scoarțe înflorate. Peretele din spre răsărit era străjuit de icoana sfîntului ierarh Nicolae, făcătorul de minuni, cu o candelă aprinsă dedesubt. În mijloc, o masă mare și grea de stejar afumat, la care-ar fi putut mînca peste treizeci de oameni.

Fata întinse mînuța-i subțire și albă ca de crin spre laviță, făcîndu-le semn să șadă, ceea ce sărarii, obosiți de mersul pe jos, făcură de-ndată, fără să aștepte a mai fi rugați a doua oară. Apoi, auziră că i se dă slujitorului o poruncă și se bucurară foarte cînd Petrovan, tălmaciul lor, le spuse scurt: „Ne-aduce de băut, fraților!"

Și-ntr-adevăr, că slujitorul se-ntoarse cu două femei tinere, frumos și curat îmbrăcate, ce purtau două tăvi cu două carafe mari cît niște donicioare și nouă cupe, atîtea cîți oaspeți erau, întrucît unei fete nu-i era îngăduit a bea sau a mînca laolaltă cu bărbații ce nu-i erau nici rude și nici prieteni.

Dar nici nu apucară căruțașii să bea pînă-n fund cupele ce le fuseseră umplute, că în odaie intră cu pași grei și apăsați un munte de om între două vîrste, care le grăi cu multă bunăvoință:

— Fiți bine veniți, cinstiți oaspeți! Spuneți-mi, rogu-vă, cine e mai marele domniilor voastre?

Atunci se ridică Boian, punînd pocalul pe masă, și grăi întinzînd mîna-i aspră și arsă de soare:

— Eu, măria ta, marele spătar Boian, și... aci se opri zîmbind și privi la fată cu nespus drag, acum peținitorul domniței Mara pentru măria sa Mircea-Vodă, domnul Țării Românești.

Uriașul strînse mîna întinsă cu atîta voie bună și grăi din nou:

— Încă o dată, fiți bine veniți!

Apoi strigă cu un glas ca de tunet:

— O cupă și pentru mine, spre a bea cu acești prea cinstiți oaspeți!

Slujitorul îndeplini de îndată porunca stăpînului și rămase neclintit lîngă ușă, spre a fi gata la alte porunci. El privea țintă la domnița Mara și tresări cînd îl auzi pe despotul Dobromir că grăiește încruntat:

— Cunoaştem totul dinainte cum se cuvine şi ştim că sînt mulţi rău voitori ce nu văd cu ochi buni această legătură.

— Le-om veni noi de hac, măria ta, răspunse hotărît Boian, dar ne e tare degrabă. Cu cît vom sfîrşi mai repede treaba ce ni s-a încredinţat, cu atît mai bine pentru toţi. Dacă dormim cumsecade în această noapte, noi mîine sîntem gata de întoarcere. Că, de venit, venirăm noi bine chiar, părînd a fi nişte bieţi negustori de sare; dar la înapoiere n-o să mai meargă la fel de uşor. Aşa că să le facem pe toate cît mai degrabă, după cum spusei.

— Prea bine, încuviinţă bătrînul. Şi vă-ntoarceţi tot cu carele?

— Dar ce Dumnezeu să mai ducem în ele, mărită gazdă? — se uimi Boian.

— Cum ce? — fu de astă dată rîndul uriaşului să se mire. Cîte ceva din zestrea miresei şi darurile de nuntă pentru prea cinstitul şi măritul meu ginere.

Aci, Boian izbucni într-un hohot de rîs de zornăiră ferestrele şi cupele de pe masă. Şi cum tatăl fetei îl privea cu adîncă nedumerire, el îl lămuri de-ndată:

— Păi s-ar putea să facem asemenea greşeală de neiertat? Dacă vom fi cumva opriţi în drum, ce vom spune, avînd cu noi aceste care pline de toate minunăţiile? Că sîntem neguţători de mărunţişuri atît de deosebite unele de altele?! Las-că măria sa Mircea-Vodă este mulţămit să-i sosească mai bine mireasa fără zestre, decît zestrea fără mireasă. Şi-apoi, de vreţi, le puteţi aduce mai uşor măriile voastre, cînd o să veniţi la nuntă. Măcar că Mircea-Vodă are el destule şi de toate din belşug. Eu sînt încredinţat că vom fi urmăriţi, dacă nu pas cu pas, cel puţin pe-aproape. Doar se ştie, după cum spuseşi şi măria ta, că sînt mulţi potrivnici acestei căsătorii domneşti.

Aci, slujitorul de lîngă uşă îşi muşcă fără de voie buzele şi schimbă, fără pricină, dintr-o mînă în cealaltă, tava pe care adusese cupa pentru stăpînul său.

Despotul îngăimă cu adîncă uimire şi grijă:

— Şi-atunci?

— Porunca măriei sale Mircea-Vodă e alta pentru înapoiere.

— Care? — întrebă de astă dată cu nerăbdare Mara.

— Spre a da cît mai puţin de bănuit vrăjmaşilor şi spre a ne apăra cît mai bine cu putinţă comoara de mare preţ ce o ducem cu noi..., (aci, fata îl privi pe tată-său cu coada ochiului şi-l văzu că zîmbeşte cu plăcere, ca şi ea de altfel), vom merge spre ţară pe alte căi decît la venire. Şi iată cum a chibzuit măria sa domnul nostru că e mai bine să facem spre a ne pierde urma de fiecare dată, de ne-ar fi cumva calea aţinută sau de se va lua cineva după noi.

Şi spătarul Boian îşi desfăşură pe de-a-ntregul planul de înapoiere, întocmit cu dibăcie, ca să le înlăture cît mai mult cu putinţă primejdiile la care se aşteptau şi care nu aveau să-i ocolească în această grea călătorie.

*

De astă dată, peţitorii domniţei Mara, din sărari, se preschimbaseră în cinstiţi neguţători de cai ce mergeau în Ţara Românească spre a vedea cîteva herghelii şi cîţiva armăsari tretini, tare preţioşi pentru întrecerile la fugă, dar mai cu seamă pentru prăsilă.

În spatele convoiului venea trasă de doi cai înalţi, o căruţă acoperită cu două rogojini bine prinse de loitre, de n-ar fi putut ghici nimeni cam ce se află înăuntru. Mînătorul de pe capră plesnea de mama focului cu un bici înflorat, fără să-i pese de cutia pe roţi care sărea, troz-

nind din încheieturi pe drumul plin de pietre, praf și noroi.

Acum, călătorii erau în număr de treisprezece, cu patru mai mulți ca la venire.

De la Niș, ei hotărîseră să meargă călare de-a lungul Timocului, în sus, pînă la Zaiciar; iar de aci, de va fi apa rîului mare, cu pluta pînă în dreptul Negotinului, unde urmau să facă popas mare, înainte de a trece Dunărea, spre a intra în Țara Românească.

Aceasta era socotită de ei calea cea mai scurtă și mai lipsită de primejdii. Dar dacă ar fi bănuit cîte peripeții aveau să întîmpine, ar fi ales, de bună seamă, un drum cît mai lung, numai să fie scutiți de atîtea neașteptate și primejdioase întîmplări.

*

Pe la jumătatea drumului, între Niș și Zaiciar, într-o luncă deasă, udată de apa Timocului, poposi în amurg un pîlc de șase călăreți cu caii înspumați și leoarcă de nădușeală. Oamenii erau și ei toți asudați de parcă i-ar fi muiat o ploaie grozavă, însă gurile le erau uscate și abia mai puteau înghiți în sec.

— Trage plosca aia de la oblînc, Mihailo, și trece-o-ncoace, spuse unul din ei că ni s-au uscat gîtlejurile de-atîta goană!

Acel pe care-l numise Mihailo le-ntinse o ploscă pîntecoasă, zugrăvită cu flori albastre și roșii răspunzîndu-i:

— De n-ar fi fost goana asta, n-am fi putut să le-o luăm înainte...

Bătrînul puse plosca la gură, gîlgîi de cîteva ori cu

poftă, o șterse cu podul palmei și-o-ntinse tovarășului său de-alături, oftînd din adînc:

— Apoi că nici așa nu se știe încă de ne-o fi truda cu vreun cîștig. Rămîne de văzut. Românii sînt mai mulți.

— Da noi sîntem mai aprigi și mai iscusiți ca ei, moș Petro! îi răspunse Mihailo înciudat.

— Cu românii nu se știe niciodată de unde sare iepurele! Rămîne de văzut — îi repetă Petro. Și-acum, jos de pe cai și la pîndă, că nu mai au nici ei mult pînă să se apropie. Dacă cele ce ni le-ai spus sînt întocmai, de bună seamă.

— Întocmai așa cum le-ai auzit.

— Om vedea, oftă din nou Petro și sărind de pe cal își îndemnă tovarășii să fie gata.

Dar cei așteptați nu erau chiar atît de departe cum ar fi voit poate urmăritorii lor din luncă, spre a se odihni în tihnă, a-și mai trage sufletul și a chibzui ce aveau să facă.

Cam la jumătate de ceas de la popasul pe malul Timocului, urechea lui Mihailo prinse îndepărtat tropot de copite și uruit de căruță.

— Auzi, moș Petro... ei sînt! Noroc că s-a lăsat întunericul. Nu pot trece decît prin vîlceaua asta de mesteceni și sălcii. Parcă s-au ivit la porunca noastră ulmii ăștia subțiri din părți.

— Bine, bine... prea multă vorbă acum! Hai să ne-ascundem iute.

— Nu știu ce e cu mine, se văită Mihailo, de m-apucă un tremur al naibii.

— Apăi de-om face așa și-n fața lor, mai bine-i să ne lăsăm păgubași. Nu știu de n-am făcut eu rău că m-am luat după gura ta.

— Ai să vezi, moș Petro, c-o să-ți pară bine. Urma alege.

Bătrînul dădu din cap fără să mai răspundă. Apoi trecu în spatele unor aluni cu frunza deasă și le strigă celorlalți să facă la fel.

*

Petrovan se simțea în al nouălea cer și-l binecuvînta pe tată-său că în copilărie îl dăduse ucenic la un grădinar, sîrb, unde stătuse trei ani încheiați. Acum vorbea sîrbește aproape ca un om de baștină. Călărea alături de un flăcăiaș cu fața smeadă și zîmbitoare care nu mai înceta cu întrebările despre Țara Românească.

După ei, veneau călare Boian și alt flăcăiaș care parc-ar fi fost frate geamăn cu cel dintîi.

În fața convoiului mergeau cu ochii în patru, doi oșteni sîrbi, atît de voinici, încît abia li se găsiseră cai pe măsura lor. Dar nici aceștia nu li se potriveau prea bine. Ți se părea că le atîrnă picioarele pe pămînt, măcar că ei le țineau în scări.

După Boian și tovarășul său, veneau românii, în număr de șapte, sporovăind și glumind cu multă voie bună, de parcă s-ar fi simțit chiar de pe acum vornicei de nuntă domnească.

Cei doi sîrbi, oamenii despotului Dobromir, fuseseră într-adins aleși să meargă în frunte, atît pentru că erau bărbați puternici și încercați în lupte, cît și pentru că știau bine drumul.

Convoiul mergea lin, în trap ușor. Drumul era neted de-a lungul rîului și bine bătut, fără bolovani și hîrtoape. Dar iată că flăcăiașul, tovarăș de drum al lui Petrovan, izbucni deodată într-un rîs grozav, dar frumos, subțire și gingaș, ca gîlgîitul unui izvor de munte. Iar Petrovan rîdea și el de mama focului.

Atunci, tînărul de lîngă Boian își îndemnă calul cu pintenii înstelați și se apropie de înaintași:

— Hei, Mușato, spune-mi și mie, rogu-te, de ce rîzi cu atîta poftă, ca să rîd și eu?!

Mușata, buna prietenă și însoțitoare a domniței Mara, răspunse, icnind sub straiele bărbătești, ce-o prindeau de minune:

— Auzi ce-i trece prin minte lui Petrovan? Cicăndată ce-ajungem la Cetatea de Argeș, vrea să mă ceară măriei sale Mircea-Vodă, că el fără mine nu mai poate să trăiască!

— Ce spui? Amarnic l-a mai fulgerat dragostea! Nici nu-i de minune cu o fată ca tine. Nu degeaba te-au botezat Mușata! Și tu ce răspuns i-ai dat?

— Că să mă ceară de la tine, că tu-mi ești stăpînă și nu Mircea-Vodă.

Aci, Petrovan își întoarse capul, rîzînd și el pe sub mustață și grăi:

— Iară eu, mărită domniță, i-am întors vorba, spunîndu-i că odată ce vei fi cinstita doamnă a lui Mircea-Vodă, tot măria sa e stăpînul cel mare... și tot lui va să-i fie cerută.

Mara răspunse rîzînd și ea:

— Toate bune și cum nu se poate mai adevărate, Petrovane, dar gînditu-te-ai adînc și nu crezi că ar fi bine ca totuși doamna lui Mircea-Vodă să pună o vorbă bună pe lîngă cinstitul ei soț?

Mușata ciripi iarăși de astă dată, mai sigură:

— Văzuși, măre, Petrovane, că tot femeia e mai iscusită la astfel de treburi?

Boian răbdă ce răbdă și-n cele din urmă izbucni, prefăcîndu-se supărat:

— Da' spuneți-mi și mie despre ce e vorba, oameni buni?

Cînd tocmai deschisese gura să-i răspundă, Petrovan nu mai apucă să-i spună ce voia. Se auziră două urlete îngrozitoare și cei doi oșteni sîrbi, parcă săltați din șei de-o putere nevăzută, se treziră aruncați în fața cailor ce căzuseră în genunchi unul lîngă celălalt.

Convoiul se opri deodată, iar cei doi sîrbi uriași ce fuseseră azvîrliți de pe cai, se ridicară fulger de la pămînt, înfiorători la vedere și cu spadele-n mîini, gata de luptă.

Și iarăși se auziră două urlete de mare mînie și mai îngrozitoare decît cele dintîi.

Românii nici n-avură timp să se dezmeticească sau să se avînte și ei în luptă, că totul se terminase în cîteva clipite.

Patru dintre tîlhari erau la pămînt, iar ceilalți doi se zbăteau cu grumazul prins ca-n clește în degetele de fier ale sîrbilor.

— Stați! țipă Mara ridicînd dreapta. Păstrați-i vii! Vreau să vorbesc cu ei, să aflu din partea cui ne vine atîta mîrșăvie. Aduceți-i la mine. Ce s-a-ntîmplat?

— Au retezat de la pămînt doi copaci și i-au așezat de-a lungul locului pe unde trebuia să trecem. Caii nu i-au văzut, s-au împiedecat și ne-au aruncat din șa, spuse unul.

— Numai că ei n-au avut de unde ști că noi oricum am cădea, de pe cal, tot în picioare cădem, adăogă celălalt, rîzînd.

Românii prinseră a rîde cu poftă, cu mare ușurare. Strașnici bărbați sîrbii aceștia, nu glumă!

— Aduceți-mi-i mai aproape, spuse Mara, încruntîndu-și sprîncenele ce-i străjuiau cele două mici ape albastre ale frumoșilor ei ochi. Cine ești tu? Ridică-ți privirea spre mine! Cum se poate? strigă ea aproape îngrozită. Nu-mi vine a crede ochilor! Mihailo? Tu, tîlhar de drumul mare?

Și-atunci, cu adîncă uimire, văzură românii că-n fața lor, tremurînd, se află slujitorul ce le deschisese poarta și

le adusese vin la casa din Niș. Nimănui dintre cei de față nu-i veni a crede că gura ca un potir de floare rară și scumpă a domniței Mara poate glăsui atît de tăios și înfiorător:

— Cum de-ai îndrăznit să-mi ații calea, asemenea unui tîlhar, și mai ales pentru ce?

Mihailo, însă, își frămînta mîinile în neștire și, fără să poată rosti o vorbă, se prăbuși în genunchi, dinaintea fetei ce clocotea de mînie.

— Cine te-a plătit să faci asta? — îl întrebă Petrovan cu scîrbă.

— Nu m-a plătit nimeni! strigă Mihailo grozav de tulburat și cu ochii scăldați în lacrimi.

— Atunci? — strigă domnița Mara.

Slujitorul se-ncruntă ca de-o mare durere și grăi cu glasul sugrumat:

— Nu puteam suferi gîndul că pleci de la noi pentru totdeauna.

— Cum așa?

— Stăpînă,... lumina ochilor mei, gemu flăcăul, am crescut împreună, te-am văzut zi de zi și... și..., dar nu-ndrăzni să-și sfîrșească gîndul.

Sîrbul care-l prinsese și-l ținea înviersunat întrebă cu glasul șuierător:

— Să-i iau capul, stăpînă?

Domnița stete o toană pe gînduri, bătînd pămîntul cu piciorul încălțat în cizmă și spuse moale:

— Nu, Vasili! Îi iert de moarte pe-amîndoi: și pe cel tînăr și pe cel bătrîn. Dar lui Mihailo i se cuvine totuși o pedeapsă care să-l facă să cugete mai adînc la fapta-i nelegiuită...

— La temniță pe toată viața, măria ta?

— Nu, se cade să-și sfîrșească zilele într-o mînăstire și să se căiască de marea-i îndrăzneală.

Aci, Boian spuse binevoitor:

— Măria ta,... de ţi-e voia a-l trimite la o mînăstire, bine-ar fi să-l ducem în dar preasfîntului părinte Nicodim, de la noi, de la Tismana, carele tot sîrb este de neam, şi va face ascultare la acest minunat călugăr, vestit peste hotare, în Balcani şi Ungaria. Îi va prinde mai bine ca oriunde în altă parte.

Aci, Mihailo grăi cu adîncă tristeţe:

— Şi aşa mă simt ca şi mort, măcar că mi-aţi lăsat viaţa. De aci înainte, nu mai am ce face cu ea.

— Nu vorbi aşa! îl mustră Mara, poate că noi vom avea ce face cu viaţa ta, cîndva, Mihailo!

*

In seara aceea, doamna Calinihia se simţea neliniştită. Incercase să-şi alunge această neplăcută stare sufletească, lucrînd pentru masa de la mînăstirea Cozia, la un sfînt aer cu alese înfloriturі din fire de aur, argint şi mătase, dar tot nu izbuti să-şi recapete liniştea mult dorită.

Atunci, lăsă de-o parte lucrul şi porunci:

— Zamfiro, apă proaspătă, rogu-te!

Şi-ndată se-nfăţişă o codană bălaie cu ochii verzi, cu o carafă pe o tavă de argint, o aşeză pe masă şi se-nclină, aşteptînd cu smerenie.

— Fii bună acum şi adă-mi puţin fagure. Mi-e gura amară ca de sabur.

Zamfira plecă cu paşi uşori, de nici nu se simţi, şi se-ntoarse la fel cu o bucată de fagure galben-auriu într-o strachină mică de pămînt.

Dar în aceeaşi clipă se auziră bătăi puternice în uşă şi intră, fără a mai aştepta să audă încuviinţarea, oşteanul de pază:

— Iartă, luminată doamnă, graba înfăţişării mele; dar

o bătrînă cere a intra la măria voastră, avînd a vă încredința, zice ea, o mare taină, ce nu suferă întîrziere!

— Cine e?

— N-am mai văzut-o, înaltă stăpînă; am întrebat-o, dar nu vrea să spună. De cum a tocat de vecernie s-a ivit în fața palatului, foindu-se de colo-colo, pînă să se hotărască a intra.

— Să vină.

— Prea bine, mărită doamnă.

Cînd oșteanul se așeză în dreptul ușii, punîndu-și amîndouă mîinile pe spadă, bătrîna, ce nu era o femeie de rînd, spuse în șoaptă:

— Prea cinstită doamnă Calinihia, eu numai cu măria ta am a grăire.

— Fie! îi răspunse doamna, după cîteva clipe de gîndire. Rogu-te treci dincolo, Ispase, și așteaptă chemarea mea. Acum te ascult.

— Mărită stăpînă, începu cu glasul stins femeia, lucrul e fără zăbavă. Sînt femeie bătrînă, mamă și bunică de fete mari și nu mint, că m-ar bate Dumnezeu și Maica Precista. Am prins, fără să vreau, firul unei grozave mîrșăvii, care trebuie împiedecată cu orice preț și care ar zdrobi poate sufletul și-ntreaga viață a fiului măriei tale, prea vrednicul nostru domn Mircea-Vodă.

— Șezi pe jilț, rogu-te, și liniștește-te. Iar mai înaintea tuturor, spune-mi cine ești și cum ai ajuns să descoperi toate aceste fapte de care-mi vorbești?

Bătrîna oftă ca de-o grea suferință:

— Mărită doamnă Calinihia, află că eu de-aici nu mai plec la casa mea, pînă nu se limpezesc apele. Atît pentru ca să ai măria ta încredere în mine, cît și pentru că, aflîndu-se de la cine a pornit pîra, viața mi-ar fi în primejdie. Și-acum, ascultă-mă.

. . . . . .

Cînd femeia isprăvi ce-avusese de spus, doamna Calinihia era galbenă ca ceara și tremura toată. Abia mai avu putere să-ngaime către oșteanul pe care-l chemă:

— Ispase, mergi acum chiar la măria sa Mircea-Vodă. Spune-i că mă simt tare bolnavă, că-l rog să lase tot la pămînt, orice-ar fi, și să vină grabnic la mine. De cumva este Filos-logofăt cu măria sa, spune-i să vină și domnia lui. Te-ntorci cu dînșii!

— Am înțeles, mărită stăpînă.

Apoi, doamna Calinihina, îndreptîndu-se către femeia ce o privea cu mihnire îi spuse:

— Îți mulțămesc din suflet și-ți voi purta recunoștință, jupăneasă Saftă. Eu n-aș fi putut să mă duc la Mircea-Vodă, așa m-a pălit de cumplit vestea îngrozitoare ce mi-ai dat. Și-apoi, am socotit că e mai bine să audă totul chiar din gura doamnei tale. Iar pînă vine fiul meu, gustă, rogu-te, din acest fagure proaspăt și bea o gură de apă rece, așa precum voi face și eu. Mierea e cel mai bun liniștitor din lume, s-o știi asta de la mine.

*

— A cutezat a spune toate acestea boierul Vlad despre viitoarea doamnă a Țării Românești?! întrebă Mircea-Vodă, scrîșnindu-și dinții, cu ochii flăcări de mînie.

— Da... și-a mai adăogat că Baiazid Sultan va fi bucuros să aibă în haremu-i pe lîngă Olivera, fiica regelui Lazarevici al sîrbilor, pe care i-a dat-o însăși doamna Milița maică-sa, și pe domnița Mara, nepoata aceluiași rege.

— Și-acum?

— Au și pornit-o la drum, ca să le iasă-n cale, după ce vor pleca din cetatea Severinului, oftă jupîneasa Safta cu lacrimile-n ochi.

Mircea-Vodă se-ncruntă o clipă, își aruncă privirea pe

fereastra mare și-apoi, întorcîndu-se brusc, îi repezii femeii altă întrebare:

— Dar cum de ți-au ajuns la cunoștință toate acestea, jupînească Saftă? Prin ce împrejurări anume? Nu zic că pun la îndoială ce mi-ai spus, dar spre a fi și mai încredințat, și a nu avea nici fir de bănuială, răspunde-mi, rogu-te.

— Luminate stăpîne,... ți le spun ca părintelui țării și te rog să-i iei sub ocrotirea măriei tale pe acela ce mi le-a spus și mie, că altminteri un ban nu mai face viața lui. Am aflat totul de la finul meu de botez și de cununie, carele mă iubește mai presus de maica lui, că eu l-am crescut și l-am făcut om: e Costea-armășel, în slujbă la boierul Vlad.

— Aha..., dar de ce n-a venit el a-mi spune, că doar intrarea la curte e slobodă pentru oricine?

— I-a fost teamă, măria ta. Așa,... o bătrînă ca mine, ... venind la doamna țării, nu putea isca prepusuri.

— Și va merge și Costea-armășel cu ceata netrebnicului de Vlad? întrebă Mircea-Vodă.

— Așa a rămas, slăvite doamne, dar el se va face nevăzut; n-o să-și păteze cinstea în această faptă tîlhărească!

— Dar cum se face, jupînească Saftă, de știu ei așa de bine pe unde va trece domnița Mara cu convoiul său?

— Și-au răspîndit oamenii prin sate, măria ta, și-aceștia trimit cu știri porumbeii călători primiți de la Vlad cu mult înainte.

— Ah, ah, ah! se căină Mircea așa de furios cum nu-l mai văzuse niciodată nici maică-sa și nici Filos-logofăt, care rămăsese încremenit. Le voi răspunde la toate acestea cu vîrf și-ndesat, așa precum nu se așteaptă nici unul dintre ei. Să-i ferească Dumnezeu de mînia mea! Adică, nu, se scutură Mircea-Vodă, nu,... să nu-i ferească! Îți mulțămesc din suflet, jupînească Saftă, și te voi răsplăti la

timpul cuvenit. Rămîi aci, precum ai spus că vroiești, și adastă întoarcerea mea, a noastră, apăsă domnul pe cuvinte. Avem timp să le ieșim înainte pe drum tăiat. Să mergem, Filos! Sărutăm dreapta și noapte bună, maică. Și, rogu-te, fii liniștită; știindu-te astfel, le voi face pe toate mai bine.

CAPITOLUL IV

Dar şi revărsate, apele pot fi silite de către oamenii destoinici să intre în matca lor şi să-şi urmeze cursul liniştit.

CONVOIUL CE-O ADUCEA PE DOMNIŢA MARA în Ţara Românească îşi pierduse voioşia. Acum călărea în faţă, împreună cu cei doi sîrbi, spătarul Boian, adînc îngrijorat de ce li s-ar mai putea întîmpla pe drum din partea răufăcătorilor. Era nu numai îngrijorat, dar şi nespus de îndîrjit, că nu-şi putea da drumul obişnuitei sale mînii, ca atunci cînd se afla în mijlocul tovarăşilor săi de arme. Nu îndrăznea să-şi lase slobozenie gurii, din pricina domniţei Mara şi a prietenei acesteia, Muşata, şi, ca să-şi verse focul, bombănea şi suduia pe sub mustaţă, aşa de unul singur.

După ei veneau Dobre şi cele două domniţe, avîndu-i în părţi pe Stan şi Petrovan. În urma lor mergea Mihailo cu doi români. Tînărul sîrb călărea cu mîinile libere, cu stînga ţinea frîul, iar cu dreapta îşi mîngîia într-una gîtul care îl ustura şi-l furnica de parcă l-ar fi străpuns mii de ace înroşite-n foc.

Domniţa Mara dăduse poruncă să i se lase spada şi-i spuse cu blîndeţe:

— Trag nădejde, Mihailo, că vei răspunde aşa precum se cuvine încrederii oarbe ce-ţi arăt.

Tînărul sîrb îşi dusese dreapta la inimă şi se-nclinase

cu smerenie, dar de rostit nu putuse rosti nici un cuvînt; un nod i se pusese-n gîtul ce i se zbătea ca o vrabie prinsă-n pumn și era încredințat că, de-ar fi spus o vorbuliță măcar, ar fi izbucnit într-un hohot de plîns asemenea unui copil.

Trecuse o zi de la întîmplarea din lunca Timocului, unde bătrînul Petro rămăsese să-i privegheze fără lumînare și să-i îngroape pe cei morți, și să-i oblojească pe cei răniți.

Acum, călăreții noștri se-ndreptau de sîrg către cetatea Severinului ce-și arăta din depărtare înaltele-i clădiri de piatră și turnurile cu cîte două și trei caturi de strajă și apărare, fiind totodată și foișoare de foc.

. . . . . .

Decum pusese piciorul pe pămînt românesc, spătarului Boian parcă-i venise inima la loc. De unde să știe el ce primejdii îl așteptau chiar aci, acasă?

Grozav de mîndru îi grăi domniței Mara, avîndu-l pe Petrovan lîngă sine ca tălmaci:

— Slăvită domniță, ne aflăm într-una din marile noastre cetăți: a Severinului, care, dacă nu-i asemenea aceleia de la Niș, e totuși bine întărită și bine apărată. Iată turnul ei cel mare dinspre miazănoapte, cu trei caturi, de unde străjerii privesc pînă hăt, în depărtare, și dau de veste la ivirea vreunei primejdii.

— E-ntr-adevăr un turn măreț! răspunse fata privind cu încîntare, și cred că mi-ar veni ameteală, dacă m-aș uita din vîrful lui, unde se vede acel oștean cu sulița-n mînă.

— Spre marginile cetății se zăresc celelalte două turnuri, ceva mai mici, care străjuiesc: unul spre răsărit și celălalt spre miazăzi, de-a lungul Dunării, la corăbiile și luntrile ce-i străbat apa: în sus spre Marea, și-n jos, către Ungaria și celelalte țări pe care le udă. De aci, cînd îți

va fi dor de-acasă, măria ta, poți veni să-ți pierzi privirea pe-ntinsul Serbiei, pînă-n zarea cea mai îndepărtată.

— Numai să-mi dea răgaz trebile, boierule! îi răspunse rîzînd domnița Mara. Apoi adăogă: Îmi place tare mult această mică biserică din cuprinsul cetății și-mi pare rău că n-am nimerit nici la slujba de utrenie și nici la cea de vecernie.

— Mărită stăpînă, colea unde se simte puternic valul de căldură se făuresc: spade și lănci, suliițe și platoșe, precum și coifuri și scuturi, de care ne slujim în luptele noastre cu vrăjmașii țării.

— Frumoase și mai ales vrednice de ținut în seamă lucruri îmi arăți, boierule, și-ți mulțămesc.

— Slăvită domniță, grăi mai departe Boian cu mîndrie nestăpînită, fiindcă vei fi cinstita noastră doamnă, îți pot spune fără de nici o opreliște că, în afară de oaste, marea putere a țării noastre, de care se minunează străinii, în cetățile ei de apărare stă.

— Mai aveți multe asemenea cetăți ca aceasta de la Severin, boierule?

— Luminată domniță, mai avem răspîndite pe întreg cuprinsul Țării Românești, nu prea multe, că nici aceasta n-ar fi bine, dar atîtea cîte ne trebuie! Și măcar că ele par împrăștiate așa cum îți spusei, fără nici o noimă, fiecare își are rostul ei bine chibzuit acolo unde se află. Așa, cea mai puternică și mai mare este la Giurgiu, ridicată pe un ostrov al Dunării și zidită din piatră tare de munte, nu din bolovani de rîu ca Severinul. Cetatea de la Giurgiu a fost clădită din temelii de către Mircea-Vodă, căruia de multe ori îi place să șadă într-însa și să cugete la trebile țării, tot așa precum îi place foarte în foișorul său de la sfînta mînăstire Cozia.

— Mă bucur să aflu toate acestea, răspunse Mara.

— He, hei,... și cum spune stăpînul nostru, fiecare

piatră din cetatea Giurgiului a fost plătită de noi cu cîte-un drob mare de sare românească de la Slănic.

— Ce spui? se minună Mara.

— Întocmai, măria ta! Şi-acum, pentru că ne aflăm la Dunăre, în afară de cetatea Giurgiului, de care-ţi spusei, şi de aceasta a Severinului, se mai află şi cetatea de la Brăila şi de la Turnu. Mai avem apoi la Milcov, la hotarul cu Moldova, numita cetate Crăciuna; iar la hotarul dinspre Ardeal avem cetatea Dîmboviţei, către izvoarele rîului Dîmboviţa; şi-apoi către izvoarele Argeşului în sus, cetatea Căpăţîneni. Dar vei avea prilejul să le vezi pe toate cu timpul şi să te minunezi de frumuseţea şi măreţia lor.

— O doresc din tot sufletul, boierule!

— Aceste cetăţi sînt, luminată domniţă, ţăria Ţării Româneşti, iar izbînzile le datorăm şi lor în bună parte, s-o ştii de la mine!

*

Din apa învolburată a Dunării prinseră a se-nălţa nişte trîmbe de fum plumburiu ce se ridicară repede în ţăria cerului. Şi dinspre miazănoapte, nori vineţi luaţi de o adiere neaşteptată se-ngemănară cu cei dintîi. Deodată, suflarea uşoară a vîntului se-nteţi pe negîndite şi-aruncă tulburare în frunzele copacilor ce se treziră fremătînd şi plecîndu-se cu gingăşie sub apăsarea primilor stropi de ploaie ce porniră să picure domol.

— A-nceput să plouă, boierule Boian! spuse domniţa Mara, trăgîndu-şi căciuliţa de samur mai pe urechi.

— Era de-aşteptat, măria ta, după zăduful de azi. Bine, însă, că a venit o dată cu lăsarea nopţii. Tot trebuia să poposim undeva pentru hrană şi odihnă, răspunse spătarul. E prin apropiere, în Tîrgul Severin, un han bun, de-i zice Hanul lui Potroc, porecla hangiului, care face o ciorbă gro-

zavă cu măruntaie de pasăre și zeamă de varză murată sau de castraveți, de te lingi pe degete, spuse Boian, plescăind cu poftă la amintirea minunatei ciorbe.

— Poate vom gusta și noi în această seară asemenea bunătăți, rîse fata zglobiu.

— Să-ndemnăm caii mai cu sîrg, spuse cu grijă Boian, că iată cerul și-a desfăcut băierile și apa vine acum de parcă ar turna cu găleata.

. . . . . .

Boierul Vlad, udat pînă la piele, fu cuprins de-un tremur scurt și spuse înciudat către însoțitorii săi:

— Afurisită ploaie,... ne-a încurcat de-a-binelea.

— Așa mă tem și eu, măria ta! spuse cu năduf omul din dreapta sa, și cred că o să țină așa toată noaptea. Ploaie păcătoasă de toamnă.

— Trebuie să ne adăpostim undeva, Ghinea, vorbi Vlad. Altminteri e prăpăd. Că ne face ciuciulete n-ar fi nimica, dar cînd ne-o prinde răceala nu ne mai iese din oase. Drăgușin zace și acuma de la ploaia de anțărț.

— Și unde zici să mergem, boierule? Să tragem la han?

— Ferit-a Sfîntul? sări ca ars Vlad. Dacă ne-ntîlnim acolo cu cine nu trebuie și tocmai cînd nu trebuie. Parcă te lăudai că ai prieteni în Tîrgul Severin.

— Eh, nu chiar prieteni, ci fini de cununie. E alde Brateț, cojocarul. Om cu stare,... o să ne primească așa cum se cuvine.

— La el, atunci; însă fără multă zarvă; ia-o domnia ta înainte. Unde e Costea-armășel?

— Aci sînt, măria ta! zise un glas tineresc, oftînd.

— De ce oftași, Costeo? întrebă boierul Vlad.

— Mă cam luă cu frig în spate, stăpîne..., și vorba măriei tale de-adineaori, mi-e să nu rămîn bolînd din potopul ăsta.

— Las-că fierul rău nu piere, Costeo, rînji boierul Vlad. Scutură-te și tu puțin, precum fac cîinii, și-o să-ți treacă. Brateț va ști el să ne pună dinainte cîte-o bărdacă cu zeamă de prune. Dar pînă atunci, ca să nu-ți pleznească cumva fierea de frig, ia-l și pe Manciu cu tine, dați împreună o raită prin tîrg, pe la hanuri și ospătării, și veniți să-mi spuneți ce-ați oblicit. Și boierul Vlad porni în trap după Ghinea și ceilalți, care se îndepărtaseră binișor.

Manciu își îndemnă calul către Costea și spuse, strîmbîndu-și buzele cu dispreț:

— După vorbele pe care le aruncă n-ai zice că-i boier de viță domnească și în așa de mare cinste.

— Fiecare cum îi e felul, Manciule, răspunse Costea amărît, și ca să zic și eu cu înțelepciunea românească din bătrîni: fiecare pasăre pe limba ei piere.

— Numai de n-am pieri și noi din pricina limbii și ambiției lui nemăsurate. Că nu știu zău, ce-o ieși din toată povestea asta.

— Treaba lor, răspunse Costea cam în silă. Vorba e că acù trebuie să colindăm pe la toate cîrciumile, să prindem cîte ceva despre nuntașii lui Mircea-Vodă. Și de n-ar fi răpăiala asta, mai du-te-vino, dar așa, parcă aș fi un dulău ciobănesc de pripas, uitat în ploaie la poarta unei stîne cu uluci înalte.

. . . . . .

Cucurigul prelung și pătrunzător al cocoșilor din Tîrgul Severin vesteau ascuțit, ca din niște trîmbițe subțiri, că se crăpa de ziuă.

Boierul Vlad sări din așternut gata îmbrăcat, precum dormise, și-și sudui tovarășii cu asprime:

— Hai, mișcați-vă o dată, mai repede, treziți-vă, și pe cai! Nu e timp de odihnă acuma. Bine că s-a-ndreptat vremea.

Ghinea căscă, se frecă la ochii cîrpiți de somnul iepuresc, mai mult ca să se-ntindă, și spuse întretăiat:

— Ploaia te trage la somn, măria ta.

— Las-c-o să tot dormiți pe lumea ailaltă. Barem pe asta să faceți cîte-o treabă mai de ispravă. Haidem, că-i zor mare.

In cîteva clipe, oamenii lui Vlad ieșiră din casă și se aruncară pe caii ce așteptau la conovăț, gata înșeuați.

— Ieșim din tîrg, spuse în șoaptă Vlad, îi așteptăm în dumbrava ce li-e-n drum, și-apoi: văzînd și făcînd. Iar acum, cu tine vorbesc, Costeo, grăi cu neașteptată dulceață în glas boierul; dacă îndeplinești întocmai tot ce ți-am spus aseară, te fac om, să știi!

— Păi sînt gata făcut, măria ta! își îngădui să glumească Costea.

— Ești făcut așa cum ești, un fleac de boiernaș acolo, de către Mircea-Vodă, n-ar mai fi. Dar eu, cînd îmi va veni bine, și-mi va veni odată și odată, să știi că te ridic în boierie și ..., ce să mai vorbim, ai să vezi!

— Am înțeles stăpîne, și-ți răspund la cele spuse: „ai să vezi și măria ta că voi ști să răspund cu prisosință acestor făgăduieli", grăi cu tîlc Costea.

— Atunci e bine! încuviință Vlad încrezător. După mine!

. . . . . .

Soarele începuse să urce ușor spre înaltul cerului, cînd călărețiі lui Boian dădură să ocolească dumbrava din marginea Tîrgului Severin, pornind pe un drum de cărare.

Dar nici n-apucaseră să intre bine pe șleau, că dintre arborii ce musteau de ploaie, țîșniră vreo zece călăreți cu arcurile-ncordate și se năpustiră asupra drumeților, zăpăciți de-așa vedenie neașteptată și nevenindu-le să-și creadă ochilor.

— Stați pe loc! strigă căpetenia lor, înaintînd cu un rînjet înfiorător pe buze. N-are nici un rost să vă-mpotriviți. Spadele voastre se odihnesc în teci, iar noi avem arcurile ațintite asupră-vă.

Un freamăt de mînie se ridică din mijlocul cetei lui Boian. Marele spătar, înălțîndu-se în șa își ridică fruntea lată și pletoasă ca de zimbru, dădu din cap și grăi cu scîrbă:

— De multe treburi urîte te-am știut în stare, boier Vlade, da'ca să fii și tîlhar de codru, n-aș fi crezut-o.

Și năpristan slobozi un „ppttiu" și aruncă cu dezgust un scuipat drept în fruntea calului lui Vlad, care tresări, scuturîndu-și capul. Apoi, spătarul adăogă, fără să le dea răgaz vrăjmașilor să se desmeticească:

— Ce dorești de la noi, că iată eu sînt nedumerit și nu știu ce să cred?!

— De ți-e limba prea lungă, Boiane, țipă mînios la culme cel înfruntat, vezi să nu ți-o scurtez eu pe dată, mai înainte de a-ți scurta trupul cu-n cap. Cată a vorbi și a te purta cuviincios cu acela care în curînd va fi domnul țării!

— Thii, sărmană țară, că nu i-o fi dat să-ndure această pacoste și rușine.

— Ajunge! își scîrșni dinții Vlad, de mai să-i scuipe afară. Apoi urlă ca scos din minți: Jos de pe cai, netrebnicilor! Și domnița Mara să binevoiască a veni în fața noastră, s-o vedem și noi cum arată.

— Care domniță Mara, Vlade? Mă uit la tine și mă-ntreb dacă ești teafăr? strigă Boian înfiorat de teamă. Ce vrei să spui? cătă el să mai lungească puțin vorba, nădăjduind să găsească în cele din urmă ceva, spre a ieși din acest groaznic impas.

— Lasă că știi tu mai bine care, că doară n-ai fost la

Niş numai pentru sare. Pe mine nu mă poate îmbrobodi nimeni. Descălecaţi cît mai de grabă.

De astă dată, chiar că Boian nu mai ştia ce să facă. Nădejdea ce-i licărise în suflet cu cîteva clipe mai înainte se stinsese. Dacă n-ar fi fost călare, simţea că s-ar fi prăbuşit la picioarele tîlharilor. Îşi amintea de ce-i spusese odată sfîntul părinte Nicodim de la Tismana: „Spătare, să nu-ţi pierzi niciodată nădejdea, în orice împrejurare, oricît ar fi de grea. Întotdeauna se va găsi ceva care să te scoată la liman".

Deşi era în fruntea alor săi şi nu putea să-i vadă ce fac, simţea cum privirile lor îi sfredelesc ceafa, arzîndu-l parcă şi cerîndu-i să-i scoată din această grozavă încurcătură.

Şi atunci, marele spătar, cuprins de o frică fără margini, ce-i dădea puteri înzecite, îşi desprinse călcîiele din scări şi se înălţă în şa, aruncîndu-se asupra lui Vlad, pe care-l răsturnă de pe cal.

Oamenii lui Vlad, zăpăciţi, scăpară săgeţile din mîini, căci tovarăşii spătarului Boian săriseră pe ei cu aceeaşi învierşunare ca şi căpetenia lor, prăbuşindu-i la pămînt.

Vlad abia avu timp să fugă, înspăimîntat de moarte, chiar în clipa cînd, dintre copaci, se ivea o ceată de oşteni în frunte cu Mircea-Vodă.

Lupta a fost scurtă. Tîlharii, cîţi au mai scăpat cu viaţă, au fost legaţi fedeleş şi aruncaţi cu burţile pe cai.

Domnul o căuta nerăbdător din ochi pe Mara, care sta rezemată de un stejar, tremurînd de spaimă şi mînie, cu ochii scăldaţi în lacrimi. Mircea Vodă o prinse-n braţele-i vînjoase şi-o strînse la pieptul său puternic, cuprins de o grijă nemărginită. Abia putu să rostească:

— Iartă-mă, draga mea, de cele întîmplate. Dar se vede că aşa este: comorile de preţ se dobîndesc întotdeauna cu multă primejdie şi greutate!

— Doamne, îi răspunse Mara, liniștindu-se ca prin farmec, dragostea ce se călește în mari primejdii este nepieritoare. Măria ta să mă ierți pe mine că mă-nfățișez în straie bărbătești, dar nu se putea altfel, la un asemenea drum.

Mircea-Vodă o prinse de mijloc și-o ridică cu gingășie, așezînd-o cu multă grijă ca pe un giuvaier rar, pe calul, care fără să-l fi chemat nimeni, venise agale lîngă stăpîna-sa și aștepta cuminte.

Apoi, domnul grăi cu drag, către aceea ce avea să fie doamna Țării Românești:

— Măria ta Mara, de-aici înainte nimeni nu va mai cuteza să te supere cu nimic. Pentru aceasta pun chezășie capul meu!

Mara îi mîngîie mîna, ce ținea frîul de piele neagră bătută-n stele de aur, și răspunse privindu-l galeș:

— Știam, măria ta. Din clipa aceasta, sfîntă pentru mine, asupra vieții mele veghează, pentru totdeauna, domnul și stăpînul meu Mircea-Voievod.

CAPITOLUL V

Frămîntări înainte de marea vijelie

NOAPTEA DE UNDREA se lăsase repede asupra cetății de Argeș; gerul se mai domolise, dar nori negri amenințau dinspre miazăzi și deodată începu să ningă cu fulgi mari și deși. Zăpada se prinse repede de pămîntul înghețat și strălucea cu sclipiri argintii ce-ți luau ochii.

La jupîn Roman Herăscu era sfat mare. Toți boierii cei mai de nădejde ai țării se aflau strînși în jurul unei mese, cu bărdacele pline cu vin de Drăgășani, și-l ascultau pe măria sa Mircea-Vodă, care tocmai le grăia cu aprindere-n glas:

— Acestea le veți spune maiestății sale regelui Vladislav Iaghelonul, boier Manea și boier Roman, nici mai mult, nici mai puțin. Și numai dacă s-ar împotrivi, ceea ce n-aș crede, la vreuna din spusele voastre, adăugă domnul cu un zîmbet subțire, numai atunci scoateți cele scrise de Filos-logofăt, la porunca mea, spre a-i întări că aceasta este voința mea și alta nu, orice s-ar întîmpla!

Boierul Manea mustăci puțin și răspunse cu năduf:

— Da'mai dă-l focului de Jaghelon cu maiestatea lui cu tot, că doar pînă mai ieri era un sărman vînător de tron, păgîn fără de lege, umblînd besmetic prin Litvania.

— Așa e, măria ta, întări și Roman Herescu burzuluit.

Dacă nu era principesa Hedviga, să-l ia de bărbat, nu mai pupa el tronul Poloniei, cît îi lumea. E rege prin nevastă. Și creștinat de ieri, de azi. Halal de-așa rege!

— De ce vorbiți așa, boieri dumneavoastră? se supără Mircea-Vodă.

— S-ar cuveni mai curînd să te miri, slăvite stăpîne, de-am vorbi altminteri. Păi întrucît e legat Jaghelonul de pămîntul Poloniei? Au udat oare cu sîngele lor acest pămînt: tat-su, bunică-su, străbunică-su, precum în stirpea măriei tale sfinții răposați întru domnul: Negru Vodă, Nicolae-Alexandru Vodă și bătrînul Basarab cel Mare? Aud?

Mircea Vodă prinse a rîde și grăi către ceilalți boieri, în glumă:

— Iată pe cine am ales eu spre a-i trimite să tocmească înțelegerea și să apere țara în fața străinătății! Să mă duc eu însumi, spre a înfăptui această treabă? Nu!

Și-apoi, întorcîndu-se către cei doi boieri, spuse surîzînd:

— Eu cam pricep încotro bate cuvîntul domniilor voastre. Știu că nu-l prea aveți la inimă pe Vladislav Jaghelonul; e mai bine însă, a ni-l avea prietin, decît vrăjmaș.

— De bună seamă, așa este, măria ta! — răspunseră toți ceilalți boieri chemați la sfat, afară de Manea și Roman.

Domnul continuă rar și apăsat, oftînd din adînc:

— Eu, boieri dumneavoastră, multe nopți de nesomn am avut și îndelung am chibzuit cum e mai bine a tocmi liniștea și paza țării noastre, dinspre cele două țări vecine: Polonia și Ungaria. Și iată că am luat această hotărîre, și de veți socoti cumva că am greșit în gîndul meu, carele pentru binele țării este, sînt gata să-l las în locu-mi pe altul mai destoinic.

— Măria ta, sări Manea supărat, nu la asta am vrut eu s-ajung.

— Savai, Maneo, că tu n-ai vrut a ajunge, dar sînt alţii, precum Vlad fugitul, carele abia aşteaptă pe lîngă Ilderim să mă piardă. Şi-acum ascultaţi.

Boierii se foiră puţin în jilţuri, ca să se aşeze mai bine şi se făcură numai ochi şi urechi, de-ai fi zis că sînt o ceată de copii ce ascultă cu sfinţenie un basm din bătrîni, povestit de-un bunic sfătos.

Mircea-Vodă sorbi cu nesaţ o înghiţitură de vin, îşi mîngîie uşor barba castanie ce-i încadra faţa smeadă, încruntîndu-se, parcă spre a cugeta mai adînc la cele ce avea să le spună:

— Pînă acum, turcii n-au călcat încă pămîntul românesc, dar bine ştim cu toţii că Baiazid nu va întîrzia să vină asupra noastră. Doar însuşi a spus-o. Să-l aşteptăm cu braţele încrucişate?

— Ferit-a Sfîntul, măria ta, grăiră toţi boierii într-un glas.

— Ca să ne pregătim pentru marea luptă ce se va da, cînd sultanul va socoti de cuviinţă, că noi n-am pornit şi nici nu vom porni vreodată împotriva nimănui, decît spre a ne apăra şi a ne păstra libertatea, trebuie să avem linişte din partea vecinilor. În Moldova, domneşte prea bunul meu prieten Petru Muşat, pe la care vor merge mai întîi trimişii noştri Manea şi Roman. În Polonia e rege de puţină vreme Vladislav Iaghelonul, iar în Ungaria, de asemenea, Sigismund de Luxemburg.

— Care-i tot străin de ţara ce-o stăpîneşte, că e de neam nemţesc! sări Manea din nou.

— E,... taman aci e clenciul, boieri dumneavoastră. Eu, ca să v-o spun curat, nu ştiu bine ce hram poartă nici unul din aceşti doi regi, în ce ne priveşte pe noi românii. Dar ştiu că ei doi nu se au prea bine, deşi sînt cumnaţi, că ţin amîndoi două surori pe Maria şi pe Hedviga, fiicele răposatului rege Ludovic cel Mare al Ungariei.

Dar nici unul nu e sigur pe domnia lui, căci fiecare se teme că celălalt se gîndește să-i ia tronul, spre a fi rege și-n Ungaria și-n Polonia. Și prietenia noastră cu unul, l-ar pune îndată pe gînduri pe celălalt, care va căuta să ne fie pe plac, spre a nu-l primejdui cumva la vreo încercare.

— Așa e, măria ta, bine-ai chibzuit!

— Și cum Iaghelonul, de bine de rău, ne arată mai multă prietenie, poate unde știe că și Petru Mușat Vodă al Moldovei ține mult la noi și-i stă în coastă, m-am gîndit că deocamdată e bine să avem o legătură de prietenie și ajutor cu Polonii, pentru orice împrejurare. Eu însă am cugetat ceva mai departe de aceasta... și sînt încredințat că toate se vor desfășura după socotelile mele. Dar e mai bine să lăsăm lucrurile să-și meargă cursul lor. Om trăi și-om vedea.

— Le-am înțeles pe toate cum nu se poate mai bine, măria ta, spuse Roman Herescu. Poruncește și le vom aduce la îndeplinire întocmai.

— Vă așteaptă două sănii, spuse Mircea-Vodă. În cea dintîi merg doi mînători, cu schimbul, și doi oșteni. În a doua, domniile voastre: Manea și Herescu. Vă opriți la Suceava, unde-l luați pe vornicul Drăgoi, omul măriei sale Petru Mușat, prea cinstitul și iubitul nostru prieten, care ne-a înlesnit această înțelegere cu Polonia. De la Suceava vă opriți la Radom, unde-i veți întîlni pe împuterniciții poloni.

Mircea-Vodă întinse mîinile celor doi boieri care le sărutară și le duseră la frunte, după obicei.

— Abia v-aștept înapoi, boieri dumneavoastră, să-mi veniți sănătoși! spuse cu tremur în glas domnul.

— Să te găsim sănătos și voios, măria ta! Și pe domniile voastre, așijderea, boieri. Cu bine!

*

Peste cîteva zile numai de la acest sfat, în frumosul palat regal de la Buda era zarvă mare.

Sala tronului, de obicei întunecoasă din pricina ferestrelor cu sticle colorate, prin care razele soarelui pătrundeau greu, era luminată ca ziua de torțe îmbibate în rășină de brad.

Magnații unguri cei mai de credință ai regelui Sigismund fuseseră chemați în grabă și-acum așteptau murmurînd neliniștiți, curioși să afle care e cauza acestei convocări la ora nepotrivită a prînzului.

La intrarea lui Sigismund, ei își îndreptară trupurile vînjoase, pocnind cîlcîiele zgomotos; iar pintenii lor înstelați zornăiră de parcă s-ar fi încrucișat brusc patrusprezece spade deodată.

Tînărul rege se urcă agale pe tron și înainte de a se așeza rosti cu voce stinsă:

— Vă rog să stați, domnilor mei, și fără vreun preambul, să-mi acordați toată atenția dumneavoastră de la început chiar.

Zgomotul așezării pe scaune dură cîteva clipite doar. Glasul rece al lui Sigismund se auzi din nou supărat:

— Este vorba, domnilor, despre doi din vecinii noștri: Mircea-Vodă, domnul Țării Românești, și Vladislav, rege al Poloniei, prea bunul și iubitul meu cumnat.

Aici, regele, cu toată iritarea ce i se citea pe față, nu-și putu stîpîni un zîmbet ironic, mai cu seamă că la aceste cuvinte, magnații murmurară, clătitîndu-și capetele a nemulțumire. Apoi continuă pe același ton:

— Și chiar, nu știți nimic, absolut nimic din ce s-a petrecut între acești doi prieteni? Nici chiar tînărul conte Forgáș, care-i întotdeauna atît de bine informat?

Cel numit se ridică repede, arătîndu-și statura-i zveltă, și răspunse mirat de tonul folosit de suveranul său.

— Nu, maiestate, iertați-mi ignoranța de astă dată;

apăsă el, folosind cuvintele regelui, absolut nimic. Poate că toate sînt atît de recente, încît n-au avut timp să sosească pînă la urechile mele! Şi aşteptă în picioare, întrucît îşi dădea seama că regele nu sfîrşise tot ce avea de spus.

— Mă surprinde, conte, continuă regele cu severitate. Dacă n-aţi fi fiul aceluia care şi-a sacrificat viaţa cu atîta dăruire pentru regina mamă Elisabeta şi pentru mult iubita mea soţie, regina Maria, aş avea toate motivele să mă îndoiesc de sinceritatea domniei voastre. Dar să cred totuşi că ştirea încă n-a avut timp să sosească şi aici!

Fără să se poată stăpîni de astă dată, tînărul conte Forgáş se răsuci spre stînga şi-i privi înciudat pe cei doi prieteni ai săi: contele Gàrai, al cărui tată pierise în aceleaşi împrejurări, ca şi părintele său, şi contele Tèleki, unul dintre cei mai avuţi magnaţi, căutînd la ei parcă o explicaţie a celor insinuate de rege.

Aci, însă, interveni bătrînul conte Làczky, faimosul învingător al tătarilor, care era în mare stimă la curtea regală şi spuse molcom:

— Maiestatea voastră trebuie să aibă în vedere faptul că omul nostru n-a putut ajunge cu vestea chiar atît de repede, oricît de straşnic i-ar fi fost calul, pe aşa vreme rea de iarnă.

— Dar porumbeii noştri călători, care-s mai buni decît şoimii de vînătoare?

— La hulubărie n-a sosit încă nici un porumbel, maiestate, cu nici o misivă. Nu-mi vine a crede că s-au rătăcit, întrucît le cunosc prea bine simţul de orientare, dar s-ar putea să fi fost prinşi, dacă nu cumva şi ei au fost împiedicaţi de aceeaşi vreme păcătoasă. Dar dacă mi-e permis să întreb, maiestatea voastră cum de-a aflat ceea ce spune acum? rosti neted bătrînul oştean întrebarea, descumpănindu-l o clipă pe tînărul rege.

— Printr-un trimis al lui Rácotzi,... cu o carte,... a schimbat trei cai, care i-au murit de oboseală pînă aci.

— Atunci, maiestate, dacă aţi fost totuşi aşa de grabnic informat,... nu înţeleg... şi Láckzy se opri zîmbind cu îngăduinţă, ca unui copil răsfăţat.

— Bine, bine, eu nu doresc decît să ştie la timp, chiar înaintea mea, şi cei cărora le-am încredinţat cele mai înalte secrete ale statului. Pe scurt, între Mircea şi Vladislav s-a încheiat un tratat de alianţă pus la cale de către Petru Muşat al Moldovei, sub a cărui oblăduire, de altfel, s-a şi făcut totul. Prin acest tratat, cei doi suverani au hotărît ca, în împrejurarea unui război din partea Ungariei, să se ajute unul pe altul, cu toată puterea, împotriva noastră...

— Aha! făcu bătrînul Lackzy. Dar dacă vor fi atacaţi de altă ţară?

— Au prevăzut şi asta, se încruntă Sigismund. Ei, ce ziceţi, domnilor conţi, de această abilitate diplomatică a prea iscusitului nostru vecin Mircea-Vodă, de la care sînt convins că a pornit totul? întrebă regele enervat.

— Zic, maiestatea voastră, răspunse tărăgănat contele Láckzy că n-ar fi rău de loc să căutaţi a cădea la o înţelegere cît de cît asemănătoare cu Mircea-Vodă, care este într-adevăr şi un cap politic deosebit, nu numai un ostaş de nădejde. O alianţă puternică şi cinstită cu acest domn nu poate fi decît în folosul Ungariei, care este la fel de ameninţată de puhoiul otoman, ca şi celelalte trei ţări vecine.

*

Prevederile lui Mircea-Vodă se îndepliniră întocmai. La numai cîteva zile de la iscălirea tratatului de către boierii Manea şi Roman, la Curtea de Argeş, se înfăţişă un

trimis al maiestății sale regale Sigismund al Ungariei, care ceru să fie de îndată primit.

De bună seamă că domnul român îi îndeplini neîntîrziat rugămintea. Convorbirea nu dură mai mult de o jumătate de ceas, după care, slujitorii și oștenii de strajă îl văzură pe solul maghiar, care nu era altul decît tînărul conte Forgáș, că ieșea cu fața strălucitoare de mulțumire, împărțind fiorini de aur în dreapta și-n stînga.

Cînd puse piciorul pe scara caleștei, înainte de a se urca, se întoarse ușor spuse zîmbind cu nețărmurită admirație și curtenie, către tălmaciul care-l însoțise pînă acolo, împreună cu spătarul Boian:

— Domnul Țării Românești este într-adevăr un mare om de stat... și noi sîntem foarte bucuroși de a-l avea aliat în orice împrejurare, fie aceasta bună sau rea.

. . . . . .

— E, acù să vedem pe unde scoatem cămașa, măria ta, că asta-i cămașe de zale pentru război, iar nu de in sau cînepă pentru munca cîmpului!? spuse spătarul Boian cu adîncă uimire și îngrijorare.

— Adică ce vrei a spune, măre Boiane, că iată nu pricep o iotă? îl opri Mircea-Vodă din turuială. Grăiește pe șleau, creștine, și nu în pilde. Asta-i treaba popilor, iar nu a oștenilor!

— Apăi de-i așa, mărite doamne și cinstiți boieri, iată ce mă frămîntă: cum o s-o întoarcem cu Iaghelonul, că învoiala cu noi e ca și făcută. Au iscălit la 20 de Ghenar, boierii noștri, alde Manea și Roman Herăscul, înțelegerea de ajutor la un război cu Ungaria? Au iscălit! încuviință tot el, fără a mai aștepta răspunsul cuvenit la întrebare. Atunci? Se cheamă că sîntem legați de Polonia. Cum dară să facem aceeași învoială și cu Ungaria? Asta voiesc eu a mă face să pricep. Adicătălea, cum o s-o aducem din condei, vorba prea învățatului nostru prieten Filos-logofăt?

Și spătarul Boian răsuflă adînc ușurat și își scutură coama-i pletoasă, oftînd.

— Ai terminat, zimbrule? îl întrebă Mircea-Vodă, ori ți-ai mai adus aminte de ceva?

— Ba iacă, terminai și-acù aștept!

Domnul veni în fața lui și îi puse mîinile pe umerii lați cu mare dragoste și prietenie:

— Mi-e drag de tine, Boiane, și de toți cei în felul tău. Savai, boierii dumneavoastră, că unii mă sapă și că se va găsi o Iudă și pentru mine, dar eu voi merge cu fruntea sus și cu viața-mi în palmă pentru binele țării. Și-acum iată, Boiane, cum stau lucrurile, spre a nu mai fi neliniștit și a avea cugetul împăcat. Iar ce spun eu acù, n-o spun numai pentru domnia ta, ci pentru toți cei de față. Și atît! Nu tuturor li-e dat a ști despre trebile țării, ci numai celor aleși și tari de virtute. Dacă am purces, o, cinstiților și înțelepților mei boieri, cu ajutorul lui Petru Mușat Vodă, la învoiala cu Vladislav Iaghelonul, a fost cu un scop mai îndepărtat, care iată-l că s-a apropiat cum nu mă așteptam mai curînd. Totul este că eu mi-am ochit bine ținta ce-mi alesesem: l-am făcut pe regele Sigismund să cată a ajunge și cu el la o învoială de ajutor cu noi și, ca să vă spun cinstit, mai aproape și mai de nădejde ni-i regele Sigismund, decît Iaghelonul. Dar atunci nu aveam cum face altfel, că Sigismund privea surd și mut, rămînînd nepăsător la toate încercările noastre, cu toată strădania de a-l face să-ncline la o înțelegere cu noi. Acum iacă o cere chiar el, întrucît marea primejdie ce se ridică mai amenințătoare, pe zi ce trece, din partea otomanilor, la fel e pentru toate țările creștine.

— Și cum se va face, doamne, aceasta și cu Sigismund? voi să știe tot Boian.

— Prea bine, și iată cum: după ce va trece puțin timp, să zicem o lună, o lună și jumătate de la iscălire, eu voi

cere a se mai adăoga cîte ceva la această învoială, a se vorbi ceva mai pe larg despre cutare lucruri pe care eu le socotesc nu îndeajuns de lămurite. Şi-atunci voi grăi cam aşa,... şi-l rog pe domnia sa Filos-logofăt să însemne de pe acum cele spuse spre a avea răgaz să le rotunjească şi să le închege mai bine la timpul potrivit: „Întrucît cel mai de folos lucru este a trăi în bună înţelegere cu toţi vecinii, e mai bine şi mai sănătos să ţinem seama şi de trebile Ungariei; aşadar, spre a nu da prilej de supărare, regele Poloniei să nu înceapă război cu Ungaria mai înainte de a ne vesti pe noi, precum şi noi, românii, de vom face război sau pace, sau vreo altă înţelegere de altfel, cu regele Ungariei, să-l vestim mai înainte, din timp, pe regele Poloniei."

In acest fel, toată lumea va fi mulţămită; iar noi, ceva mai tîrzior, vom încheia o înţelegere de prietenie şi cu regele Ungariei, care ne e mai aproape şi ne poate sări mai repede în ajutor la nevoie, decît cel al Poloniei, de care ne despart două ţări.

— Bine chibzuit, măria ta, încuviinţă Boian. Acum sînt pe deplin liniştit şi pot răsufla în voie!

CAPITOLUL VI

Condeiele lui Mircea-Vodă

ILDERIM SE ŢINUSE DE CUVÎNT pînă acum. Chiar din primul ceas al domniei lui, în împrejurările crîncene de la Cîmpia Mierlei, le arătase tuturor că nu va fi de glumit cu el şi că acela, care va îndrăzni să crîcnească sau să şovăie în faţa unei porunci, va pieri.

Era iubit la culme de către ienicerii săi, atît pentru marea-i vitejie şi îndrăzneală, cît şi pentru neasemuita-i iuţeală în hotărîri şi mişcări. De aceea, tinerii oşteni de sub conducerea lui îl supranumiseră *„Fulgerul"*.

Toţi supuşii, care fuseseră de faţă, îşi aminteau cu groază de felul cum înţelesese noul sultan Baiazid să ia în mîinile sale puternice frînele împărăţiei otomane.

Abia se dăduse semn de începerea luptei la Cîmpia Mierlei între turci şi sîrbi, cînd iată că, mînat de un nemaipomenit curaj, viteazul sîrb Miloş Obilici pătrunde în cortul sultanului Murat şi-l loveşte de moarte cu un pumnal.

La luptă luau parte în fruntea oştirii lor şi cei doi fii ai bătrînului sultan: Iacub, cel mai mare, deci moştenitorul tronului, şi Baiazid, cel mai mic.

Dar cînd sultanul Murad îşi dădu ultima suflare, toţi conducătorii de oaste şi paşalele în frunte cu marele vizir

trimiseră degrabă să fie chemat, în cortul padișahului, Baiazid.

Sosind mai degrabă decît fusese chemat, adus ca de vînt, toți i se prosternară, proclamîndu-l sultan: pentru vitejia și priceperea sa în lupte, cum și pentru istețimea și învățătura aleasă de care dăduse întotdeauna dovadă pînă atunci.

La auzul unei asemenea neașteptate vești, Baiazid dădu cea dintîi poruncă a sa ca sultan: să fie adus de îndată Iacub, care și veni, cuprins de mare emoție, întrucît aflase că tatăl său nu mai e în viață.

Dar nici nu sosise bine în fața cortului, că Baiazid îi făcu semn gîdelui, ce aștepta lîngă el, și cu mîinile întinse, porni către Iacub care, înfiorat de această neașteptată și groaznică primire din partea fratelui său mai mic, se-ntoarse și voi să fugă. Gealatul, însă, îl ajunse iar nefericitul principe, înainte de a fi gîtuit, mai avu putere să spună, horcăind, cu ochii holbați:

— Fii blestemat, împreună cu toată stirpea ta, fiară sălbatecă!

Povestea acestei groaznice întîmplări se răspîndi ca fulgerul pretutindeni, în toate țările vecine și chiar în cele mai îndepărtate. Din cumplita faptă se desprindeau: strășnicia, cruzimea și răutatea de suflet a noului sultan.

La toate acestea se gîndeau acum și oștenii români ce-l însoțeau pe Mircea-Vodă în călătoria ce pornise a o face prin cîteva locuri din țară, spre a vedea cum mai merg treburile, ce mai spun oamenii, dar mai cu seamă spre a căuta și alege cel mai bun și mai potrivit loc pentru lupta cu Baiazid, așteptată cu nerăbdare, dar și încredere în izbîndă de întreg norodul românesc.

Era o dimineață frumoasă de duminică și pîlcul de călăreți străbătuse de-a lungul lui județul Jaleș, mergînd

acum la pas ușor pe un drumeag de munte ce ducea la mînăstirea Tismana, unde hotărîseră popas de noapte.

Domnul călărea între Boian și Petrovan, avîndu-i în față pe cei doi sîrbi Vasile și Pavel, care o însoțiseră pe doamna Mara și care nu mai voiseră în ruptul capului să se întoarcă în Serbia. Se gospodăriseră aci și-l rugaseră pe Vodă să-i ia oșteni în plată, dacă socotește că-i pot fi de vreun folos. Măria sa, care auzise de la doamna Mara despre minunatele isprăvi ale celor doi uriași, se învoi pe dată și-i luă chiar în slujba sa.

În spatele lui Mircea-Vodă veneau oștenii săi cei mai de nădejde, de care nu se despărțea în nici o împrejurare, în fruntea lor aflîndu-se credinciosul său Costea Armășel, care acum era mîna dreaptă a domnului, după încercarea de răpire pusă la cale de Vlad.

Tăcerea se așternuse apăsătoare. Nu se auzeau decît: tropotul capitelor, sforăitul cailor care, din cînd în cînd, strănutau puternic, împroșcînd pe cei din față cu stropi albi de spumă deasă, și răsuflarea repede a celor săltați în șa.

În cele din urmă, spătarul Boian sparse liniștea ce începuse parcă să-i obosească:

— Grozavă treabă!

— Care, Boiane? dori Mircea-Vodă să afle, aplecîndu-se spre dreapta, ca să audă mai bine ce va spune tovarășul său de arme.

— Apăi, . . . asta cu vrăjmașul nostru de moarte, Baiazid, măria ta. Mă gîndesc eu așa: dacă a avut el inima să-i ia viața fratelui său mai mare, ce ne putem aștepta noi de la sufletul lui?! El nu cunoaște mila, . . . e neînduplecat!

— Așa e, Boiane, încuviință vodă, oftînd. Și cată a fi și noi neînduplecați.

— Dar mă-ntorc și zic, măria ta, continuă Boian gîndul ce nu-i da pace, că tot cu o moarte de beizadè s-ar fi

sfîrșit toată povestea! Că, de nu-i făcea de petrecanie Baiazid lui Iacub, îl curăța acesta pe el, mai devreme ori mai tîrziu.

— Dar putea să-l închidă sau să-l surghiunească undeva sub pază strașnică, sări Petrovan.

Mircea-Vodă dădu din cap îndoielnic și răspunse molcom:

— He, hei, Petrovane, nimic nu-i mai sigur ca mormîntul! Din surghiun și temniță mai poți scăpa, dar... vorba noastră din străbuni: „Mortul de la groapă nu se mai întoarce."

— Mă gîndesc și la cei doi vecini ai noștri de la miază-zi, grăi Boian mai departe, la alde Straţimir, moșul măriei tale, și la avanul acela de Sișman, frate-său. În loc să fie uniți, să viețuiască în pace, au trăit dezbinați și s-au dușmănit tot timpul. Și Baiazid i-a luat frumos, la rînd, pe fiecare. Acù, Bulgaria e pașalîc turcesc și țarul Sișman se află prins și pus la păstru.

— D-aia vezi, măre Boiane, socotesc eu că se apropie funia de steajer. Macedonia și Serbia, supuse; Bulgaria, pașalîc; acù, venim noi la rînd, după făgăduiala lui Baiazid, care nu ne iartă că am trimis oaste la Cîmpia Mierlii.

— Chiar dacă n-am fi trimis, el tot scornea vreo pricină ca să vină cu năpastă asupra noastră. Cînd vrei să găsești noduri în papură, apăi găsești! Oh, Doamne, făcu spătarul, înălțîndu-se în șa deodată, cu fulgere în priviri, de parcă s-ar fi aflat înaintea unei bătălii, abia aștept să mă ciocnesc cu otomanii!

Mircea-Vodă rosti, clătinîndu-și capul cu grijă și oftînd:

— Eh,... prietene,... teamă mi-e că așteptarea ta nu va fi de prea lungă durată.

La aceste din urmă cuvinte ale domnului, Petrovan scoase un oftat pătrunzător, care-i făcu pe toți să-și îndrepte privirile spre el.

Foarte mirat, Mircea-Vodă îl întrebă:

— De ce oftaşi aşa din greu, Petrovane?!

— Doamne, zise cu sfială căpitanul de oaste, mă gîndeam şi eu la ai miei, la Muşata şi la fiu-miu Mirciu, finul măriei tale, oare după crîncenele lupte ce-or să vină, oi mai avea parte să mă-ntorc acasă?

— Dumnezeu unul ştie asta, fătul meu, răspunse vodă posomorît, şi să nu crezi că pe noi nu ne frămîntă aceleaşi gînduri. Şi mie la fel îmi zboară gîndul la doamna Mara şi mai cu seamă la feciorașul meu Mihail, căruia grozav aş dori să-i las o ţară puternică, temută de vecini şi paşnică.

Şi tăcerea puse stăpînire din nou pe călăreţii care simţeau nevoia să stea fiecare singur de taină cu gîndurile lui.

. . . . . .

Toamna se ivise abia de cîteva zile şi vremea era călduţă cu un soare dulce, mîngîietor. Puţinele frunze veştede se desprindeau la suflarea blîndă a vîntului ce n-avea de gînd să-şi arate încă tăria.

Castanii îşi întindeau cu mîndrie parcă crengile pline de rod, iar roşcovii sălbateci, pripăşiţi printre ei, aduceau cu tecile lor roşii-vinete o schimbare plăcută vederii, în verdele palid al frunzişului bogat. În stînga drumului de deal, alerga sprinten şi voios, murmurînd parcă un cîntec de leagăn, riuleţul Tismana pe pat îngust de bolovani mari şi mici, din care săreau jucăuşi lipani cenuşii şi păstrăvi argintii; stropiţi cu broboane mici, roşii ca de zmeură.

— Îi vezi, Boiane, cum se zbenguie la soarele dulce de toamnă? glumi domnul cu tovarăşul său din dreapta.

Boian zîmbi şi răspunse tărăgănat, a lene:

— Îi văd, doamne, şi mă bucur de aşa privelişte înveselitoare, care-mi mîngîie sufletul; dar parcă mai mult

m-aș bucura să-i văd prăjiți în unt sau untdelemn și să mă zbenguiesc eu cu ei.

Un hohot de rîs acoperi ultimele cuvinte ale spătarului. Mai vesel, domnul adăogă apoi:

— Cum, Boiane, și i-ai primi așa uscați de prăjeala untdelemnului?

— Ba, măria ta, că doar nu i-aș minca în inima pădurii, ci aș căta să-i ud cu sîngele Domnului, ca să nu-mi dea bătaie de cap vreun oscior mai afurisit. Dar așa, numai să-i văd că sar prin apa repede și limpede ca cleștarul, împroșcînd malul cu stropi, n-are nici un haz!

— Lasă boierule, spuse Petrovan, că de n-om găsi la prea sfințitul părinte Nicodim, păstrăvi sau lipani, nu știu ce să zic, zău așa!

— Ba eu știu ce să zic, Petrovane, îi întoarse vorba spătarul Boian, rîzînd cu șiretenie. Că de n-om găsi păstrăvi la mînăstire, precum spuseși, apăi te trimit să prinzi tu cîțiva măcar acolo, de poftă!

— Mă leg, boierule, să fac întocmai precum ai spus domnia ta. Doar mai marele meu se cheamă că ești și va să-ți dau ascultare! încuviință Petrovan rîzînd.

Dar iată că, pe nesimțite, ceata ajunse în satul Tismana, sat mare și bogat, vestit prin hărnicia și credința locuitorilor săi. Din depărtare se auzea glasul puternic al clopotelor de aramă de la mînăstire, vestind pe credincioși să vină la sfînta slujbă de duminică.

Trecînd prin fața casei județului, Mircea Vodă nu fu mirat că nu i-a ieșit nimeni înainte cu pîine și sare, după datină, întrucît oamenii n-aveau de unde ști că domnul țării va veni în satul lor; dar se uimi cînd văzu că o sumedenie de bărbați tineri și bătrîni lucrau de zor cu niște cuțitoaie și custuri, pe care le mînuiau cu multă repeziciune și îndemînare, cioplind niște lemne.

De mîine, vodă nu-şi putu da seama cam ce lucrau oamenii. Îşi struni calul şi-ntrebă cu stăpînire, dar străşnicie în glas:

— Da' cum se poate, oameni buni, ca în sfînta zi de duminică, în loc să fiţi la biserică, să staţi şi să lucraţi ca nişte nelegiuiţi? Unde-i judeţul satului?

Oamenii se ridicară cu sfială şi smerenie, scoţîndu-şi căciulile cu stînga, dar păstrînd încă uneltele în mîini şi zîmbiră pe sub mustăţi.

— Da' chiar judeţul ne-a chemat, măria ta! Iată-l că se-ndreaptă încoace. Hai mai repejor, nea Bădilă, că măria sa vroieşte a-ţi grăi.

Judeţul veni cu pas repede şi se descoperi, plecîndu-şi capul. Apoi, privind ţintă în ochii domnului, strigă:

— Să trăieşti, măria ta, şi bine-ai venit în satul nostru că de mult n-ai mai fost!

— De venit, bine-am venit, dar văd că rău te-am găsit, moş Bădilă, de-ai chemat oamenii să lucreze aci, în sfînta zi de duminică? Cum de-ai cutezat şi te-a îndemnat mintea să faci una ca asta?

— Apăi, slăvite stăpîne, la biserică s-au dus babele şi fetele mari, că muierile au rămas acasă la plozi şi pirostrii.

— Cum aşa? La ce lucraţi aci, de-i atîta grabă, încît nici într-o zi de sărbătoare nu vă găsiţi odihna?!

— Apăi, în celelalte zile ale săptămînii, ne cheamă cîmpul, mărite doamne. Şi iată, în zi de duminică, ne-am gîndit să facem şi noi nişte condeie pentru măria ta.

Vodă îşi ridică sprîncenele a mirare şi-ntrebă nedumerit:

— Condeie pentru mine, ziseşi?! Ce noimă au aceste vorbe?! Ia să văd şi eu ce fel de condeie faceţi voi?

Aci, judeţul se-ntoarse pe cîlcîie, smulse dintr-o grămadă ce nu era la vedere cîteva condeie, cum le spunea el, şi zîmbind le arătă lui Vodă şi însoţitorilor acestuia.

— Iacă-le, măria ta, pohteşte şi le vezi.

Vodă nu se mai putu stăpîni şi izbucni în rîs, deopotrivă cu oamenii săi.

— Dar bine, moş Bădilă, pe acestea le numeşti domnia ta, condeie? Eu văd că sînt săgeţi ca toate săgeţile! De ce le botezarăţi condeie?

— Păi, luminate stăpîne, nu cu asemenea condeie se scrie vrăjmaşului ca să fii bine înţeles? Şi dacă le-am făcut în zi de duminică ne-am gîndit că la război nu se ţine seamă de-i zi de lucru sau de sărbătoare, ci cată a lupta, c-altminteri e prăpăd! Şi iacă am hotărît să-ţi facem astfel de condeie, cu care vom putea scrie carte vrăjmaşului, chiar şi noi aceştia ce nu ştim boabă de-nvăţătură.

Domnul se înduioşă de-i veniră lacrimile în ochi la asemenea vorbe spuse din tot sufletul şi cu toată credinţa. Îi întinse mîna judeţului, pe care acesta o prinse şi o sărută cu evlavie. Apoi Mircea-Vodă grăi:

— Atunci se cade să vă mulţămesc, oameni buni, pentru strădania voastră în zi de odihnă. Şi-am să vă chem în curînd să scrieţi carte vrăjmaşilor noştri cu aceste condeie făcute cu atîta meşteşug. Iară pînă atunci, moş Bădilă, te rog să fii pe la vremea prînzului, la sfînta monastire, că am a-ţi mai grăi cîteva vorbe. Rămîneţi sănătoşi, oameni buni, şi nu uitaţi că ne vom vedea în curînd în alte împrejurări mai grele.

— Să trăieşti, măria ta, şi izbîndă! îi grăiră oamenii cu însufleţire, întorcîndu-se de grabă la săgeţile lor.

. . . . . .

Mircea-Vodă ridică mîna dreaptă şi convoiul se opri în faţa unei privelişti de o măreţie neaşteptată, ca de basm.

— Să adăstăm o clipă în faţa acestei minuni de frumuseţe, iubiţi prieteni. Eu, de cîte ori mă aflu aci, nu mă mai satur să privesc şi, dacă trebile mele, mult prea grabnice

întotdeauna, nu mi-ar da ghies, aș sta o zi și o noapte de veghe neclintit în acest loc plin de neasemuit farmec.

Într-adevăr că privelișteа era de o frumusețe fără seamăn. În stînga drumului, pe o stîncă înaltă, se ridica falnică mînăstirea Tismana, dominînd cu turnurile ei întreg ținutul sălbatec de castani, roșcovi și fagi.

Părea un castel ivit acolo la voința unui vrăjitor mîndru de a-și arăta puterea-i neasemuită, spre a-i uimi pe cei ce-l priveau și cărora nu le venea să creadă că este în stare să facă asemenea minuni.

De sub talpa mînăstirii izbucnea vijelios rîul Gurnia, ce se arunca îndrăzneț, șuierînd asemenea unui balaur înfuriat în apa învolburată a Tismaniei ce pleca apoi în salturi la vale, liniștindu-se din ce înainta spre sat.

Se auzi glasul molcom al domnului:

— I-aș putea spune ctitoria sfîntului părinte Nicodim, care a ridicat-o la început dintr-un tis bătrîn și tare ca piatra, de i-a și zis Tismana, măcar că mai tîrziu au ctitorit-o răposații Radu Negru Vodă, tatăl meu, și Dan Vodă fratele meu mai mare, odihnească-se în pace. Frumos loc a găsit și îndelung s-a ostenit cucernicul părinte în vremea tinereții sale, spre a dărui țării acest cel dintîi sfînt lăcaș de închinăciune, odihnă și cugetare. Dar să mergem, boieri, iată: caii noștri, neobișnuiți cu șederea îndelungată, au început să dea semne de neliniște.

. . . . . .

Costea sări de pe șargul său drept în picioare în fața porții mari de stejar prinsă în balamale grele și ferecate ca o intrare de cetate. Bătu cu ciocanul de aramă de trei ori și strigă, fără să aștepte răspuns:

— Oameni de la domnie!

Cheia mare să răsuci în broască și poarta se deschise scîrțîind asurzitor, ca o cumpănă de fîntînă veche, prelung și ascuțit, și-n pragul ei se ivi un călugăr înalt și bărbos

cu privirile crunte ca de haiduc. Iar din spatele lui apăru un bătrîn într-o rasă lungă de șiac, avînd pe cap o tichiuță neagră și în mîini niște mătănii din lemn de abanos legate cu fir galben.

Cînd îl văzu, Mircea-Vodă porni repede către dînsul, îi luă mîna uscată și tremurătoare, i-o sărută apăsat și-i spuse cu mirare:

— Nu mă gîndeam, tată, să-mi ieși întru întîmpinare chiar sfinția ta.

Bătrînul răspunse cu multă dragoste, zîmbind:

— Mi s-au făcut semne că ai să vii și te-am așteptat cu nerăbdare. Așa că, fratele Paisie, ce sta de strajă în turla clopotniței, văzînd alaiul, m-a vestit din timp. Cînd voi băteați în poartă, eu eram în dosul ei.

Și, luîndu-i mîna domnului, bătrînul călugăr vroi s-o ducă și el la buze, dar Vodă îl opri ca ars, spunîndu-i:

— Nu se cade, tată! Știi că nu-mi place asta din partea sfinției tale.

Dar bătrînul îi răspunse:

— Mîna sfîntă a voievodului țării, care este, după Dumnezeu, de-asupra noastră, a tuturor, se cade a fi sărutată chiar și de către mitropolit. Aș spune că tu nu se cade, fiind domn, să-mi săruți mie mîna.

— Dar, tată, mă știi de pe cînd eram un țînc și-am crescut sub ochii tăi, și doar tu m-ai învățat atîtea și atîtea de-a lungul vremii. Dacă știu limba greacă și pe cea sîrbă, ție ți-o datorez. Și alte și alte învățături, ce mi-au fost de mult folos în atîtea împrejurări, de multe ori grele. De aceea ești în cea mai mare dragoste și cinste în inima mea și la curtea mea, și de cîte ori mă aflu la vreun impas vin să mă sfătuiesc cu tine.

— Acum, pohtiți, să vă spălați, după drumul lung, și să vă răcoriți. Pohtiți în arhondaric, masa e pregătită și vă așteaptă.

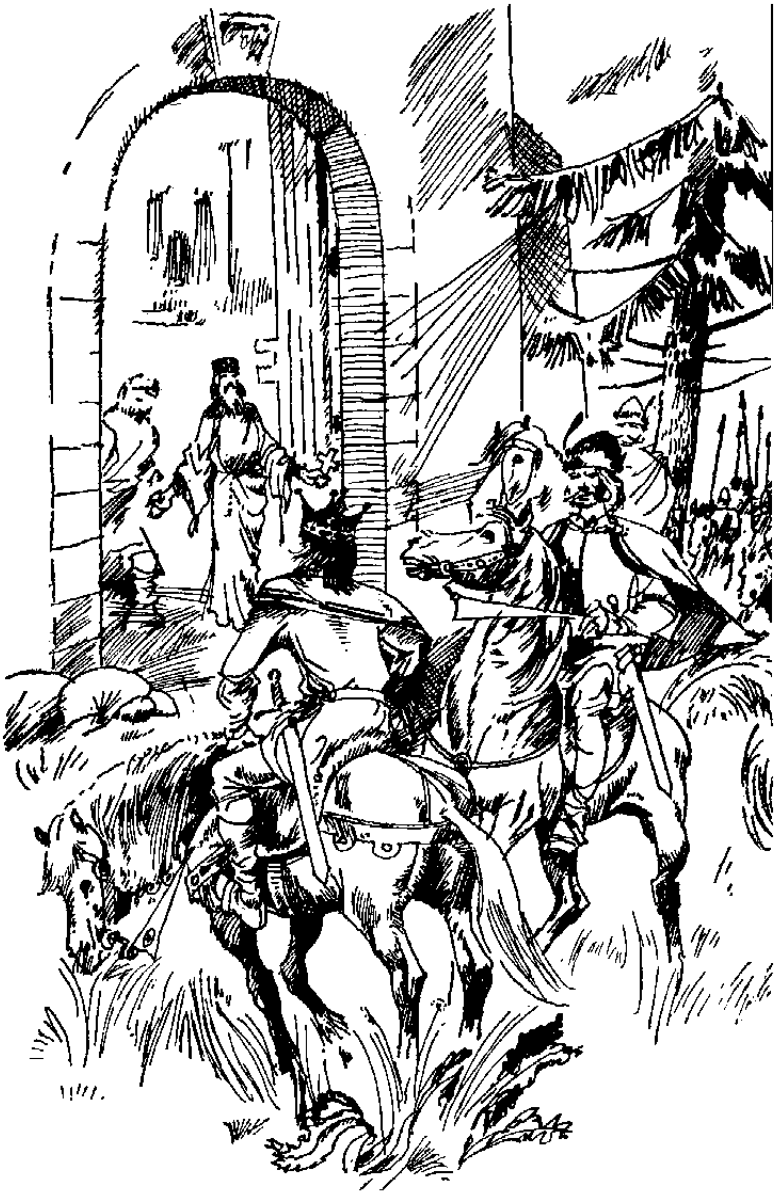

Aci, Boian veni lîngă domn și grăi cu bătrînul călugăr:

— Sărutăm dreapta, prea sfinte Nicodime, și iartă-mă de îndrăzneală,... dar sfinția ta aduseși vorba de masă. S-or găsi și ceva păstrăvi sau lipani, printre alte bunătăți?

Părintele Nicodim dădu să răspundă, dar Petrovan i-o luă înainte și spuse grăbit:

— Prea sfinte Nicodime, de nu e pește, nu-i spune, ci la masă fă și de astă dată o minune, cum ai mai făcut atîtea.

Nicodim zîmbi cu îngăduință și întrebă:

— Și ce minune ai dori să fac anume, căpitan Perovane?

— Să blagoslovești, prea sfinte, mîncarea oricare ar fi ea, ca să i se pară boierului Boian că mănîncă păstrăvi sau lipani, că altminteri mă mînă pe mine să-i pescuiesc și tare greu se mai prind!

— Nu-i nevoie de nici o minune, căpitane. Peștele dorit vă așteaptă pe masă, iar alături de el se află mujdeiul și mămăliguța de mei, care știu că vă plac nespus de mult.

— Da' ca udeală, prea sfinte? întrebă Boian grijuliu.

— Apă de izvor, că-i cea mai bună, spătarule, răspunse Nicodim în glumă, zîmbind cu dragoste.

Boian dădu din cap și grăi:

— De-i așa, tare mă tem, sfinte Nicodime, că de-astă dată va trebui să mai faci o minune, nu chiar ca aceea de pe timpuri de la nunta din Cana Galileii, dar pe-aproape! Că eu apă, după pește, nu beau, să știu că mor de sete!

*

Masa fu îmbelșugată, avînd în afară de peștele făgăduit, pastramă de căprior, ouă coapte în jar și-o tocană sîrbească cu: carne de berbec, roșii, ardei gras, ceapă verde,

cimbru din belşug şi piper, toate proaspete şi pregătite în aceeaşi zi, de-ţi lingeai degetele, nu alta.

Cît a durat masa călugărească, nu s-a prea auzit vorbă. Hămesiţi de oboseala drumului, toţi, de la domn pînă la cel din urmă oştean, înfulecau pe întrecute.

Dar cînd satul puse stăpînire pe oaspeţi şi vinul stăruia în cupele de argint, dăruite de Mircea-Vodă mînăstirii pentru asemenea împrejurări, limbile începură să se deslege. Şi cel dintîi ce ridică cuvîntul fu chiar domnul Ţării Româneşti, care spuse, zîmbindu-i cu multă dragoste şi căldură, părintelui Nicodim ce i se afla în dreapta:

— Îţi mărturisesc, tată, că mi se făcuse tare dor de tine, şi cum tu nu mai poţi veni acum la curte,... iată-mă-s...

Nicodim îi mîngîie mîna cu drag şi-l întrerupse cu blîndeţe:

— Fiul meu,... m-apropiu cu vîrsta de un veac. E o povară, să ştii!

— Ştiu, tată, te-nţeleg... şi mă bucur că te văd totuşi în putere şi limpede la minte ca întotdeauna.

— Slavă Domnului, nu mă pot plînge de asta, numai că nu mai pot merge la fel de sprinten ca acum cîţiva ani.

— Cînd vei împlini veacul, să-mi spui, ca să te cinstim aci cu toţi, în sfînta casă a ta. De-ar avea toţi domnii, nepreţuiţi sfetnici ca tine, tată, fericite ar fi ţările de sub oblăduirea lor!

Bătrînul monah dădu din cap cu îngăduinţă şi răspunse:

— Eşti prea bun cu mine, Mirceo. Şi aceasta mă fericeşte nespus de mult! Iată, are ţara aceasta binecuvîntată parte de ce spuseşi. Ţara aceasta, ce mi-e mai dragă decît toate cele cutreierate în lunga mea viaţă, din care mai mult de jumătate aci mi-am petrecut-o!

Auzindu-l pe cuviosul stareţ că începe să vorbească,

ceea ce rar i se întîmpla, mai cu seamă la ospețe, se făcu o liniște, de se auzea răsuflarea fiecăruia. Ochii lor erau ațintiți asupra bătrînului, care grăia aidoma unui sfînt din povești:

— Tată-meu a fost grec-macedonean de la Prilep; iar mumă-mea sîrboaică, Domnu-i odihnească cu drepții. Și de mic, fiind eu înclinat către învățătură, am colindat pe unde am crezut că pot învăța. Am făcut ascultare și ucenicie la sfîntul munte Athos, unde am primit multe și prețioase învățături. Și odată, pe cînd mă aflam în țara grecească, într-o bună zi, fiind eu cu caprele mînăstirii la pășune, un păstor bătrîn mi-a povestit multe despre o țară minunată, ce s-ar afla dincolo de munții Balcani. Eu am ținut minte și gîndul de a veni în țara aceea m-a urmărit toată viața mea și mi l-am îndeplinit . . ., iar de aci n-am mai putut pleca, fiind eu astăzi mai român, socot, decît toți românii laolaltă! sfîrși bătrînul.

— Ești, tată, ești cu prisosință, că ai făcut multe pentru binele țării. Numai că ai ridicat cele dintîi monastiri ale noastre Vodița și Tismana și ar fi destul. Dar cîte n-ai mai înfăptuit tu pe lîngă acestea?

Sfîntul Nicodim, cum îi spuneau toți, adăogă zîmbind cu o bucurie copilărească:

— După ce te vei odihni, am a-ți arăta cu ce ne-am îndeletnicit și noi, slujitorii acestui sfînt lăcaș de închinăciune și reculegere, în răgazul de vreme ce ni-l lăsau treburile, ca să nu crezi cumva că stăm aci numai de mătănii, cîntări, cetanii și izvoade.

— Nici nu mi-a trecut prin minte asemenea gînd, tată. Dar n-am răbdare și nici vreme de odihnă nu-i. Arată-mi acum, ceru vodă.

— Haidem, dar! Veniți cu toții împreună, să mergem spre hambare.

— Ai făcut bucate frumoase în ăst an?

— Frumoase, da; numai că nu de bucate e vorba.

Ajungînd la hambare, Nicodim strigă cu un glas nebănuit de puternic pentru vîrsta lui:

— Misaile!

Și atunci ieși la iveală un călugăr tînăr, înalt, voinic, cu părul, barba și pletele castanii și cu un comănac verde pe cap. Li se păru tuturor o veche cunoștință, dar nimeni nu știu de unde să-l ia, cînd deodată Boian strigă străluminat:

— Sfinte Nicodime, acest călugăr chemat de sfinția ta pre nume Misail, nu este cumva chiar Mihailo sîrbul, adus de mine cîndva aci la ascultare?

— Ba-i chiar el, spătare, răspunse bătrînul și a făcut ascultare la mine chiar, la stăreție; dar fiind tare voinic și dovedind mare dîrzenie, i-am dat a îndeplini anumite treburi care mi s-au părut mie mai potrivite cu firea lui. Misaile, deschide, rogu-te hambarul.

Tînărul călugăr porni, fîlfîindu-și sutana neagră, de părea o mare pasăre de pradă, și cu o mînă repede și sigură desfăcu ivărul, se opinti puțin și deschise ușa grea de stejar, cu multă ușurință. Apoi așteptă.

Părintele Nicodim îi grăi din nou:

— Înlăuntru nu e o lumină prea bună. Fii bun și adă-le aci!

Misail intră grăbit în hambar, se întoarse, purtînd pe brațe un vraf de arcuri mari cu coardele bine întinse, și se opri cu ele în fața lui Mircea-Vodă.

Domnul luă unul și, încercîndu-i coarda ca pe o strună de alăută, grăi rîzînd:

— La acestea ne-ar trebui săgețile celor din vale, la care or fi lucrînd poate și-acum!

Părintele stareț răspunse tot rîzînd:

— Și aceia, fiule, tot la îndemnul meu au început a făuri săgeți, cadă păcatele lor asupra mea, că de cîtăva

vreme nu mai țin sărbătorile, pentru aceste unelte de luptă.

— Aha, făcu domnul, m-am gîndit eu că aci trebuie să fie ceva mai deosebit la mijloc.

— Cînd o cere țara, Mirceo, nici Dumnezeu nu zice: „Ba!" Și fiindcă pomenișI de acele săgeți, gîndesc că poate voiești a cerca arcurile, doamne?

Vodă încuviință din cap, surîzînd. Nicodim îi grăi lui Misail:

— Fiule, adă cîteva condeie tismănene, dar degrabă, te rog.

Tînărul călugăr răspunse cu o blîndețe ce nu se potrivea de loc cu fața-i fioroasă:

— Le am gata pregătite, prea sfinte părinte, și-i dete bătrînului stareț trei săgeți pe care acesta le luă cu o deosebită gingășie, de parcă ar fi ținut în mînă niște giuvaieruri rare.

Mircea Vodă cercă una ușor, cu degetul cel mare la vîrf, o puse apoi în arc, întinse coarda, privi lung pînă hăt, în depărtare, pe deasupra castanilor, se încordă și trase. Săgeata vîjîi, șuierînd voios și se pierdu în văzduhul albastru.

— Sînt strașnic de bune amîndouă, tată! spuse vodă cu mulțămire, și arcul și condeiul său.

— Și-acum am a-ți mai arăta ceva, spuse bătrînul Nicodim, ce-ți pregătesc eu de vreme îndelungată. Misaile, du-te și întoarce-te degrabă aci cu ciracii tăi.

Tînărul călugăr se înclină cu smerenie și porni spre o chilie ce se vedea singuratecă în stînga hambarului, strigînd:

— Hai, că vă așteptă sfîntul Nicodim!

Și-atunci, pe ușa scundă a încăperii, ieșiră pe rînd, aplecîndu-se cu grabă, de parcă erau alungați de cineva din lăuntru, șase matahale de călugări, cît șase brazi:

drepți voinici, înalți și cu bărbile nețesălate de vreme îndelungată. Veniră și se așezară cu smerenie repede lîngă starețul mînăstirii, așteptîndu-i porunca.

Nicodim își ridică ochii înlăcrimați de bătrînețe către Mircea-Vodă și grăi cu multă căldură în glas:

— Măria ta și cinstiți boieri, nu e pe lumea aceasta ceva care să nu aibă o poveste, oricît de mică ar fi ea. Și acești frați întru ascultare la sfînta noastră monastire își au povestea lor, care, în cîteva cuvinte, e următoarea: au venit la mine, nu toți odată, firește, ci pe rînd, dar cu același dureros ghimpe înfipt în suflet: tînjeau de dragoste: vezi că aceea ce le era dragă se dusese după altul.

Un murmur de milă se ridică din mijlocul oștenilor. Dar starețul, ca și cum n-ar fi auzit nimic, spuse mai departe la fel de liniștit:

— I-am lăsat o vreme, cît am socotit eu că trebuie, să se căineze, să se vaiete și să bată mătănii; dar într-o bună zi i-am strîns pe toți la arhondaric și le-am ținut un logos cam în felul acesta: „Bine, măi flăcăiași, nu vă e rușine, oameni în toată firea și zdraveni, de-ați doborî boul cu pumnul, să vă bociți ca niște babe neputincioase?! Oameni ca bradul ca voi, tari de-ați rupe o potcoavă nouă numai cu două degete, să vă pierdeți vremea în scînceli? Nu mai sînt alte fete pe lumea asta,... în țara asta? Sînt berechet și vă așteaptă, săracele, numai că voi nu le-ați căutat. Și-am să vă trimit la ele, cînd voi crede eu că a sosit timpul. Iar pînă atunci, să-mi dați ascultare la ce vă spun și să faceți întocmai, că altmineri vă ajunge blestemul meu, și taman în fundul iadului nimeriți!

Aci, cei șase flăcăi se priviră zîmbind încurcați unul pe celălalt și apoi toți se uitară la Misail, care-și pusese arcurile de o parte și stătea cu mîinile încrucișate fără să clipească.

Nicodim urmă:

— Şi cum Misail, în cea dintîi spovedanie a lui, mi-a mărturisit totul, fără a-mi ascunde un fir de adevăr măcar, şi ştiam că-i priceput foarte în mînuirea armelor, i-am dat în ascultare ostăşească, pe aceşti şase cîrlani nărăvaşi... şi-am făcut din ei şase oşteni, mai folositori ţării noastre în lupte, decît monastirii mele ca să cînte, să aprindă smirnă şi tîmîie şi să stingă lumînările arse pe jumătate. Acum mai pot spune că de mult le-au trecut tuturor fiorii cei dintîi ai dragostei şi le vine a rîde de slăbiciunea minţii lor de atunci. Sînt bărbaţi în toată firea, călîţi cum trebuie şi ei înşişi chiar mi-au spus deunăzi că viaţa lor nu are preţ, decît dacă o închină ţării. Că frumoasă o fi ea dragostea pentru femeie, într-adevăr; dar dragostea de ţară e mai presus de orice pe lume, că femeia tot te mai trădează uneori, dar ţara, niciodată! Iar Misail, pe care-l dezleg acum de cinul călugăresc, e căpetenia lor.

O tăcere adîncă se aşternu după aceste vorbe. Mircea-Vodă rămase mult pe gînduri. Şi cei şapte călugări oşteni aşteptau cu sufletele la gură hotărîrea domnului, care întîrzia să se arate. Dar vodă nu se gîndea acum la ei, ci la marea înţelepciune şi străşnicie a bătrînului stareţ care vădea o adîncă înţelegere a celor lumeşti pe care ştia să le împletească cu atîta iscusinţă cu cele dumnezeeşti. Intr-un tîrziu, după ce privi o clipă în depărtare, pe de-asupra tuturor, se întoarse la ai săi şi răspunse:

— Mihailo,... eu îţi spun aşa cum ştiu că te-a chemat dintr-un început, îţi cunosc povestea, pe de-a-ntregul, ei, de la Mara doamna.

Şi văzînd că tînărul călugăr tresare dureros şi îngrijorat, îl linişti de îndată:

— N-ai a te teme de nimic. Te-am înţeles şi te-am iertat de mult... şi eu şi doamna, mai cu seamă că ai

dovedit căință și vitejie la ciocnirea cu netrebnicul acela de Vlad. De aceea, în amintirea faptei tale de credință, i-am dat numele de Mihail mult iubitului meu fiu.

La aceste cuvinte, Misail simți că ochii îi sînt săgetați de o durere ascuțită și cîteva lacrimi i se prelinseră fără de voie pe obraji-i supți. Abia mai putu îngăima:

— Măria ta!

— Mihailo, din această clipă, avînd dezlegarea părintelui meu de suflet, prea sfîntul Nicodim, poți veni cu ai tăi cu tot în slujba mea.

Aici, Mihailo se lăsă în genunchi dinaintea domnului, îi prinse mîna și i-o sărută, grăind cu sfială:

— Cuvintele măriei tale, doamne, mi s-au săpat în suflet pentru totdeauna și-ți voi fi credincios toată viața, măcar că te-am urît de moarte cîndva. Dar dacă o dragoste puternică se poate preface în ură, de ce o ură puternică nu s-ar putea preface într-o dragoste asemănătoare? Sînt al măriei tale, poți face cu viața mea ce vroiești, oricînd vroiești!

— Și cu viața noastră, așijderea, mărite stăpîne! grăiră cei șase, îngenunchind și ei în fața domnului, după pilda lui Mihailo, mai marele lor.

Mircea-Vodă își mușcă buzele cu mirare și, întorcîndu-se către părintele Nicodim, spuse șăgalnic:

— Tată, se vede că acești vrednici oșteni au fost ciracii sfinției tale. Că toți, în cap cu Mihailo, au deprins felul de a vorbi ales al tău. Îți mulțumesc din suflet pentru toate neprețuitele daruri ce mi le-ai făcut astăzi și te încredințez că, de aci înainte, îi voi păstra pe cei șapte flăcăi, tovarăși nedespărțiți ai mei în toate împrejurările grele ce se vor ivi.

CAPITOLUL VII

Un groaznic jurămînt din vremi apuse.

DUPĂ DOUĂ ZILE de binefăcătoare odihnă, convoiul domnesc porni la drum, tocmai în cealaltă parte a țării, spre răsărit, în ținutul județului Săcuieni.

Ținta le era de astă dată orașul Buzău, unde locuia jupînul Staicu, fratele măriei sale, pe care domnul ținea neapărat să-l vadă, înaintea grelei încercări de război ce o aștepta țara cu adîncă îngrijorare, dar și încredere în izbîndă.

Trecuseră de-a lungul văii Buzăului, pe dreapta rîului, și se opriseră în frumosul sat Ciulinița, al cărui stăpîn era chiar boierul Staicu, om cucernic, blajin și din cale afară de darnic, care uneori părăsea orașul și se mai abătea prin aceste pline de farmec locuri, spre a lăsa slobod frîu gîndurilor, alungîndu-le ușor pe apa lină a Buzăului.

*

Fierăria lui Ilie Răgălie, potcovarul satului, se afla chiar la intrarea dinspre miază-noapte a Ciuliniței, avînd în față un șopron mare, bun pentru adăpost la vreme rea. La cîțiva pași mai încolo se înălța cumpăna unei fîntîni împodobite cu înfloriturî de fier, cu mult meșteșug lucrate de către stăpînul fierăriei.

Răgălie fierarul, om chibzuit, se gîndise că era nevoie de apă în apropiere, atît pentru el, ca să-şi călească potcoavele înroşite în foc, cît şi pentru adăpatul cailor însetaţi de drum. Că voinicii ce-i călăreau, de obicei, nu se prea îndesau la apă, mai cu seamă cînd aveau pusă la oblînd plosca plină cu vin ruginiu de Drăgăşani sau de Dealul Mare, dătător de viaţă şi veselie.

Fierarul tocmai prinsese cu cleştele potcoava roşie, ce-o bătuse pînă atunci pe nicovala tocită şi lucioasă ca argintul, ca s-o stingă în căldarea cu apă, cînd în faţa fierăriei se opriră trei pîlcuri mici de călăreţi, care, ca la o poruncă neaşteptată, săriră din şei jos toţi deodată.

Potcovarul încremeni cu mîna întinsă în aer şi nu-i veni să-şi creadă ochilor.

— Ce-ai rămas aşa, cu ochii ţaglă la mine, Ilie? îl întrebă Mircea-Vodă, venind spre el cu paşi rari şi apăsaţi, de-i zornăiau pintenii de agrint ai cizmelor ca nişte zurgălăi.

— Sărutăm dreapta, slăvite stăpîne, dar iacă nu m-aşteptam să te văd astăzi şi pe măria ta, răspunse Răgălie.

— Şi pe mine zici?! se miră Mircea. Dar pe cine ai mai văzut?

— Pe jupîn Staicu, fratele măriei tale. Mai adineaori a plecat de la mine spre sat. Cic-ar avea de făcut o judecată cu nişte ţărani de la noi care au o price cu boierul Căliman.

— Ei, dar ştii că se brodi bine? spuse Mircea-Vodă cu multă bucurie. Taman ne îndreptam spre Buzău că voiam să dau cu ochii de dumnealui. Aşa-i mai bine, după ce-l întîlnim, facem calea întoarsă spre Cetatea de Argeş. Acum, hai, vezi ce le trebuie cailor noştri: potcoave noi sau numai caiele, că ni-e degrabă. Crezi că ai potcoave cîte ne trebuie la atîţia cai?

— Măria ta, răspunse cu vădită mîndrie fierarul, la mine stau gata întotdeauna cam la două sute de potcoave, că doar n-or fi tuspatru stricate la acelaşi cal. Mai baţi o caiă-două, să ţie cît îi drumul, fără primejdie de şchiopătare. Mă Gheorghiţă, ia fă-te-ncoa' cu cleştele ăla de nări, ... hai, hai, mişcă-te mai repejor!

De după foale ieşi sprinten un flăcăiandru plin de funingine cu un cleşte lung în mînă, strigînd:

— Gata-s, tăicuţă!

— Dă jos şirul ăla de potcoave şi vino sub şopron. Aşa, vezi! Acù prinde uşor armăsarul măriei sale de nări şi fii cu multă băgare de seamă, măi, că ăsta-i cal domnesc şi nu ştie multe.

*

Cînd sosiră la casele boierului Staicu din Ciuliniţa, îl găsiră pe acesta stînd în pridvor şi scrutînd zarea, de parcă ar fi căutat acolo dezlegarea pricinei ce-o avea de judecat astăzi. Lîngă el se aflau Lazăr, stareţul monastirii Snagov, şi preotul din sat.

Cînd alaiul lui Mircea-Vodă intră pe poartă, fratele domnului se şi afla în curte cu braţele întinse. Îl îmbrăţişă pe domn cu toată căldura şi-apoi dete să-i sărute mîna, ceea ce Mircea nu-i îngădui.

— Pesemne, făcu vodă, arătînd cu capul spre cei doi preoţi din privdor, care i se înclinaseră pînă la pămînt, văzînd că domnul îi priveşte, pesemne că vei face o judecată grea, Staicule!

— Cam aşa, măria ta! spuse Staicu rîzînd. Nu e chiar o judecată, e un jurămînt cu brazda în cap a ciuliniţenilor, pentru nişte pămînturi. Dar bine că te brodişi şi măria ta; în felul acesta toate se vor desfăşura cu mai multă străşnicie, evlavie şi grijă de a se respecta adevărul asupra

celor jurate. Numai că de vrei să iei parte la ceremonie, va trebui să mergi cu noi dimpreună la fața locului, la hotarul pămînturilor cu pricina și mi-e teamă că ești prea obosit.

— Ba, frate Staicule, doresc nespus de mult a vedea un asemenea jurămînt, întrucît eu n-am mai avut prilejul pînă astăzi, știut fiind că pricinile acestea mărunte de hotărnicii le fac mai mult boierii și slujitorii domnești, iar nu însuși domnul.

— De-i așa, atunci să pornim.

Apoi, boierul Staicu porunci:

— Calul meu;... iar pentru sfinții lor, caleașca!

*

La locul de judecată era adunată de cu zori mare mulțime de norod. Soarele se ridicase acum aproape de nămiezi și oamenii așteptau nerăbdători pe boierul Staicu, ce fusese stăruitor rugat să ia parte la acest vechi obicei al pămîntului, pe care bătrînii îl puneau în folosință numai în rara împrejurare, cînd nu se putea hotărî altfel dreptatea.

Cînd Mircea-Vodă, jupînul Staicu, spătarul Boian și toți ceilalți căpitani de oaste și oșteni, dimpreună cu starețul Lazăr și părintele Dumitru sosiră la hotarul ocinei în jurămînt, țăranii, strînși grămadă în jurul unor tufani bătrîni, își scoaseră căciulile și rostiră cu sfială:

— Să trăiți mările voastre și sfinților părinți.

Dar cînd văzură că în fruntea convoiului se află însuși domnul țării, pe care-l cunoșteau bine, întrucît venise de nenumărate ori la fratele său, strigară de hăuli văzduhul:

— Să trăiești, măria ta, și bine-ai venit!

— Aşijderea şi voi, dragii mei, şi bine v-am găsit! le întoarse vodă urarea şi, sărind sprinten din şa, le grăi: Aflînd de la boierul Staicu precum că aveţi azi soroc pentru jurămînt cu brazda-n cap, am socotit că e bine să mă aflu şi eu de faţă. Şi-acum faceţi-vă treburile după datină. Eu nu am a mă amesteca întru nimic, ci, stau aici numai spre a privi.

Atunci, Staicu veni în mijlocul oamenilor şi întrebă cu blîndeţea lui dintotdeauna:

— Ce aveţi a spune? Să ne grăiască mai întîi judeţul satului.

In faţa oamenilor se afla un bărbat arătos între două vîrste, îmbrăcat cu multă îngrijire, cu straie de şiac castaniu şi cu cămaşe de cînepă albă ca floarea pe el. În mîna stîngă ţinea o căciulă fumurie de miel, cu care arăta în sus şi-n jos, trăgînd cu ea o brazdă închipuită dinaintea celor ce-l priveau în tăcere.

— Măria ta, prea cinstite boierule Staicu şi prea sfinţi părinţi, pricina noastră aceasta este: ocina Ciuliniţei a fost încălcată cu multe brazde la aratul de primăvară de către oamenii boierului Căliman.

— Aşa, . . . şi?

— Şi la dreapta noastră plîngere, boierul Căliman a spus că măria sa nu poate şti care e hotarul, că dumnealui n-a văzut răzoare între pămînturile celor două ocine, niciodată. Dar răzoare s-au pus tufe mărunte de măcieş, . . . numai că au fost scoase cu plugul şi li s-a pierdut urma.

— Aşa?! făcu Staicu nemulţumit şi foarte mirat. E drept că nici eu n-aş putea spune astăzi, aşa după cum se vede locul, cam pe unde a fost răzorul. Şi ce vroiţi, oameni buni, să faceţi dară?

— Măriile voastre, să se ţină datina din străbuni, dacă la mijloc e rea credinţă asupra hotarului din partea vreunuia. Iar noi avem în Ciuliniţa doi bătrîni, pe moş Zamfir

și pe moș Dănișor care au fost în copilărie depărați la hotarele ocinei și țin minte de-atunci. Ei spun că la șirul ăsta lung de tufani a fost tras hotarul pe vremuri și sînt gata să jure sus și să meargă de-alungul hotarului știut de ei, cu brazda-n cap, și să se pună semne din nou și așa să rămînă în veci de veci, spre a nu mai fi pricină de gîlceavă și judecată nicicînd.

— Cine e de față din partea boierului Căliman, că pe dumnealui nu-l văd? întrebă cu bunăvoință jupîn Staicu.

— Nimeni, măria ta. Nimeni! Cînd i-am spus boierului Căliman la vreme, că măria ta ai hotărît pentru astăzi soroc de jurămînt cu brazda-n cap, dumnealui m-a înjurat și a pus argații să mă izgonească de la curte ca pe-un cîine de pripas. Și-a spus că lui nu-i pasă de nimeni decît de Dumnezeu și-a început a rîde batjocoritor.

— Așa a spus? se mînie de astădată Staicu. Bine dară,... vom vedea noi cine va mai rîde la urmă. Le vin eu de hac tuturor jecmănitorilor. Să se facă, Irimie, precum ai spus, încuviință cu tărie Staicu. Părintele Lazăr, starețul sfintei monastiri Snagovul, va face citanie în fața tuturor de blestemul groaznic ce va cădea asupra acelora ce vor mărturisi strîmb. Și acest blestem să se știe, va urmări neamul celor mincinoși pînă-n veac.

Starețul Snagovului citi cu glas limpede și cutremurător blestemul, iar cei doi unchieși grăiră cu tărie, ridicînd dreapta:

— Așa să fie, dacă mărturia noastră va fi strîmbă și așa să ne ajute Dumnezeu nouă și neamului nostru întreg!

Îndată după aceasta, un flăcău voinic cu mînecile suflecate, care aștepta cu plugul de-o parte strigă:

— Hai, boulenii tatii, hi, hăis! și se opinti cu putere în coarne, de se săltă aproape de-o șchiopă în sus, trăgînd o brazdă lată și lucioasă. Apoi se opri.

Alți doi flăcăi se aplecară de-ndată cu două traiste de

lînă albă și le umplură cu pămîntul reavăn, ce răspîndea o mireasmă proaspătă și plăcută.

Apoi îi ajutară pe cei doi moșnegi jurători să și le pună în cap. Unchieșii, ținîndu-și cu amîndouă mîinile traistele de pămînt deasupra capetelor, se-ntoarseră către cei de față și rostiră cu glas tremurat, nu de teamă, ci de bătrînețe:

— Dacă mărturia noastră nu e cinstită, grea să ne fie țărîna în mormînt și să ne apese mai greu decît aceste brazde ce sînt acum de-asupra capetelor noastre!

Un murmur de adîncă-nfiorare se ridică din mijlocul țăranilor adunați la jurămînt și se risipi în văzduhul toamnei timpurii.

Cei doi bătrîni porniră așa, cu brazda în cap, de-a lungul hotarului, pe care ei îl știau că este cel adevărat după semnele din copilărie, cînd fuseseră martori și depărați, spre a ține minte toată viața.

După ei porni de îndată și plugul cu cei doi boi, spre a trage brazdă nouă urmînd ca pe locul proaspăt arat să se facă noile semne de hotar, punîndu-se alți puieți de copaci trainici și pietre.

— Acu', oameni buni, grăi cu împăciuire Staicu, eu am îndeplinit ceea ce m-ați rugat. Rămîn aci: județul Ciulinței și cei doi sfinți părinți, precum și logofătul domnesc, spre a întocmi zapisul și a ni-l aduce spre iscălire. Fiți sănătoși!

— Să trăiești, măria ta, și Dumnezeu să te aibă în pază!! strigară țăranii într-un glas și porniră în goană după jurătorii care se îndepărtaseră binișor.

. . . . . .

— Staicule, spuse Mircea-Vodă, luîndu-l pe după umăr cu dragoste pe fratele său, nu-mi pare rău că m-am nimerit la acest străvechi obicei al pămîntului. Sînt încredințat că cei doi moșnegi au venit cu mărturie cinstită!

— Și eu, de asemenea! răspunse Staicu, mai cu seamă că îi cunosc bine apucăturile hrăpărețe ale jupînului Căliman, care aruncă vina pe slujitorii săi. Dar ia spune, mult iubitul meu frate, ce vînt te-a abătut într-acoace?

— Am a grăi cu tine despre vijelia ce se va stîrni în curînd asupra țării. Știi de unde venim noi acum?

— Bănuiesc, surîse Staicu, privindu-l pe frate-său drept în ochi. Știu că, în afară de sfatul tău domnesc, mai ai doi sfetnici de mare credință, la care te duci întotdeauna pe rînd: sfîntul Nicodim de la Tismana...

— Și sfîntul Staicu de la Buzău! continuă Mircea, rîzînd cu poftă.

— Ba nu chiar sfînt, fratele meu, că sfinții nu obișnuiesc să facă moarte de om, iar eu, de data aceasta sînt hotărît să ies din bîrlog, dimpreună cu toți ursii pădurilor mele, și să fac prăpăd în vrăjmașul care am auzit că se pregătește să ne calce glia.

— Ai și auzit? se miră domnul.

— Și m-am și pregătit. Vreau să-ți dovedesc că eu nu-s bun numai de sfaturi; cînd e țara la grea cumpănă, așa cum n-a mai fost pînă acuma, las totul la pămînt și..., aci Staicu își scrîșni dinții cu mare mînie, vai de maica ăluia ce mi-o ieși în cale, mie și alor mei!

Lui Mircea-Vodă îi veniră lacrimile în ochi și nu se sfii să și le șteargă.

— Vii cu mai mult decît mă așteptam, Staicule. Ce să mai grăiesc cu tine, dară?! De n-aș fi frînt de oboseală atît eu, cît și tovarășii mei de drum, aș pleca pe dată. Dar așa, cată să mă odihnesc în această noapte. Iar pentru mîine, prea vrednicul meu frate, aș mai avea o rugăminte la tine: să mă însoțești o bucată de drum, spre a-ți arăta și ție locul pe care îl socotesc eu, drept cel mai potrivit, spre a-l înfrunta pe Baiazid.

CAPITOLUL VIII

In care viteazul sîrb Marcu Crăișorul își arată scîrba de a fi nevoit să lupte la Rovine în armia otomană, împotriva celor de-o lege cu el.

DOAMNA MARA încremenise lîngă fereastra deschisă ce da în grădina palatului domnesc. Frumoșii săi ochi albaștri erau înlăcrimați. După clipirile repezi ale genelor dese și negre și tremurul buzelor, ce parcă șopteau într-una ceva de neînțeles, se vedea bine că abia își stăpînește hohotul ce-i potopea întreaga făptură. Spre a face totuși ceva, strîngea mereu, în neștire, în mișcări repezi, mînuța lui Mihail, care-și întoarse capul către maică-sa și întrebă nedumerit:

— Ce ai, măicuță?

Alături, pe o laviță se juca neștiutoare cu două mîțe, rîzînd și vorbind cu ele, ea știa ce, Marina, fiica cea mică a lui Mircea-Vodă și a Doamnei Mara, dobîndită de vreo trei ani.

Doamna scoase o năframă subțire ca pînza de păianjen și își șterse ochii; apoi își mîngîie feciorul cu dragoste și, privindu-l țintă pe Mircea-Vodă, care se oprise în pragul ușii puțin încruntat, șopti:

— Iartă, doamne, această mică slăbiciune femeiască. M-au năpădit prea multe gînduri deodată și n-am putut să le alung, nici să mă împotrivesc lor. Presimțeam că

va veni cîndva această grea clipă de acum, însă nu mă aşteptam să fie atît de curînd.

— Sînteţi gata de plecare? întrebă Vodă, plimbîndu-şi ochii prin camera largă. Aţi luat tot ce era mai uşor şi mai de preţ?

— Măria ta, am luat aşa ca să mai găsesc cele de trebuinţă la întoarcere, răspunse doamna Mara suspinînd.

— Să fim sănătoşi şi să-ţi fie gura aurită, doamnă. S-ar putea să mă fi îngrijorat de-a surda, însă aşa socot eu că-i mai bine. În tot ce fac, iubita şi nepreţuita mea doamnă, obişnuiesc a mă conduce şi după cuvintele înţelepte rămase din bătrîni: „Paza bună trece primejdia rea". După obiceiul pămîntului am dat poruncă să se facă pustiul dinaintea oştilor lui Baiazid, spre a nu avea vrăjmaşii nici ce mînca şi nici ce bea. Şi-am socotit că, pînă va trece furtuna, te vei afla la mai mare adăpost decît aici, în cetatea Făgăraşului, unde sînt domn şi stăpîn. Şi-ţi făgăduiesc că voi veni să te iau. Iar de vei avea cumva vreo nevoie peste cele prevăzute de mine, cere-i fără sfială regelui Sigismund, carele va fi bucuros să te ajute. Să ştii!

Aci, micul principe Mihail ciripi nespus de fericit:

— Mergem la Făgăraş?! Ce bine-mi pare! De mult voiesc a vedea această cetate frumoasă, după cîte mi s-au povestit despre dînsa. Dar o luăm şi pe Marina?

Doamna îl strînse între poalele ei şi-l mîngîie din nou pe cap. Apoi grăi către Mircea-Vodă care aştepta nerăbdător:

— Măria ta, sîntem gata cu toate. Să mergem la caleşti.

Vodă îşi deschise larg puternicile-i braţe, strîngînd-o cu multă dragoste pe mîndra lui soţie. O simţi tremurînd de teamă şi cu pieptu-i zvîcnind de suspinele ce aproape o înăbuşeau.

— Fii tare, draga mea, rosti Mircea-Vodă adînc mișcat, așa cum ai fost și pînă acum. Ești soață și mamă de domn! Să fii încredințată că-mi voi ține făgăduiala de a veni să te iau. Îți jur!

Doamna îi sărută mîna dreaptă, udîndu-i-o cu lacrimi, și șopti întretăiat:

— Din tot sufletul, izbîndă, măria ta! Rămîi sănătos... și te așteptăm cu dragoste!

*

Cînd caleașca domnească se pierdu în depărtare, lăsînd în urmă un nouraș de praf, ce se risipi ușor la suflarea lină a vîntului de toamnă, și domnul nu mai auzi decît un uruit îndepărtat, oftă din greu și cu podul palmei stîngi, înciudat de slăbiciunea ce-o arăta, își șterse o lacrimă fugară ce, fără voie, i se prelingea pe obrajii arși de soare și bătuți de ploi.

Apoi, scuturîndu-și pletele, ca spre a-și alunga un gînd nedorit, rosti cu glasul puternic și plin de limpezime:

— Și-acum să pornim pe drumul nostru cel mare, boieri. Ne așteaptă oastea!

*

Într-adevăr, la porunca lui Mircea-Vodă de mai înainte, oastea tăbărîse într-o luncă a rîului Argeș, la poalele unei păduri de deal. Oamenii se resfiraseră printre copacii înalți și groși, așteptînd liniștiți cuvîntul domnului de a porni la luptă.

Se lăsase o seară plăcută, luminoasă, și luna lui Brumărel, de cîteva zile se arăta mai răcoroasă. Toamna înaintase neașteptat de repede, frunzele se îngălbeniseră, unele începură să se desprindă de crengi și, căzînd în rotocoale

lungi, zburau întocmai unor fluturi de primăvară, iar cele rămase erau înfiorate, cuprinse parcă de neliniște din senin și fremătau ușor la suflarea șăgalnică încă a vîntului.

Într-un luminiș al pădurii apărat de o perdea groasă de fagi, se aflau așezate corturile, fără a purta nici unul din ele stema țării sau steagul care să arate unde se adăpostește voievodul. Toate erau asemenea și-n fața fiecăruia, la intrare, stăteau de strașnică strajă, cu lăncile în mîini, cîte doi oșteni zdraveni.

Deodată la sunetul prelung și tremurător al unui corn de vînătoare, începură să se ivească de după corturi și dintre copaci, oșteni în zale de fier și cu coifuri lucitoare de-ți lua ochii, în ultimele străluciri ale soarelui ce răzbătea încă în luminișul pădurii.

Mircea-Vodă după ce le dădu roată cu privirea, ridică mîna dreaptă, cerînd tăcere, spre a le grăi:

— Iubiților mei: boieri, căpitani de oaste și oșteni, nu mai e mult pînă la cea dintîi ciocnire a oștilor noastre cu armia otomană. Noi nu putem lăsa glia strămoșească să cadă sub stăpînirea lor, precum căzură pînă acum, una după alta, la rînd, țările vecine nouă. Baiazid înaintează acum spre cetatea noastră de scaun, pe un drum hotărît de noi. În calea lor, de la Nicopole încoance, am făcut pustiul, și am lăsat pîlcuri de hartă, care-l lovesc tot timpul, fără pic de răgaz, atrăgîndu-l fără să știe încoace, spre a-l face să primească mai tîrziu lupta aci, la locurile acestea rovinoase ale Argeșului, pline de smîrcuri nevăzute, de mlaștini înșelătoare și de șanțuri întărite, din care cu greu scapă acela ce a căzut odată în ele.

Un murmur de admirație neîarmurită se ridică din mijlocul oștenilor, dar nimeni nu rupse liniștea deplină ce stăpînea luminișul, cu un cuvînt măcar.

Domnul continuă:

— Toţi dorim izbînda, dar, de nu vom putea ţine piept puhoiului otoman, va să ne retragem pe nesimţite şi să ne adăpostim în Cetatea de Argeş, de unde nu ne mai poate scoate nimeni fără voia noastră.

Iată, de ce am ales pentru Baiazid această cale. Şi el, după ştirile ce le-am primit prin iscoade, o urmează cuminte şi neabătut.

Aci, Costea armăşel nu se mai putu abţine şi întrebă:

— Iartă, măria ta, pe un prea tînăr şi prea puţin priceput învăţăcel întru ale războiului. E cea dintîi a mea luptă de război şi-aş voi din tot sufletul să fac prăpăd printre osmanlîi. Sînt oare atît de dibaci oştenii de harţă, încît să-i atragă pe vrăjmaşi pînă în aceste rovine?!

— Mă miră această întrebare, Costeo! răspunse Mircea-Vodă, zîmbind, cînd ştii bine că acolo se află trimis prea-bunul tău frate de cruce Mihailo, cu ceata lui de călugăraşi, iar conducătorul cetelor de harţă este însuşi căpitanul Petrovan.

— Ah, doamne, suspină Costea, mă iartă că îndrăznesc a-ţi spune, dar rău îmi pare că nu mă trimeseşi şi pe mine cu ei.

— Cum aşa? sări vodă, prefăcîndu-se supărat, nu te bucuri că vei lupta în stînga mea? Sau voiai cumva să-i fi netezit calea lui Vlad care vine în alaiul lui Baiazid?

Tînărul oştean îşi ridică ochii îndureraţi către voievodul său şi nu putu să rostească decît atîta cu lacrimile în ochi:

— Doamne!

Dar spătarul Boian prinse prilejul şi spuse îngrijorat:

— Toate bune, măria ta, lasă-l pe Vlad în plata dracului, nu a Domnului, că îi vom veni noi de hac; dar aflai una care mă cam puse pe gînduri: cică vin împreună cu oastea lui Baiazid, şi sîrbii supuşi lui, în frunte chiar cu regele Ştefan Lazarevici, cu iscusitul Constantin Dragaşevici şi cu cel mai viteaz şi puternic dintre oştenii

sîrbi Marco Cralevici, carele, spune cine l-a văzut la luptă, se bate cu douăzeci odată şi-i răpune la fel de uşure ca pe nişte pui de găină!

— Şi ţi-e teamă cumva de ei, Boiane? îl întrebă Vodă cu puţină amărăciune în glas.

— Ba, mărite stăpîne, că nici eu nu mă dau aşa, cu una, cu două, măcar că n-am faima lui Marcu Crăişorul! Dar altceva face să mi se încrîncene carnea pe mine: cum se poate ca nişte rude ale domnului nostru să vină alături de urgia turcească împotriva noastră?! Iată, aceasta nu-mi intră în cap şi pace.

— Aci ai dreptate, spătare. Şi nu numai domnia ta te miri de această faptă nelalocul ei, dar însăşi Mara Doamna, verişoara lui Marcu, este peste măsură de uimită de acest lucru!

— Aşa-i?

— N-aş dori să mă aflu în pielea lui, oftă Mircea-Vodă. Acest mare viteaz se bucură într-adevăr de o neobişnuită putere. Se spune că odată, într-o luptă, nemaiavînd cu ce da în vrăjmaşi, că i se frînsese pala, a smuls un copac din rădăcini şi l-a mînuit ca pe-o ghioagă, făcînd prăpăd. Putem noi şti ce e în sufletul lui de viteaz? Sau îi putem ghici gîndurile ce-l frămîntă? Că de bună voie nu-i însoţeşte el pe duşmanii ţării sale!

— Om trăi şi-om vedea, măria ta! răspunse Boian.

Dar Mircea-Vodă nu isprăvise ce avea de grăit:

— Despre el sau mai bine zis despre mîndria ce-l stăpînea în tinereţea lui, pe Marcu Crăişorul, Mara Doamna mi-a spus o poveste plină de adîncă învăţătură!

— S-o auzim şi noi, măria ta! cerură oştenii.

— V-o spun, pentru ca nici unul dintre voi să nu se-ngîmfe vreodată de puterea lui, care e bine s-o dovedească acolo unde trebuie şi mai cu seamă pe cîmpul de bătaie. Ascultaţi: Marcu Crăişorul pornise într-o bună zi

călare pe o potecă de munte. Mergea fluierînd de mama focului, vesel că se-ntoarce acasă, la ai săi, de care-i era tare dor. Deși foarte tînăr, făcuse pînă atunci multe isprăvi de vitejie, care-i duseseră faima în lumea întreagă. Și era mîndru de puterea lui, nevoie mare.

Dar cum mergea el așa, fără să-i pese de nimic, iată că-i iese în cale un moșneag bătrîn,... bătrîn,... ca vremea de bătrîn, cu părul și barba, colilie. Ducea cu mare greu o traistă în spate și abia-și tîrșîia picioarele-i vlăguite și băgate-n niște opinci rupte și răscoapte.

— Bună vremea, Marcule! grăi unchiașul, ridicîndu-și ochii-i tulburi spre voinic.

Călărețul tresări cu plăcere, își struni roibul și întrebă plin de mîndrie:

— Ce, mă cunoști, moșule?!

— Cine nu te cunoaște pe tine, Marco Cralevici, fiul vestitului crai Vukașin de la Prilep!? Și cine n-a auzit de minunatele tale isprăvi?!

— Așa-i, așa-i, moșule! Tăria mea e fără de seamăn! Nu știu ce n-aș fi în stare să fac cu marea mea putere! spuse Marcu Crăișorul peste măsură de îngîmfat.

— Așa-i, așa-i! răspunse asemenea lui Marcu și moșul, zîmbind cu șiretenie pe sub mustața-i albă. Dar în clipa aceea chiar, bătrînului îi alunecă traista din spate, căzîndu-i în praful drumului.

— Aoleu, unchiule, nici o trăistuță goală nu poți ține în spate?!

Bătrînul oftă din adînc și răspunse cu amărăciune:

— E grea taică, e tare grea!

— Ce spui? Așa trăistuță și-un copil ar putea-o duce!

— Se poate, voinicule, se poate, grăi moșneagul, zîmbind ușor; dar fii bun, rogu-te, și dă-mi-o, că mie mi-e greu să mă-ncovoi spre a o lua.

Marcu Crăișorul, de pe cal, își aplecă baltagul bine

ascuțit, prinse cu unul din capete mînerul traistei și dete s-o ridice.

Dar în clipa aceea, bătrînul, care era craiul munților și-ntradins ieșise în calea voinicului, spre a-i mai tăia puțin din mîndrie, îi dădu traistei greutatea Pămîntului. Marcu Crăișorul abia putu s-o clintească puțin din loc, dar de ridicat, nici pomeneală, un deget de la pămînt măcar.

Foc și pară de supărare, voinicul sări de pe cal îndată și prinse cu amîndouă mîinile traista, încercînd s-o ridice. Nimic!

— Dar cum, flăcăule? spuse moșul zîmbind cu tîlc, parcă spuneai adineaori că și un copil ar putea-o duce, darămite un voinic ca Marcu Crăișorul?

Atunci Marcu, flăcări de rușine, grăi:

— Ce Dumnezeu să aibă, moșule, de n-o pot clinti măcar, tocmai eu, necum s-o ridic?!

Dar în clipa aceea cît te-ai șterge la un ochi, bătrînul se făcu nevăzut cu traistă cu tot, iar Marcu rămase pe gînduri și se-ntrebă cu teamă:

— Oare am ațipit pe cal și-am visat,... am avut o vedenie cumva... ori mi-a ieșit în cale vreun vrăjitor aievea? Și a pornit mai departe la drum cam pe gînduri.

De-atunci cică Marcu Crăișorul, cu toate minunatele isprăvi de vitejie, ce le-a mai făcut, n-a mai dat niciodată dovadă de mîndrie deșartă, sfîrși Mircea-Vodă, cătînd cu dragoste la oștenii săi care oftară cu încîntare în priviri, asemenea unor nepoți ce au ascultat o poveste plină de farmec.

— Da, încuviință Boian, povestea e tare frumoasă, măria ta, și cu mult tîlc, și eu mă bucur că Marcu Crăișorul s-a dat pe brazdă, da' vorba e de ce a venit el, rubedenie cu noi și mai cu seamă de o lege cu noi, împotriva noastră, alături de dușmanii noștri de moarte?

— Iată, spătare, la aceasta nu mai știu, zău, ce să-ți răspund, decît ce-ți spusei la început. Dar ceea ce știu bine e că aceștia doi: Marcu Crăișorul și Constantin Dragașevici sînt cei mai viteji oșteni de care am auzit eu pînă astăzi!

*

Dar abia se așeză Mircea-Vodă pe un trunchi de paltin, ce se afla lîngă cortu-i, că deodată, se-ncruntă și își aținti urechea spre miază-zi: prinsese tropot îndepărtat de copite.

Se ridică de îndată, drept, ager, în picioare, și spuse răgușit:

— Ați auzit, boieri dumneavoastră?

— Auzit, măria ta! răspunseră cei cîțiva boieri din preajmă-i.

— Nu pot fi decît de-ai noștri și numai vreo cîțiva. Ce să se fi întîmplat oare? Ieșiți-le înainte cu făclii!

Se vede, însă că cei ce goneau călări veniseră cu atîta iuțeală purtînd ei înșiși torțe aprinse în mîini, încît, în scurtă vreme, pătrunseră în luncă. Aruncînd torțele unor oșteni, ce le prinseră din zbor, noii veniți se opriră în fața domnului și strigară într-un glas:

— Să trăiești, măria ta!

— Dar ce s-a putut întîmplà, Petrovane? întrebă vodă cu uimire. Nu v-așteptam în fapt de seară!

— Măria ta, multe, c-altminteri n-am fi venit așa, năpristan. Mihailo sîrbul a fost prins! spuse Petrovan cu glasul sugrumat.

— Adicătelea, mai bine zis, adaose cu năduf, apăsînd pe cuvinte Mitu, unul dintre cei șase călugări de la Tismana, mai mult s-a dat el prins.

— Cum așa... vorbiți mai lămurit? ceru Mircea-Vodă puțin tulburat.

Petrovan își clătină capul cu nedumerire, își ridică sprîncenele și grăi întretăiat, abia stăpînindu-și mînia:

— Eu îl vedeam de cîtăva vreme cam neliniștit, cam abătut, cam cum să spun..., că nu i-s boii acasă. L-am lăsat în pace, nu l-am cercetat că ce mi-am zis? Treaba pe care o face el cu cei șase popi e grea,... de răspundere. Că ce-i drept, e drept, măria ta, i-a hărțuit pe otomani și i-a ciopîrțit și a băgat în ei o sută de draci, de-ți era mai mare dragul..., îi asmuțea într-o parte și cînd ăia dădeau buluc acolo, se trezeau cu ai noștri în spate.

— Bine, lasă toate astea, îl cunosc eu ce poate. Spune cum a căzut prins... sau cum s-a lăsat prins, după spusa lui Mitu.

— Măria ta,... ieri seară, așa cam pe după scăpătatul soarelui Mihailo și-a luat popii cu el și a pornit tiptil, cu mare grijă, spre tabăra otomană. Corturile turcești se află mai la adăpost ceva; în fața lor sînt cele sîrbești și macedonene. Asta a băgat-o de seamă de mult Mihailo și ne-a spus-o chiar într-o zi: „Vedeți, măi fraților, corturile cu semilună și soare sînt în spate; iar în față sînt cele cu cruce ale sîrbilor noștri." Și ieri seară, cum stătea în adăpostul lui, din care nu l-ar fi putut zări nimeni, aruncîndu-și ochii-i vulturești în tabăra vrăjmașă a zis: „Măi fraților, asta era vorba lui, iată că la intrarea cortului ăstuia cu cruce a ieșit viteazul vitejilor, Marco Cralevici și privește spre cer îngîndurat. Trebuie să dau neapărat ochii cu el. Voi așteptați-mă aci; de astă dată mă duc singur." Zise și ieși din adăpost, mergînd mai ușor ca un rîs de munte; apoi, cînd i se păru lui că e timpul, se culcă pe burtă la pămînt și-ncepu să se tîrîie ca un șarpe fără a fi simțit de nici unul din străjeri. Și deodată, cînd îl pierdusem din ochi, îl văzurăm că răsare drept în fața uriașului care zicea el c-ar fi fost Marcu Crăișorul.

Petrovan tăcu o clipă, dar vodă nu-i dete răgaz, întrebînd:

— Ei,... şi-apoi?

— Apoi, măria ta, Marcu tresări şi în aceeaşi clipită era cu spada ridicată, de mi s-a părut la lumina lunii că ţine un fulger în mîna dreaptă. Şi-a ridicat privirea şi parcă l-a cunoscut pe Mihailo că şi-a coborît spada, l-a luat de braţ şi-au intrat împreună în cort.

— Cînd a fost asta, zici?

— Ieri seară, doamne, cam pe vremea d-acù.

— Aşa,... şi?

— Şi, luminate stăpîne, noi am tot aşteptat cu răbdare, crezînd că se va întoarce, că e numai o viclenie de-a lui; dar văzînd că a trecut o zi şi o noapte la mijloc şi că nu mai dă nici un semn de viaţă: ori el, ori prin vreun prepus al lui, am venit degrabă încoace, spre a şti ce trebuie să facem.

— Bine aţi cugetat! spuse vodă fără să clipească.

— Şi acù ce facem? întrebă Petrovan, neplăcîndu-i liniştea lui vodă.

— Ce-aţi făcut şi pînă acum!

— Şi-n locul lui Mihailo, doamne?

— Ia-l pe Costea armăşel. Tot îi părea lui rău că a rămas aci!

— Atunci, facem calea-ntoarsă?

— Şi-mi daţi de ştire, cînd oastea lui Baiazid se îndreaptă spre noi cu hotărîrea de a ne lovi!

*

În vremea aceasta, în tabăra otomană era mare fierbere. Nechezatul cailor cuprinşi de neastîmpăr, întrucît presimţeau apropierea ciocnirii, se amesteca cu zăngănitul iataganelor şi cu bolboroseala turcilor care căutau să-şi înăbuşe teama, vorbind tare şi repezit despre tot soiul de nimicuri,

numai ca să nu-i copleşească tăcerea şi o dată cu ea să nu pună stăpînirea pe ei amorţirea. Erau obosiţi de aşteptarea, încordarea şi hărţuielile din primele zile; iar dorinţa-i aprigă de a se bate cu românii şi de a-i învinge le mai slăbise întrucîtva.

Cînd Mihailo pătrunse în cortul lui Marcu Crăişorul, aci se mai afla un oştean foarte arătos, care-şi făcea de lucru la un junghi cu prăselele de argint încrustat cu nestemate ce străluceau în ape vii de diferite culori. Văzînd că un străin pătrunsese în cortul lor, îi spuse lui Marco în sîrbeşte:

— Cine-i acesta şi ce vrea?

La care, Mihailo îndrăzni să răspundă chiar el în limba ţării lor:

— Sînt Mihailo Vucici, măria voastră, fost în slujba despotului Dobromir şi acum căpitan în oastea lui Mircea-Vodă.

— Prin urmare, vrăjmaşul nostru! zîmbi cu tristeţe Dragaşevici.

— Din nefericire, suspină fără să vrea Mihailo.

— Şi în ce scop venişi? Ai cumva vreo solie din partea lui Mircea-Vodă? De ce nu ne spui şi nouă? întrebă Marcu Crăişorul cu blîndeţe.

— Eşti de acelaşi sînge şi neam cu noi! adăugă Dragaşevici.

— Crezi oare că noi ne simţim în apele noastre ca aliaţi ai lui Baiazid, care ne-a supus ţara şi ne-a căsăpit poporul? Şi ni l-a batjocorit cum a voit? Mi-e aşa de scîrbă de starea în care mă aflu, spuse cu adîncă mîhnire Marcu Crăişorul, încît, ţi-o spun cu mîna pe cuget, doresc din tot sufletul să mor printre cei dintîi în lupta ce se va da cu românii, cărora le doresc izbîndă. Să ţii minte aceasta şi să-nţelegi mai mult decît pot eu a-ţi spune.

— Același lucru să-l crezi și din parte-mi! adăogă Dragașevici.

Mihailo rosti atunci cu glasul scăzut:

— Acum, măriile voastre, vă pot spune de ce mi-am pus viața în primejdie, spre a ajunge în tabăra sîrbească; dar povestea ce trebuie s-o afle turcii despre mine este alta.

Și Mihailo le depănă celor doi viteji sîrbi o istorie de dragoste și răzbunare, pe care aceștia o ascultară cu multă luare aminte, cînd încruntați, cînd zîmbitori și plini de adîncă înțelegere.

*

În a doua seară, de la această întîmplare, pe cînd Mircea-Vodă, în luminișul unde se aflau corturile armiei românești, sfîrșea de vorbit cu Petrovan și cei șase călugări oșteni, iată că se auzi un nou tropot de copite, dar de astă dată al unui singur cal.

— Cine să mai fie oare? se-ntrebă domnul încruntat.

— Oricine-ar fi, măria ta, răspunse Boian, e fără de primejdie pentru noi. Chiar cel mai puternic dușman de-ar fi, ce să facă singur împotriva a mii de oameni?

Tropotul era din ce în ce mai rar, pînă cînd se opri la marginea pădurii și, printre copaci, se zări înaintînd cu greu, sprijinindu-se de ei și clătinîndu-se ca bătut de vînt, un oștean înveșmîntat în straie sîrbești. O tăcere ca de moarte se așternu peste pădure și oșteni. Nu se auzea decît răsuflarea acestora întretăiată și freamătul frunzelor în bătaia unui vînt ce atunci chiar începu să sufle ca la o poruncă din necunoscut.

Istovit din cale-afară, oșteanul înainta amețit, nesigur pe picioarele lui, și, oprindu-se în fața lui Mircea-Vodă, abia izbuti să-și scoată coiful de pe cap, spunînd în șoaptă cu mare sforțare:

— Să trăiești, măria ta!

— Mihailo! țipă Mircea-Vodă uimit, și abia putu să-l prindă în brațe, că oșteanul se clătină gata să cadă. Mihailo, credinciosul meu Mihailo, ce e cu tine, spune?

Dîndu-și seama că omul abia mai poate să vorbească, vodă îl așeză ușor pe trunchi și veni lîngă el, aplecîndu-și urechea, spre a prinde mai bine ce i se spunea gîfîit și întretăiat:

— Măria ta... totul... s-a făcut... după planul nostru. Am izbutit să ajung în tabăra lui Ilderim. Era și Vlad acolo.

— Lasă, Mihailo! Spune ce-i mai degrabă! îi ceru vodă.

Oșteanul își duse mîna la gît, cătînd să-și desfacă veșmîntul. Simțea că se înnăbușe. Spuse întretăiat și din ce în ce mai stins:

— Baiazid,... mîine,... în zori,... Fiți gata!... De Marco și Dragașevici... să știți că...

Dar flăcăul nu apucă să isprăvească ce mai avea de spus. Un val de sînge îi izvorî din gură. Își duse mîna în stînga pieptului și se întinse ușor pe iarbă, de-a lungul trunchiului, într-un oftat prelung și dureros, dîndu-și sufletul cu ochii măriți și luminoși de bucuria datoriei împlinite.

Mircea-Vodă căzu lîngă el în genunchi și încet, ușor, ca o mîngîiere își trecu mîna-i stîngă peste pleoapele lui Mihailo, închizîndu-i ochii pentru totdeauna.

— Cea dintîi jertfă a războiului acesta, ce se vestește cumplit. Dumnezeu să te odihnească cu vitejii și drepții laolaltă. Ai murit pentru libertatea țării noastre românești și te plîng, o, viteazule Mihailo, mai mult decît pe fratele meu. Fapta ta să fie pildă și îndemn pentru toți oștenii mei.

După cîteva clipe de tăcere, domnul strigă, ridicîndu-se:

— Îngrijiți de pogribania lui Mihailo. Retezați coroana

acestui gorun, mai tăiați încă unul asemenea lui și faceți-i aci, pe locul acesta, unde-i veți săpa și groapa, cea mai mare curce care s-a văzut vreodată. Iar acestui sfînt mormînt să-i poarte de grijă cei din satul de lîngă Rovine, făcîndu-i toate slujbele și să nu fie în veci uitat.

*

Rovinele se cufundaseră într-o tăcere apăsătoare ce părea și mai plină de fiori în întunericul ce se lăsase pe neașteptate, asemenea unei uriașe pături de umbră. Nimic nu se mișca pe întinderea parcă fără de sfîrșit. Nici vîntul nu se mai auzea. Și această liniște desăvîrșită parcă nu prevestea nimic bun.

. . . . . .

Era a zecea zi din luna de toamnă numită cu gingășie de români, Brumărel.

Oștile otomane se apropiaseră de lunca Argeșului, în spatele căreia începea pădurea unde așteptau românii.

Dar tăcerea aceasta obositoare ce domnea peste fire, îi neliniștea la culme pe vrăjmași.

Baiazid poruncise să intre în luptă cei dintîi sîrbii și macedonenii. În fruntea acestor două puternice oștiri ale sîrbilor călăreau Marcu Crăișorul și Constantin Dragașevici. Înainte de a-și despărți oamenii, Dragașevici își luă rămas bun de la Marco și-i spuse cu glasul sfîșiat de durere:

— Fratele meu,... rămîi cu bine; n-aș fi crezut vreodată să ajung în asemenea stare de plîns. Pornesc la luptă cu inima strînsă... și de m-ai tăia acum la un deget, un strop de sînge n-ar picura!

Marcu îi răspunse la fel de întristat:

— Frate Dragașevici, eu mă rog Domnului pentru izbînda românilor, care-s de-o lege cu noi. În această

luptă nu numai că n-am să scot spada din teacă și n-am să lovesc pe nimeni, dar nici n-am să mă apăr în vreun fel!

Atît a spus, înfigîndu-și cu sete pintenii de argint în burta calului, care, ridicîndu-se în două picioare, a nechezat prelung și dureros, și a țîșnit ca din arc într-o goană nebună, pe-ntinsul cîmpiei.

Marcu călărea cu mîinile ridicate, gol de gînduri, cînd deodată simți trei junghiuri năpraznice străbătîndu-i pieptul lat și se prăbuși fără suflare.

Văzînd că le-a pierit viteazul prinț, în care credeau ca într-un sfînt, oștenii sîrbi se risipiră care încotro și-n spatele lor se iviră otomanii călări, înfuriați de trădarea sîrbilor. Erau faimoșii spahii, vestiți în întreaga lume pentru neîntrecuții lor cai iuți, de sînge arăbesc. În aceeași clipă dinspre partea românilor, iviți deodată în fața oștirii otomane, se prăvăli ca un tunet năpraznic glasul bubuitor al lui Mircea-Vodă:

— Arcași... un cal să nu cadă. Țintiți numai oamenii. Acolo-i primejdia.

Un vuiet scurt, dar puternic, de parc-ar fi șuierat viscolul în miez de iarnă se auzi deodată și călăreții otomani din primul pîlc se rostogoliră de pe cai printre copitele acestora. Unii rămaseseră agățați cu piciorul în scară și erau tîrîți așa, în neștire, lovind cu capul pămîntul noroios. Cei din spatele lor avură aceeași soartă. Nici nu apucară măcar să ajungă la șanțuri și smîrcuri. Românii, care-i lăsaseră pe vrăjmași să înainteze, îi loveau acum din trei părți, izvorînd necontenit din pădure și luînd în cîteva clipite locul acelora care cădeau.

Deodată se auzi un vuiet ca suflarea tăioasă a unui vînt pustiitor și un tropot puternic de copite. În fruntea unui pîlc de călărești români, pe armăsarul său roib, zbura Mircea-Vodă, învestmîntat în zale cu coif și-nvîrtind cu nădejde pe deasupra capului sabia lui care strălucea de-ți

lua ochii. Cei ce-l însoțeau: spătarul Boian, Staicu, Filos-logofătul, Roman Herăscu, Manea și Costea strigau cuprinși parcă de o grozavă furie ce-i pălise deodată:

— Loc! Loc! Loc!

Iar Mircea-Vodă, potrivindu-și mai bine gleznele în scări, strigă înspăimîntător la vedere:

— Acuma, copii! După mine!

Și se avîntă spre cetele ienicerilor ce veniseră degrabă în ajutorul spahiilor care erau pierduți, zăpăciți, căzuți de pe cai.

Strîngînd furios calul cu amîndoi genunchii, ca într-un clește de fier, domnul Țării Românești își prinsese spada cu amîndouă mîinile și începu a o învîrti ca pe o morișcă, aplecîndu-se ușor în dreapta și în stînga și răspîndind moartea în cotropitori. Și nici o lovitură nu-și greșea ținta.

Boierii, ce-l însoțeau, îi urmară pilda și văzură uimiți și îmbucurați că vrăjmașii încep a da înapoi plini de spaimă, cutremurați de groaznica înfrîngere la care nu se așteptau.

— Unde e fulgerul vostru? se auzi glasul mînios al domnului. Unde-i faimosul Ilderim? De ce nu se arată aci pe cîmpul de bătaie?

Dar n-avea cine să-i răspundă. Pe deasupra oștenilor români, cu o mare dibăcie, mii de arcași își trăgeau săgețile ce întunecau văzduhul și toate se înfingeau în trupuri de dușmani.

Înnebuniți de groază, spahii, rămași fără cai și scăpați cu viață din luptă, începură să se risipească în fugă încotro vedeau cu ochii, dar nimereau în șanțuri sau se împotmoleau în mocirle și în smîrcuri; iar locurile rovinoase ale luncii Argeșului îi înmormîntau acolo pentru totdeauna.

Ienicerii, ce se aruncaseră cu vitejie în luptă, spre a lua locul spahiilor înfrînți, la înspăimîntătorul iureș de nestăvilit al românilor, se clătinau îngroziți în valuri,

precum spicele unui lan de grîu, la suflarea puternică a unui vînt vrăjmaș.

Și deodată în fața lor se iviră cei doi sîrbi uriași, însoțiți de cei șase călugări de la Tismana, care, în strigăte de îndemn la luptă, ce te pătrundeau pînă la oase și făceau să ți se ridice părul măciucă în cap, își aruncaseră săbiile și învîrteau acum cu o iuțeală nemaipomenită niște ghioge țintuite care mergeau ca la o poruncă, toate opt deodată, se auzeau opt pocnete îngrozitoare și opt vrăjmași se prăbușeau în țărînă, pentru a nu se mai ridica niciodată.

*

În vremea aceasta, Baiazid se preumbla plin de furie, făcînd spume la gură și blestemînd ca o babă neputincioasă. De pe înălțimea, unde stătea privind desfășurarea luptei, vedea înfiorătorul prăpăd și, mușcîndu-și pumnii de groaznică mînie, urlă ca scos din minți:

— Nu pot pricepe cum de e cu putință asemenea înfrîngere?! Cum se poate să pierd o bătălie, eu, care n-am fost înfrînt de nimeni, niciodată?! Cum de s-a abătut asupra oștirii mele asemenea prăpăd?

Într-adevăr că priveliștea era înfiorătoare. Săgețile românilor veneau ca o grindină dezlănțuită în cel mai groaznic potop; cerul se întunecase de mulțimea lor. Iar sîngele scurs făcuse băltoace roșii, în care copitele cailor intrau pînă în glezne. Urletele de îndemn la luptă și strigătele deznădăjduite de durere și moarte se ridicau în văzduh, cutremurător.

Lui Baiazid i se făcu greață, o sudoare rece îi năpădi tot trupul, simți că limba uscată îi amorțește în gură, se încovoie ca tăiat de iatagan și ceru unui ienicer să-l ajute pînă la cort. Aci veni, îndată după el, Evreinos Bei, omul său de încredere, care-i spuse cu glasul pițigăit:

— O, prea strălucite padișah al padișahilor, iartă pe robul tău că îndrăznește...

Încruntat, Baiazid își ridică ochii întunecați spre el și spuse sfîrșit de durere:

— Vorbește o dată și lasă toate acestea...

— Poruncește retragerea, înalte stăpîne, că altminteri românii ne prăpădesc cu desăvîrșire. Și-apoi om mai vedea.

— Și dacă se țin după noi acești diavoli neobosiți, așa cum eu n-am mai văzut pînă acum?

— Nu cred, luminăția ta, sînt și ei istoviți de această luptă îngrozitoare și vor căuta să se refacă. Pun capul meu chezășie că așa va fi.

— Spune dară să sune buciumul de retragere în grabă! oftă Baiazid copleșit de durere și dezgust. N-aș fi crezut vreodată că-mi va fi dat să trăiesc asemenea rușinoasă înfrîngere.

De unde să știe marele sultan că-l aștepta, nu peste multă vreme, o nenorocire și mai groaznică decît aceasta?

. . . . . .

Cînd, după sfîrșitul luptei, în amurg, oștenii părăseau istoviți cîmpul de bătaie, printre cei ce-și jertfiseră viața, pe lîngă Marcu Crăișorul, îl aflară și pe celălalt mare viteaz sîrb Constantin Dragașevici.

CAPITOLUL IX

Vedem cu mihnire că pentru cei mici la suflet si dușmănoși, viclenia și deșarta dorință de îmbogățire sînt mai presus de vitejie și de dragostea de patrie.

— NICI O GRIJĂ, BOIERI, v-am mai spus: nici o grijă; oamenii mei stau la pîndă și la cel mai mic semn de primejdie, ne dau de veste, spuse boierul Căliman, oaspeților săi, care nu-și mai găseau astîmpăr. Și apoi, adăogă el, cu vădită mîndrie, pivnița mea cu vinuri are o trapă care te duce tocmai în inima pădurii. Ce, adică, domniile voastre credeți că eu vreau să-mi las pielea în mîinile lui Mircea-Vodă?! Nici gînd! Îl aștept pe măria sa Vlad-Vodă!

— Ca să-ți lași pielea în mîinile lui, boierule? glumi rîzînd jupîn Vlavic.

— Ptiu, Doamne ferește, mușcă-ți limba, boierule! scuipă cu teamă Căliman. Am voit a spune că adică, vreau să-l slujesc pe Vlad-Vodă, care-i omul lui Baiazid sultan și ne-aduce pacea.

— De, oftă cu îndoială bătrînul Carapat, de, Dumnezeu știe ce ne-o mai aduce. Cunoști doar zicala din strămoși: „Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor".

— Dacă ții cu Mircea-Vodă, la ce-ai mai venit la adunarea noastră, moș Carapat? grăi Buia nemulțumit.

— Da'nu țin cu el, păcatele mele, numai că aruncai și eu așa o vorbă.

— Lăsați gîlceava, că nu pentru asta v-am chemat! căută să-i împace Căliman. Apoi spuse cu glasul scăzut, ca și cum le-ar fi încredințat o mare taină: Boieri, am veşti că Baiazid îl va pune domn pe Vlad, cum auziră ți. E vorba de cîteva zile. Țara e sătulă de lipsuri și de război. Vlad-Vodă e un om înțelegător și supus. Nu iubește războiul, îi place să agonisească și să petreacă.

— Și țara ce să facă în vremea asta? îl întrebă în batjocură boierul Carapat. Să strîngă haraciul pentru Ilderim, așa-i?

— Mai bine haraci, decît război!

— Eu am auzit, că am și eu oamenii mei, de ce n-aș spune-o, am auzit că aceasta ar fi învoiala: să plătim bir otomanilor, în schimbul libertății. Păi, cam ce fel de libertate ar mai fi asta? Și ce nu pot pricepe eu, e de ce, Mircea-Vodă, care i-a spulberat pe turci la Rovine, s-a retras și se tot retrage din fața lor? Ce are de gînd? întrebă cu mirare neprefăcută Nanul.

— Ehei, spuse Vlavic, știe el ce face! Puhoiul otoman e copleșitor. Oastea lui Ilderim este de douăzeci de ori mai mare decît a noastră. La Rovine i-a zdrobit Mircea, că a fost și locul cu dibăcie ales; dar vezi că în largul țării e mai greu să le vii de hac. Și atunci, se retrage pînă cînd i-o veni lui bine. Iar noi trebuie să ne folosim de impasul acesta greu, în care se găsește Mircea-Vodă și să-i facem de petrecanie, ca să scăpăm de el.

— Ușor de zis, dar greu de înfăptuit! spuse Nanul. Mircea-Vodă nu e omul care să se piardă așa, cu una, cu două. Că nu ne place nouă un domn ca el, e altceva, dar...

— Lasă-l, că m-am săturat de el și de ai lui pînă peste cap! sări furios Căliman. El, cu frate-său, prefăcutul ăla de Staicu și cu fariseul de popa Nicodim de la Tismana, ca să nu mai vorbesc de Boian și de Filos-logofăt, ne duc țara de rîpă. Păi, știți domniile voastre cum se poartă de la un

timp cu boierii? Să vă spun eu, ca să vă lămuriți o dată pentru totdeauna. Fusei deunăzi la Tismana, pentru niște pricini cu țăranii, că am și eu pe-acolo o ciozvîrtă de baștină. Ia citiți aci ce carte le-a dat Mircea-Vodă, tismănenilor, înaintea bătăliei de la Rovine. E scrisă de diacul Mihail de la logofeția domniei.

— Citește domnia ta că ești mai învățat decît noi, spuseră boierii.

— Ascultați dară, și Căliman își drese glasul, tușind asemenea unui dascăl care se pregătește să cînte și apoi zise: le scrie Mircea-Vodă țăranilor: „Să nu le credeți nici decum celor ce s-ar ispiti să umble printre voi dintre boierii și cnezii domniei mele, ca să vă ia ceva sau să vă tragă la alte munci, peste cele cuvenite; de se vor ivi din acești boieri, oricine ar fi să-i dați la cap!" Ei, ce ziceți? Adică, să vină țăranul și să-mi dea mie boier la cap, ai?

— Numai dacă îi ceri mai mult peste ce se cuvine a-ți da, doar scrie lămurit! îi răspunse Carapat batjocoritor. Că știe el, săracul, Mircea-Vodă, cam cine se îndeletnicește cu asemenea treburi și cartea pentru aceia a fost ticluită!

— Hm! mustăci Căliman, fără să-i vină bine la socoteală. În sfîrșit, să trecem la ale noastre, ale de-acum. Dacă n-ar fi fost Vlad la mijloc, Baiazid ar fi prădat și pîrjolit întreaga țară. Așa, că fără să mai spun multe, trebuie să vă legați cu toții să-i ieșim în cale lui Vlad, să-l primim precum se cuvine unui domn, cu pîine și cu sare, că altminteri s-a isprăvit cu noi și cu ocinile noastre. E sfîntă vorba din bătrîni: „Capul plecat, de sabie nu e tăiat!"

— De, boieri, oftă Carapat, de multe ori e mai bine să-ți fie tăiat, decît să trăiești în robie!

— Spui așa, fiindcă domnia ta ți-ai trăit traiul și ți-ai mîncat mălaiul, îi strigă cu dușmănie Căliman. Dar ia să fii mai tînăr cu treizeci de ani, să vedem ce-ai face?

— Ți-aș trînti pe obrajii ăștia rotofei ca niște buci, două palme, așa ca să auzi cîinii în Giurgiu, îi strigă Carapat mînios. Apoi ieși mormăind și trînti ușa, de se zgudui casa întreagă din temelii, vroind parcă să-i arate astfel lui Căliman că nu l-au părăsit încă toate puterile.

Boierilor, vrăjmași lui Mircea-Vodă, nu le venea să creadă o asemenea izbucnire din partea bătrînului. O clipă se așternu o tăcere apăsătoare asupra tuturor. Căliman, care se simțea vinovat de plecarea lui Carapat, deci și de gazdă, nu îndrăzni să grăiască el cel dintîi și aștepta. Se auzi glasul mustrător al boierului Vlavic:

— Nu trebuia să i-o torni chiar așa, pe față. Boierul Carapat e în vîrstă, dar e încă verde, jupîne.

— Verde? se oțărî Căliman. E de mult putregai. Îmi pare rău că l-am poftit la această întîlnire.

— Să-ți pară rău într-adevăr... ziseși că e putregai, dar eu, la viața mea, am văzut de multe ori putregaiuri care luminau la întuneric mai vîrtos decît o sută de licurici laolaltă. Noi numai de asta n-avem nevoie acum.

— Ți-e teamă de el cumva, boierule? La cin'să spună despre adunarea noastră? Mircea rătăcește cu oastea-i spulberată prin codrii și cată să-și păzească pielea, răspunse Căliman nepăsător.

— Dar mai are răspîndiți destui prieteni în țară. Și-apoi Vlad, cel atît de mult așteptat de către domnia ta, e un domn nedorit de popor. Trebuie să fim cît se poate mai chibzuiți în toată treaba asta. Că eu, unul, deși mă știți potrivnic lui Mircea-Vodă pînă la moarte, nu pot crede în ruptul capului că acest om, care mai mult decît orice este înzestrat cu aleasă iscusință, se va lăsa înlăturat și înlocuit cu unul ca Vlad.

CAPITOLUL X

Regele Sigismund al Ungariei îi arată biruitorului de la Rovine cea mai mare cinste şi-i întinde, în restriştea în care se afla acesta, o frăţească mînă de ajutor.

OASTEA ROMÂNEASCĂ mergea în trapul domol al cailor către Ardeal, de-a lungul rîului Dîmboviţa, în susul apei, către izvoare.

În depărtare se vedea frumoasa cetate numită Podul Dîmboviţei, vestit loc de vamă pentru Ardeal, unde se strîngeau sute de neguţători, mai cu seamă primăvara şi toamna, în drum spre Ţara Românească sau spre ţinuturile transilvane.

Mircea-Vodă făcu semn de oprire şi grăi îngîndurat:

— Iubiţii mei tovarăşi de luptă şi necazuri,... de aci, pentru unii dintre noi, drumurile ni se despart.

Un oftat prelung se ridică din mijlocul oştenilor pe feţele cărora se zugrăvea o adîncă întristare.

— Eu, continuă domnul, cu bruma de oaste mică ce-o mai am, voi apuca în sus, spre Bran; iar spătarul Boian, cu oastea cea mare, multă, puţină, cîtă mai e, va rămîne în ţinuturile oltene de aci, spre a-i da, din cînd, în cînd, de lucru lui Vlad, omul lui Ilderim, pînă cînd, cu ajutorul Celui de sus, mă voi înapoia.

— Măria ta, precum ai binevoit a porunci, aşa voi face, grăi spătarul Boian, înălţîndu-se în şa, parcă spre a-şi întări şi mai bine cele spuse. Îngăduie-mi, numai,

rogu-te, înainte de a face calea întoarsă, să mă abat pe la vama de la Genune, unde am ceva treburi cu anumiți străjeri de la Turnul Roșu.

— Din clipa în care ne despărțim, Boiane, ești pe deplin stăpîn pe toate hotărîrile și faptele domniei tale. Fă, dar, ce crezi, de cuviință că-i mai bine.

— Atunci, aș trece mai tîrziu, mărite stăpîne, tot în același scop, și pe la Vîltoarea de pești de la Porțile de Fier.

— Bine te-ai gîndit, încuviință domnul. Aceasta nu ne poate fi decît de folos.

— Iar înainte de a ne lua rămas bun, grăi mai departe Boian, cred că ar fi bine să știm și noi, la o nevoie, pentru vrun sfat ori vreo poruncă, sau pentru ce s-ar ivi pe neașteptate,... pe unde te-am putea găsi, măria ta?

Mircea stete o toană pe gînduri, alungîndu-și privirile, după obicei, în zare, și răspunse rar:

— Iubiților mei prieteni, voi trece dincolo de cumpăna apelor, spre a mă opri în cîteva locuri de mare trebuință. Mîine mă găsiți la Bran,... apoi la Brașov, peste cîteva zile cred că voi face un scurt popas de odihnă la Șinca, după care mă opresc pentru mai multă vreme la Cetatea de Făgăraș, unde bine știți că se află toți ai mei. Și, de voi avea a vă spune eu ceva, ce nu suferă întîrziere, fiți încredințați că mă voi face luntre și punte și voi găsi mijlocul de a vă ajunge la timp cu cuvîntul meu.

Socot că este bine să cunoașteți, iubiții mei, că mă voi întîlni cu regele Sigismund. Și acum, vă las sănătoși, vitejii mei, și vă doresc din tot sufletul tot binele ce se poate dori unor prieteni adevărați, cum v-ați dovedit a fi voi întotdeauna. Să trăiți!

Și atunci, văile Dîmboviței clocotiră la strigătul ce izbucni din mii de piepturi vitejești:

— Să trăiești, măria ta!

În aceeași clipă chiar își struniră caii doi oameni deodată: Mircea-Vodă și spătarul Boian. Domnului îi flutură pe buze un zîmbet de dragoste pentru cel mai dîrz oștean al său, iar acesta, ridicîndu-și capul, spre a fi mai bine auzit, strigă cu glasul sugrumat de vădită emoție:

— Și... izbîndă, măria ta!

Domnul înclină din cap a mulțămire și-i răspunse cu înțeles:

— Pe curînd, Boiane!

Oștile se despărțiră și porniră care încotro spusese. Răpăitul copitelor pe pietrișul mare de munte se auzi la început lămurit; apoi din ce în ce tropotul se făcu tot mai slab, tot mai îndepărtat; zgomotul păru aidoma picăturilor grele de ploaie ce cad pe un frunziș uscat, pînă cînd se stinse cu totul și nu se mai auzi nimic, decît suflarea ușoară a vîntului de toamnă.

*

De cum pătrunse în Țara Făgărașului oastea cea mai mică alcătuită din boieri și oșteni aleși, Mircea-Vodă simți că sîngele îi curge parcă mai repede în vine și cugetul îi este mai voios, mai plin de liniște. Chipul îi era luminat de un dulce zîmbet de încredere și nădejde. Nu se putu stăpîni de a întoarce capul și a le spune însoțitorilor săi, bucuroși că, în sfîrșit, cunosc și ei această parte a pămîntului românesc:

— Iată, iubiți prieteni, și țara noastră a Oltului de peste munți, frumoasă și bogată ca tot ce e cuprins românesc... Acesta este drumul cel mai scurt ce ne duce spre Cetatea Făgărașului, unde abia aștept să mă văd.

*

In înserarea ce coborîse pe nesimțite, cetatea Făgărașului părea pustie. Doar cîteva lumînări licăreau și îți atrăgeau privirile către niște ferestre înalte, largi și

ferecate în sticle felurit colorate, care parcă răsfrîngeau cele din urmă raze ale soarelui întîrziat, pentru a le spune şăgalnic şi pe-ndelete: bună seara!

Turnurile înalte în opt colţuri păreau ele însile nişte oşteni de strajă şi dominau cu neasemuita lor măreţie împrejurimea.

În faţa porţii mari şi grele de stejar bătut în fier, te scotea o potecă străjuită de brazi înalţi. Ajunşi la şanţul plin ochi cu apă, oştenii noştri se opriră pe loc, la strigătele unor străjeri ce se înălţară deodată parcă din zidirea turnului:

— Staţi!

Purtau platoşe şi coifuri, iar în mîini aveau lănci cu vîrful lung şi ascuţit asemenea unor spade lungi.

— Cine sînteţi?

Atunci se auzi în liniştea serii graiul limpede al domnului Ţării Româneşti:

— Mircea-Vodă şi ai săi!

La auzul acestei neaşteptate veşti, străjerii răspunseră într-un glas:

— Să trăieşti, măria ta! Mintenaş! Dă de veste, măi Vasile, să se deschidă poarta mare!

Văzduhul fu spintecat deodată de sunetul întretăiat şi ascuţit al unei trîmbiţe de alamă. Din castel se auziră paşi repezi, bocănind pe treptele de stejar, şi în scurtă vreme poarta grea scîrţîi prelung de parcă un balaur cu dinţii de fier ar fi scrîşnit mînios că i se tulbură liniştea.

— Dar strașnic se mai vaită poarta voastră, măi Dinule! glumi vodă, cunoscîndu-l pe vechiul portar al castelului.

— N-am mai uns-o de cînd ai fost măria ta ultima oară. Într-adins o lăsăm aşa, că, Doamne fereşte, de-ar pătrunde cineva aci pe negîndite, ceea ce nu s-a întîmplat să ne dea ea de veste mai întîi.

— Să știi că nu e rău! Doamnele? voi Mircea-Vodă să știe mai întîi de toate.

— Bine, măria ta. Și s-ar putea spune că te așteaptă chiar de cînd au sosit aci.

— Mihail Voievod? Domnița Marina?

— Au mai crescut ceva amîndoi, slăvite stăpîne, iar Mihail-Vodă e la învățătura de arme a lui Barbălat, carele se știe că a fost și dascălul măriei sale Sigismund, cîndva.

În această vreme, sala cea mare a castelului fu luminată ca ziua cu torțe de rășină ce răspîndiră o dată cu flăcările jucăușe și o mireasmă proaspătă și amețitoare de pădure de brad.

— Dinule, spuse domnul prietenos, ai grijă de găzduire. Eu mă duc sus.

— Am înțeles, măria ta, voi face întocmai! răspunse portarul și, rămînînd singur cu oaspeții, bătu puternic de trei ori din palme, semn la care o ușă nevăzută din fundul sălii se deschise și pe ea intrară, așteptînd poruncile, trei femei tinere și frumos îmbrăcate.

— Pregătiți toate odăile de oaspeți... și,... se opri el, cuprinzînd cu privirea pe toți cei intrați în vasta încăpere, și chiar pe ale noastre, iar noi vom găsi adăpost la vecini. Și masa o puneți la fel ca pentru cea din urmă vînătoare care a fost aci acum doi ani. Andrei, Daneș și Miclăuș să aibă grijă de cai. Puteți merge la treabă.

Femeile făcură o plecăciune și se-ntoarseră în grabă, bucuroase foarte de oaspeți așa de aleși, precum și de faptul că aveau prilejul să alunge măcar pentru cîteva zile amorțeala ce pusese stăpînire pe mărețul castel.

*

Cînd ușa de la iatacul de sus se deschise și în pragul ei se ivi Mircea-Vodă, doamna Mara desfăcînd brațele se îndreptă către falnicul bărbat ce înainta spre ea ca în vis:

— Domnul meu, ... grăi ea fericită. Fii binevenit. O, ... de-ai ști ce îngrijorată am fost și cît te-am așteptat.

Mircea o îndepărtă puțin de la sine, ca s-o vadă mai bine, o mîngîie pe frumosul ei păr auriu, o cuprinse din nou în brațe și îi spuse cu blîndețe:

— Doamnă, ... iată, ... mi-am ținut făgăduiala: am venit la Făgăraș, dar nu spre a te lua la cetatea de Argeș, ci pentru a te ruga să mai rămîi încă puțin timp aci.

— Am aflat cu nespusă bucurie că Baiazid a fost înfrînt și că oștile i-au fost spulberate ca pleava de vînt!

— Așa a și fost, mult iubita mea Mara, dar fiind otomanii de zece ori mai numeroși decît noi, am fost nevoiți să ne retragem. Între timp, Ilderim a venit cu Vlad, cel de dezgustătoare amintire, și l-a pus domn în locu-mi. Sînt cîțiva boieri care-l sprijină, ca să-și sporească bogățiile. Vlad plătește, spre rușinea țării noastre, tribut. Savai că țara nu-l vrea și că el domnește numai într-o parte a pămîntului românesc, e socotit domn de către Baiazid.

— Și măria ta? îndrăzni să rostească în șoaptă cu sfială doamna Mara.

— Măria mea? întrebă Mircea zîmbind îndurerat. Iată, am venit să mă sfătuiesc cu Sigismund, numai el și cu mine, fără de nici un martor, asupra celor ce vor trebui să fie înfăptuite. Se urzesc lucruri mari, scumpa mea doamnă, și așa precum vor fi țesute acum, așa vor rămîne vreme îndelungată. Voi aștepta aci, pînă-mi va sosi cuvîntul lui Sigismund, carele, să știi, n-aș fi crezut să-mi fie atît de binevoitor.

— Dar cum oare veți putea vorbi în doi, se miră

doamna Mara, cînd măria ta nu cunoşti limba germană, iar Sigismund nu o rupe pe românește?

Domnul dădu cu îngăduință din cap și răspunse zîmbind:

— De bună seamă că ne-ar trebui tălmaci. Numai că, din fericire, și unul și altul cunoaștem o limbă pe care, cînd am învățat-o, nu ne-am gîndit că ne-ar putea fi de folos într-o împrejurare ca aceea ce va veni: limba latinească. El o știe ca orice principe catolic; iar eu am învățat-o în copilărie, la îndemnul doamnei Calinihia, de la popii papistași ce slujeau la biserica Sîn Nicoară din Curtea de Argeș.

— Bine e să învețe omul cît mai multe, cînd i se ivește prilejul. De bună seamă că atunci cînd te dăscăleau, erai furios, că-ți pierzi vremea de-a surda! rîse doamna Țării Românești.

— Chiar așa! Dar cred eu că este cu neputință ca în decursul vieții să nu-ți fie de folos o dată măcar ceea ce ai deprins de la cineva cu sau fără voie, chiar socotind că faci aceasta de pomană! Și-acum, draga mea, să rostesc și vorbele ce-mi stăruie pe buze încă de la sosire: ce face iubitul meu fecioraș?

În clipa aceea chiar, parcă ar fi așteptat să audă întrebarea lui vodă, prin ușa larg deschisă se prăvăli în iatac Mihail, aruncîndu-se asupra domnului și cuprinzîndu-i mijlocul bine strîns într-un cordon lat de piele bătut cu pietre nestemate și argint.

— Ei, bată-te norocul, flăcăiașul tatii! rîse Mircea-Vodă cuprins de o mare bucurie. Adevărată vorbă din bătrîni că vorbești de lup și... Mihail la ușă.

Apoi, ridicîndu-l în brațe, îl sărută cu foc pe amîndoi obrajii și-l lăsă jos. Mihail îi prinse mîna dreaptă, sărutîndu-i-o apăsat de mai multe ori nesăturat; apoi grăi:

— Tăicuțule, maistrul Barbălat mi-a spus că cel mai mare vrăjmaș al românilor și al ungurilor și al polonilor

este un fel de zmeu din povești pe care-l chemă Ilderim! Așa să fie?

— Nu te-a mințit maistrul tău, spuse vodă, mîngîindu-l cu căldură pe pletele-i negre.

— Da' măria ta știi că acest foarte iscusit maistru al meu de arme mă învață multe și mărunte, ca să-l înfrîng în luptă dreaptă pe Ilderim, așa precum Făt-Frumos l-a biruit pe Zmeul zmeilor?

— Bine face, dragul tatii, măcar că nu ți-aș dori să te afli vreodată față în față cu acest proclet, ca să-ți grăiesc și eu ca-n basmele tale. Las-că-n cele din urmă i-o veni tot taică-tău de hac. Dar pînă atunci, hai, du-te la bunica și spune-i c-am sosit și că voi veni de îndată s-o văd și să-i sărut mîna. Și-apoi caut-o pe Marina și vino cu ea aci!

*

Luna lui Mărțișor a anului 1395 sosise cu o vreme însorită și călduță, voind parcă să adeverească oamenilor că pe drept cuvînt este cea dintîi lună a primăverii.

La casa sfatului din Brașov era forfotă mare. Tînărul rege Sigismund al Ungariei binevoise a se opri pentru două zile în frumoasa cetate a Coroanei, înainte de a lua parte la o vînătoare de cerbi carpatini ce fusese hotărîtă în munții Făgărașului.

Era invitat, printre alți oameni de seamă, și Mircea-Vodă, domnul Țării Românești, socotit de toți un ales oaspete, sosit pentru cîtăva vreme în Ardeal, printre altele, pentru a-și pune rînduială în anumite treburi în ducatele de Almaș și Făgăraș, pe care le stăpînea aci voievodul român.

În sala de primire, cu ferestrele spre răsărit, se afla o masă mare cu jilțuri de catifea de jur împrejur; iar pe

masă, foi de pergament, cerneală, pene de scris și două mici cupe de argint în care se găsea nisip fin, bine cernut.

Mircea-Vodă ședea îngîndurat cu cotul drept răzimat de spătarul unui scaun înalt. Lîngă el vorbeau în șoaptă boierii români: Roman Herăscu, Radu Berivoescu, Filos-logofăt, Dobîcescu și Mogoș, cu conții maghiari Fòrgaș, Nicolae de Gara, Bàlgay și Emeric Bébek, așteptînd sosirea regelui Sigismund și a alteței sale Știbor, voievodul Ardealului.

Deodată ușa din spre apus se dete de perete cu grabă; un pristav regal veni zorit și voi să-l anunțe pe rege, dar acesta intră fără nici un fel de ceremonie, îl dete la o parte cu delicateță și spuse:

— Lasă, lasă, nu e timpul acum pentru asemenea formalități. Bună ziua, domnilor, și iertați-mi, vă rog, întîrzierea nedorită. Chiar începutul primăverii îți poate da peste cap micile planuri. Zăpada stăruie încă în acest oraș de munte, iar drumurile lungi sînt mai greu de străbătut.

Acestea zise, își scoase mînușa de piele castanie și se-ndreptă spre Mircea-Vodă care-i pornise și el în întîmpinare.

— Alteța voastră fiți bine venit! Și însoțitorii voștri de-asemenea!

— Maiestate, primiți omagiile noastre pline de adînc respect, precum și bucuria de a vă cunoaște în sfîrșit.

— De-asemenea, de-asemenea, repetă regele, privindu-l pe Mircea-Vodă cu vie curiozitate și admirație. Statura lui înaltă, zveltă și totuși viguroasă, îl impresionase profund și nu ascundea aceasta. Punîndu-i mîna pe umărul drept, îi spuse cu multă prietenie:

— Rog, respectuos pe alteța voastră să se așeze. Domnilor, fiți buni și dați-ne voie să ne împărtășim cîteva

păreri, fără de nici un martor. Vă vom ruga să ne faceți cinstea prezenței domniilor voastre la timpul potrivit.

Magnații unguri și boierii români se retraseră repede în camerele alăturate, iar regele Sigismund veni lîngă Mircea-Vodă, se așeză pe scaunul alăturat și, întocmai unui vechi și bun prieten, îi spuse cu deosebită bunăvoință:

— Cum vedeți, am făcut toate după dorința alteței voastre. Să intrăm de-a dreptul în miezul lucrurilor. Cunosc foarte bine starea în care vă aflați și țin, de la început chiar, să vă spun că, pentru mine, adevăratul suveran al Țării Românești sînteți alteța voastră.

Mircea-Vodă, adînc mișcat de vorbele lui Sigismund, răspunse cu multă căldură:

— Vă mulțumesc pentru aceste bune cuvinte de început, maiestate, și trebuie să vă asigur și eu de toată stima și prețuirea noastră a românilor. De altfel, Vlad, uzurpatorul meu, nu stăpînește decît o parte din țară. Spătarul Boian cu oastea mea cea mare stă încă de pază și știe ce are de făcut în orice împrejurare s-ar ivi, oricît de neașteptată ar fi aceasta. Dar nu de Vlad e vorba aci. Turcii sînt dușmanii cei mai de temut ai tuturor *„et nostros spelcialissimos hostes sunt"*.

— Într-adevăr, întări regele, *„dușmanii dumneavoastră ai românilor, în special"*.

— De aceea, o alianță între țările noastre, cele dintîi în primejdie, e cum nu se poate mai bine venită. Dacă-mi îngăduie maiestatea voastră, am să vă înșir îndatoririle asupra cărora socotesc eu că e bine să discutăm.

— Vă rog, alteță!

— Eu, cu toți boierii mei credincioși, și mai sînt destui aceștia, vă asigur, mă oblig a lupta nu numai contra otomanilor, dar și împotriva altor dușmani ai maiestății voastre. De veți purta război, maiestatea voastră aflîndu-vă în fruntea oștirii, asemenea voi proceda și eu, luptînd

însumi în fruntea oştirii mele; de veţi trimite numai armia singură cu generalii săi, asemenea voi trimite şi eu.

Ostaşii maiestăţii voastre regale vor avea liberă trecere prin Ţara Românească, în drumul lor împotriva duşmanilor; li se va da găzduire şi hrană bună, costul acestora privind pe maiestatea voastră, bineînţeles. Acelaşi lucru va fi şi cu armia românească în Ungaria. De vor merge oştile maghiare pe cursul Dunării, hrana va fi trimisă pe fluviu, de bună seamă.

Cei ce, în urma rănilor căpătate în luptă, vor cădea, sau cei ce se vor îmbolnăvi pe drum, pot rămîne liniştiţi în Ţara Românească, unde vor fi bine îngrijiţi, ca nişte fraţi.

La cetăţile şi oraşele cucerite sau asediate, pe lîngă garda maghiară, se va pune de asemenea o gardă românească.

Cred că am prevăzut aproape totul, maiestate!

— Sînteţi fratele meu prea iubit, alteţă, şi vă voi dovedi-o aceasta. După Rovine, mi-am dat seama într-adevăr de ce leu domneşte în Muntenia; acuma văd şi mai bine că duşmanii voştri înşişi au avut dreptate cînd au spus despre alteţa voastră că: *„Mircea Voievod e principe între creştini cel mai viteaz şi cel mai ager!"*

Mircea Vodă zîmbi cu modestie şi abia îngăimă:

— O, maiestate, zău că e mult prea mult. N-am făcut într-adevăr decît ceea ce conştiinţa mea îmi poruncea să fac şi totul numai şi numai pentru binele ţării mele, pentru libertatea şi propăşirea ei.

Tînărul rege oftă, îi prinse pumnul cu dreapta şi-i spuse:

— Pentru mine unul, trebuie s-o mărturisesc, sînteţi pildă şi îndemn, model demn de urmat, şi mă simt fericit că sîntem aliaţi. Iar ceea ce v-am spus astăzi nu sînt

vorbe goale, vă repet, vă voi dovedi-o cît de curînd. Și acum să vină secretarul, spre a scrie tratatul.

Zicînd acestea, apucă un clopoțel de pe masă și-l agită în aer de cîteva ori. Apoi, îi spuse secretarului care aștepta în picioare:

— Ești gata, Andraș?

— La ordinul maiestății voastre! răspunse acesta cu timiditate.

Atunci, regele Sigismund se întoarse ușor către Mircea-Vodă și grăi curtenitor și cu multă bunăvoință în glas, spre mirarea tuturor celor de față:

— Alteță serenisimă, binevoiți vă rog, a dicta clauzele tratatului de alianță, în limba latină, așa după cum am convenit!

Mircea-Vodă înclină capul, se sprijini de masă cu palma dreaptă și se ridică în toată zvelțeța înălțimii sale. Își mîngîie fruntea cu două degete și rosti apoi calm și răspirat:

— „Io, Mircea, Voievod muntean, duce de Făgăraș și ban de Severin, declar că am următoarele îndatoriri față de prea luminatul prinț și domn, domnul Sigismund, cu mila lui Dumnezeu, rege strălucit al Ungariei, Dalmației, Croației și marchiz de Brandenburg..."

CAPITOLUL XI

Aflăm cum Mircea-Vodă, uitînd de o străveche vorbă înțeleaptă, trece prin nenumărate și grele peripeții.

VENISE DIN NOU VARA, dar de astă dată îl găsise pe Mircea-Vodă pe meleaguri ardelene, așteptînd. Se afla la Sibiu și nu-și pierduse nădejdea o clipă că vor veni pentru el iarăși zile bune, cu toate că în ultima vreme se petrecuseră întîmplări atît de multe și de grele, încît ar fi putut umple un veac.

Cu privirea pierdută pe fereastra deschisă spre parcul uriaș, domnul pribeag urmărea zborul neliniștit al unui fluture ce părea o frunză veștedă de toamnă, desprinsă de pe creanga-i tremurătoare, și gîndul i se întoarse la ziua aceea de izbîndă, în care el însuși dictase tratatul de alianță cu regele Ungariei. Își aminti cum îl întărise cu sigiliul său cel mic, căci marele sigiliu rămăsese la Curtea de Argeș.

Sigismund se arătase un mare și neprețuit prieten. Ridicase pe picior de război o oaste aleasă, avînd în frunte floarea nobilimii maghiare, viteji tot unul și unul care nu-și precupețiseră viața, spre a o pune în slujba voievodului Țării Românești. Luptele împotriva uzurpatorului Vlad-Vodă fuseseră crîncene și izbînda înclinase cînd de-o parte, cînd de cealaltă.

Pieriseră în Țara Românească atunci mulți magnați unguri și oșteni de gloată, care dovediseră o mare vitejie

pe cîmpul de bătaie, și banul Ștefan de Losoncz fusese printre cei dintîi.

Și Mircea-Vodă zîmbi la amintirea unei neașteptate fapte de vitejie din partea alteței sale Știbor, voievodul Ardealului, pe care-l cunoscuse și schimbase cu el doar cîteva vorbe de curtenie, cu prilejul semnării tratatului de alianță de la Brașov.

Această scurtă întrevedere însă, precum și aleasa stimă ce-o avea regele Sigismund pentru Mircea-Vodă, fuseseră de-ajuns ca principele Ardealului să-și dea seama ce om deosebit este voievodul Țării Românești. Și-i arătase, de atunci chiar, o mare prețuire, ce nu se dezmințise niciodată.

O văzuse aceasta Mircea-Vodă la puțină vreme după întîlnirea de la Brașov, cînd oștile ungurești și ale sale se aflau față în față cu oștile lui Vlad.

Atunci, pe întinsa cîmpie dunăreană, Știbor, zărindu-l pe Vlad, îi spusese lui Mircea-Vodă, care-i stătea în dreapta:

— Îngăduiți-mi, alteță, să mă folosesc astăzi, înainte de ciocnirea oștilor noastre, de un vechi obicei al războinicilor — căpitani de oaste. Doresc să mă lupt cu Vlad, uzurpatorul măriei voastre.

Mircea-Vodă, neașteptîndu-se la asemenea propunere, fusese o clipă descumpănit și răspunsese zîmbind oarecum stingherit:

— Alteță, ce se va spune atunci despre mine? Nu credeți că mai nimerit ar fi să-l înfrunt eu pe Vlad?

Mircea-Vodă avea dreptate și Știbor rămăsese puțin încurcat, neștiind ce cuvinte meșteșugite să folosească pentru a nu-l jigni pe domn.

— De bună seamă că da, răspunse el, însă riscul pentru mine este mai mic,... o rană mi s-ar vindeca mai ușor, sînt cu douăzeci de ani mai... tînăr,... ca și Vlad de

altfel, şi-apoi de ce n-aş recunoaşte-o, înţelepciunea măriei voastre ne este de mare folos tuturor acelora ce avem cinstea de a vă fi prieteni..., aşa că... Şi-apoi, ce vreţi, mi-a abătut mie să mă lupt cu el cavalereşte?! Îmi îngăduiţi sau nu?

Mircea îl privise surîzător şi-i strînsese mîna:

— Vă doresc izbîndă, alteţă!

Auzind urarea, Ştibor îşi înfipsese pintenii înstelaţi de argint în burta armăsarului tretin, ce bătea pasul cu neastîmpăr, ieşise în faţa oastei sale şi, cumpănindu-şi lancea în mîna dreaptă, îl privise ţintă pe Vlad şi-i strigase cu putere:

— Alteţă, înainte de ciocnirea oştilor noastre, vă rog să-mi faceţi cinstea unei lupte cavalereşti în doi.

Vlad-Vodă se făcuse feţe-feţe, privise stingherit în juru-i, căutînd parcă scăparea la boierii săi; apoi, neavînd încotro, îşi îndemnase calul şi ieşise în faţa lui Ştibor.

Amîndoi călăreţii porniseră în pas domol, îndepărtîndu-se unul de celălalt, ca la o sută de paşi. Se opriseră, privindu-se scrutător, îşi potriviseră scuturile, strîngîndu-le cît mai aproape de piept, îşi cumpăniseră lungile lăncii şi porniseră într-o goană nebună unul împotriva altuia, în primejdioasa înfruntare.

Ştibor venise cu lancea ridicată deasupra capului; Vlad, dimpotrivă, o ţinea aplecată, ţintindu-şi vrăjmaşul său în coapse, unde i se părea mai puţin apărat.

La cea dintîi ciocnire, îşi loviseră scuturile, care zăngăniseră scurt. Vlad se clătinase puţin în şa, dar se reculesese repede şi, înfuriat, se năpustise asupra lui Ştibor, care îl aştepta zîmbind. În clipa în care Vlad era încredinţat că-l va lovi de moarte şi va sfîrşi lupta ce n-o dorise, Ştibor îşi atinsese calul cu pintenul în stînga şi acesta sărise arc în lături, iar Vlad se dusese ca vîntul înainte, abia putîndu-se opri la o mare depărtare.

Oștenii lui Mircea și-ai lui Știbor izbucniră în puternice hohote de rîs, care acoperiseră vaierul de amărăciune ce se ridicase dinspre oastea lui Vlad.

Știbor era prea îndîrjit ca să mai audă ceva. Strîngîndu-și armăsarul cu putere între genunchi, îl repezise împotriva lui Vlad. Privindu-l pe acesta crunt în ochi și prefăcîndu-se că-i ținteşte capul, Știbor îl lovi cu sete în coapse de două ori, doborîndu-l. Apoi își întorsese calul către ai săi, în timp ce oștenii de credință ai lui Vlad își trăgeau stăpînul în grabă la adăpost, într-o pădure deasă.

. . . . . .

Dar Vlad rămăsese mai departe în tronul Țării Românești.

*

Iată însă că o nenorocire groaznică și de neînlăturat se abătuse asupra căpeteniei aliaților.

Tînăra regină Maria, iubita doamnă a lui Sigismund, căzuse de pe cal la 17 ani și, din această pricină, născuse înainte de vreme, pierzîndu-și viața, împreună cu pruncul. Cum era și firesc, regele lăsase totul la pămînt și alergase la Buda, cît mai grabnic, spre a îngriji de înmormîntarea frumoasei și nefericitei regine și a sărmanului său copil ce nu trăise nici o clipă.

Și acum, răul, ce stăruie și stăpînește uneori multe clipe din viața omului, se potolise. Toate lucrurile se liniștiseră, afară de unul: regele Sigismund se găsea din nou la grea cumpănă și-i venise de astă dată rîndul lui Mircea-Vodă să-i dea sfat de cinstită prietenie și frățesc ajutor.

Perdelele grele de catifea roșie ca vișina putredă tremurară ușor în cadrul ferestrelor deschise, fiind boltite spre grădină; iar în încăperea singuratecă pătrunse o pală de vînt ca un fior.

Mircea-Vodă simți că cineva intrase în sală și se-ntoarse repede către ușă. În înserarea tîrzie de vară văzu statura înaltă a unui bărbat învesmîntat în straie cernite: părea o umbră neagră ce se desprinsese dintr-o perdea cenușie și înainta cu pași răsunători spre ferestre: era regele Sigismund.

— Bună seara, alteță serenisimă, zise suveranul Ungariei, întinzînd mîna.

— Bine ați venit, maiestate, răspunse Mircea cu prietenie. Vă așteptam cu multă nerăbdare. Nu ne-am văzut de timp îndelungat și avem a ne spune atîtea.

— O, bunul meu prieten, oftă Sigismund, sînt copleșit de durere; iată-mă purtînd doliu după două ființe scumpe deodată. Și acum, după toată această amărăciune, prea iubitul meu cumnat, Vladislav, rîvnește la coroana apostolică a regilor maghiari, pe temeiul că eu, fiind acum văduv, nu mai am nici un drept la tronul Ungariei, întrucît am fost un simplu consort al reginei Maria.

— Mă așteptam la această mîrșăvie din partea Iaghelonului, răspunse Mircea cu dezgust, dar fiți liniștit, maiestate, vă asigur că aceasta nu se va întîmpla niciodată.

— Vă rog să nu luați ceea ce vă voi spune acum drept o „*captatio benevolentiae*" din partea mea și nici o lingușire deșartă. Știți bine părerea sinceră ce o am despre alesele însușiri cu care sînteți înzestrat. Cunosc de mult deosebita voastră abilitate diplomatică și vă consider drept cel mai luminat cap politic din părțile răsăritene ale Europei. Așadar, vă rog să-mi spuneți ce părere aveți, ce mă sfătuiți să fac în această grea împrejurare?

Mircea îl privi cu multă dragoste și răspunse cu o hotărîre de nestrămutat:

— Mai întîi de toate, voi repezi, bineînțeles, cu îngăduința maiestății voastre, la Iaghelon, pe cei doi boieri ai mei: Roman Herescu și Manea, pe care-i cunoașteți bine.

— Cu ce misiune?! se miră regele.

— Aceea de a-l încunoștiința că, deși sînt pribeag în Ardeal, oastea mea cea mare, avînd de căpetenie pe spătarul Boian, se află prin părțile oltene și va fi gata să se miște ușor și repede pînă în Ardeal spre a se întîlni cu oștile polone, dacă vreo împrejurare oarecare va cere. Atît! Ba,... parcă li-aș mai spune ceva, adăogă Mircea după o clipă de gîndire.

— Anume ce? fu curios Sigismund să afle mai curînd.

— Că și eu mai am aci o oaste mai mică, dar care s-ar putea mări și pe care mă voi încăpățîna a o conduce chiar eu, de va fi cumva nevoie. Și cu asta... vă încredințez că Iaghelonul va fi lămurit pe deplin asupra celor ce s-ar putea să urmeze și se va domoli.

— Da,... sînt convins de aceasta, rîse Sigismund, răsuflînd ușurat.

— Și îngăduiți-mi, maiestate, să vă dau un sfat: faceți în așa fel ca să-i ajungă la urechi Iaghelonului, precum că se vîntură tot mai stăruitoare știrea că s-ar putea foarte curînd să fiți ales împărat al Germaniei, cel puțin eu așa am auzit, și că nu este în interesul unui rege mic să-l supere în nici un fel pe un viitor mare împărat.

— Într-adevăr, spuse încîntat Sigismund, și aceasta ar putea contribui la succesul celei dintîi!

— Acum, maiestate, trebuie să vă spun că și eu mă găsesc într-o grea cumpănă,... alta decît aceea pe care o cunoașteți. Doamna Mara, bună rudă cu Ștefan Lazarevici, vasalul lui Baiazid, a primit de la regele Serbiei cîteva știri care m-au pus pe gînduri și, printre altele, aceea că țarul Strațimir al Bulgariei ar fi chemat la Adrianopol, ca să stea de vorbă cu sultanul însuși...

— Și-ntrucît vă poate neliniști pe alteța voastră această știre? se miră Sigismund.

— Aceasta nu, însă următoarea, cu prisosință. Se mai zvonește că Ilderim dorește să stea, în același timp, de vorbă și cu mine, că ar fi nemulțumit de Vlad, cu tot tributul pe care i-l dă acesta, și că ar fi spus chiar către apropiații săi că *„un vrăjmaș înțelept este mai bun decît un prieten fără minte!"*

— Că o mie de Vlazi laolaltă nu fac cît Mircea-Vodă singur, este foarte adevărat, grăi Sigismund îngîndurat. De asemenea, că ar fi putut spune maxima aceea Baiazid, sînt pe deplin convins. El însuși e un bărbat înțelept și foarte învățat; dar, în același timp, mai știu și că e deosebit de perfid și de crud. A dat, de altfel, nenumărate dovezi. Și cea dintîi, ce m-a zguduit peste măsură de mult, este uciderea fratelui său mai mare. Ca să vă răspund, alteță, folosind și eu o maximă, pe care desigur că o cunoașteți, vă voi aminti că nu este bine să ai încredere în patru lucruri: în sultan, în dragoste, în avere și în mare, prin sultan, înțelegîndu-se de bună seamă *„orice cap încoronat"*.

Și, zîmbind cu șiretenie, regele Ungariei adăugă: „O știm aceasta noi doi perfect de bine, înaintea multora". Dar acum sîntem buni prieteni și sper că vom fi toată viața. Pe aceasta se bazează sfatul ce-mi permit să vi-l dau de a nu vă încrede în Baiazid și, deci, de a nu vă duce la Adrianopol. Nu puteți ști ce se ascunde în această apreciere făcută față de martori mulți, de este într-adevăr așa. Dacă vi se întinde o cursă? De Sișman, unul din cei doi țari ai Bulgariei, a scăpat. Poate că vrea să scape acum și de Stratimir și-o dată cu el și de alteța voastră. Vă dați seama la ce primejdie ați expune țara voastră și țările vecine, Ungaria chiar, de ce să n-o recunosc, prin îndepărtarea alteței voastre din calea vijeliosului Ilderim?

Mircea-Vodă rămase pe gînduri cîteva clipe. Își scutură apoi capul pletos, ca spre a-și alunga frămîntarea, ce simțea că îl apasă, și spuse tărăgănat:

— Şi totuşi, maiestate, grozav m-ar ispiti să dau ochii cu acest mare general, că-ntr-adevăr, trebuie s-o recunoaştem, este un mare conducător de oşti şi un mare cuceritor...

— Pe care, însă, l-a zdrobit la Rovine bunul şi iubitul meu frate de arme Mircea-Vodă al Ţării Româneşti! spuse cu admiraţie Sigismund.

— O, vă mulţumesc, maiestate, mă copleşiţi cu aceste înalte aprecieri. Şi totuşi..., în ce stare nenorocită mă găsesc astăzi.

— Nu mai nenorocită decît a mea. Situaţia alteţei voastre este trecătoare şi se poate remedia, dar nenorocirea cumplită ce s-a abătut asupra familiei mele este definitivă. Aşa trebuie să priviţi lucrurile. Oricum, eu nu sînt de părere să vă hazardaţi; dar, de voiţi să plecaţi cu tot dinadinsul, aveţi din partea mea tot concursul. Doamna Mara ce zice? Dar boierii?

— Sînt întru totul de aceeaşi părere ca şi maiestatea voastră. Nu cred în Ilderim, după cum nu cred în Mahomed, profetul osmanlîilor.

*

Trandafiri de toate culorile curcubeului, bogat înfloriţi sau boboci ce abia surîdeau soarelui, se împleteau în ghirlande cu aleasă măiestrie răsucite în arcuri mari întretăiate.

Sub bolta înaltă a unui colţ din imensul parc, într-un chioşc vopsit în verde, la adăpost de razele arzătoare ale soarelui de amiază, pe un jilţ cu perne de puf, şedea privind cu vădită încîntare belşugul de flori şi respira cu nesaţ mireasma îmbătătoare prea puternicul sultan Baiazid. Lîngă el, în picioare, şedea Musa, cel mai tînăr fecior al lui şi cel mai iubit, bucuros că tatăl său îl alesese pe dînsul, dintre toţi ceilalţi fraţi, să-i ţină tovărăşie în această frumoasă dimineaţă.

Din cînd în cînd, asupra sultanului și a fiului său se revărsa o ploaie de petale viu colorate, unele căzînd de la sine, iar altele, cele mai multe, desprinse din floare de zburătăcitul păsărilor cîntătoare, ce se zbenguiau fericite și ele de minunata zi pe care o trăiau.

În fața chioșcului, la o distanță de cîțiva pași, își susura apa un havuz, aruncînd-o în patru arcuri egale și întrecînd înălțimea plopilor zvelți ce se ridicau pe aleea singuratecă. În stropii împrăștiați în jur, întocmai unei ploi blînde și jucăușe, soarele își trimitea lumina, asemenea unor curcubeie în miniatură.

Singurătatea celor două prea puternice fețe împărătești era numai aparentă, căci în spatele tuturor copacilor uriași din apropiere se găsea cîte un ienicer înarmat pînă în dinți.

Deodată, liniștea adormitoare, ce învăluia întreaga grădină, fu tulburată de niște pași puternici ce se auzeau scîrțiind supărător pe pietrișul colțuros de granit.

Era Ibrahim Bei, mareșalul seraiului și omul de încredere al lui Baiazid.

După temenelile cuvenite, făcute pînă la pămînt, Ibrahim îndrăzni să spună șoptit, de parcă ar fi rostit o taină, cu un zîmbet subțire de batjocură parcă în colțul gurii:

— Prea strălucite stăpîne al credincioșilor, aleșii noștri oaspeți au sosit și așteaptă înalta favoare a luminăției voastre de a fi primiți.

Baiazid se îndreptă în jilț și spuse repede, făcînd un gest grăbit cu mîna:

— Să poftească fără de nici o zăbavă. Iar tu, Musa, fiul meu, așază-te! Nu se cuvine ca un principe turc de coroană să stea în picioare în fața unor ghiauri, fie aceștia chiar cei mai de seamă suverani.

Musa se așeză supus în stînga tatălui său și așteptă cu nerăbdare. Aceasta nu-i fu pusă prea mult la încercare,

căci pe aleea din fața chioșcului verde se iviră doi bărbați înalți și bine legați, care înaintau fără grabă și cu multă demnitate, avînd în părți și în spate șase ieniceri cu fesurile albe, înaintea cărora mergea cu pași săltați Ibrahim Bei.

— Să trăiți, luminățiile voastre! spuseră tare cei doi oaspeți într-un glas, plecîndu-se adînc și ducîndu-și dreapta la inimă și la frunte.

— Fiți bine veniți la Idriné, prea cinstiți musafiri. Mă bucur că ați sosit amîndoi odată. Vă rog binevoiți a vă așeza și a mă ierta că vă primesc în acest chioșc, fără saltanatul cuvenit unor capete încoronate.

Cel mai tînăr dintre cei doi, care era Mircea-Vodă, își ridică fruntea și, cu privirea luminată de un zîmbet senin, spuse:

— E mai curat aerul aci, înălțimea voastră... și ne putem bucura în voie de mireasma amețitoare a trandafirilor.

Pe fața sultanului nu se petrecu nici o schimbare; el se adresă lui Ibrahim molcom:

— Garda se poate retrage!

În cele cîteva clipe de tăcere, ce se lăsaseră asupra chioșcului, Mircea-Vodă îl privi cu multă luare aminte pe Baiazid. Sultanul avea într-adevăr înfățișare maiestuoasă, care-i era mărită de îmbrăcămintea lui bogată, ce parcă-l copleșea. Chipul îi era măsliniu, cu ochi negri și aspri, și cu un nas vulturesc, sub care parcă sta de strajă o mustață subțire și neagră corb, lăsată pe oală.

Cine l-ar fi văzut așa, cum ședea pe jilțul acela de răchită, n-ar fi zis că se află în fața marelui războinic care într-adevăr era Ilderim.

De la sultan, Mircea-Vodă își trecu repede privirea asupra tînărului Musa care se uita surîzător și cu multă curiozitate la cei doi străini.

Baiazid observă că Mircea-Vodă îl privește pe fiul său cu multă simpatie și surprindere, și-i grăi cu bunăvoință:

— Ei, principe Mircea, îți place tînărul ce-mi stă în stînga?

— Nespus de mult! răspunse Mircea, și încerc a ghici cam cine poate fi?

— Cel mai tînăr dintre fiii mei: Musa, răspunse Baiazid.

— Și bănuiesc că și cel mai drag, completă Mircea.

— Întocmai! Mă bucur să-l am în preajma-mi cît mai des... și doresc să-l deprind din vreme cu cîteva din atît de numeroasele treburi ale unei mari împărății.

— E un lucru într-adevăr înțelepțesc, luminăția voastră!

— Așa socotesc! zîmbi Baiazid, pentru prima oară la această întrevedere, și mă bucur că nu am și eu patruzeci de flăcăi, așa precum avea Attila.

— Alt mare cuceritor al lumii! spuse Mircea îngîndurat.

— Mă asemuiești lui? întrebă sultanul cu plăcută surprindere și satisfacție.

— Aveți multe asemănări, înălțimea voastră, continuă Mircea-Vodă. Și lui îi erau tare dragi copiii și războaiele.

— Într-adevăr, am auzit că într-o zi, un ambasador, intrînd în cortul lui Attila, l-a găsit pe marele rege întins pe jos în patru labe și călărit de cel mai mic fiu al său. Attila s-a ridicat zîmbind și i-a spus solului, văzîndu-l foarte nedumerit: „Nu trebuie să vă mire! Pe cîmpul de luptă sînt ostaș; dar aci, în cortul meu, în familia mea, sînt mai înainte de orice un tată ca toți tații!"

— Și cred că această latură a sufletului său îi face cinste marelui rege, dinaintea căruia a tremurat acum o mie de ani Europa! sfîrși Baiazid.

— Așa cum tremură acum, în fața strălucirii voastre, adăugă Mircea cu două înțelesuri, zîmbind.

Baiazid îl privi pătrunzător pe fostul domn al Țării Românești, se încruntă și dădu din cap. Apoi zise cu glasul stins, ca de o mare oboseală:

— Ți-am pătruns gîndul, principe Mircea. În clipa cînd spuneai că tremură Europa în fața mea, te-ai gîndit că Attila a fost totuși învins pe cîmpiile Catalaunice de către bizantini, nu?

— Luminăția voastră a spus-o! Eu n-am cutezat. Dar sînt de multe ori în decursul vremii înfrîngeri care-ți fac mai multă cinste, decît o izbîndă.

— Poate că ai dreptate, principe! adăugă Baiazid, căzînd pe gînduri.

— Și-apoi, continuă Mircea-Vodă, împrejurările acestei groaznice bătălii de la cîmpiile Catalaunice au fost luminate din plin de o mare frumusețe istorică.

— Ce vrei să spui?

— Fapte care cred că e cu neputință să nu fie cunoscute de către luminăția voastră, spuse simplu Mircea-Vodă. Mi-am amintit de faimosul răspuns pe care i l-a dat împăratul bizantin Marcian lui Attila, cînd acesta i-a cerut aur, spre a-l lăsa în pace, așa cum se obișnuise să primească de la Teodosie, fostul împărat: *„Noi avem aur numai pentru prieteni, pentru dușmani, avem fier"*, înțelegînd prin aceasta armele de luptă. Și în bătălia cumplită, ce a urmat acestui schimb de cuvinte, Attila a fost înfrînt, după cum știți, de către Aetius, marele general, supranumit *„cel de pe urmă roman"*.

— Și folosul acestei lupte? întrebă Baiazid.

— Aparent, nici unul, răspunse Mircea. Oștile de strînsură, ce au luptat sub flamura bizantină, deși biruitoare, s-au împrăștiat ca pleava spulberată de vînt. Dar învățătura ce ne-o arată această luptă uriașe e mare și pildui-

toare. Ea vrea să ne spună tuturor celor războinici, că și un mare cuceritor poate fi învins, oricît ar fi el de viteaz și oricît de numeroasă i-ar fi oastea.

Baiazid își strînse buzele, stăpînindu-și mînia ce simțea că îl cuprinde, și spuse încruntat:

— Povestindu-mi toate acestea, principe Mircea, mi-ai amintit de Rovine, unde totuși m-ai învins. Oh, asta n-am să ți-o pot ierta niciodată, să știi! Un ostaș ca tine mi-ar fi plăcut să-mi fie aliat, iar nu vrăjmaș. De aceea te-am chemat acum aci, împreună cu țarul Straţimir al Bulgarilor, care pare a fi mult mai înțelegător decît tine.

— Totuși l-ați preferat pe Vlad, înălțimea voastră!

— Care este supus și face tot ce-i cer!

— O alianță, strălucirea voastră, înaintea oricărei alte clauze, cere egalitate. Țara Românească dorește cinstită prietenie cu Turcia, dar ca să fie călcată în picioare și să plătească umilitor tribut, precum astăzi Vlad, eu n-aș putea primi niciodată. Sînt gata să vă dovedesc credința mea și a țării mele în orice împrejurare. Puneți-mă la încercare și nu vă voi dezamăgi. Dar să ne arătați aceeași cinste țării mele și mie, precum o arătăm noi Turciei și înălțimii voastre.

— Nu-mi cade bine ce-mi spui, principe Mircea, și totuși trebuie să recunosc că-mi place. Ești într-adevăr un om dintr-o bucată și cred că împreună am putea ajunge la mari înfăptuiri. Trebuie să înțelegi, însă, omul lui Alah, că eu, Ilderim, nu pot suferi pe nimeni lîngă mine, drept egalul meu și nici să-l tratez ca atare. Eu sînt suzeran și toți ceilalți, fie ei oricîte capete încoronate, nu pot fi decît vasalii mei, cum vă place vouă europenilor să spuneți. Nu știu dacă mă înțelegi?

— Vă înțeleg foarte bine, răspunse Mircea molcom, însă îngăduiți-mi să o rog cu adînc respect pe luminăția voastră să înțeleagă ce vreau să spun și eu: în Țara

Românească, nu poate fi decît un singur suzeran şi acela e domnul ţării. Vlad nu poate fi socotit domn, ci un biet măscărici de bîlci!

— Aş dori să mai stai de vorbă pe îndelete cu ţarul Straţimir, care ţi-e unchi, şi pe care l-am chemat într-adins, împreună cu tine, aici, ca să te mai domolească puţin. Acum puteţi pleca. Veţi mai zăbovi la noi cîtva timp..., poate că vom cădea la o înţelegere, în cele din urmă. Şi, cînd veţi avea gînduri bune, veniţi din nou la mine. Am să vă aştept, dar nu prea mult, că n-am răgaz. Îmi stă Constantinopolul în gît. Cînd poporul nostru turc a pornit cuceririle, bunicul meu Orcan şi-a ales drept capitală Brusa..., oraş mare, vestit şi vechi din timpul lui Hanibal; tată-meu Murad a schimbat capitala aci, la Adrianopol. Ei bine eu doresc să-mi fac capitala la Constantinopol, oraş între oraşe, cetatea de scaun a marelui împărat Constantin. Pornind de pe meleagurile împărăţiei bizantine, eu vreau să fac o împărăţie care să cuprindă măcar jumătate din lume... şi am s-o fac!

*

Mircea-Vodă băgase de seamă că în tot timpul cît vorbise atît de făţiş cu marele sultan Baiazid, fiul acestuia îl privise cu neascunsă admiraţie, îi sorbea cuvintele, surîzînd şi aprobîndu-i cu înclinări din cap tot ce spunea.

Ochii negri ca tăciunele şi sclipitori ai tînărului principe vădeau un foc lăuntric, o deşteptăciune şi o îndrăzneală ce aşteptau să fie puse la treabă.

La acestea se gîndea Mircea, cînd ţarul Straţimir, ieşind din seraiul sultanului, îi spuse:

— Nu crezi că i-ai vorbit lui Ilderim cam prea deschis?

— De loc! răspunse Mircea. Măria ta m-ai silit la aceasta, întrucît n-ai găsit de cuviinţă să rosteşti o vorbu-

liță măcar; ai tăcut tot timpul ca un pește, de parcă ți-ai fi pierdut graiul pe neașteptate.

— Această fiară sălbatecă, măcar că e om cu aleasă învățătură, mi-a făcut atîta rău și mi-a adus atîta batjocură mie, familiei mele și țării mele, încît în fața lui ura înverșunată ce i-o port mă amuțește...

— Acum te sfătuiesc eu să vorbești mai puțin și mai încet! spuse Mircea. S-ar putea ca vreunul din ienicerii ce ne conduc să știe grecește... și atunci n-ar fi prea bine.

— Nu cred eu că Baiazid se leagănă cu gîndul că-i iubit de noi. Te ascult totuși. Dar de ce ne-am oprit aci? întrebă Strațimir pe unul din ostașii cu fes alb ce-i era în dreapta.

— Aici e hanul de unde veți pleca mai departe cu caleașca la Brusa, îi răspunse ienicerul. Acolo veți fi găzduiți și veți ședea pînă cînd prea strălucirea sa padișahul va binevoi să-și amintească de măriile voastre.

— Dar de ce nu rămînem la Adrianopol? se înciudă țarul bulgarilor.

Ienicerul, ce părea căpetenia gărzii, zîmbi subțire și spuse cu subînțeles:

— De, pesemne că e mai frumos la Brusa, măria ta!

La toate acestea, Mircea-Vodă tăcu molcom; însă o adîncă îngrijorare îl cuprinse și căzu pe grele gînduri.

*

Se-mplinise o săptămînă, de cînd Mircea-Vodă și țarul Strațimir se aflau la Brusa și se simțeau cu inima adînc întristată, întocmai unor prizonieri.

In palatul unde fuseseră duși, aveau într-adevăr tot ce le era de trebuință și nu se puteau plînge de nimic, decît de libertatea îngrădită. Nu li se îngăduia să părăsească palatul, nici măcar pentru a privi în uliță.

Mircea-Vodă, care văzuse faimosul și marele oraș din caleașca ce-i adusese de la Adrianopol, tare ar fi dorit să se plimbe și să-i cunoască toate neasemuitele frumusețî ce le întîlneai la fiecare pas.

Dar porunca lui Baiazid era limpede: nici o privire măcar în afara seraiului, necum să iasă pe poartă.

Erau străjuiți de zece eunuci înfiorători la vedere, care nu scoteau nici o vorbă de-ai fi zis că sînt și surzi și muți. Și poate că erau într-adevăr, că cei doi principi nu le auziseră pînă acum niciodată glasul.

Slujitorii și bucătarul le vorbeau cu mult respect și se purtau cum nu se poate mai îndatoritori, dar ce folos că nu de ei depindea ieșirea din palat, ci de strașnicii păzitori, cu care n-aveai cum să te înțelegi!

Ca să nu se plictisească, celor doi musafiri li se dăduse o tablă de șah, dar și jocul acesta ajunsese, ca, după șapte zile de ședere, să-i obosească și să le fie nesuferit. Din toropeala în care căzuseră de la o vreme și amorțeala ce-i copleșea, îi mai scotea, în revărsatul zorilor și către seară, cîntecul păsărilor ce umpleau frunzișul des al copacilor.

Nimeni și nimic nu le tulbura liniștea apăsătoare de o săptămînă încheiată. Mircea-Vodă își frămînta mintea și se plimba necontenit cu pași rari pe aleile minunatei grădini, al cărei farmec însă, nu-i mai făcea nici o impresie. Țarul Straţimir îl urmărea cu privirea tristă și nu îndrăznea să-i spună nimic, spre a nu-l supăra. Într-un tîrziu, după ce ocolise de vreo zece ori havuzul ce-și arunca apa, împrăștiind în jur stropi ca de ploaie, Mircea-Vodă își puse capul sub țîșnitura rece. Apoi își scutură pletele-i castanii și le apăsă cu palmele. Veni în fața unchiului său și spuse cu năduf:

— Desigur că o ieșire trebuie să fie totuși din această stare.

— Care anume? întrebă Straţimir, lipsit de gînd.

— Baiazid mă ține așa, spre a mă hotărî să merg la el. Dar dacă merg, trebuie să primesc tot ce-mi cere el, fără a cîrti. Și aceasta nu-mi vine de loc la socoteală.

— Și atunci o să stăm aci astfel o veșnicie?

Mircea-Vodă oftă și-și mai scutură o dată capul.

— Acum îmi pare rău că nu l-am ascultat pe regele Sigismund. Dar nu se poate să nu se ivească în cele din urmă ceva,... să nu găsim o ieșire din acest impas,... nu se poate..., o simt asta cu cea mai mare tărie.

In aceeași seară chiar, îndată după chemarea hogei de la geamia din apropiere, poarta se deschise și pe ea intră principele Musa, însoțit de doi tineri.

Cunoscîndu-l, eunucii se plecară pînă la pămînt și-l poftiră prin semne înăuntru. Venind mai marele gărzii, Musa-i spuse că are să le comunice celor doi oaspeți ceva din partea prea strălucitului sultan. Căpitanul eunucilor îi conduse de îndată în sala unde se aflau Mircea și Strațimir care, părăsind șahul cu dezgust, jucau acum țintar, ca să-și omoare vremea.

Cînd îl văzură pe Musa, amîndoi săriră în picoare ca împinși de un arc și rămaseră așa nedumeriți. Un val de neliniște le cuprinsese întreaga făptură. Se puteau aștepta la orice din partea lui Baiazid. Și dacă acesta îl trimisese chiar pe fiul său favorit, însemna că la mijloc este ceva de seamă.

Musa îi făcu semn cu capul căpitanului de gardă să părăsească încăperea și acesta se supuse, făcînd adînci temenele și ieșind de-a-ndaratelea.

Tînărul principe se duse pe la toate ușile și ferestrele, cercetînd de nu este ascuns vreun spion; apoi veni în fața celor doi monarhi și luîndu-i cu delicatețe de mînă, el fiind în mijloc, îi trase către un colț, care i se păru lui mai sigur. Ținîndu-i cu bunăvoință de după mijloc, îi întoarse cu fața spre colț și grăi în șoaptă:

— Rog respectuos pe măriile voastre să nu fie mirate de felul meu de a mă purta. Am toate motivele pentru aceasta și cred că le înțelegeți. Astăzi, aci în Brusa,... în Adrianopole,... și în întreaga Turcie, nu poți avea încredere în nimeni, decît în tine însuți. Totuși, am fost nevoit să cer ajutorul a doi prieteni pentru o anumită treabă. Ascultați-mă, acum, vă rog, și nu mă întrerupeți, pînă n-am să vă spun tot.

Cei doi dădură din cap în semn de încuviințare; apoi Musa, privindu-l pe Mircea-Vodă cu multă căldură, îi spuse:

— Viața măriei voastre este în mare primejdie!

Mircea se-ncruntă și-l privi țintă pe tînăr, fără să scoată o vorbă. Acesta urmă:

— Prea strălucitul și înțeleptul meu tată, cînd v-a chemat la dînsul, v-o spun cu mîna pe cuget, a avut cele mai bune gînduri, după cum ați și putut constata la întrevederea de acum o săptămînă. S-a lovit de dîrzenia voastră, pe care și el și eu am admirat-o totuși. Iar eu trebuie să vă mărturisesc, alteță, că am pentru: vitejia ,curajul, patriotismul și înfățișarea voastră o deosebită admirație. Iată acum de ce v-am spus că viața vă este în mare primejdie. Alaltăieri au sosit din Țara Românească soli la Înalta Poartă, cîțiva boieri munteni, dintre care am reținut următoarele nume: Vlavic, Stoian și Stănilă, în fruntea lor, fiind un oarecare Căliman, toți foarte îndîrjiți împotriva măriei voastre și venind din partea lui Vlad-Vodă, actualul domn. Aflînd că alteța voastră se găsește la Adrianopol, chemat chiar de către prea luminatul sultan, Vlad s-a simțit în primejdie și atunci i-a trimis pe acești reprezentanți ai săi, cu daruri de mare preț și cu tributul în pungi cu galbeni încă o dată peste cel cuvenit, dar și cu rugămintea de a vă prinde și a vă lua viața, isprăvind astfel o dată pentru totdeauna cu povestea aceasta.

Văzîndu-l însă pe sultan că stă în cumpănă, Căliman, crunt la înfăţişare şi cu o ură neîmpăcată, a adăugat: „Măria sa Vlad-Vodă vă mai aduce la cunoştinţă că în apus, la îndemnul regelui Sigismund al Ungariei, se pregăteşte o mare armată la care vor mai lua parte: francezi, englezi, germani, veneţieni, bizantini şi români, atîţia cîţi i-au mai rămas lui Mircea, în Ardeal şi în Oltenia. Iar Sigismund nu aşteaptă decît înapoierea lui Mircea-Vodă, care, spune el, cunoaşte felul de a lupta al turcilor şi e cel mai potrivit să-i ducă la izbîndă pe toţi cruciaţii strînşi spre a înfrunta Semiluna. Şi cînd îl aveţi în mînă, a adăogat el, pe cel mai învierşunat vrăjmaş al împărăţiei otomane, să-l lăsaţi să vă scape printre degete?"

Mircea-Vodă nu se mai putu stăpîni şi întrebă cu glas sugrumat de mînie:

— Şi prea strălucitul sultan ce a răspuns la această mîrşăvie? E de părerea lor? Eu vă jur cu mîna pe conştiinţă că nu ştiu nimic de nici o pregătire şi de planurile regelui Sigismund, cu toate că el este ultimul om cu care am vorbit, înainte de a veni la Adrianopol. Sultanul i-a crezut?

— Firește că nu! răspunse Musa surîzînd. De aceea, un timp s-a lăsat greu! El este un mare viteaz, precum îl cunoaşteţi, dar nu un laş şi-un trădător. De faţă, însă, la această întrevedere au fost, din păcate, şi Ibrahim Bei, mareşalul seraiului, şi lucru şi mai grav, Evreinos Bei, omul de încredere al tatălui meu, care de cînd cu sfatul acestuia în lupta de la Rovine, de tristă amintire pentru noi, nu mai face un pas, fără să nu-l consulte. Ei, bine, aceşti doi sfetnici ai marelui Ilderim, cer cu stăruinţă să i se îndeplinească rugămintea lui Vlad-Vodă, care dovedeşte atîta credinţă şi care le-a adus atîtea daruri de preţ. Între noi fie vorba, eu sînt convins că, pe lîngă cele primite în faţa sultanului, cei doi ipochimeni au fost în-

duplecați cu multe altele pe din afară, de către Vlad, spre a-l susține cu toată convingerea. Și mi-e teamă să nu reușească.

Musa tăcu puțin obosit. Se simțea că este adînc îngrijorat de soarta lui Mircea, ca de aceea a unui bun prieten. Domnul român căzu pe gînduri și întrebă, privindu-l pe tînărul principe drept în ochi:

— Iertați-mă că îndrăznesc, alteță, dar cum să-mi explic această mare bunăvoință ce mi-o arătați, căci, pe cîte înțeleg, doriți să mă ajutați într-un fel oarecare?

Musa, strîngîndu-l prietenos de umeri pe Mircea, îi grăi cu blîndețe:

— O, măria voastră, sentimentele puternice și adevărate nu au nevoie de cuvinte mari și meșteșugite. Mi-ați cîștigat de mult simpatia, dinainte chiar de a vă cunoaște în carne și oase. Cronicarii noștri vorbesc cu multă admirație despre alteța voastră. Eu am auzit despre alesele fapte vitejești și m-a impresionat în mod deosebit marea și sincera dragoste de țară ce ați avut-o întotdeauna. Și-apoi, eu sînt pe jumătate creștin; nu uitați că maică-mea, este principesa Olivera, fiica regelui Ștefan Lazarevici al sîrbilor. Vreau să vă ajut din toate puterile mele. E riscul mare, mare de tot! Cum o voi face, nu știu încă. Dar eu sînt și un drept credincios al învățăturilor profetului nostru Mahomed, care, printre multe altele, ne spune în Coran: *„Nu trebuie silnicie, ca să-ți aduci cîștigul unei zile; soarta are însemnată pentru fiecare muritor partea sa de mulțumire."*

— Și-atunci? întrebă Mircea, nerăbdător să audă cam ce planuri are totuși salvatorul său.

— Și-atunci, deocamdată, am venit spre a vă pune la curent cu ce se petrece în palat și a vă ruga să fiți pregătiți pentru orice, în fiecare noapte, începînd cu această noapte chiar. Sultanul se pare că înclină să asculte sfatul

celor doi consilieri ai săi. Eu însă, voi afla totul la timp și le-o voi lua înainte.

— Și ce veți putea face, mă întreb? Nu vă primejduiți viața alteței voastre înșivă?

— Am și eu oamenii mei, principe Mircea, care cunosc sentimentele tatălui meu pentru mine, mă adulează și mă urmează orbește, desigur la gîndul că le voi fi cîndva sultan. Dintre ei, n-am ales decît pe aceștia doi ce mă așteaptă. Unul e grec, Alexios, și celălalt, turc, Selim. Ei mă respectă și mă iubesc din copilărie mai mult decît frații mei adevărați, care, de ce n-aș spune-o: nu mă văd de loc cu ochi buni și tare mi-ar mai dori pieirea. Ce-am să fac încă nu știu, v-am mai spus-o, am să mă sfătuiesc îndelung cu ei și-am să vă comunic la timp, spre a ne sfătui apoi și împreună. De acești prieteni ai mei sînt sigur ca de mine însumi. Pentru alte greutăți ce mi s-ar ivi în cale, un proverb de-al nostru spune că: „*Sula de aur zidul pătrunde*". Banul convinge mai ușor și mai repede ca orice alt argument din lume și întotdeauna aurul a tăiat mai bine și mai adînc decît oțelul. Tot ce vă rog este să aveți încredere în mine. Gîndul ce nu mă părăsește și-mi dă curaj și îndemn este că ar fi un mare păcat, crimă de neiertat, ca un om ca altețea voastră să-și piardă viața din dorința unui alt om, dar acesta de nimic, ca Vlad, și mai cu seamă în felul acesta prostesc. Nu admit moartea unui viteaz, decît pe cîmpul de luptă!

Mircea continuă să tacă, adîncit în gîndurile ce nu-i dădeau pace o frîntură de clipă măcar. Fiul sultanului adăugă:

— Fiți, vă rog stăruitor, din suflet, cu mare băgare de seamă. Nu vorbiți absolut nimic între măriile voastre și nu comentați nimic. Cine a spus că zidurile au urechi, a avut mare dreptate. Așteptați vești de la mine și fiți gata.

Mircea-Vodă întinse amîndouă mîinile și-i cuprinse palmele lui Musa, strîngîndu-i-le mișcat, cu mare dragoste. Apoi spuse în șoaptă:

— Cum voi putea vreodată, o, principe, să răspund acestei mari bunăvoințe? În afară de primejdia la care îmi dau seama că vă expuneți, veți avea și mari cheltuieli de făcut. Voi putea eu să vă arăt marea mea recunoștință, vreodată?

Musa zîmbi și spuse cu simplitate:

— O, alteța voastră, dacă cineva face un bine cu gîndul la răsplată, acela nu e om bun într-adevăr și mai bine să nu-l mai facă. Cu nimic în lume nu poate fi răsplătit binele ce-l faci din curată convingere, decît cu imensa mulțumire, ce-ți inundă sufletul, că te poți bucura de bucuria aceluia pe care l-ai ajutat la nevoie.

*

Trecuse puțin de miezul nopții. În aerul cald tremura încă vibrațiile glasului puternic al pazniculuí care vestea locuitorilor Brusei că pretutindeni e liniște și pot dormi în pace. Pașii lui se auzeau pe caldarîmul de granit, îndepărtîndu-se ușor, fără grabă, de palatul unde Mircea-Vodă și țarul Stratimir stăteau întinși pe sofale cu mîinile sub cap, privind fără somn, pe fereastra deschisă, luna și stelele ce sclipeau în depărtarea albastră întunecată a cerului.

— Ce ne mai așteaptă oare? își rosti cu glas tare gîndul ce-l frămînta țarul Stratimir. Dacă totuși, cu toată simpatia ce ne-o arată, Musa ne întinde vreo cursă? Se va spune că am încercat să fugim și-atunci, în drum, am fost prinși și omorîți. Și toți se vor spăla pe mîini de moartea noastră în felul acesta!

Mircea-Vodă se săltă de pe sofa în capul oaselor și spuse șoptit:

— Iartă-mă, unchiule, că îndrăznesc, dar te rog vorbește cît mai puțin, iar dacă vorbești, fă-o în așa fel, ca să nu fi înțeles decît de mine. Mie îmi spune un glas lăuntric că nu e ce crezi măria ta. Vom vedea care dintre noi a avut dreptate.

Un cucurigu prelung și apropiat, urmat de îndată de alte cucuriguri din ce în ce mai îndepărtate și de lătrăturile puternice ale cîinilor, întrerupse convorbirea celor doi bărbați, cînd deodată, Mircea-Vodă văzu la lumina lunii, că în colțul dinspre apus a camerei se mișcă covorul și se ridică ușor. Fără să spună o vorbă îi arătă lui Straţimir cu mîna, unduirile ca de șarpe ale covorului; apoi, amîndoi deodată puseră mîna pe cîte un sfeșnic în care ardeau mirodenii și, astfel înarmați, înaintară în vîrful picioarelor, așteptînd cu sufletul la gură să vadă ce se mai întîmplă. Mircea grăi în șoaptă:

— Eu cunosc bine tertipurile turcești. De-or veni să ne omoare în somn, să ne vindem viața scump!

Ținîndu-și răsuflarea, cei doi principi așteptau cuprinși de firească emoție și nerăbdare. Covorul fu ridicat de un capac ce-l dădu într-o parte și din trapa descoperită se ivi capul unui tînăr cu o tichie albastră. Acesta privi cu grijă de jur împrejur și zărindu-i pe Mircea și Straţimir, ridică mîna dreaptă și le făcu semn cu degetul pe buze să tacă. Apoi, cu ușurința unei pisici, sări în odaie, îi trase pe prizonieri în colțul cel mai întunecos și le spuse șoptit:

— Sînt trimis de principele Musa. Vom merge pe unde am venit eu. Aveți toată încrederea. Aci nu vă pot spune mai mult. Sîntem așteptați.

Abia acum Mircea-Vodă îl recunoscu pe tînăr; era grecul Alexios, despre care-i vorbise, în seara trecută chiar,

Musa; iar cînd solul principelui le dădu cîte un stilet, drept o armă mai ușoară, căpătară în sfîrșit încredere în el.

Trecură prin trapă și pipăiră, în întuneric cu picioarele, o scară mică de șapte trepte. Alexios îi lăsă să-l aștepte, se-ntoarse, potrivi covorul pe capacul trapei, închise chepengul și apoi coborî spunînd:

— Să ne ținem de mînă și să mergem pe dibuite!

Înaintară așa cam vreo treizeci de pași, cînd deodată zăriră ca un tigheł de aur o lumină pîlpîind în dreptunghiul unei uși îndepărtate. Atunci tînărul șopti:

— Intrăm acolo!

Cînd ajunseră în dreptul ușii, aceasta se deschise trasă de cineva dinăuntru și cei doi fugari se găsiră cu groază în fața căpitanului de eunuci, care-i trase înăuntru, fără să spună o vorbă. Mircea-Vodă îi aruncă lui Alexios o privire întrebătoare, iar acesta îi răspunse din deprindere șoptit, deși n-avea cine să-i audă:

— Căpitanul e omul nostru, măria ta! Are să vă lămurească pe deplin luminatul principe, Musa, care vă așteaptă în odaia de gardă.

Mircea-Vodă abia apucă să se dumirească bine, cînd căpitanul, pe care-l crezuseră surd și mut, cum erau toți ostașii de sub conducerea lui, spuse zîmbind:

— Rog pe măriile voastre să se așeze pe aceste jilțuri și să-mi îngăduie să-i bărbieresc, lăsîndu-le numai un fir de mustață. Apoi, îi mai rog să se îmbrace cu aceste straie de pescar și să ia în spate năvoadele ce zac colo în colț.

Căpitanul Mustafa le rase repede barba celor doi fugari, îi mînji apoi pe obraz cu catran cu care se călăfătuiau corăbiile, ca să pară pescari adevărați, și-i ajută să se îmbrace sub privirile zîmbitoare ale lui Alexios. Țarul Strațimir cam strîmbă din nas, cînd își puse cămașa pescărească soioasă, plină de solzi cleioși, și zise:

— Dar știu că put strașnic a pește aceste straie, căpitane!

— Sînt straie îndelung purtate, măria ta. Altfel cum am putea fi crezuți că sîntem pescari adevărați? Iată că și eu mă îmbrac la fel cu mările voastre, numai că în loc să-mi rad barba care-mi lipsește, am să-mi lipesc o mustață pe oală spre a nu mai semăna de loc cu cel dinainte. Și-acum, vă rog să binevoiți a merge după mine. Dar luați și plasele, vă rog. Așa.

. . . . . .

Cînd îi văzu principele Musa, care-i aștepta împreună cu Selim, izbucni într-un rîs zgomotos și spuse mulțumit:

— Dacă v-aș fi întîlnit eu însumi pe uliță, noaptea mai ales, nu cred că v-aș fi recunoscut. Nici nu se putea o mai bună preschimbare. Și acum ascultați-mă, vă rog, cu cea mai mare luare aminte. Veți pleca însoțiți de către Mustafa și cei doi buni prieteni ai mei Alexios și Selim, în care puteți avea toată încrederea.

— Dar altețea voastră nu vă primejduiți, mărite principe? întrebă Mircea-Vodă cu vădită îngrijorare. Fuga noastră tot se va afla mai devreme sau mai tîrziu. Ce s-a făcut cu eunucii de pază și ce se va întîmpla cu Mustafa?

Musa surîse cu multă bunăvoință și răspunse calm:

— M-am gîndit mai înainte la toate îndelung și nu cred să fi scăpat ceva. Toți eunucii, care ați băgat de seamă că sînt surzi și muți, au fost adormiți și vor visa plăcut pînă-n noaptea următoare. Nici n-a fost nevoie să-i mai legăm. Eu va trebui să pornesc chiar în noaptea aceasta la drum, înapoi la Adrianopol. Aci am făcut așa, ca să fiu trimis de către prea strălucitul meu tată cu anumite treburi. Cînd se va afla de fuga mărilor voastre, eu voi fi ajuns de mult acasă. Cei doi prieteni ai mei, după ce-și vor fi îndeplinit misiunea ce le-am încredințat-o, de

a vă petrece, pînă cînd veți fi în deplină siguranță, vor veni și ei la Adrianopol. De altfel, nimeni n-are să simtă lipsa lor cîteva zile.

— Și Mustafa ce va face? întrebă țarul Straținir.

— Cu Mustafa e ceva mai deosebit, spuse Musa zîmbind cu înțeles. Cunoașteți cred crudul obicei al multor suverani de a-și omorî cu nepăsare și fără mustrare de conștiință pe aceia pe care i-au folosit: fie omorînd, la rîndul lor, pe cineva indezirabil, fie zidind ascunzători pentru comori sau încăperi tainice, fie că dețin secrete prea mari. Eu nu pot proceda astfel. Pe cei care mă servesc sau mă ajută, în vreun fel oarecare, spre a-i împiedica totuși să vorbească vreodată și să mă trădeze poate, chiar, fără să vrea, îi ajut să-și creeze o altă situație într-o parte a lumii cît mai îndepărtată de locul împricinat. Mustafa este un ostaș viteaz și de nădejde, care, aflînd cam ce urma să se întîmple cu mările voastre și pe cine păzește, s-a revoltat el însuși. Așa că nu mi-a fost prea greu să-l conving. Asupra lui va cădea toată vina acestei evadări. Chiar el și-a adormit oștenii și, îl privește de ce, i-a ajutat să fugă pe cei doi prizonieri. Spre a nu avea de suferit consecințele, a dispărut fără urmă. Ce se va întîmpla cu el? Eu mi-am permis să-i făgăduiesc în numele vostru, principe Mircea, că-l veți lua în Țara Românească, și-i veți face acolo situația pe care socotesc că o merită cu prisosință.

— Cuvîntul alteței voastre, principe Musa, răspunse Mircea, punîndu-și dreapta pe inimă, este sfînt pentru mine. Doresc din suflet să-mi ajute Dumnezeu să vă pot înapoia cu prisosință o cît de mică parte din marea recunoștință ce v-o datorez.

— Atunci toate sînt bune! răspunse satisfăcut Musa. Să pornim, deci, și Alah să fie cu noi!

*

Vîntul începu să se ascută și să sufle tăios. Cei trei pescari, urmați la cale de zece pași de către doi tineri, ce păreau, după îmbrăcăminte, a fi niște calemgii, ce se duceau la slujbele lor, înfruntau cu greu tăria vîntului, care-i bătea în față.

Pînă să se facă ziuă mai era, iar întunericul stăruia încă pe străzile și așa umbrite de falnicii platani ai Brusei. Dar deodată, le ieși în față unul din paznicii mahalalei, care tocmai își făcea rondul de dimineață. Mustafa se opri, răsuflă din greu, își potrivi mai bine năvodul pe umăr, și spuse cu glasul răgușit, ca de băutură și nesomn:

— Bună dimineața, cinstite efendi!

— Bună dimineața, prietene! răspunse paznicul, căscînd zgomotos. Ați plecat cu noaptea-n cap, dar încotro, că pe aci nu prea aveți unde prinde pește?

— Tocmai asta vroiam să te întrebăm, efendi, și să te rugăm să ne îndrumezi, încotro s-o apucăm, spre a ajunge la Bilegic!

— Ce să faceți la Bilegic?! E un oraș sărac și n-are fir de apă,...; de pește ca să nu mai vorbim?

— Acolo se află un staroste al nostru, al pescarilor, care ne va duce să pescuim în rîul Sakaria, care se zice că, spre vărsarea lui în Marea Neagră, are atîta pește, de-ți rupe năvoadele.

— Așa să fie? Atunci știu c-o să vă procopsiți. Iată, o luați pe drumul acesta spre răsărit și mai întrebați. Dar fără o caleașcă ceva, nu știu cînd veți putea ajunge, că-i tare departe!

— Mulțumim... și Alah cu domnia ta, efendi!

Cînd se îndepărtară puțin, Mircea-Vodă îi spuse:

— Și noi obișnuim să întrebuințăm șiretlicurile acestea de a spune că mergem într-o parte și o luăm cu totul dimpotrivă. Dar or mai prinde oare?

— Șiretlicurile cele mai simple au prins întotdeauna de o sută de ori mai bine decît cele încurcate. Era cît pe-aici să greșesc și să-ți spun așa cum nu e bine să se audă. Că tocmai despre acest lucru n-am vorbit. Domnia ta ești de aci înainte Mehmet, iar tovarășul domniei tale este Suleiman, ca să fim înțeleși. Și măcar că știți turcește, e mai bine să nu vorbiți. Mă lăsați pe mine.

— Și, dacă nu ți-e cu supărare, frate Mustafa, întrebă Mircea-Vodă, noi acum încotro mergem?

Mustafa oftă din adînc și răspunse:

— Încercăm, cu ajutorul lui Alah, să ajungem la Ismir, oraș la capătul lung și cel mai îndepărtat al Mării Marmara. Și-odată ajunși acolo, vom mai vedea. Dar, cum ieșim din Brusa, în primul sat ce ni se va ivi în cale, trebuie neapărat să cumpărăm o căruță cu doi cai, că altminteri e prăpăd și ne prinde vremea rea pe drum.

*

După o noapte de frămîntare și nesomn, în care hotărîrea îi stătuse în cumpănă, în zori, Baiazid cedase stăruințelor celor doi sfetnici ai săi, care-l urau pe Mircea-Vodă mai mult decît sultanul însuși, și poruncise gealatului moartea fostului domn al Țării Românești, ce se vădea a fi hain, chiar și lipsit de tron.

Capul viteazului și marelui ostaș era așteptat acum să-i fie adus padișahului într-un sac cu rumeguș de lemn, spre a se încredința că osînda a fost îndeplinită. În chioșcul, în care cu o săptămînă în urmă stătuse de vorbă cu Mircea-Vodă și Strațimir, Ilderim se preumbla acum puțin neliniștit și parcă mustrat de conștiință că se lăsase totuși înduplecat prea ușor de intrigile lui Ibrahim și ale lui Evreinos. Din cînd, în cînd, se oprea cu privirea asupra lui Musa, care-l urmărea, silindu-se să pară cît mai nepăsător. Deodată, sultanul se opri și spuse:

— Dacă ai fi fost tu lîngă mine, Musa, nu m-ai fi lăsat, desigur, să rostesc atît de repede moartea acestui viteaz ghiaur. Cine m-a pus să te trimit la Brusa? Puteam trimite pe oricare altul dintre fraţii tăi, pentru fleacul de a transmite Marelui Hoge hotărîrile mele cu privire la geamia noastră. Dar parcă şi tu, Musa, ai cerut aceasta cu insistenţă?!

— Întocmai, preastrălucite stăpîne şi prea iubitul meu părinte, răspunse Musa, plecîndu-şi ochii cu sfială, întocmai, în dorinţa de a vedea Marele Hoge că mă preţuiţi şi că sînt fiul vostru preferat!

— Da,... ai dreptate!

Şi Baiazid, bătînd furios cu piciorul în podea, privi foarte atent la mozaicul alcătuit cu atîtea măiestrie din bucăţele de piatră: roşii, verzi, albastre şi sidefii, prăfuite cu aur, ca şi cum ar fi căutat printre pietricelele sclipitoare o dezlegare în ceasul acesta greu, şi spuse încruntat:

— Hm! Şi-acum trebuie să aştept gealatul cu capul acestui nefericit principe, care, de fapt, are marea vină de a fi viteaz şi de a-şi iubi mai presus de orice pe lume, ţara.

Dar sultanul se opri deodată, atras de zgomotul făcut pe pietrişul aleii din faţa chioşcului de către cei doi mari consilieri ai săi, după care venea spăşit şi cu fruntea plecată, gîdea, bălăbănind în mînă un sac gol.

Baiazid avu o presimţire care parcă-l amuză. Ochii îi mijiră uşor şi i se încreţiră într-un zîmbet de nestăpînit. Îi aşteptă răbdător pe cei trei să se apropie, pînă ajunseră la intrarea în chioşc, şi nu le spuse o vorbă, bucuros să-i joace puţin.

Văzînd că tăcerea se lasă apăsătoare şi marele Ilderim nu le adresează un cuvînt, care să fie alcătuit măcar şi dintr-un singur sunet, aşa cum obişnuia el de multe ori să

le spună: „E", însemnînd „ce-aveți de spus?", Evreinos îndrăzni în cele din urmă:

— Prea slăvite padișah al padișahilor,... nenorocire... mare nenorocire...

— E! strigă deodată Baiazid mîniat, de Evreinos bei tremură ca apucat brusc de friguri, ce te văicărești așa ca o babă neputincioasă? Spune!

— Mircea și Straţimir au scăpat, abia izbuti să îngaime cu spaimă sfetnicul.

— Cum adică au scăpat? Ce cabazlîc prostesc mai e și ăsta? Lămurește-mă!

— Au fugit, luminate stăpîne! Cînd au ajuns gealatul cu oamenii mei la palatul din Brusa, ei fugiseră de o zi, împreună cu căpitanul Mustafa, care, fără îndoială, le-a înlesnit evadarea.

Și atunci deodată din gîtlejul lui Baiazid izbucni ca o cascadă un rîs zgomotos, neașteptat, de satisfacție parcă, dar și de scîrbă, față de isprava nevolnicilor săi oameni:

— Ha! Ha! Ha! Ha! Ce mai treabă! De bicisnici,... de netoți,... de hahalere... Și hadîmbii lui Mustafa ce-au păzit?

— Ei nu știu nimic! Au fost adormiți, credem, chiar de Mustafa, care nu se află nicăieri!

— Ptiu! scuipă sultanul dezgustat. Lipsiți din ochii mei cît mai de grabă. Îmi vine să poruncesc gealatului să umple sacul acela cu bostanii voștri seci. N-auziți? Ce mai așteptați, după o asemenea ispravă? Îmi cereți capul lui Mircea cu o drăcească stăruință,... vi-l dau... și voi îmi veniți cu asemenea veste. Ce așteptați, vă mai întreb o dată? Să fug eu după ei? Să mi-l aduceți aci: din pămînt, din iarbă verde, în palmă, să-i iau eu capul cu acest iatagan ce-mi atîrnă la brîu, că voi nu sînteți în stare nici să păziți un om ca ăsta, darămite să-l scăpați... Ah! Ah! Ah!... Iată, fiul meu, pe cine se sprijină marea

împărăție otomană. Află și bagă la cap: să n-ai încredere niciodată în nimeni, decît în tine însuți. Dacă vrei să te scarpini bine, nu pune pe altul, ci scarpină-te singur.

Și Baiazid le întoarse spatele, dar, văzîndu-l pe principele Musa încremenit și palid la față, de spaimă, îi zîmbi ușor și-i făcu cu ochiul ca de-o glumă bună.

*

Innebuniți de furia nemaipomenită a lui Baiazid, cei doi bei, foarte îngrijorați acum de propria lor soartă, întrucît îl scăpaseră din mînă pe unul din cei mai aprigi vrăjmași ai sultanului, porniră de îndată sute de ieniceri și spahii după cei trei fugari, cu porunca de a-i prinde și de a-i aduce vii, nevătămați, spre a fi judecați chiar de către marele stăpînitor, care-și arătase dorința de a-i ucide cu mîna lui.

Fusese pusă în mișcare într-adevăr o întreagă armată; iar oamenii de credință ai celor doi prea puternici bei se împrăștiaseră prin locurile pe unde își închipuiau că ar putea da de fugari, care, după socotelile lor, nu puteau să fi ajuns prea departe și, deci, era peste putință ca, mai devreme sau mai tîrziu, să nu le cadă în mînă.

*

In vremea aceasta: Mircea-Vodă, țarul Strațimir și Mustafa, rămași singuri, se găseau în apropiere de Gallipoli, unde se adăpostiseră la o rubedenie de-a fostului căpitan de eunuci, răsuflînd ușurați că pînă atunci nu-i supărase nimeni nici cu o întrebare măcar.

Veniseră pînă acolo, schimbînd totuși drumul, în cele din urmă, după ce Alexios și Selim îi părăsiseră. Mustafa fusese de părere că nimeni nu trebuia să știe încotro vor

merge de aci înainte. Era mai sănătos, spunea el. Și așa, se ținuseră de țărmul Mării Marmara, trecuseră strîmtoarea Dardanele cu ajutorul unor pescari adevărați și ajunseseră, în cele din urmă, la Gallipoli, unde se simțeau în siguranță.

Dar sfîntă e vorba din bătrîni: *„Să nu spui: «hop» pînă n-ai sărit șanțul."*

Kerim, rubedenia lui Mustafa, îi primise pe fugari, fără prea multă tragere de inimă și cam strîmbînd din nas.

Mustafa își scosese mustățile de mult și arăta așa cum îl cunoscuse văru-său de ani de zile. Dar lui Kerim, negustător de fructe, nu-i făcuse o impresie prea bună ceilalți doi fugari. Și-apoi nu se dumirea de ce Mustafa purta și el straie de pescar? Simțea că nu e lucru curat la mijloc și stătea ca pisica la pîndă, cu ochii în patru, curios să afle care-i adevărul în toate acestea.

Trecuseră două zile de la sosirea pescarilor în Gallipoli, cînd, în seara următoare, în prăvălia lui Kerim veni să cumpere niște rodii un vecin tare vorbăreț, de la care află că pristavul cetății a dat de știre că stăpînirea caută trei tîlhari fugiți din închisoarea de la Brusa și că cine va ajuta la prinderea lor vii și nevătămați, va primi drept răsplată o sută de dinari.

Aflînd de toate acestea, Kerim închise prăvălia mai devreme ca de obicei și se grăbi spre casă. Aci îi găsi pe cei trei pescari, stînd la gura focului, unde fierbea cina, și dregîndu-și plasele care aveau cîteva ochiuri rupte.

Fără a le mai da bună seara și fără să-i bage de loc în seamă pe cei doi străini, gazda i se adresă lui Mustafa provocător:

— Ai aflat marea veste care umblă prin oraș?

Mustafa lăsă plasa și se uită încruntat la Kerim:

— De unde să știu eu ce vești sînt în oraș, cînd n-am ieșit din casă de două zile?

— Dar de ce n-ai ieşit din casă, bre, omule? Te-am împiedicat eu cumva sau poate că ai, adică mai bine zis aveţi toţi trei vreo pricină bine întemeiată, ca să vă feriţi de ochii lumii, ai? se răsti de astă dată Kerim.

Mustafa se ridică în picioare cît era el de înalt şi-i aruncă vărului său o privire care-l îngheţă.

— Ce vrei să spui, jigodie, vorbeşte lămurit?

— Nu cumva ştii tu poate cine sînt cei trei tîlhari fugiţi din temniţa de la Brusa şi pe capul cărora s-a pus preţ de o sută de dinari? Nu e o sumă de lepădat!

Mustafa ridică pumnul şi voi să-l lase în capul lui Kerim, dar acesta, iute de picior, se strecură pe uşa ce rămăsese întredeschisă şi o luă la fugă spre centru oraşului, de-i sfîrîiau cîlcîiele pe caldarîmul de granit.

— Nu-i o clipă de pierdut! strigă Mustafa neliniştit celor doi tovarăşi. De îndată să ne punem la adăpost şi să părăsim oraşul cît mai în grabă, că altfel nu dau nici o firfirică pe vieţile noastre.

Mircea şi Straţimir voiră să ia plasele la care lucrau, dar Mustafa le spuse:

— Lăsaţi plasele, că nu ne mai sînt de nici un folos Veniţi după mine.

Cei trei ieşiră în grabă din casa lui Kerim, în uliţa slab luminată, ca orice uliţă de mahala, de un fanar spart şi cîrpit cu cocă, ce-şi arunca razele-i tremurătoare numai la cîţiva paşi de el.

— Rămîneţi în urma mea, le spuse Mustafa tare îngrijorat, şi ţineţi-vă după mine la zece paşi, fără să mă părăsiţi o clipă din ochi. Cînd mă opresc eu, vă opriţi şi voi şi vă faceţi de lucru, fără să se simtă că mă cunoaşteţi, că-i prăpăd!

Apoi Mustafa o porni în grabă în susul uliţei. Deodată se opri lîngă calcanul unei case ce dădea într-un maidan dosnic. Aci, se dezbracă cu o iuţeală nemaipomenită, scoase

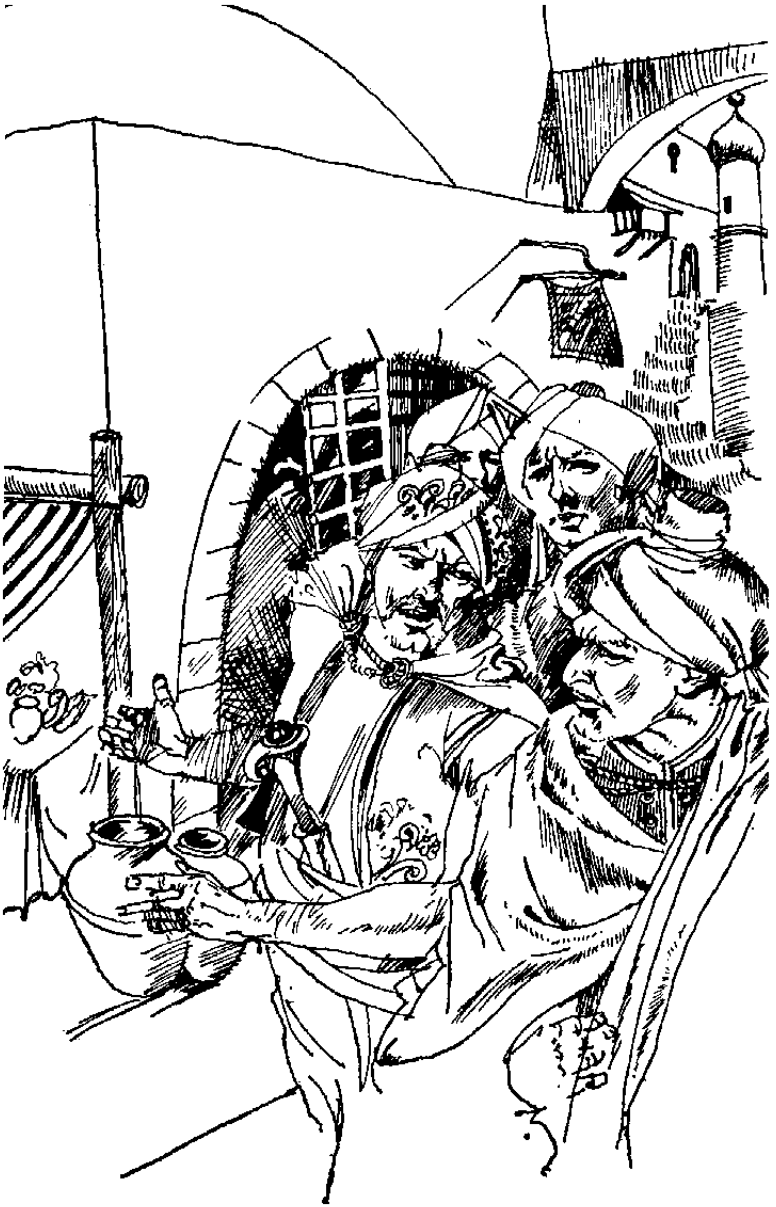

din traista ce-o purta cu el straiele de căpitan de eunuci și se îmbrăcă și mai repede de cum se dezbrăcase. Le făcu semn celor doi fugari să se apropie și le spuse în șoaptă:

— Așteptați-mă aci. Lungiți-vă pe jos și prefăceți-vă că dormiți. Fiți fără grijă și aveți încredere în mine, că nu vă părăsesc. Viața mea-i în joc la fel cu a voastră. Trebuie să facem orice, ca să scăpăm cu bine, pînă ajungem în Bulgaria. Primejdia cea mare acum e îmbrăcămintea aceasta de pescari. Kerim fără îndoială că a spus tot la stăpînire. Eu mă duc să vă fac rost de alte straie, pînă nu se află de noi în tot orașul. Cu bine!

Mircea-Vodă și țarul Strațimir își stăpîniră cu greu oftatul și se duseră în colțul cel mai îndepărtat al maidanului, așezîndu-se pe jos, turcește.

— Mi se cade cu prisosință să trec prin toate aceste primejdii de moarte, spuse cel dintîi, întrucît m-am legat la cap, fără să mă doară. N-am ținut seama de sfatul lui Sigismund și m-am băgat în gura lupului de bună voie. Atunci la ce să mă mir și să mă căinez că acesta sau haita lui vrea să mă mănînce?

— Dar eu ce să mai zic? Pe mine m-a chemat Baiazid, chipurile, ca să te fac pe tine mai înțelegător. Ca și cum era sigur că aș avea vreo putere asupra voinței tale. Doamne, Doamne, cu ce ți-am greșit, ca să mă pedepsești astfel la bătrînețe? De voi scăpa cu bine și de astă dată, intru într-o monastire să-mi grijesc de păcatele pe care se vede că le-am făcut în viață, fără să-mi dau seama.

Apoi tăcură amîndoi; nu li se mai auzea decît răsuflarea. Noaptea se lăsase călduță. Un aer curat și puternic venea dinspre strîmtoarea Dardanele, răcorindu-le puțin fețele înfierbîntate de teamă.

Nu mai știau cît timp trecuse de cînd stăteau așa, cînd auziră pașii lui Mustafa și tresăriră. Acesta îi căută cu

privirea prin întuneric, îi descoperi și veni către ei cu brațele întinse pe care purta niște haine mai acătării, vechi, dar curate și mirosind a foi de paciulie.

— Hai, schimbați-vă repede și să plecăm de grabă. Noroc că am găsit un telal de haine vechi în apropiere și n-am colindat prea mult prin oraș. Cînd m-a văzut că-s căpitan de eunuci mi-a adus îndată tot ce i-am cerut, fără să mă mai întrebe ceva.

. . . . . .

— Cît de scurt a fost drumul de la Adrianopole la Brusa și cît de lung mi s-a părut de la Brusa la Adrianopole și înapoi! spuse țarul Strațimir, oprindu-se lîngă un cedru, ca să se mai odihnească.

— E și firesc, îi răspunse Mircea-Vodă, privindu-l cu îngăduință ca pe un copil, doar acum am mers mai mult pe ocolite. Dar ce nu înțeleg eu, frate Mustafa, este de ce ne-am întors aci, la Adrianopole, cum s-ar spune în gura lupului?

Mustafa le răspunse cu șiretenie:

— M-am gîndit îndelung, înainte de a mă hotărî la asta și mi-am zis că nimănuia nu-i va trece prin minte că vă veți întoarce chiar în locul de unde ați plecat și unde se află dușmanii de moarte ai voștri. Cine credeți voi că se gîndește să vă caute pe aci? Și din Adrianopole în Bulgaria este numai un pas. Iar acum, ca să ne pierdem urma, hai să dăm o raită prin At-Maidan, unde e piața cea mai mare din oraș. Aveți ce vedea și de ce vă minuna: e un vestit tîrg de cai, cum nu s-a mai pomenit prin alte părți de lume, apoi mai e și tîrg de vite și de sclavi. Și, de ne vom plictisi cumva în tîrg, deși nu cred, că numai la bazarul cel mare îți poți pierde o zi întreagă, căscînd gura, mergem la hipodrom care e alături. Pînă se lasă seara, n-avem altceva mai bun de făcut și sîntem în

mai mare siguranță în mijlocul mulțimii, decît plimbîndu-ne pe ulițe.

Și fără să mai aștepte încuviințarea celor doi tovarăși ai săi de drum, Mustafa o porni spre At-Maidan.

Aci o lume neobișnuită și împestrițată li se înfățișe ochilor uimiți și încîntați ai celor doi străini de țara turcească. Tarabele erau întinse în fața unor dughene mari, unele lîngă altele, avînd de vînzare cele mai diferite lucruri ce se puteau închipui.

Într-un vacarm asurzitor, neguțătorii îi opreau pe cumpărători, lăudîndu-și marfa cu cele mai alese și meșteșugite cuvinte.

Dar ce-i uimi și-i încîntă mai mult decît toate pe călătorii noștri fu un harap care își arăta într-un țarc mare, din marginea maidanului, uriașa lui putere și nemaipomenita-i îndemînare. Lumea izbucni în urale și laude pe deplin meritate, iar harapul, cu fesul în mînă, porni pe la fiecare din cei ce-l priviseră cu sufletul la gură, rugîndu-i să-i dea cît îi lasă inima.

— Strașnic om! grăi Mircea-Vodă cu admirație. Asta singur cred că e în stare să se bată cu zece o dată.

— Mai face și alte isprăvi, afară de ce-ați văzut aci! le spuse Mustafa. Dar acum, că s-a înserat, să ne potolim foamea la „Ancora de aur", un han din apropiere, și-apoi să mergem la o gazdă din miazănoaptea orașului, de unde vom porni călări spre Bulgaria. Totul e pus în rînduială și, dacă scăpăm și de acest hop, ne putem socoti oameni liberi.

*

La „Ancora de aur" era într-adevăr un han ferit, ascuns în spatele unei perdele de platani uriași, și trebuia să știi de el că se află la răscrucea acelor drumuri de margine,

altminteri nu l-ai fi putut vedea. O șuviță subțire de fum albăstrui și plăcut mirositor se înălța din mijlocul arborilor, vestind trecătorilor că acolo se frige faimosul kebap de berbec, cu pilaf, cu cimbru, piper și alte mirodenii ce-i dădeau fripturii un gust deosebit.

Drumeții noștri se opriră în fața a doi platani mai înalți, care parcă străjuiau intrarea, și privind în sus, zăriră cu uimire stelele sclipind puternic în întunericul ce se lăsase pe nesimțite.

— Nici n-am băgat de seamă, cînd a căzut noaptea, spuse Mircea-Vodă.

— Iar eu, adăogă Straţimir, am și uitat că mai poate să-ți fie și foame din cînd, în cînd. Bun gînd a avut Mustafa, cînd ne-a adus să cinăm aci la han.

— Să intrăm, că, de întîrziem, s-ar putea să nu mai avem loc. E un han cu multă căutare, mai cu seamă pentru kebapul lui, cum nu se găsește altul în tot orașul.

Incăperea, neobișnuit de mare în care se aflau mesele, era aproape plină cu oaspeți de tot soiul, care înfulecau cu poftă.

Cei trei nou sosiți se așezară la o masă lîngă o ușă ce dădea în curtea din dos a hanului. Mustafa era bucuros că a găsit un loc atît de potrivit și se lăsă pe scaun, oftînd ușurat, ca de o mare oboseală. Apoi îi făcu din depărtare un semn hangiului, care, fără să-i mai întrebe ce doresc, le aduse îndată trei porții de kebap, pîine neagră și trei stacane cu salep, la care Straţimir strîmbă din nas și spuse cu obidă:

— Dar ceva zeamă de struguri nu se pomenește prin aceste locuri de lume?

Mustafa se încruntă și spuse apăsat:

— Ai uitat pesemne, preacinstite prietene, că legea noastră ne oprește să bem vin și să mîncăm carne de porc?

Unui bun musulman nu-i este îngăduit să uite o clipă măcar învățăturile profetului.

— Așa e,... Mă mir cum de-am putut uita. Pesemne, unde mi-e atît de sete, zîmbi Straţimir cu resemnare.

Într-adevăr că kebapul era grozav de gustos: carnea de berbec, bătută cu ciocanul de lemn și stropită din belșug cu mirodenii, era fragedă de se topea în gură; iar orezul din pilaf, bob și bob, avea un gust deosebit, așa cum cei doi străini de locurile acelea nu-și aminteau să mai fi mîncat vreodată pînă atunci.

— Bun bucătar, hangiul! spuse Straţimir.

— Aaaa,... Mehmet al nostru, făcu Mustafa, bun e puţin zis,... neîntrecut!

Dar, către sfîrșitul cinei, iată că Mehmet veni grăbit la masa lor și spuse în șoaptă:

— Bre, Mustafa, o ceată de ieniceri caută de zor pe niște, spun ei, tîlhari, fugiţi de la Brusa, și pe tine. Eu nu știu ce-i adevărat din toate astea, dar cum nu vreau halima în prăvălia mea, ștergeţi-o ușurel pe ușa asta din spatele vostru. O să ieșiţi în curtea din dos,... și acolo, în grădina de zarzavat, care dă la Ciamlidgia-Cișmè, de unde vă puteţi împrăștia mai ușor și fără zarvă, care încotro. Lasă, că-mi plătiţi altă dată. Mergeţi sănătoși și să auzim de bine.

Cît vorbise Mehmet, cei trei se și ridicaseră în picioare și se strecuraseră ușor pe ușa deschisă de către hangiu, care o astupa acum cu trupul său vînjos, prefăcîndu-se că strînge de pe masă.

Bune ar fi fost toate, dacă treburile s-ar fi desfășurat așa după cum spusese Mehmet; dar vezi că rar socoteala de acasă se potrivește cu cea din tîrg.

Curtea din spate era pustie la ceasul acela de seară. Doi zăvozi hămăiră scurt de cîteva ori și, la fluieratul lui Mustafa, încetară, așezîndu-se liniștiţi, cu botul pe labe,

și întorcînd numai capetele către cei ce se îndepărtau în grabă către grădina de zarzavat.

Dar cum intrară în grădină, deodată săriră pe ei cu spăngile ridicate, gata de luptă, șase ieniceri.

— Nici o mișcare, că-i prăpăd! strigă căpitanul oștenilor.

Hamalii însă erau pregătiți pentru orice împrejurare. Și dacă n-aveau săbii cu ei, spre a nu da de bănuit, își ridicară cu o iuțeală nemaipomenită frînghiile soioase și învîrtindu-le fulgerător pe deasupra capetelor celor ce se năpustiră asupra lor, îi biciuiră, amețindu-i și-i făcură să dea înapoi zăpăciți.

Dar ienicerii se reculeseră repede și, văzînd cam ce fel de arme foloseau cei trei hamali, se dădură cîțiva pași înapoi și se năpustiră asupra lor, urlînd ca niște fiare sălbatice. Însă hamalii se și aruncaseră la pămînt și ienicerii, împiedecîndu-se de trupurile acestora, căzură unii peste alții, lovindu-se și tăindu-se chiar în hangerele lor. Oștenii erau totuși tineri și nespus de ageri. Se ridicară repede în picioare și săriră din nou pe hamali, care, oricît de puternici și viteji ar fi fost, nu puteau lupta cu niște frînghii, împotriva unor paloșe late și ascuțite, ei fiind trei și vrăjmașii lor încă pe-atîția.

Văzîndu-i că încep să dea înapoi, unul din oșteni strigă:

— Nici o mișcare, v-am mai spus! Pînă aci v-a fost! Înainte, și nici o vorbă. Avem poruncă să vă ducem la luminăția sa Evreinos-bei.

Dar Mustafa nu degeaba fusese căpitan de eunuci atîția ani de zile, ca să se lase așa dus cu una, cu două. Le strigă cu îndrăzneală:

— Aveți poruncă spuneți? De la cine aveți poruncă?

— N-ai auzit? De la strălucirea sa Evreinos-bei.

— Dar pentru care pricină?

— Las-că știi tu destul de bine, îi răspunse ienicerul, ca să ți-o mai spun și eu.

În aceeași clipă, poarta cea mare a curții din dos se deschise în grabă și un pîlc de zece spahii pătrunse în ogradă.

— Nici o mișcare vă spun acum eu, tuturor! strigă cu putere căpitanul călăreților. Ce se întîmplă aci?

Glasul li se păru cunoscut hamalilor, dar nu știau de unde să-l ia. Înfățișarea falnică a aceluia care vorbea nu le amintea în clipa aceea de nimeni. Totuși Mustafa, tresări deodată , se învioră și înaintînd cu mult curaj, se aruncă cu fața la pămînt și începu să strige, bătîndu-se cu pumnul în piept, ca un apucat:

— Înălțimea voastră, acești ieniceri nu ne-au lăsat să ne sfîrșim cina, ne-au ridicat, fără nici o pricină, de la masa noastră și ne-au tîrît afară în ghionți; iar acum vor să ne ducă cu ei nu știu pentru ce!

— Cine ești tu, de te smiorcăi așa? se-ncruntă căpitanul de spahii.

— Sînt Osman, un biet hamal din Gallipoli, care-și cîștigă pîinea cinstit și care...

Dar căpitanul nu-l lăsă să-și sfîrșească vorba și-i strigă cutremurător, de se-ncreți pielea pe bietul Mustafa, care acum chiar că nu mai știa ce să creadă.

— Ha, ha! Osman zici că ești?! Un biet hamal, spui, șarpe veninos?! Ești tu hamal, cum sînt eu marele hoge de la Brusa. Să-ți spun eu cine ești, de-i așa, ca să afli și tu, spurcăciune. Ești netrebnicul Mustafa, fostul căpitan de eunuci al prea strălucitului nostru padișah. Ai înșelat buna credință a stăpînului tău și, de n-ar trebui să te duc viu, ți-aș crăpa capul aci, pe dată.

Mustafa îl recunoscuse mai de mult, dar Mircea-Vodă și țarul Strațimir abia acum își dădură seama cine era strașnicul căpitan de spahii: Alexios, bunul prieten al

principelui Musa; iar alături de el se afla Selim. Încremeniți, ei erau încredințați că, de astă dată, soarta li-e pecetluită.

Văzînd ce neașteptată întorsătură au luat lucrurile, căpitanul ienicerilor, veni degrabă în fața lui Alexios și spuse hotărît:

— Avem poruncă de la înălțimea sa Evreinos-bei să-i ducem pe acești trei oameni la strălucirea sa, vii și nevătămați.

— Hm, hm! mustăci Alexios. Ciudat! Și eu am aceeași strașnică poruncă, numai că noi sîntem trimiși chiar de către luminăția sa principele Musa. Aveți carte la mînă în privința aceasta?

— N-am nici un fel de carte, decît cuvîntul înălțimii sale și atît.

— Atunci, n-am ce vă face. Iată cartea noastră, iscălită chiar de către fiul prea strălucitului nostru padișah. Așa că...

— N-ar fi bine atunci să-i ducem împreună? propuse ienicerul.

— Împreună? strigă Alexios mîniat. Cum adică? Avem noi, acești spahii călări, nevoie să fim apărați sau păziți cumva? Voi, ienicerii, sînteți pedeștri. Să fac rost acum de cai și pentru voi? N-am decît trei telegari pentru cei prinși. Hai, hai! Faceți calea întoarsă și descurcați-vă cum puteți, dar cu noi n-aveți ce căta.

Cei șase ieniceri, de teamă să nu-l supere pe prea puternicul căpitan de spahii ce venea, după cum glăsuia cartea, chiar din partea principelui Musa, se îndepărtară degrabă, amarnic de supărați.

În clipa următoare, Alexios și Selim săriră de pe șei drept în picioare în fața prinșilor și, spre marea uimire a acestora, îi luară în brațe cu nespusă bucurie.

Și-atunci se auziră puternicele hohote de rîs, ca niște pocnete de bici, ale celor ce se simțeau deodată ușurați de groaznica pacoste ce crezuseră că a căzut peste dînșii.

— Ce-a mai fost și asta, prietene Alexios? întrebă Mircea-Vodă.

— Una de-a slăvitului nostru stăpîn, măria ta. Știți doar care a fost porunca luminăției sale dintru început: să nu vă slăbim din ochi și să nu vă părăsim, pînă ce nu vom socoti noi că sînteți în deplină siguranță. Asta am și făcut. Tot timpul v-am urmărit și am fost aproape de măriile voastre,... din depărtare, rîse Alexios, gata să vă sărim în ajutor la nevoie. Știind că cei doi mari dregători ai sultanului vă sînt dușmani de moarte și au dat poruncă să fiți prinși, ne-am ținut după oamenii lor, și, mai știind și cam încotro v-ați îndreptat, iată că am dat de măriile voastre. Acum, avem poruncă aspră să nu vă lăsăm decît cînd veți ajunge pe pămînt bulgăresc, unde luminăția sa țarul Strațimir e la domnia sa acasă. Iar strălucitul meu stăpîn, măria ta, adăugă Alexios, adresîndu-se lui Mircea-Vodă, mi-a spus să vă rog să-i trimiteți din cînd în cînd știri prin oameni de credință, la care vă va răspunde de asemenea. Și acum, poftiți pe cai și să pornim, ca nu cumva să fim ajunși din urmă de oamenii celor doi bei, care n-ar fi de mirare să fie loviți de dambla, de gălbenare sau măcar de turbare.

CAPITOLUL XII

Ni se arată cum, nefiind luate în seamă înțelepciunea și priceperea în luptă a vitejilor și încercaților Valahi cu Otomanii, marea cruciadă europeană, pornită împotriva acestora, este spulberată la Nicopole, precum pleava de vînt.

NICIODATĂ PÎNĂ ATUNCI, orașul Orșova nu adăpostise atîta puhoi de oaste ca-n acel an de pomină 1396, la începutul lunii lui Gustar.

Dar nici atîta de amestecată și pestriță. O sută de mii de oșteni, jumătate călăreți și jumătate pedestrași, din cele mai felurite neamuri ale Europei, așteptau nerăbdători și plini de emoție marea încleștare pentru care veniseră aci de peste țări și mări: înfruntarea Semilunei, care ajunsese să pună în primejdie acum și părțile din spre apus ale continentului.

La chemarea regelui Sigismund de Luxemburg al Ungariei, care acum era și puternic vicar al împărăției germane și se aștepta să fie ales în curînd împărat, răspunseră toți cu multă însuflețire și se găseau strînși laolaltă în fruntea ofițerilor: conți și mareșali din Francia, duci din Englitera, cavaleri din Germania, amirali venețieni și generali bizantini, la care se alăturase, cum era și firesc, oastea ungară a regelui Sigismund, ce era și căpetenia întregii oștiri.

Dar regele Ungariei încă nu se hotărîse să pornească lupta și o tot tărăgăna, invocînd diferite pricini, de care oștenii trebuiau să țină seama. Pînă într-o zi, cînd pa-

latinul Nicolae de Gara intră neanunțat în camera suveranului său și-i șopti cîteva vorbe, care-l făcură pe Sigismund să sară de pe pat, unde se odihnea cu mîinile sub cap și ochii în tavan, și să-l urmeze de îndată pe palatin în port. Regele nu așteptă mult, că trei bărci ușoare și iuți se opriră la mal și din cea dintîi săriră sprinteni ca niște flăcăi de douăzeci de ani Mircea-Vodă și spătarul Boian.

Cînd îl văzu pe acela pe care-l socotise de mult pierdut pentru totdeauna, Sigismund mai întîi își potoli cu mîna bătăile repezi ale inimii; apoi îi ieși înainte cu brațele deschise și, fără să se mai stăpînească, îl sărută pe amîndoi obrajii, zicînd ca pentru sine:

— In sfîrșit, acum putem începe lupta cea mare! Fii bine venit, măria ta, dar să-ți spun drept, că de nu m-ar fi anunțat palatinul Nicolae de Gara cine trece Dunărea aci, la Orșova, nu te-aș fi recunoscut. Unde-ți sînt părul, barba... și mustața cea deasă?

— S-au topit ca și mine, maiestate! grăi Mircea-Vodă, rîzînd și răspunse îmbrățișării cu aceeași prietenie.

— Nu speram să te mai revăd vreodată, și totuși, ciudat, te așteptam. Oh,... mi-ai pricinuit multă supărare și mi-ai dat mari emoții. Acum mi-a venit inima la loc. E lîngă mine omul cel mai prețios dintre toți vitejii care se află acum în această Orșovă. Comandanții oștilor sînt la petrecere. Cam cu aceasta se îndeletnicesc cei mai mulți, parcă ar fi venit aci ca să bea și să mănînce în neștire, adevărat, cum se spune, ca de frica morții. Să nu-i tulburăm, deci, și să stăm puțin de vorbă, între patru ochi.

Privindu-l pe Boian, Mircea-Vodă adăogă surîzînd:

— Cu îngăduința maiestății voastre, între șase ochi.

Sigismund se grăbi să aprobe îndată:

— De bună seamă, generalul Boian nu ne poate fi decît de folos. Dar nu vom fi nici între șase ochi, întrucît la acest sfat de taină al nostru va participa și palatinul de Gara, comandantul suprem al armatei ungare.

*

Cei patru bărbați se așezaseră pe jilțuri față în față, în colțul cel mai îndepărtat de ușă al camerei lui Sigismund. Nicolae de Gara trăsese zăvorul la ușa grea de stejar și spusese:

— Măcar că nu ne va tulbura nimeni, cred, întrucît oaspeții noștri, cînd au dinaintea lor mîncare aleasă și vin bun, nu-i mai urnești din loc nici cu o sută de boi.

Sigismund oftă din greu și spuse cu amărăciune:

— Din nefericire, acesta este adevărul cel mai adevărat.

Apoi, întorcîndu-se către Mircea-Vodă, grăi cu glasul scăzut:

— Iată pe scurt cam ce aveam de spus. Despre primejdia turcilor pentru întreaga Europă nu mai are nici un rost să discutăm, este evidentă. Baiazid a cutezat să strige în gura mare către pașalele sale că în curînd va intra călare în biserica Sfîntului Petru din Roma și-i va da calului său să mănînce ovăz pe masa altarului. Lăudăroșenia aceasta, plină de cea mai sfruntată obrăznicie, nu putea fi lăsată fără răspuns. Am trimis soli în multe țări și am primit frumoase răspunsuri. Oastea strînsă astfel se ridică la o sută de mii de oameni. Conducătorii acesteia sînt dintre cei mai aleși, a căror bravură a fost dovedită în multe și multe lupte.

Aci, Sigismund se opri și respiră adînc, prilej pentru Mircea-Vodă să spună:

— Destui, maiestate, ca să facă față acestei mari lupte. De un singur lucru mi-e teamă însă, și anume că nu vor

lupta uniți, ci fiecare oaste, după cum o va tăia capul. Și aceasta ar putea să dăuneze.

— Întocmai aceeași grijă mă frămîntă și pe mine, întări regele. Ceea ce doresc să mă sfătuiesc cu măria ta este cum și de unde să pornim lupta? Am ținut să vorbim mai întîi împreună, întrucît știu că le cunoști bine toate așezările întărite și mai cu seamă felul de a lupta al turcilor, doar i-ai învins și i-ai pus pe fugă! sfîrși Sigismund zîmbind.

— Și cu ajutorul Celui de sus, nădăjduim, adăugă Mircea-Vodă, că-i vom mai învinge. Iată acum care e părerea mea. E bine, în mersul nostru către Adrianopol, să ne ținem de malurile Dunării. Pe apă vor pluti în șir corăbiile cu arme și provizii. Noi vom merge pe uscat și ne vom opri la cele mai însemnate cetăți turcești întărite, spre a le cuceri și a ne asigura că nu vom fi loviți prin spate. Trei asemenea cetăți ne stau deocamdată în față: Vidinul, Rahova și Nicopole. La Vidin se află unchiul meu, țarul bulgar Straţimir,... țar cu numele, căci abia așteaptă să scape de turci. La Rahova are să fie mai greu, întrucît aci sînt turcii foarte bine întăriți. După acestea două, cetatea turcească cheie, care trebuie neapărat să cadă în mîinile noastre este Nicopolul, pe malul drept al Dunării, avînd în fața ei, pe malul stîng, cetatea românească Turnu.

Mircea-Vodă se opri o clipă, ca spre a-și aduna gîndurile. Nerăbdător, Sigismund îi spuse:

— Te ascultăm mai departe, iubite prietene.

— Am rămas așa, își reluă firul Mircea, că mi-am întors gîndul cu veacuri înapoi, la vechimea acestei bătrîne cetăți, care a fost durată hăt, pe vremea împăratului Traian... I se spunea pe atunci Nicopoli ad Istrum. Împăraților bizantini le-a plăcut așezarea și au clădit pe ea

cetate nouă, ca să le fie de alăpost și apărare la nevoie. Iar acum a încăput pe mîna vrăjmașilor noștri de moarte.

— De la care o vom cuceri în drumul nostru spre Constantinopol, spuse cu convingere Sigismund. Și sînt sigur de aceasta, dacă mărita ta ne vei da frățeasca-ți mînă de ajutor.

Aci, Mircea-Vodă își întinse amîndouă mîinile vînjoase și arse de soare, spunînd cu sinceritate:

— Pe amîndouă și pe mine însumi, cu toți ostașii ce mi-au rămas credincioși, maiestate! Și am aci vreo trei mii, care fac însă cît nouă mii, o spun fără mîndrie deșartă.

— Cunoști bine locurile acestea?

— Ca-n palmă,... vă pot duce și cu ochii închiși, oriunde, și nu numai eu, ci oricare dintre oamenii mei.

— Atunci, spuse regele cu vădită mulțumire, să mergem la comandanții de oști să le spunem să fie pregătiți; mîine, în zori, pornim la drum.

*

Oastea creștină sosi în fața cetății Nicopole abia către jumătatea lunii septembrie. Zilele de toamnă erau călduțe și frunza nu ruginise încă, iar drumurile erau uscate și fără gloduri; rar dacă le stropea cîte o ploicică ce nici nu se simțea; pămîntul se zbicea îndată la razele dulci ale soarelui.

Cetatea se înălța mîndră, străjuind parcă Dunărea, pe un podiș, de unde domina întreaga cîmpie a marelui fluviu.

De jur împrejur, avea ziduri groase și turnuri de pază și apărare, făcute de către turci care-și dăduseră seama de marea însemnătate strategică a acestei vechi cetăți.

Privind cu admirație, regele Sigismund lăsă fără de

voie să-i scape aceste cuvinte străbătute de oarecare îngrijorare:

— Aci nu mai e Vidinul...

— Și nici Rahova! completă Știbor, voievodul Ardealului, care era în preajma lui.

— Și totuși, intră în vorbă Mircea-Vodă, ghicind parcă ce se petrecea în sufletul regelui Ungariei, dacă vom chibzui bine și vom cădea cu toți la o înțelegere, Nicopole va fi în cele din urmă în stăpînirea noastră, iar de aci, calea spre izbîndă ne este deschisă.

*

Două săptămîni încheiate au încercat oștenii creștini să cucerească Nicopole, dar în zadar; deși asediată, cetatea rezista și cu toate că o bătură cu tunurile, nu putură clinti din ea un zid măcar, necum să pătrundă înăuntru.

Încredințați că, în cele din urmă, cetatea va cădea de la sine, lipsită de hrană și apă, cruciații și conducătorii lor mai ales, se puseră pe chefuri și petreceri, de-ai fi zis că sînt la nuntă, iar nu la război. Cînd se săturau de mîncare și băutură, porneau să joace zaruri sau alte jocuri de noroc, în care erau grozav de pricepuți.

Dar tocmai cînd se așteptau mai puțin, ca un trăznet din senin căzu în fața lor știrea, adusă de iscoade, că Ilderim a sosit în fruntea unei mari oștiri la Nicopole și este gata de luptă. Înfiorați de asemenea veste, toți oștenii creștini avură același gînd dureros și plin de rușine pentru ei: „Nu degeaba acest mare sultan fusese supranumit „Fulgerul". Cum și cînd sosise, de nu-i aflase nimeni de știre?! Dar nu mai era timp pentru astfel de întrebări ce nu-și mai aveau acum nici un rost.

Conducătorii cruciați se aflau asupra chefului, amețiți de băutură, iar unii abia se puteau ține pe picioare, necum să se ridice de la masă, la chemarea regelui Sigismund, căpetenia întregii oștiri.

Turcii însă nu se grăbeau. Ei se mișcau iavaș, iavaș, dar cu multă socoteală. Se urcară pe podișul cetății, avîndu-i în față ca în palmă pe vrăjmași. Mircea-Vodă se repezise, cu o mie din cei mai destoinici oșteni ai săi, spre a vedea din depărtare oastea turcească și a-și da seama cam la cîți oameni se ridică.

Pînă să vină înapoi din recunoaștere lui Sigismund și lui Știbor li se păru că a trecut un veac. Ceilalți căpitani de oaste însă, se străduiau să pară cît mai nepăsători.

În sfîrșit,... iată-l!

Regele Ungariei i se repede înainte, ca dus de vînt, și abia-l lăsă să descalece.

— Ei,... cum stăm, măria ta?

Mircea-Vodă se aruncă din șa drept în mijlocul cavalerilor, de-ai fi zis că vrea să-nceapă o luptă cu toți aceștia deodată, și zice, scoțîndu-și coiful și ștergîndu-și fruntea de sudoare:

— Nu cred că sînt mult mai numeroși decît noi. Am însă, a vă face o mare rugăminte, care este spre folosul luptei ce se va da!

— S-o auzim, răspunseră comandanții, strîngînd cercul în jurul lui Mircea-Vodă.

— Vă rog să ne lăsați pe noi, românii, să pornim cei dintîi la luptă, întrucît îi cunoaștem bine pe turci, le știm felul lor de a se bate precum și toate șiretlicurile ce le folosesc în războaie!

Cavalerii străini se-ncruntară și, în cea dintîi clipă, nu rostiră nici o vorbă. În sprijinul lui Mircea, regele Sigismund spuse pe deplin încredințat:

— Eu cunosc foarte bine felul de a lupta al românilor și sînt de aceeași părere: să înceapă lupta Mircea-Vodă și oamenii săi, iar noi să venim îndată după dînșii, cînd ni se va face semn.

Dar tocmai atunci, cînd vrăşmaşul de moarte le era în preajmă, în loc de prietenie şi înţelegere s-a iscat o hărmălaie şi o ceartă, de te-ai fi crezut la bîlci, în mijlocul unor neguţători zurbagii, care se tocmeau cu înverşunare, iar nu în faţa unor cavaleri ce urmau să pornească la o luptă măreaţă şi crîncenă, spre a înfrunta Semiluna.

Seniorul de Coucy, care, de asemenea, îi cunoştea bine pe români, spuse:

— Şi eu sînt de aceeaşi părere cu a maiestăţii sale regelui Sigismund: să pornească la atac cei dintîi românii cu voievodul lor.

Dar chiar compatriotul său, nobilul Guy de Trimouille îi strigă duşmănos:

— Cum poţi cere asemenea lucruri lipsite de judecată? Fără îndoială că frica ţi-a întunecat mintea-ţi slabă şi nu mai ştii ce vorbeşti. Cum te poţi teme oare să începem lupta noi, francezii, cînd cavalerii noştri sînt atît de tari, încît ar putea susţine bolta cerească cu suliţele lor?

Aci, nobilul senior de Coucy, stăpînindu-şi din răsputeri mînia ce-l cuprinsese, răspunse apăsat:

— Ceea ce ai spus este o blasfemie şi o sfidare la adresa cerului. Cît priveşte despre frica ce susţii că a pus stăpînire pe mine, nu-ţi răspund decît atît: în lupta teribilă ce va urma am să-ţi dovedesc, nu numai că nu mi-e frică de nimeni, dar te asigur că, în încăierare, botul calului tău nu va ajunge măcar nici la coada calului meu.

Atunci se auzi deodată strigătul mînios al tînărului conte Jean de Nevers, care, în ciuda faptului că abia împlinise 22 de ani, era căpetenia oştilor franceze:

— Doar n-am venit aci atîta cale, cu cei şase mii de cavaleri ai mei şi n-am cheltuit atîţia bani, ca să asist la atacul dat de către alţii, oricît ar fi aceia de pricepuţi

și de viteji. Ce fac ei vom putea face și noi, cu prisosință încă. După mine, cavaleri!

Și contele Jean, fără să mai aștepte măcar încuviințarea cuiva, porni la atac urmat de Filip de Artois, mareșalul Boucicaut și ceilalți. Într-adevăr, că acestui iureș năpraznic, turcii nu-i putură face față. Ei fură zdrobiți sau puși pe fugă.

Îmbătați de neașteptat de ușoara izbîndă, francezii porniră într-o goană nebună mai departe. Dar deodată, în fața lor se ivi o pădure de pari înfipți în pămînt. Caii, și-așa destul de obosiți, mai mult de greutatea armurii, decît de a călăreților, se prăbușiră, trăgîndu-i cu ei și pe cavaleri, care încercau cu greu să lupte în picioare.

Turcii ieșiră atunci ca din pămînt, mai mulți de trei ori pe cît fuseseră, și-i înconjurară pe sărmanii luptători care căzuseră ca într-o capcană bine chibzuită.

Regele Sigismund, nemaivăzîndu-i pe tovarășii săi de luptă pe întinsul cîmpiei, strigă îngrozit către Mircea-Vodă și Știbor:

— Ce se petrece, oare, acolo, frații mei, căci eu sînt atît de tulburat, încît nu-mi mai pot da seama?

— Ceea ce era de așteptat, maiestate, răspunse Mircea-Vodă încruntat și plin de adîncă mîhnire: francezii s-au lăsat înșelați de viclenia turcilor, care, prefăcîndu-se că fug înspăimîntați, i-au atras astfel în cursă și acum îi măcelăresc.

— E groaznic! se înfioră Sigismund. Să-i salvăm cît mai e cu putință.

Și, îndemnîndu-și calul, regele Ungariei porni vijelios însoțit de cele două căpetenii și de oștenii unguri și români, care abia așteptau să intre în luptă.

În fața acestui iureș năpraznic, turcii, uimiți, neștiind ce să creadă, stătură pe loc cîteva clipite și se clătinară ca bătuți de vînt, sub paloșele noilor sosiți.

— Înainte copii, nu vă lăsați! se auzi strigătul puternic de îndemn al lui Mircea-Vodă. Domnul român însuși lovea cu sete în dreapta și-n stînga, făcînd gol în juru-i.

Știbor se lupta cu mai multă înverșunare ca niciodată, iar Sigismund, fericit că va izbuti să-și scoată tovarășii de arme din impas și să le arate că avusese dreptate, cînd sprijinise cererea lui Mircea-Vodă de a începe atacul cu ai săi, zîmbea cu bucurie copilărească acestui gînd.

Dar izbînda lor, ce părea că prinsese aripi, le fu zădărnicită de oastea lui Ștefan Lazarevici, aliatul lui Baiazid. Sîrbii, proaspăt sosiți pe cîmpul de luptă, la îndemnul regelui lor, se năpustiră din spate asupra celor de-o lege cu ei.

Luați pe neașteptate, românii și ungurii trebuiră să țină piept acum vrăjmașilor din două părți. Turcii, încurajați de ajutorul primit, își reveniră și se năpustiră urlînd asupra acelora ce-i descumpăniseră pentru scurtă vreme.

Văzînd primejdia de a împărtăși soarta francezilor și a burgunzilor, Mircea, Știbor și Sigismund, strînși unul lîngă altul, își croiră drum printre șirurile de turci. Oamenii, care izbutiseră să iasă dim cumplita încleștare, se aruncară în Dunăre, spre a ajunge înot la corăbiile ce-i așteptau să-i ducă învingători pînă la Constantinopol.

Sigismund, istovit mai mult de cumplita înfrîngere, decît de oboseala luptei, spuse cu glasul sfîrșit de durere, urcîndu-se pe corabie:

— Mult iubiții mei prieteni, rămîneți cu bine. Truda mea de a-i strînge pe cei de-o lege cu noi împotriva marii primejdii otomane s-a sfîrșit printr-un dezastru. Lupta aceasta putea fi cîștigată, dacă cei hotărîți să învingă n-ar fi fost conduși de ambiție deșartă și încăpățînare prostească, cei mai răi sfătuitori ai oamenilor.

CAPITOLUL XIII

„Din Sfînta Monastire de la Nucet, citire."

BĂTĂILE ÎN UȘA GROASĂ DE STEJAR erau atît de ușoare, încît urechea lui Mircea-Vodă, ațintită în altă parte, abia le auzi.

— Intră, Nițule, strigă domnul, venindu-i să rîdă.

Ușa se deschise încet și în pragul ei se ivi Nițu, vechiul copil de casă a lui Mircea-Vodă, acum flăcău în toată puterea. Făcu o plecăciune și așteptă.

— Bine, măi Nițule, îi grăi domnul mustrător; se poate să bați în ușă așa, ca o fată mare? Cînd o să te părăsească sfiala asta nepotrivită cu un flăcău bun de horă? Doar știi cît mi-ești de drag?

— Taman d-aia măria ta, nu cutez să...

— Ba să cutezi, că mie oamenii cutezători îmi plac. Tu așa de molatec cum ești, ai fi în stare să lași să pătrundă în iatacul meu pe oricine și să mă omoare! glumi vodă.

Aci, Nițu sări ca ars, își îndreptă trupu-i vînjos, își încruntă privirea și grăi cu atîta dîrzenie, de parcă era altul, decît cel de pînă atunci.

— Ba, măria ta, nimeni n-ar putea intra în iatacul luminăției tale, decît călcînd peste mine mort. Că ce-ai făcut măria ta pentru noi, nimeni pe lumea asta n-ar fi

făcut. Fără mila măriei tale alde maică-mea ar fi rămas pe drumuri, cerşetoare şi eu, aşijderea, după bătălia de la Cîmpia Mierlei, în care şi-a lăsat bietul taică-meu, Domnu-l odihnească, viaţa.

— Şi de ce nu eşti, mă rog, întotdeauna, aşa cum fuseşi acum?

— Cînd mă aflu în faţa măriei tale, nu ştiu cum, dar mă cuprinde o sfială şi mă zăpăcesc.

— Să cauţi să nu te mai cuprindă şi să faci bine să nu te mai zăpăceşti. Că eu pentru tine am gînduri mari şi frumoase, măi. N-o să te ţin toată viaţa aci, copil de casă. Te vreau ostaş de nădejde al ţării, aşa precum a fost şi taică-tău.

— Voi fi ce vei porunci măria ta! spuse Niţu, de astă dată mai cu îndrăzneală.

— Aşa, vezi? Dar pentru asta mai e vreme. Acù spune ce ţii în mînă..., un răvaş cumva?

— Întocmai, slăvite doamne. L-a trimis cu un călugăr cuviosul stareţ Sofronie de la sfînta monastire Cozia.

— Aşa? Dă-l încoace! Mulţămesc. Aşteaptă, nu pleca! Ţi-am spus eu să pleci?

Niţu înghiţi un nod şi rămase pe loc, descumpănit, în mijlocul odăii.

Mircea-Vodă desfăcu răvaşul şi citi cu glas tare cele scrise de egumenul monastirii Cozia:

„Din sfînta monastire de la Nucet citire, către binecinstitorul şi de Christos Dumnezeu iubitorul, Io Mircea, Voievod şi Domn al Ţării Româneşti, de la robul lui Dumnezeu Sofronie, prea umilul stareţ al sfintei monastiri de la Nucet, ce-i mai zice şi Cozia, supuşenie, credinţă şi smerenie. Vei afla, prea luminate doamne, că lucrarea poruncită de către măria ta la sfîntul nostru lăcaş, a fost îndeplinită întocmai şi-l aşteptăm pe prea strălucitul şi iubitul nostru stăpîn să binevoiască a veni aci, spre a se

bucura de frumusețea și de trăinicia ei, care credem că alta asemenea nu se află în Țara Românească. Și meșterii bizantini și greci, precum și Alexios și Mustafa te așteaptă cu nerăbdare, spre a le lăuda cum se cuvine această ispravă a lor, într-adevăr de minune și mare îndrăzneală, aducînd la îndeplinire gîndul măriei tale întru totul, astfel că astăzi, ctitoria măriei tale nu este numai un sfînt lăcaș de odihnă și închinare, ci și puternică așezare de retragere și apărare la nevoie și în restriște. Și mai îngăduie robului tău Sofronie, mărite doamne, să-ți amintească faptul că ai făgăduit călimănești enilor de a purcede cu ei la vînat în munții Coziei, unde mișună sălbăticiunile de tot soiul, care s-au înmulțit, din cale-afară și-i primejduiesc pe localnici, ce nu mai au liniște de ele. Și să știi, doamne, că, mergînd între oamenii din multe sate, am oblicit că mare este bucuria tuturor că l-ai biruit pe nevrednicul Vlad-Vodă și l-ai alungat, dîndu-l în seama craiului Știbor al Ardealului, care va ști el ce să-i facă; iar acuma este din nou stăpîn în țară prea iubitul nostru părinte Mircea-Vodă, în veci fie lăudat și cinstit, iar bicisnicul de Vlad-Vodă, de trei ori proclet și afurisit.

Și sărutăm dreapta măriei tale toți cei din partea locului și te așteptăm cu multă rîvnă, dragoste și credință. Și să vii curînd, măria ta, că te așteptăm.

Sofronie, stareț al sfintei monastiri Cozia"

Mircea-Vodă împături răvașul, îl puse cu grijă la piept și se duse la fereastră, privind cu nesaț la frunzișul copacilor. Apoi spuse ca pentru sine:

— Chiar că mă pălise un dor de ducă prin munții Olteniei.

Apoi, întorcîndu-se către Nițu, îl întrebă în glumă:

— Ei, tu ce zici, măi Niţule, de scrisoarea popii Sofronie?

Niţu se îndreptă de şale şi, privindu-l ţintă în ochi pe vodă, îi grăi:

— Măria ta, cutezător m-ai voit, iată cutezător încerc să fiu de astă dată. Zic că să mă iei şi pe mine la vînătoarea aceea, că poate ţi-oi fi şi eu de vreun folos cumva.

Domnul izbucni în rîs şi spuse cu bunăvoinţă:

— Ei, aşa da, tragi a oştean de ispravă, Niţule. Şi asta mă bucură! E cea dintîi rugăminte a ta către mine, aşa-i? S-ar putea oare să nu ţi-o îndeplinesc?

Niţu dădu un chiot de bucurie şi, aruncîndu-se în genunchi la picioarele lui Vodă, îi prinse dreapta şi o sărută de cîteva ori apăsat. Mircea-Vodă adăogă:

— Cel dintîi ce va şti cînd vom pleca spre Cozia vei fi tu şi cată a te pregăti de drum. Dar ascultă şi bagă bine la cap ce-ţi spun: îţi poruncesc cu străşnicie ca, din această clipă chiar, să uiţi cu totul de răvaşul popii Sofronie. M-ai înţeles?

Niţu-şi ridică ochii castanii şi limpezi ca de căprior şi întrebă tare, plin de nevinovăţie:

— De care răvaş e vorba, măria ta?

Vodă zîmbi, îl mîngîie pe cap părinteşte şi-i spuse:

— Aşa-mi placi! Acum fii bun şi roagă-l pe Mihail-Vodă să vină la mine, că am ceva de taină cu măria sa.

*

Nuci falnici cu tulpini groase cît trunchiul unui om voinic şi cu coroanele bogate în crengi dese ce se împleteau unele cu altele, se revărsau din belşug la poalele muntelui Cozia, mergînd pînă aproape de albia Oltului.

Şi din mijlocul lor răsări deodată mîndra aşezare a sfintei monastiri Cozia, cu ziduri mari, groase şi înalte,

pe care cu greu le-ar fi trecut vrăjmaşii, necum să le clintească din loc. În curtea sfîntului lăcaş, pe lîngă nucii, care parcă îi stăteau de strajă, erau risipiţi şi cîţiva brazi înalţi şi drepţi ca nişte uriaşe lumînări, înfipte asemenea unor sentinele tinere şi neînfricate.

Porţile mari şi grele de stejar se aflau date de ziduri, iar forfota din jurul bisericii vădea că domnul era aşteptat.

Cei trei călăreţi, urmaţi cam la zece paşi de alţi zece ostaşi tot călări, se opriră cîteva clipite, înainte de a pătrunde în curte, şi trebuiră să-şi întărească glasurile, spre a se putea auzi, întrucît clopotul cel mare de aramă al monastirii, vestit în toate ţările creştine din răsărit pentru frumuseţea dangătului său, începu să sune puternic, răspîndindu-şi cîntul în unde dese şi făcînd să tremure văzduhul cale de cîteva poşti.

— Privind ctitoria domniei mele, fără de voie mi se duce gîndul la Tismana, grăi cu blîndeţe Mircea-Vodă, şi cuget că aceea pare mai impunătoare, poate şi unde este aşezată pe o înălţime într-adevăr ameţitoare.

— Dar şi Cozia, doamne, răspunse spătarul Boian, văzută de pe malul stîng al Oltului, în întregul ei, este la fel de falnică şi chiar mai frumoasă decît Tismana.

— Poate unde este şi mai tînără, Boiane, glumi domnul.

— Şi-apoi măria ta, Tismana nu are ziduri aşa de puternice ca aceasta. Vorba e, cum-necum, ea s-a ridicat sub ochii noştri şi ne e cea mai scumpă tuturor. Cu pridvorul acesta în faţă, cînd pătrunzi în biserică, parcă ai intra nu numai în casa Domnului, ci puţin şi într-o casă de-a ta, de la ţară! adăogă Boian.

— Aşa-i, spătare? întrebă Mircea-Vodă bucuros. Vezi, tocmai aci este marea ei frumuseţe. Dar hai să mergem că, iată, popa Sofronie dă semne de mare nerăbdare şi-l văd că se-ndreaptă el însuşi spre noi.

— Sărutăm dreapta măriei tale, se auzi Sofronie, ieşind în faţa călăreţilor. Bună dimineaţa, prea cinstite spătare!

— Blagosloveşte, părinte.

— Domnul,... cu măria ta şi cu ţara.

Ca din pămînt, ieşiră la vedere trei călugări, care apucară frîiele celor trei cai. Sofronie, văzînd cine era cel de-al treilea călăreţ, făcu ochii mari şi nu se putu abţine să nu spună:

— Ce aleasă cinste şi mare bucurie pentru noi, slăvite stăpîne! L-ai adus, în sfîrşit, şi pe măria sa Mihăilaş-Vodă?

— L-am adus, chir Sofronie! zîmbi vodă cu plăcere, ca întotdeauna cînd venea vorba despre feciorul său, la care ţinea mai mult ca la orice altă făptură pe lume. Cată de aci înainte a-l deprinde, cît de cît, cu unele treburi ale domniei, ca mai tîrziu să-l am destoinic tovarăş şi ajutor, precum marele Basarab-Vodă pe bunicul nostru Nicolae Alexandru Vodă, de vrednică pomenire.

— Aşa să te audă Dumnezeu, măria ta.

Călăreţii dintîi descălecară, în timp ce următorii intrau pe poartă. Fiecare boier şi oştean fu dat în grija cîte unui călugăr, iar Mircea-Vodă cu Mihail-Vodă, tînărul său fecior, se urcară în foişorul anume clădit pe malul drept al Oltului, de unde rîul se vedea venind din Ardeal: mare, liniştit sau vijelios, cu unde mici sau valuri înspumate, în toată măreţia şi frumuseţea lui.

Aci, îl chemă domnul ţării pe stareţul Coziei şi stătu îndelung de vorbă cu el. Într-un tîrziu, Mircea-Vodă grăi cu glasul scăzut:

— După o asemenea lucrare de taină, părinte Sofronie, mai toţi domnii şi regii obişnuiau să-i piardă pe cei ce-au făcut-o, spre a nu o putea spune nimănui. Dar cum aceşti meşteri sînt oameni de ispravă, nepreţuiţi şi tare pricepuţi, de care s-ar mai putea să ai nevoie în curgerea vremii, fiind,

socot eu, și un mare păcat să le iei viața, după sfatul bunului meu prieten, principele Musa, îi vei păstra.

Stareţul Sofronie își ridică sprincenele cu adîncă uimire și spuse:

— Voința măriei tale e sfîntă, numai că...

— Mai cu seamă, îi tăie vorba Mircea-Vodă că toți aceștia mi-au dovedit credință și m-au ajutat, punîndu-și viața lor în primejdie, ca s-o salveze pe a mea.

— E vorba de Alexios și Mustafa? întrebă marele călugăr.

— Întocmai! De aceea m-am gîndit ca, în seara asta chiar, să-i legi cu puternic jurămînt de taină, fiind numai noi între noi, să nu mai știe nici ei de ceea ce au meșterit în cuprinsul sfintei monastiri a Coziei. Și tu, Sofronie, vei face apoi același jurămînt în fața mea, domnul țării, care sînt și cap bisericii, că nu-i vei dezvălui taina, decît pe patul tău de moarte, o dată cu sfînta cuminecătură, aceluia pe care-l vei socoti vrednic a-ți fi urmaș la stăreție.

CAPITOLUL XIV

Îl cunoaștem aci și pe noul domn de la Moldova, pre nume Alexandru, fiul lui Roman Vodă Mușat.

Sfîrșitul anului 1399 și începutul lui 1400, veniseră cu o iarnă ușoară, călduță, fără zăpadă multă și cu adieri și miresme de primăvară.

Mircea-Vodă, prea puternicul domn al Țării Românești, se găsea în al patrusprezecelea an de domnie. Petrecuse sfintele sărbători ale Crăciunului la Tîrgoviște, al doilea oraș de seamă al țării după Curtea de Argeș, și primele zile ale noului an îl găsiră tot în această așezare, gustînd dulcea pace a căminului, atît de mult rîvnită în ultima vreme.

Ningea bogat, dar zăpada nu se prindea; ai fi zis că se topește înainte de a atinge pămîntul.

Domnul privea pe fereastră în grădină, dar gîndul îi colinda prin Moldova, unde aflase că iarăși sînt frămîntări pentru tron, măcar că în scaun se afla acum Iuga Vodă Ologul.

Doamna Mara îi respectă un timp liniștea: văzînd însă că tăcerea se prelungește mai mult decît se așteptase, tuși ușor și spuse cu glas dulce și învăluitor:

— Ce griji îl tulbură pe mult iubitul meu soț și domn?

— Mă gîndeam, scumpa mea doamnă, la Moldava, sora și vecina noastră de la miazănoapte.

— De bine, sau de rău? voi să știe doamna Mara.

— Nici de bine și nici de rău; mă gîndeam că de la trecerea la cele veșnice a răposatului Petru Vodă Mușat, bunul meu prieten, adică din anul de tristă pomenire 1391, și pînă astăzi, deci în numai nouă ani de zile, s-au perindat la tronul Moldovei trei domni, bune rubedenii între dînșii, dar nu la fel de buni și ei ca domni: Roman Vodă Mușat, Ștefan Vodă Mușat și acesta din urmă, de astăzi. Iuga Vodă, poreclit de ai săi *„ologul"!*

— Dar dacă-i olog, se miră doamna Mara, atunci cum de este domn, că pre cîte știu, domnul țării nu poate fi ales decît dintre cei zdraveni, el neputînd avea vreun beteșug, decît dacă l-a căpătat cumva în luptă?!

— Așa-i, dar vezi că acest Iuga nu este olog de-abinelea; e om întreg, numai că-l chinuie durerea de picioare și, din cînd în cînd, nu poate să meargă decît sprijinit sau foarte greu singur. Dar acest Iuga, ca și ceilalți dinaintea lui, îi cîntă în strună Iaghelonului și-mi sînt potrivnici mie. Ba, Ștefan Vodă Mușat l-a ajutat chiar pe bicisnicul de Vlad-Vodă, uzurpatorul meu, și l-a împrietenit cu Vladislav.

— Dar nici Iaghelonul, se avîntă doamna Mara, pre cîte știu, nu mai stă prea bine pe tronul său, întrucît și regina Hedviga a murit sărmana și ea, la scurtă vreme după soră-sa, așa că...

— Într-adevăr că tristă soartă au avut aceste tinere regine surori! Întîi Maria, acum ea. Nimic nu s-a ales de moștenirea lui Ludovic cel Mare. Eh,... acest Iuga-Vodă al Moldovei este un domn nevolnic, însă, la rău, un prost se pricepe mai bine să ți-l facă decît un om deștept!

Pe cînd vorbeau astfel, ca-n foarte multe împrejurări din viață, și de astă dată, întîmplarea veni pe neașteptate în sprijinul gîndurilor lui Mircea-Vodă. Auzind din depărtare tropote de cai la acea vreme de seară timpurie,

domnul se întoarse la fereastră și încercă să deslușească cine sînt călăreții ce treceau cu atîta grabă pe lîngă palat. Caii se opriră sforăind, smucindu-și zurgălăii și bătînd copitele în caldarîm. Peste cîteva clipite, iată că ușa la iatacul domnesc se deschise și intră căpetenia de straje, strigînd:

— Să trăiești, măria ta, au sosit soli de la Moldova!

Mircea-Vodă își ridică sprîncenele a mirare și spuse:

— Acum? Aci? De la cine?

— Nu spun decît că e de mare grabă și că-i foc.

— Să intre dară!

Și-ndată se aflară în fața domnului Țării Românești, trimișii din Moldova: boierul Drăgoi, tovarășul de solie de pe timpuri al boierilor munteni Manea și Herăscu, precum și Petru Hudici și Ivan Oană, pe care Mircea-Vodă îi cunoștea doar din auzite.

— Să trăiești, măria ta! strigară falnicii boieri moldoveni și-și puseră genunchiul drept la pămînt.

Domnul le întinse mîna pe care aceștia o sărutară cu adînc respect, ducînd-o la frunte. Apoi, Drăgoi rosti răspicat:

— Prea slăvite doamne, iartă-ne, te rugăm, îndrăzneala de a-ți tulbura liniștea în fapt de seară și mai cu seamă în sărbători, dar ni-i tare degrabă. Sîntem solii măriei sale Alexandru, fiul fostului domn Roman Vodă și te roagă să-i vii în ajutor, spre a lua scaunul domniei de la Moldova, pe care acum stă un om slab de virtute, ce abia-și tîrîie picioarele și face umbră pămîntului de pomană.

— Iuga Ologul? întrebă Mircea-Vodă, zîmbind cu dispreț.

— El, măria ta, căruia în loc de tron, i-ar ședea mult mai bine să gogească în pat laolaltă cu babele și să toarcă lînă.

— Dar Alexandru Mușat, în numele căruia ați venit, v-a dat cumva vreun răvaș către mine?

Drăgoi stete o toană pe gînduri; apoi scoase din carîmbul cizmei un răvaș frumos împăturit și spuse:

— Slăvite doamne, în răvașul acesta spune numai ca să dai crezare celor ce-ți vom grăi noi; de teamă ca nu cumva să fim prinși de oamenii lugăi și cercetați. Dar ne-a spus măria sa Alexandru că, de vei vroi a ști mai mult, să binevoiești a vorbi cu mine.

— Atunci, boier Drăgoi, hai să vorbim dară, spre a ști ce avem de făcut. Pohtește, rogu-te, în această cămară, în timp ce tovarășii domniei tale vor fi omeniți, precum se cuvine unor oaspeți aleși, de către doamna Mara a Țării Românești.

*

Boierul Drăgoi își sfîrși astfel solia:

— Și eu stărui în ajutorul neprețuit și neprecupețit al măriei tale pentru acest Alexandru Mușat, carele este un bărbat ales, cumpătat și cumpănit, blînd și nearțăgos, îndrăzneț; și mai cu seamă că măria ta ești pentru el pildă și îndemn, uitîndu-se la faptele-ți ca la soare și dorește a ridica Moldova noastră în ochii lumii, așa precum ai ridicat măria ta Țara Românească.

Mircea-Vodă zîmbi ușor și spuse tărăgănat:

— Eu am a-ți pune o singură întrebare, boier Drăgoi..., și anume: ce face acum Roman Vodă, tatăl acestui Alexandru, pe care domnia ta îl susții cu asemenea tărie?

Drăgoi dădu din cap cu amărăciune și spuse:

— Măria ta,... bietul Roman Vodă, în urma bătăliei de la Camenița, după cum bine știi, a fost prins de către Svidrighel, fratele Iaghelonului, și șade și acuma pus la

păstru într-o cetate, vorba vine, că este la închisoare de-a binelea, Dumnezeu știe unde!

— Strașnic de bun paznic de domni mai e Iaghelonul!

— E cît o mai fi și el. Atunci, măria ta? ceru răspuns grabnic Drăgoi.

— Atunci, boierule, mîine, în zori, pornim spre Moldova, spre a-l înscăuna pe fratele nostru Alexandru. Ești mulțumit?

. . . . . .

Spătarul Boian, aflînd de hotărîrea lui Mircea-Vodă, după ce mustăci puțin, nehotărît încă, dacă să vorbească au ba, spuse totuși, în cele din urmă, frămîntîndu-și mîinile aspre și bătătorite:

— Măria ta, ... mă cunoști bine și știi, deci, că dacă-mi poruncești să merg în iad, să mă bat cu dracii, mă duc fără zăbavă. Dar eu o vorbă vreau să te întreb: Ce folos să avem noi oare, dacă în scaunul Moldovei va sta acest nou Mușatin sau va rămîne tot Iuga Ologul?

— Boiane, dragul meu, Iuga nu ne este prieten, ci dimpotrivă; dar Alexandru, chiar de nu ne va ajuta vreodată și de nu ne va fi nici prieten, ceea ce n-aș crede, măcar să nu ne fie dușman și tot e ceva.

*

Oastea munteană, în frunte cu Mircea-Vodă și spătarul Boian, avînd de călăuze pe cei trei boieri moldoveni, ieși din Țara Românească, o luă în susul Siretului, trecu de Adjud, unde făcu scurt popas, lăsă Sascutul în urmă și se opri la Bacău, pentru mai multă odihnă. Apoi poposi din nou la Roman, noua așezare a fostului domn Roman Vodă Mușat, unde o întîmpină Alexandru Mușat cu puțina lui oaste de strînsură.

Acela care, în numele stirpei și a însușirilor sale, cerea pe drept domnia Moldovei, era un bărbat în putere, tînăr încă, înalt și lat în spate, cu capul mare și pletos, obrajii bucălați și roșii de sănătate, iar barba și părul de pe acum încărunțite. Ochii-i erau albaștri, luminoși ca cerul țării sale, și uitătura îi era din cale-afară de blîndă și prietenoasă.

Văzîndu-l și recunoscîndu-l pe Mircea-Vodă, Alexandru sări în grabă de pe cal cu agerime, se opri cu smerenie la trei pași de marele domn, privindu-l pe acesta drept în ochi, își scoase cușma de jder și strigă cu o nebănuită putere, de răsună văzduhul curat de iarnă:

— Să trăiești, măria ta, și bine-ai venit în Moldova!

Atunci, însoțitorii lui Alexandru, aruncîndu-și cușmele în sus strigară de asemenea, de hăuliră văile:

— Trăiască Mircea-Vodă!

Domnul Țării Românești răsuflă din adînc și împrăștie în aerul rece al dimineții o trîmbă de abur ce se ridică ușor în sus, asemenea fumului de la hornuri. Apoi, spuse încet, dar cu multă bunăvoință:

— Bine te-am găsit, prietene Alexandre!

Îi întinse mîna și cînd moldoveanul i-o strînse cu putere, Mircea-Vodă îl trase la pieptu-i și-l îmbrățișă cu drag, ca pe un copil al său. După care adăugă simplu, cinstit, românește:

— M-ai chemat, prietene. Iată-mă-s: am venit! Te ascult dară!

— Măria ta, mai întîi de toate spun aiasta și să știi că nu-i o vorbă goală: n-am să uit niciodată că ai răspuns chemării mele; te vei încredința!

— Tare o doresc, măria ta, răspunse Mircea-Vodă, apăsînd pe ultimele două cuvinte, ceea ce nu-i scăpă lui Alexandru, care se îmbujoră și mai mult de plăcere și grăi:

— Apăi de mi-ai spus, luminate doamne, așa precum

mi-ai spus, această vorbă a lui Mircea-Vodă grăiește mai mult ca orice.

— Atunci, ce mai așteptăm dară? întrebă Mircea-Vodă, zîmbind pe sub lunga-i mustață. Să pornim spre Suceava.

— Slăvitul meu prieten, îndrăzni Alexandru, îngăduie-mi a-ți spune că iscoadele mi-au adus știrea precum că la Tîrgul Neamț și la Baia ne așteaptă oștile Iugăi, cu ajutor polon.

— Ah, ce veste bună mi-ai dat! Atunci, cuviincios este a nu-i lăsa să ne aștepte prea mult și să pornim de-ndată, după ce ne vom ospăta și vom da trupurilor noastre odihna de trebuință...

. . . . . .

Într-adevăr că în apropierea Tîrgului Neamț, se arătă în zare oastea moldovenească. Erau sumedenie de oameni călări cu sulițele la oblînc și așteptau plini de neliniște.

Cum se ivi pe un muncel din fața lor oastea muntenească, avîndu-l în frunte pe Mircea-Vodă între spătarul Boian și Alexandru Mușat, toți moldovenii își ridicară sulițele și așteptară porunca să pornească la atac. Mircea-Vodă le prinse frămîntarea, precum și strălucirea obișnuită a ochilor. Atunci, ridică mîna dreaptă și le grăi cu putere, de vîjîia văzduhul ca la răsunetul unei trîmbițe:

— Adăstați o clipită, feții mei, și-apoi porniți împotriva noastră. Unde-i vestitul Iuga Vodă? De ce n-a venit și el în fruntea voastră? O, mîndria voastră de ostași încercați nu vă spune nimic? Primiți oare să fiți sub ascultarea unui om care nu e în stare să vă ducă la nici o biruință,... pe voi, urmașii lui Dragoș Vodă... și ai lui Bogdan Vodă de slăvită amintire?

Ca la un cuvînt pornit din tăriile cerului, moldovenii își plecară sulițele și ascultară mai departe, cerînd din priviri să li se mai vorbească încă. Mircea nu așteptă:

— Iată pe cine-l socotesc cu vrednic de a vă fi domn şi al cărui prieten sînt şi voi fi şi mai vîrtos de aci înainte: Alexandru Muşatin, fiul lui Roman Vodă, de care nu aţi avut a vă plînge. Vreţi voi oare să se verse sînge românesc pentru această faptă de dreptate?

Şi atunci deodată, miile de călăreţi moldoveni îşi smulseră de la piept năframele albe şi înfigîndu-le în suliţe porniră către munteni strigînd de bubuia văzduhul ca de tunet:

— Uraaaa! Trăiască Mircea-Vodă,... Trăiască Alexandru Vodă Muşat, domnul Moldovei!

Mircea-Vodă îl privi pe Alexandru Muşat zîmbind întrebător. Ochii acestuia erau scăldaţi în lacrimi de negrăită fericire. Abia izbuti să şoptească întretăiat:

— Doamne Mirceo, astăzi am aflat cea dintîi învăţătură de la măria ta, că uneori limba poate cuceri mai bine decît sabia. Îi simt pe toţi ai mei.

— Şi pe mine lîngă dînşii, Alexandre! zîmbi cu drag Mircea-Vodă. Iar acum, să desăvîrşim treaba începută: să mergem la Suceava!

. . . . . .

Aflînd că Mircea-Vodă se îndreaptă spre cetatea de scaun a Moldovei cu noul domn Alexandru Vodă Muşat, poporul fu cuprins de o însufleţire fără de seamăn. La porţile Sucevei, date de ziduri, le ieşiră înainte boierii ţării şi mitropolitul cu pîine şi cu sare atît lui, cît şi noului domn. Iar cînd Mircea-Vodă întrebă în glumă: „Ce face Iuga Vodă, boieri dumneavoastră?", aşteptînd cu totul alt răspuns decît acela pe care-l primi: „Vă aşteaptă liniştit la palatul domnesc, măria ta!", domnul Ţării Româneşti întrebă din nou, mirat:

— O spuneţi în glumă cred?

— Ba nicidecum, măria ta. E într-adevăr aşa! Cînd a aflat de cele întîmplate, a spus împăcat în sine: „Atunci,

la ce bun să mă mai obosesc să fug, că nici n-o pot face ca lumea... Să vină sănătoşi!"

— Iată o purtare înţeleaptă, căreia socot că i se cuvine un răspuns asemănător. Să nu i se clintească un fir din părul lui Iuga Vodă. Pe acest om îl voi lua cu mine; i se cade a trăi în pace atîta cît mai are de trăit.

. . . . . .

Îndată ce i se încredinţă domnia Moldovei de către întreaga suflare boierească şi bisericească ce se afla la Suceava, Alexandru Vodă, după ce coborî treptele tronului, se îndreptă către Mircea-Vodă, care-l aştepta surîzător, sprijinit cu mîinile pe mînerul în cruce al înaltei sale spade.

Noul domn îşi deschise braţele spre a-l cuprinde: Mircea-Vodă dădu drumul paloşului ce se plecă într-o parte, zornăind pe podeaua de marmoră, şi primi îmbrăţişarea lui Alexandru Vodă care-i şopti înfiorat:

— Părintele meu, cum să-ţi mulţămesc?

Domnul Ţării Româneşti spuse cu blîndeţe:

— Măria ta Alexandre Vodă, ţin din tot sufletul ca eu cel dintîi să-ţi aduc urările cele mai pline de căldură ale sufletului meu: „Întru mulţi şi mulţi ani să domneşti, cu: milă, înţelegere, înţelepciune, linişte şi bunăvoinţă către supuşi tăi, căci ei alcătuiesc Moldova şi pe ei te sprijini. Şi-acum ascultă un sfat de la un domn mai vîrstnic, mai vechi, şi mai încercat: *Înţelepciunea cea mai mare pentru acei ce poartă o coroană pe cap, este să asculte şi să aleagă şi din înţelepciunea acelora ce le stau în preajmă.* Trăiască Măria sa Alexandru Vodă Muşatin al Moldovei întru mulţi şi fericiţi ani!"

CAPITOLUL XV

Aflăm aci cum lui Mircea-Vodă i se iveşte, în sfîrşit, prilejul îndelung aşteptat de a-i arăta principelui Musa al turcilor marea sa recunoştinţă şi de a-şi întoarce datoria faţă de acesta.

TRECUSERĂ CÎŢIVA ANI de la înscăunarea lui Alexandru Vodă Mușatin în Moldova şi noul domn se arătase un bun şi chibzuit gospodar. Luînd pildă de la marele său vecin Mircea-Vodă, împărţise şi el întreaga ţară în judeţe, făcuse drumuri de legătură între oraşe şi cetăţi şi le curăţise de noroaie şi de tîlharii ce mişunau pînă atunci, ca să poată trece neguţătorii moldoveni şi străini, fără de teamă dintr-o parte într-alta a ţării. Şi cîte altele pentru uşurarea traiului celor de sub oblăduirea sa nu făcuse?

Iar poporul, după obiceiul lui dintotdeauna, nu întîrzie să-i dea şi lui o poreclă, care era mai mult un nume de laudă, spunîndu-i cu multă dragoste şi evlavie: Alexandru Vodă cel Bun.

Domnul Ţării Româneşti era din cale-afară de mulţămit că acela pe care-l ajutase să ia domnia este un bărbat ales, de ispravă şi nu contenea să spună, cînd venea vorba despre Alexandru-Vodă, în faţa boierilor săi:

— Trebuie să recunoaşteţi, boieri dumneavoastră, că am avut mînă bună şi mă pot mîndri cu aceasta!

Într-una din zile se dădea la palatul domnesc din Tîrgovişte un mare ospăţ: domniţa Marina, fiica lui

Mircea-Vodă și a doamnei Mara, ce o dobîndiseră la cîțiva ani după Mihail, împlinea acum cincisprezece ani.

Masa mare era întinsă chiar în sala tronului și la ea luau parte toți boierii de credință ai lui Mircea-Vodă, de astă dată, la dorința doamnei Mara, dimpreună cu jupînesele și jupînițele, spre a se veseli și tînăra domniță de vederea lor.

Pe cînd petrecerea era în toi, iată că pe ușa larg deschisă ce dădea spre cuhnii, în loc să intre pivnicerul cu ajutoarele sale, se înfățișară paharnicul Dragotă, doi copii de casă ce purtau fiecare în brațe cîte un polobocel greu de stejar pe care abia-l duceau; iar după ei îndată, se arătă un boier moldovean ce făcu o plecăciune în fața mesenilor și rosti cu glas limpede și răsunător:

— Să trăiți și să benchetuiți întru mulți ani, măriile voastre, și multă fericire tuturor, dar mai cu seamă măritei domnițe Marina, pe care dorim s-o vedem în curînd cinstită mireasă a celui mai strălucit principe din lume!

Deodată se făcu o tăcere adîncă și toate capetele se întoarseră către noul venit. După felul cum vorbea dulceag și tărăgănat își dădură seama de-ndată că este de la Moldova; ceea ce nu puteai, însă, ghici era cam ce se afla în cele două butoiașe.

Mircea-Vodă, spre a-l cinsti cum se cuvine pe noul sosit, care își închipuia din partea cui vine, se ridică în picioare și răspunse:

— Fii bine venit, boierule! Binevoiește a pohti la masa noastră și spune-ne, rogu-te, care ți-e solia?

— Măria ta, eu sînt stolnicul Drăgan și m-a trimis chiar bunul meu stăpîn și domn Alexandru Vodă de la Moldova, cu acest mic dar pentru ziua de naștere a prea frumoasei și cinstitei domnițe Marina, căreia îi dorește

mulţi ani cu sănătate şi voie bună, ca şi tuturor celor de faţă!

— Aşa să dea Domnul, precum ai grăit! Dar ce se află, cinstite stolnice Drăgane, în aceste două butoiaşe? întrebă Mircea-Vodă, zîmbind cu chef. Pentru vin, rîse el de astă dată subţire, ar fi cam mici; pentru vreo licoare scoasă din prune,... taman bune.

— Eu zic, mărite doamne, că-i mai bine să le dau cep şi să gustaţi. În ele se află o băutură nouă şi nemaipomenită... care şi nouă ne-a fost trimisă de la Polonia, cinci asemenea polobocele în dar, din care măria sa Alexandru Vodă s-a gîndit să vă trimită şi măriei voastre două, cu prilejul acestei mari sărbători.

— Dă-le cep, deci, precum ai spus! ceru Mircea-Vodă, spre a gusta această rară şi straşnică băutură.

Stolnicul Drăgan bătu din palme şi îndată i se înfăţişară trei slujitori: unul cu un ciocan, altul cu un tîlv, de scos băutura din butoaie, iar al treilea cu două carafe mari în mînă, şi se puseră pe lucru. Cel dintîi ciocăni bine dopul de lemn, apoi îl trase afară cu putere. Îndată izbucni din butoi o spumă albă ce porni a se revărsa, prelingîndu-se pe doage. Dar cel cu tîlvul se repezi şi prinse licoarea în carafe. Era galbenă ca untdelemnul, iar la gura carafei se ridică îndată o spumă deasă de un lat de palmă.

Drăgan porni cu carafa plină în mare grabă spre capul mesei, unde se afla Mircea-Vodă. Ajungînd, luă o cupă goală şi o umplu cu băutura galbenă, spumoasă. Apoi, turnă şi celorlalţi, care aşteptau cu adîncă mirare să guste minunata băutură.

Mircea-Vodă luă cupa în mînă, o ridică în faţa ochilor şi privi în zare prin ea; apoi o duse la nas şi-i trase adînc mireasma pe nări, aşa precum obişnuia să facă cu vinul, înainte de a-l bea.

Acum sorbi cu nădejde o gură bună și deodată se opri ca ars. Se încruntă o clipă, își ridică sprîncenele cu mare mirare și înghiți totuși cu greu. Apoi își plesni limba de cerul gurii și grăi dezgustat:

— Uitai, măre stolnice, să-l pun pe paharnicul meu să ia credința la această ciudată băutură. Și de n-aș știi că mi-o trimite prea bunul meu prieten Alexandru Vodă, aș jura că am băut otravă. Dar din ce-i făcută oare și cum îi zice?

Stolnicul își îngădui să rîdă și spuse:

— Măria ta ai fost mai viteaz ca domnul nostru, carele, cînd a sorbit întîiași dată din ea, a scuipat-o pe pereți!

— Îi dau dreptate, stolnice, pare a fi mai curînd un leac băbesc făcut din sabur. Lămurește-mă, rogu-te.

— Slăvite stăpîne, această băutură se numește cum nu se poate mai firesc: îi zice *„bere"!*

— Bere?! se miră Mircea-Vodă și o dată cu dînsul toți mesenii. Bere ziseși, stolnice? Păi bere se numește de-a-valma tot ceea ce bei. Nu spunem noi în graiul nostru românesc că pe cutare l-am ținut pe bere și pe mîncare?

— E drept, măria ta, dar iată că așa-i zice, bere! Și e făcută din apă de la fîntînă, orz și hamei, lăsate așa să zacă, pînă încep să fiarbă singure. Apoi licoarea se limpezește și iacă asta e. Dar să știți, prea cinstiți meseni, că numai la început pare rea la gust și amară-fiere, dar după ce sorbi mai multe înghițituri și te obișnuiești cu ea, începe să-ți placă, mai ales că-ți dă o dulce ameteală, mai ușoară și mai plăcută decît aceea a vinului. Dacă-mi îngăduiți, am să beau o stacană eu însumi în fața măriilor voastre, spre a vă da pildă.

Și fără să mai aștepte încuviințarea, stolnicul Drăgan își umplu o cupă și o dădu peste cap, în uimirea tuturor și mai cu seamă a lui Mircea-Vodă, care se mira foarte cum de bea moldoveanul cu atîta poftă, fără să se oțărască

și să se scuture ca de friguri, asemenea licoare amară ca o otravă.

Dar după pilda stolnicului, toți prinseră curaj și se porniră să bea pe întrecute, la început, e drept, strîngînd din ochi și strîmbîndu-și buzele, dar mai tîrziu, cu plăcere chiar, pînă cînd limbile li se dezlegară deodată ca prin farmec și începură toți a ciripi întocmai unor vrăbii gureșe și neastîmpărate.

*

Spre sfîrșitul ospățului, Mircea-Vodă îi făcu un semn tainic lui Nițu, care ușor, pe nebăgate în seamă, trecu pe lîngă cîțiva boieri și le șopti ceva la ureche; iar cînd se sparse petrecerea și toți plecară pe la casele lor, în iatacul domnului se aflau strînși laolaltă: boierul Staicu, fratele măriei sale, spătarul Boian, Filos-logofăt, spătarul Dan, Baldovin-logofăt, banul Radu Berivoiescu precum și nelipsiții boieri Manea și Roman Herăscu, toți bucuroși că băuseră cu multă cumpătare și erau cu mintea limpede, gata a răspunde cu aleasă cuviință lui Mircea-Vodă, care nu degeaba le spusese să rămînă la ceasul acela tîrziu din noapte.

— Binevoiți a ședea, cinstiții și iubiții mei oaspeți, grăi vodă, zîmbind cu bunăvoință. Doamna, domnița, jupînesele și jupînițele noastre vor crede că, după obicei, ne-am strîns la o vorbă între noi, bărbații. Și aceasta e într-adevăr așa; însă ceea ce avem a vorbi în seara aceasta este de cea mai mare însemnătate pentru viața țării noastre. Ba aș putea spune, boieri dumneavoastră, mai bine și mai apăsat, că nu s-a ivit încă pînă acum în viața acestei țări o împrejurare de atîta însemnătate.

Boierii murmurară îngrijorați, fără a îndrăzni vreunul să ridice cuvînt. Numai spătarul Boian, gîndi, fără a-și da seama tare, ca pentru sine:

— Dar ce Dumnezeu ar putea fi?!

Domnul, prinzîndu-i șoapta, grăi înveselit:

— De bine, Boiane, dragul meu și boieri dumnea-voastră. Adică de bine ar putea fi, de ne vom înțelege și cred că ne vom înțelege. S-a ivit minunat acest prilej de a sta de vorbă la sfîrșitul ospățului nostru... și bine a fost că nu v-ați prea pus mintea cu băutura, spre a vă păstra limpezimea.

— Apăi că nici n-am prea avut cu ce, măria ta, îndrăzni Boian, în rîsul boierilor, mai ales cu poșirca aceea de la Alexandru Vodă.

— Care nu e de loc rea, dacă-i deprinzi gustul, Boiane, zise domnul surîzînd. Așa! Acum, fără îndoială că sînteți nerăbdători să știți despre ce e vorba. Eu n-am să vă spun nimic. Vă rog să îngăduiți însă a veni în mijlocul nostru căpitanul Costea Armaș, carele precum știți, a fost trimis de mine de vreme îndelungată în Turcia, avînd poruncă a se întoarce în țară numai atunci cînd va socoti că are a ne spune despre fapte de seamă petrecute acolo. Costea Armaș a sosit năpristan chiar în această dimineață, cu toți oamenii săi. Aș putea să vă spun eu însumi ceea ce am aflat de la dînsul; am socotit însă că este mai bine și mai cu tărie a-l asculta chiar pe el, care a fost de față la multe din cele ce le veți auzi în seara aceasta.

— Prea bine-ai socotit, măria ta! răspunseră boierii într-un glas. Îl așteptăm dară pe Costea Armaș.

Mircea-Vodă îl privi pe Nițu, care asemenea unei umbre se îndepărtă, spre a se reîntoarce de îndată cu cel așteptat.

— Să trăiești, măria ta, și domniile voastre boieri, așijderea, zise tînărul căpitan de oaste...

— Fii bine venit, Costeo! îi răspunseră boierii.

— Așează-te și vorbește, fătul meu, spuse domnul, apăsîndu-l cu blîndețe de umăr spre un jilț din apropiere.

— Mărite doamne și prea cinstiți boieri, la osmanlîi s-au petrecut fapte ce au pus pe gînduri întreaga omenire. Cunoașteți cu toți sfîrșitul îngrozitoarei bătălii de la Angora, așa cum alta nu s-a mai pomenit pînă acum din veacuri, dintre sultanul turcilor Baiazid Ilderim, vajnicul nostru vrăjmaș dintotdeauna, și prea vestitul han al mongolilor Timur-Șchiopul. Cei opt sute de mii de mongoli i-au înăbușit și i-au zdrobit cu desăvîrșire pe cei patru sute de mii de osmanlîi.

— Am auzit despre aceasta, spuseră boierii, și ne-am bucurat.

— Dar ce n-ați auzit poate și deci nu știți, adaose Costea, este cum a sfîrșit prea strălucitul și viteazul sultan Ilderim. A fost prins de către Timur-Lenc pe cîmpul de bătaie și, fapt nemaipomenit din partea unui stăpînitor de popoare, l-a închis pe Ilderim într-o cușcă cu gratii de fier, punîndu-i cătușe cu lanțuri la mîini și la picioare, și l-a plimbat astfel în văzul și rîsul lumii, asemenea unei fiare sălbatice.

Boierii murmurară cu groază, iar Filos-logofăt întrebă înfiorat:

— Este adevărat ceea ce spui, Costeo, sau e numai o bolnavă închipuire a ta?

— La fel de adevărat, cinstite logofete, precum este că mă aflu acum în fața domniilor voastre. Cum aș cuteza oare să vă mint? se încruntă Costea. Dar focul mistuitor, iscat de această cruntă batjocoră, a prefăcut în scrum viteaza inimă a lui Baiazid. Ilderim nu mai este!

Un vaier de milă se ridică din mijlocul boierilor.

— A murit Baiazid? întrebă totuși banul Radu Berivoiescu, ca și cum n-ar fi auzit sau înțeles bine.

— S-a stins de adînca mîhnire a înfrîngerii... și de cumplita batjocură.

Aci, Mircea-Vodă, făcîndu-şi cucernic cruce, rosti oftînd:

— Dumnezeu să-l ierte!

— Că are de ce! spuse Boian, mustăcind.

— Boiane, îl mustră domnul cu blîndeţe, bate-te peste gură.

— De ce, măria ta? se oţărî Boian, încruntîndu-se. Au n-am dreptate? Pe cîţi i-a asuprit acest om crud şi nemilos? Cîte vieţi româneşti a supus şi a stins, pe cîţi i-a călcat în picioare şi i-a umilit mai aprig decît hanul Timur-Lenc pe dînsul? Ce a căutat, a găsit! ... şi vorba noastră din bătrîni: „Cine-o mai face ca el, ca el să păţească!"

— Hai, să-l lăsăm pe Ilderim în plata lui Alah, spuse Mircea-Vodă împăciuitor, căci îşi dădea seama că spătarul Boian are dreptate totuşi. Alta este grija ce-mi apasă sufletul şi pe care vreau să v-o aduc la cunoştinţă: cei trei feciori ai lui Baiazid, moştenitorii săi, fraţi numai după tată: Soliman, Mohamed şi Musa se ceartă acum pentru tronul împărătesc.

Auzind asemenea ştire, spătarul Boian se făcu tot numai urechi. Apoi, după obiceiul său, îşi aruncă vorba:

— Fără-ndoială, măria ta şi boieri dumneavoastră, că este de mare însemnătate pentru ţara noastră cine va fi sultan în Turcia.

Mircea-Vodă, încruntîndu-se, spuse:

— Ei, aflaţi dară că s-au şi făcut doi sultani: Soliman şi Mohamed, rămînînd fără tron tocmai acela care ne-a arătat întotdeauna multă bunăvoinţă şi prietenie ... prea luminatul principe Musa, fiul sultanei Olivera, care, după cum ştiţi, este fiica regelui Lazarevici al sîrbilor. Şi Musa, supranumit şi „Celebi", pentru înfăţişarea şi purtarea lui aleasă, era cel mai iubit fiu al lui Baiazid.

— Da' cum de s-a făcut asta, măria ta? nu se putu

stăpîni Boian. Cum de a rămas tocmai principele Musa fără tron?

Domnul răspunse adînc mîhnit:

— V-am spus că Musa Celebi era fiul cel mai iubit al lui Ilderim. Acesta îl avea lîngă sine întotdeuna și lui îi pregătea tronul. Cînd a fost prins Baiazid pe cîmpiile Angorei, aceeași soartă a avut-o și Musa, care era cu tată-său dimpreună. După moartea lui Baiazid, Timur i-a dat drumul lui Musa, care a sosit în țara sa prea tîrziu, căci între timp cel mai mare dintre frații săi, Soliman se și făcuse sultan în părțile Europei; iar frate-său mijlociu, Mohamed, care era în Asia, de asemenea, în părțile asiatice.

— Mare ticăloșie! murmurară boierii.

— Domniile voastre știți ce a făcut Musa pentru mine cîndva și cred că vă dați seama ce ar însemna pentru țara noastră să se afle pe tronul Turciei un sultan prieten nouă. Pe ceilalți doi fii ai lui Baiazid, Soliman și Mohamed, îi știm bine că ne sînt vrăjmași, ca și tatăl lor, răposatul. Dorești a grăi, logofete Baldovin?

— Da, măria ta, spuse molcom Baldovin. Puțin, cum mi-e obiceiul. Pe noi nu ne privește cine e sultan în Asia. Rămînă sănătos acolo. Dar aci, în Europa, da! Fiind principele Musa sultan aci, noi am avea liniște și pace în țară și am putea să ne vedem nestingheriți de treburi. Socot, deci, că se cade a face tot ce e cu putință, pentru a-i veni în ajutor lui Musa.

Spătarul Dan, vărul domnului, ridică dreapta și apoi glăsui:

— Așijderea socotesc și eu, măria ta și iubiți prieteni, numai că totul trebuie făcut fără vorbărie și cu multă chibzuință, spre a nu da nimănuia de bănuit.

Ceilalți boieri spuseră și ei într-un glas:

— Sîntem de aceeași părere, măria ta!

Domnul, văzîndu-l pe spătarul Boian, că, împotriva obiceiului său, de astă dată tace, căzut pe gînduri, îl întrebă mirat:

— Dar domnia-ta, Boiane, n-ai nimic a ne spune?

Spătarul Boian sări de pe jilț și grăi cu glasul sugrumat de emoție:

— Da' cum să n-am, păcatele mele? Dar am amuțit de bucurie, numai la gîndul că s-ar putea să-l aducem pe tronul Turciei pe Musa, sultan.

— Așa da! încuviință vodă bucuros. Apoi grăi rar și îngîndurat: Acestea au fost știrile, boieri dumneavoastă. Și aceasta este părerea și dorința noastră în asemenea împrejurare ce ar putea fi norocoasă pentru noi. Dar mai întîi de toate, trebuie să avem și încuviințarea prea luminatului principe Musa, întrucît fără de voia sa noi nu putem întreprinde nimic.

— De bună seamă, doamne! răspunseră boierii.

— Acuma, grăi Mircea-Vodă, să-l rugăm din nou pe Costea-Armaș să ne spună mai departe ce se știe despre principele Musa Celebi și în ce stare se găsește dînsul?

— Mărite doamne și cinstiți boieri, iată cum stau lucrurile: strălucitul principe Musa se află acum oaspete la principele Isfendijar, care stăpînește porturile Sinope și Castemuni de la Marea. Aci a fugit Musa de teama lui Soliman sultan, fratele său, care-l caută pretutindeni și vrea să-l piardă, ca să nu-i ia tronul.

— De ce-i este frică nu va scăpa! zise Filos-logofăt.

— Dar la Isfendijar nu e primejdie pentru principele Musa? voi să știe spătarul Boian.

— Nu, răspunse Costea, căci acest Isfendijar, principe musulman de sine stătător, este vrăjmașul de moarte al sultanului Soliman. Așa că Musa se află pe mîini bune.

— Iar cu Isfendijar eu sînt bun prieten! spuse Mircea-Vodă. Iată ce vom face: spătarul Dan și Filos-logofăt vor

pleca în mare taină la Sinope, unde se găsește prea luminatul Musa. Dacă el primește a-l ajuta să ia tronul Turciei, îl poftim cu toată cinstea să vină aci, la Tîrgoviște, spre a sta de vorbă împreună pe îndelete și cu de-a-mănuntul și a pune la cale toate după cuviință.

— Dar cum se va face aceasta, măria ta? întrebă spătarul Dan vărul domnului. Drumul e tare lung, foarte greu și mai cu seamă primejdios.

— M-am gîndit și la asta, prea iubite vere Dane și cinstite spătare. Fără nici o carte de la mine, prin viu grai îl rugați din parte-mi pe iubitul meu prieten, principele Isfendijar să vă dea cea mai bună corabie cu cei mai credincioși și pricepuți corăbieri. Cu ea îl aduceți pe înălțimea sa Musa Celebi pe Marea, pînă la Constanța și de acolo, aci la Tîrgoviștea. Și-apoi „văzînd și făcînd".

— Prea bine, măria ta, încuviință Dan. Cum l-ai așezat în tron pe Alexandru Vodă Mușatin de la Moldova, tot asemenea va fi și cu prea strălucitul Musa sultan.

— Numai că de astă dată e o treabă mult mai grea și mai încîlcită. Să nădăjduim însă, că o vom duce și pe aceasta la bun sfîrșit.

Filos-logofăt ridică mîna:

— Mărite stăpîne, aș avea o rugăminte: să ne însoțească la Sinope și cei doi buni prieteni ai principelui Musa, ce stau de vreme îndelungată la noi: Alexios și Mustafa, care ne-ar putea fi de mare folos, în această împrejurare.

— Să fie precum dorești, logofete, zise domnul.

Apoi rămase cîtva timp adîncit în gînduri. Se hotărî să vorbească, dar tot mai stete la îndoială o toană; în cele din urmă glăsui, arar, abia scoțînd cuvintele din gură:

— Să-i spuneți principelui Musa, spre a-l încredința de marea mea bunăvoință și prețuire, că sînt gata, cînd

va fi sultan, să i-o dau de soție pe mult iubita mea fiică, domnița Marina, tot așa precum tată-său Baiazid a avut-o de soție pe Olivera, fiica regelui Ștefan Lazarevici; iar Murad, bunicul său, pe frumoasa Tamara, fiica țarului Ion Alexandru al Bulgarilor, de la Tîrnova.

CAPITOLUL XVI

Pe malul stîng al Oltului, o masă de piatră, — tăiată de vremuri în stîncă —, îl aşteaptă pe viteazul Mircea-Vodă şi ai săi să ospăteze.

DE VREO CÎŢIVA ANI ÎNCOACE, frumoasa aşezare a Tîrgoviştei îl vedea tot mai des pe măria sa Mircea-Vodă în cuprinsul măreţelor sale ziduri. Vitezului domn i se părea că găseşte aci mai multă linişte, că aerul este mai puţin tare ca la Curtea de Argeş şi că-şi poate lăsa gîndurile mai slobode să colinde în trecutul său viforos şi să cugete la viitor.

Aceasta nu însemna că părăsise vechea cetate de scaun a Argeşului. Poate că îl atrăgea Tîrgovişteа şi pentru că mult iubitului său fiu Mihail Vodă îi plăcea mult acest oraş liniştit şi se gospodărise aci.

Era în toamna anului 1413. Frunzele se arămiseră şi, la suflarea vîntului, se scuturau uşor şi porneau în zbor fluturat, făcînd ocoluri largi şi căzînd în foşnet ca de mătase pe pămîntul uscat.

La palatul domnesc din Tîrgovişte, ferestrele erau larg deschise şi aerul călduţ al serii pătrundea în marea sală a tronului, aducînd mireasma amară şi pătrunzătoare a frunzelor jilave de nuc.

Mircea-Vodă, îmbrăcat în straie cernite, îşi aştepta boierii cu strîngere de inimă, ca niciodată. Avea de pus la cale treburi de mare însemnătate pentru ţară şi, pentru

întîia oară, de cînd era domn, se simțea neliniștit în fața unei întrevederi cu boierii săi. De astă dată, împotriva obiceiului, îi aștepta măria sa pe boieri în sala tronului, în loc să se lase dînsul, stăpînul țării, așteptat de către aceștia, așa precum se cuvenea și o cerea datina.

Venise din timp, atît ca să-și adune gîndurile aci, cît și ca să-i vadă pe rînd, pe fiecare, și să-i observe cu luare aminte: cum intră aceștia, cum se închină, ce priviri schimbă între ei și să le citească, pe cît se va putea, gîndurile ascunse ce-i însuflețeau.

Iată, însă, că înaintea boierilor păși în sală tînăr, proaspăt, zvelt și frumos, în floarea bărbăției, Mihail-Vodă, care, văzîndu-și tatăl la fereastră, se grăbi să-i sărute mîna cu iubire și să-l întrebe:

— Măria ta, primul, iubite tată?

— Dară tu, Mihăilaș? întrebă domnul, surîzînd cu blîndețe.

— Eu am venit într-adins, ca să-i pot urmări pe boieri, așa ca un fel de joacă... și-apoi, eu nu-s domn...

— Vei fi mai curînd de cît te aștepți; mă bucur însă, că ai avut același gînd ca și mine. Dar iată că sfetnicii tronului încep să vină,... și cei dintîi, ca de obicei, sînt spătarul Boian și Filos-logofăt.

— Să trăiți, mările voastre! se auziră cei doi boieri nou sosiți.

— Așijderea și domniile voastre, fiți bine veniți, boieri! Iată-l și pe Staicu, mult iubitul și credinciosul meu frate,... Poftim, poftim, vere Dane!... Și domnia ta, Maneo... Așezați-vă!

În scurtă vreme, toți boierii din sfatul domnesc erau așezați în jilțuri și așteptau cuvîntul domnului.

Mircea-Vodă se sui pe tron și rămase în picioare, privind nepăsător parcă pe fereastră. Perdelele ușoare de

borangic unduiau ușor la suflarea molcomă a vîntului. Domnul își întoarse privirea spre boieri, le dădu roată cu ochii săi vulturești, își mîngîiè barba încărunțită cu mîna dreaptă și se sprijini puternic cu stînga pe lunga sa spadă. Tăcu un timp și apoi grăi:

— Frumoasă toamnă, boieri dumneavoastră!

— Frumoasă, măria ta! încuviințară boierii.

— Dar tare tristă, iubiții mei sfetnici! oftă domnul din adînc. Iată-mă-s din nou în straie cernite, ca acum douăzeci și șapte de ani, cînd m-am suit în scaunul domnesc și m-am înveșmîntat în negru după sfînt-răposatul fratele meu Dan-Vodă, Domnu-l odihnească cu drepții; iar acum, după sărmanul meu ginere Musa Celebi sultan, care n-a avut parte să împărătească în Turcia mai mult de doi ani și jumătate, că i-a luat viața acel destrăbălat de Mohamed ce, spre rușinea omenirii, îi este frate. Nu mai vorbesc de soarta amară a mult iubitei mele fiice, care încă rătăcește prin străini.

Un suspin de milă și mîhnire se ridică din mijlocul boierilor. Domnul urmă:

— Iubiții mei sfetnici, dintre care mulți îmi sînteți rude sau prieteni, cugetul m-a îndemnat să vă chem spre a vă face o mărturisire cinstită. Veți auzi-o îndată. Iată, mă uit pe ferestrele deschise ce dau în grădină, privesc la nucul ce parcă străjuiește palatul, și, vai, ce mult mă aseamăn lui!

Cu toții cei ce vă aflați acum de față mi-ați încredințat frînele domniei acum douăzeci și șapte de ani... și bine știți, boieri dumneavoastră, că m-am străduit din răsputeri să fiu un bun, credincios și cinstit cîrmuitor al țării, pe care-o iubesc mai presus de orice pe lume. Și-am dovedit-o aceasta întotdeauna, că nu m-am dat în lături de la nimic pentru binele ei, pentru propășirea ei, pentru liber-

tatea ei, pentru ridicarea ei în fruntea altor țări, și de multe ori mi-am pus viața în primejdie, ca s-o apăr.

— Așa e, măria ta! răspunseră boierii cu duioșie.

— Știți că n-am lenevit niciodată, că am mîncat și am băut întotdeauna ce au mîncat și au băut oștenii mei și niciodată n-am fugit din fața unei primejdii, oricît de mare ar fi fost aceea, fără să mă gîndesc o clipită măcar că s-ar putea să nu mă mai întorc.

— Și aceasta este așa, slăvite doamne!

— Averi n-am dorit și nici n-am strîns; m-am mulțămit întotdeauna cu puțin. Dreapta noastră credință am cinstit-o și, precît mi-a stat în putință, am căutat să ajut sfintele lăcașuri ale Domnului.

Vă spuneam adinioară că privesc la nucul din grădină și-l aseamăn cu viața mea,... cu domnia mea, dar se-ngemănează una cu cealaltă. Iată cum vîntul de toamnă suflă în frunzișul lui și una cîte una se desprind frunzele, ca și anii mei, peste care au bătut vînturi aspre și ploi reci și viscole orbitoare. Și s-au spulberat anii mei, întocmai frunzelor acestui nuc bătrîn, care cad la pămînt veștede și îngălbenite.

— Dar mai are multe frunze nucul pînă să fie pe de-a-ntregul dezgolit, măria ta, sări Boian de la locu-i.

— S-ar putea să aibă, mare Boiane, dar vezi că nucul e bătrîn!

— O fi nucul, se supără Boian, dar nu și măria ta.

— Mă simt obosit, boieri dumneavoastră. Prea multe au trecut peste capul meu, care iată, a albit poate înainte de vreme. Cu îngăduința domniilor voastre aș dori să urmez și eu pilda strămbunului meu Basarab Vodă cel Mare... și precum el și-a luat ajutor la domnie pe Nicolae Alexandru-Vodă, asemenea și eu să-mi împart domnia de azi înainte cu prea iubitul meu fiu Mihail-Vodă.

Boierii se ridicară în picioare și strigară într-un glas:

— Voința măriei tale e sfîntă lege pentru noi. Trăiască măria sa Mihail-Vodă!

Ochii bătrînului domn se umplură de lacrimi. Îndreptîndu-și privirea spre fiul său, ce stătea lîngă Filos-logofăt, spuse molcom cu glasul tremurat:

— Măria ta, binevoiește a veni lîngă mine.

Tînărul voievod veni cu pași rari, fără grabă, în fața tronului și se opri puțin stingherit. Mircea-Vodă îi întinse mîna dreaptă, pe care fiul său voi s-o sărute, dar domnul și-o trase în jos și nu-l lăsă; îl luă de umeri și suindu-l pe tron, îl așeză în scaunul de alături, în care ședea de obicei la sărbători doamna Mara. Apoi spuse zîmbind cu căldură:

— Vă mulțumesc, boieri dumneavoastră. Dorești a grăi, spătare Boian?

— Aș vrea să spun și eu vreo două vorbe, măria ta, așa după cum mă taie capul, că, precum se știe, mai bine mă pricep a mînui spada, decît limba.

— Pohtim, rogu-te!

— Măria ta,... că ai nevoie de un ajutor tînăr la domnie, e de la sine înțeles și nu poate fi decît spre binele țării că vrei să-l deprinzi pe măria sa Mihail-Vodă cu trebile acesteia care-s într-adevăr tare multe și grele. Măria sa Mihail-Vodă nu are de luat decît pilde bune de la măria ta, că pînă și dușmanii te laudă și te ridică în slavă, atît pentru vitejia măriei tale, cît și pentru dibăcia cu care știi să cîrmuiești și să ții cumpăna trebilor în așa fel, ca celelalte țări să facă în cele din urmă cum vroiești măria ta. Nu mai vorbesc că ai izbutit, prin agerimea minții măriei tale, să pui domn în Moldova pe Alexandru-Vodă și sultan în Turcia pe bietul Musa Celebi, care păcat că a domnit atît de puțin. E mare lucru că oștile noastre au pătruns în Adrianopol, și dincolo de el, și l-au suit în tron pe Musa sultan, savai că le-a dus la biruință spătarul Dan și nu eu, că m-ai ținut în țară, măria ta, și

nu m-am supărat, dar mîhnit tot am fost că nu m-am dus și eu cu ei.

— Dar cu mine, aci, în țară, cine voiai să rămînă, Boiane? Că nici eu n-am fost cu ei! îi răspunse domnul.

— Eh, măria ta, acù s-o lăsăm moartă. Vorba e că timp de doi ani și jumătate, cît a ținut stăpînirea lui Musa, țara noastră a fost liniștită și a propășit. Cu un lucru numai nu mă împac, măria ta.

— Spune-l, Boiane, să-l auzim.

— Îl spun, măria ta, o dată ce mi-am dat drumul, acum e mai greu să mă opresc, mai cu seamă că pentru binele țării îl spun. Nu-mi plăcu adinioară cînd te auzii că te simți obosit.

— Dacă-i așa, Boiane, și simt într-adevăr nevoia să mă odihnesc? Nu mai sînt tînăr.

— Da' cum de poți spune una ca asta, măria ta? Auziți asemenea vorbe, boieri dumneavoastră, și tăceți?

— Ba iacă eu n-am să tac! se ridică spătarul Dan. Că nu mai pot răbda. Vorbești de oboseală și de bătrînețe, măria ta? Dar se ține în șa vreunul de douăzeci de ani ca măria ta?

— Poartă oare vreunul tînăr atît de aprig spada, făcînd prăpăd în juru-i și se află vreunul în toată Țara Românească mai neînfricat și mai iscusit la războaie ca măria ta? sări și banul Radu Berivoiescu.

— Are vreunul dintre noi judecata limpede și poate lua hotărîri pline de adîncă înțelepciune, ca măria ta? spuse și Filos-logofăt. Și se mai află astăzi oare vreun domn atît de prețuit, respectat și temut ca măria ta, care ții cumpăna politicii între toate țările din jurul nostru, făcînd ca ochii tuturor să fie ațintiți cu admirație la Țara Românească?

Mircea-Vodă se așeză în sfîrșit în scaunul tronului și grăi, surîzînd fericit:

— Vă mulțămesc din nou, boieri dumneavoastră, pentru prea frumoasele cuvinte ce le-ați rostit cu atîta dragoste și căldură despre mine... și iată vă mărturisesc cinstit că ele au izbutit să mă învioreze.

Dar în acele clipe chiar, o, cum potrivește uneori viața lucrurile și te lovește, cînd te aștepți mai puțin, ușa fu dată de perete în lături și în sală pătrunse Costea-Armaș, împreună cu Nițu, care acum era căpitan de oaste, și strigară cu spaimă:

— Măria ta, Mohamed sultan a venit cu urgie în țară pe neașteptate și înaintează spre Tîrgoviștea, ca să se răzbune pe noi că l-am ajutat pe răposatul Musa sultan la tron.

Un murmur de îndîrjire, asemenea unui freamăt al frunzelor uscate prin care șuieră viscolul, se auzi în sala tronului. Toți boierii erau în picioare cu ochii țintă la domn. Mircea-Vodă se ridică ușor și se îndreptă în toată înălțimea sa. Așa cum era cu mîna stîngă pe mînerul spadei și cu dreapta ridicată, cu părul și barba încărunțite, pe care torțele aprinse trimiteau o lumină aurie, părea un bătrîn arhanghel al dreptății și-al răzbunării.

— Precît se mai poate, după obiceiul pămîntului, să se facă pustiul dinaintea oștilor musulmane. Să se aprindă focuri pe dealuri și să se dea sfară în țară de război. Pînă se va strînge oastea noastră și pînă ne va sosi ajutor de la vecinii unguri și poloni, spătarul Boian și spătarul Dan să dea mereu, neîntrerupt, cu sîrg, lupte de hărțuială, care-i zăpăcesc și, mai cu seamă, îi scot din fire pe vrăjmași. Iar cînd ne va veni bine, le vom ieși în față cu puhoiul de oaste și-i vom zdrobi ca-n atîtea rînduri. Mihail-Vodă să pornească cu oastea cea mică. Iar eu, cu oastea de apărare ce a mai rămas, îl voi aștepta pe acest nechibzuit sultan Mahomed, aci la Tîrgoviștea, dacă voi îl veți lăsa să ajungă pînă aci.

Spătarul Dan se împotrivi cu hotărîre:

— Ba, doamne!

— Ce vrei să spui, spătare Dane? se miră Mircea-Vodă.

— Iartă-mi îndrăzneala, slăvite stăpîne. Pînă în această clipă grea, ți-am ascultat toți cuvîntul cu sfințenie și l-am urmat neabătuți întotdeauna. Ascultă-ne și măria ta, măcar de astă dată, pentru binele țării. Noi te iubim ca pe un bun și vechi părinte al nostru și dorim a te păstra cît mai mult lîngă noi, pentru aleasa măriei tale înțelepciune, cum nu o au multe capete încoronate din Europa astăzi. Pentru lupte și vitejii îl avem acum pe Mihail-Vodă, care cată a-și face botezul războiului cu cinste în această împrejurare.

— Iar pe măria ta, intră în vorbă din nou spătarul Boian, te rugăm cu stăruință și dragoste să te abați numai pentru cîteva zile la sfînta monastire Cozia, spre a prinde noi puteri pentru lupta cea mare a țării împotriva lui Mahomed sultan.

Mircea-Vodă se încruntă și spuse fără supărare:

— Ba, spătare Boian! Și, ție, Dane, la fel îți răspund. Eu cat a fi întotdeauna acolo unde să află vitejii mei, și nu în mijlocul lor, ci în fruntea lor.

— Dar cum vei putea face această oare, mărite doamne, de nu-ți vei împrospăta puterile? Adineauri parcă ne spuneai că ești obosit, se supără spătarul Dan.

Vodă își înclină capul într-o parte și alta și răspunse în doi peri:

— Spuneam..., e adevărat,... că sînt obosit să stau și să lîncezesc pe tron, aceasta am vrut eu a înțelege, dar cînd e vorba de luptă,... e altceva.

Aci se amestecă în vorbă și Mihail-Vodă, care, venind în fața domnului, îi spuse cu adîncă îngrijorare:

— Măria ta și mult iubitul meu părinte, asemenea boierilor și eu doresc a fi cît mai mult timp lîngă mine.

Pentru aceasta, cată a te păstra asemenea unui sfînt înțelept. Te rog și eu din suflet,... du-te la Cozia, pentru cîteva zile numai și vom veni să te luăm de acolo și să pornim mai departe, la luptă, de va mai fi nevoie.

Domnul Țării Românești stete puțin pe gînduri. Apoi, îndreptîndu-se către boieri, grăi surîzînd cu șiretenie:

— Atunci,... de-i așa, e firesc să-mi țineți plăcută tovărășie la... odihnă și cîțiva dintre domniile voastre, care sînteți la fel de tineri ca și mine,... să vă-ntremați de asemenea, o dată cu mine, spre a da apoi lupta și a izbîndi!

Auzind acestea, spătarul Dan se grăbi a răspunde:

— Alegeți-i măria ta pe care-i dorești a-ți fi oaspeți..., în afară de mine.

— Și de mine, adăugă Boian.

— Și de noi, doamne! strigară toți ceilalți într-un glas.

Mircea-Vodă prinse a rîde:

— Așadar, de se va ivi vreo primejdie pentru mine la Cozia, mă lăsați de izbelițe, să mă descurc numai cu sfinții de pe pereți și cu călugării? A,... nu! Ori veniți și cîțiva din voi cu mine, ori vin eu cu voi, măcar că sînt cum vreți să-mi dați a înțelege... bătrîn!

— Măria ta! se împotriviră boierii acestui cuvînt pe care-l socoteau prea greu.

— Măria mea, spuse Vodă cu hotărîre, vă poruncește să vă alegeți aceia care veți rămîne cu mine la Cozia.

*

Era joi, către seară, cînd sosiră călărețiii domnești la Cozia, iar porțile ferecate ale monastirii se aflau încuiate cu strășnicie. Liniște desăvîrșită; țipenie de om nu se simțea în curte; ai fi zis că este o așezare pustie, nelocuită.

Mircea-Vodă îi spuse călărețului din dreapta sa:

— Ei, spătare Boiane, domnia ta, care m-ai îndemnat a veni aci, fii bun, rogu-te, ridică ciocanul de fier și bate în poartă de patru ori.

— Îndată, doamne! zise Boian și îndeplini de sîrg porunca lui vodă.

Ca și acum cîțiva ani, se auzi forfotă în dosul porții grele de stejar și de astă dată se înălță răsunător chiar glasul părintelui Sofronie:

— Cine-i acolo?

— Oameni de la domnie! se auzi răspunsul.

Dar starețul nu se grăbi să deschidă, ci grăi din nou, apăsat:

— Nu mă mulțămește numai acest răspuns. Spuneți cuvîntul ce l-am hotărît dinainte ca semn de recunoaștere și apoi vă dau drumul.

— Halal, Sofroniei se auzi rîzînd Vodă. Așa te vreau, dragul meu! Trăim vremuri grele și paza bună trece primejdia rea. Ascultă dar cuvîntul fermecat ce deschide zăvoarele: „rozmarin".

Dar de la cea dintîi vorbă a domnului, Sofronie deschisese în grabă el însuși poarta care scîrțîi prelung:

— Ți-am cunoscut glasul, stăpîne. Sărutăm dreapta și bine-ați sosit în sfînta noastră monastire. Binevoiți a cinsti casa și masa noastră.

— Cuvioase Sofronie, de pe acum îți spun: pregătește-te pentru șederea noastră pentru mai multe zile, fără a se ști însă de nimeni cine îți sînt oaspeții. S-au abătut iarăși peste biata noastră țară vremuri de restriște. Am venit aci pentru adăpost și odihnă, spre a porni apoi la luptă grea, atunci cînd va sosi ceasul.

— Slăvite doamne, casa măriei tale este, iar eu voi căta a fi cea mai bună gazdă ce s-a aflat vreodată printre călugări.

. . . . . .

Luni era a cincea zi, de cînd oaspeții noștri se aflau la Cozia și nici o știre nu le venise din afară, de la nimeni, de cum merg trebile în țară. În foișorul lui Mircea-Vodă stăteau la sfat îngrijorați cei cîțiva boieri ce-l însoțiseră pe domn, dimpreună cu starețul Sofronie. Domnul simțea că se înăbușe mai mult de grijă și de supărare, decît de aerul greu și de fumul lumînărilor ce ardeau în paraclis. Deschisese ferestrele și privea apa repede a Oltului în care se răsfrîngeau razele aurii ale soarelui. Închise ochii și spuse îngîndurat ca pentru el însuși:

— Ai zice că se aude o ploaie năprasnică.

Cei de față nu răspunseră. Mircea-Vodă vorbi mai departe, de astă dată cu glasul ceva mai întărit și mai plin de îngrijorare:

— Iată, boieri dumneavoastră, că sîntem în cea de-a cincia zi aci, la Cozia, și nici o veste; iar cei doi ciobănași trimiși în iscoadă nu s-au înapoiat încă. Stau ca pe jăratec și nu-mi mai găsesc locul de neliniște.

— Măria ta, dădu răspuns Sofronie, drumurile-s rele și acum, după cele două zile de ploi mari, desfundate,... se merge tare anevoie; să mai adăstăm, că trebuie să sosească.

— Of,... mi-e gîndul la banul Radu Berivoiescu și la spătarul Dan,... cum s-or fi descurcat cu fărîma de oaste ce-au avut-o...? Și dacă le-au sosit ajutoarele la timp...

Aci, spătarul Boian caută să-l liniștească pe domn:

— Nu le purta de grijă, măria ta, că doar îi cunoști de ce sînt în stare. Pun prinsoare că la plecarea noastră de aci îi vom întîlni, prin preajmă, biruitori și veseli ca întotdeauna. Pesemne că de aceea nici nu ne-au trimis vreo știre că sînt pe-aproape... și vor sosi la noi, cînd ne vom aștepta mai puțin.

— Să dea Dumnezeu, spătare! Și mă mai gîndesc și la Mihail-Vodă... că e tînăr și...

— Măria ta, îi luă vorba tot Boian, e drept, e tînăr Mihail-Vodă, dar a învățat a se bate cu dascălul Barbălat al lui Sigismund și-apoi a mai deprins și de la noi toți cîte ceva. Și lîngă el stau nedezlipiți ca niște cîini credincioși: Costea-Armaș și Pavel și Vasile, cei doi sîrbi uriași, care-l iubesc ca pe copilul lor.

— Totuși, spuse cu îndoială Vodă, eu nu mă voi liniști de-a binelea, pînă cînd nu-mi va sosi o știre cît de mică măcar de la...

Dar nu apucă să-și sfîrșească vorba că deodată se auziră bătăi puternice de ciocan în poarta cea mare a monastirii, într-una, fără oprire, cu dîrzenie și dușmănie chiar, de-ai fi zis că cineva lovește o toacă uriașă.

— Ian ascultați, se opri Mircea-Vodă, încruntîndu-se. Să fie dintre ai noștri, oare?

— Acestea nu-s bătăi obișnuite de drumeți care cer găzduire, răspunse Sofronie neliniștit.

Domnul strigă atunci:

— Milco!

— Poruncă, măria ta!

— Tu ești mai tînăr și mai ager. Aleargă cît poți de repede în clopotniță și vezi cine-s aceia care ne tulbură liniștea?

— M-am dus, luminate stăpîne!

Cît lipsi Milco, nimeni nu scoase o vorbă; toți ascultau în tăcere ca vrăjiți bătăile ce se făceau din ce în ce mai repezi și mai puternice. Milco veni gîfîind de goană și de spaimă:

— Osmanlîii, măria ta!

— Mulți?

— Pîlcuri, pîlcuri de spahii, poat-să fie o sută și mai bine.

— Oho,... Şi-auzi-i cum mai bat în poartă. Fără îndoială că au venit după noi. Cum de ne-or fi oblicit, nu-mi pot lămuri. Ne-a trădat cineva pesemne. E limpede, însă, că nu le vom putea ţine piept numai noi cîţiva oameni, oşteni sau călugări... şi jertfa noastră ar fi zadarnică, în cele din urmă tot am fi zdrobiţi.

Aci, boierii Boian, Manea, Herăscu şi Filos-logofăt căzură în genunchi înaintea domnului şi grăiră cu glasul sugrumat de mîhnire:

— Măria ta,... iartă-ne, măria ta!

— De ce să vă iert, boieri dumneavoastră?

Boierii răspunseră, clătinîndu-şi capetele cu amărăciune:

— Că te-am îndemnat şi am stăruit a veni aci, la Cozia. Iată că pierim prinşi ca nişte bieţi şoareci în cursă. Dar să ştii, doamne, că vom muri cu spada în mînă toţi, pînă la unul, spre a-ţi ţine zid de apărare.

— Iar pînă la urmă aş muri şi eu, ucis de nişte otomani ca un sărman pui de găină, nu, boieri dumneavoastră? răspunse Mircea-Vodă rîzînd.

Cei de faţă rămaseră încremeniţi, afară de stareţul Sofronie şi de căpitanul Niţu, omul lui Vodă, care ghiceau ce avea să urmeze. Deodată, domnul îşi ridică fruntea şi strigă:

— Sofronie, trimite de-ndată pe un călugăr isteţ să stea de vorbă cu osmanlîii, să-i întrebe cu bună cuviinţă ce doresc şi să-i întîrzie cît va putea mai mult; apoi să deschidă şi să-i conducă chiar el, căutînd a-i rătăci cît mai mult prin curtea monastirii. După aceasta, vino degrabă în biserică. Ne vei găsi acolo. Aşa. Tu, Niţule, fugi la grajduri, ia caii, ieşi uşurel pe poarta tainică a monastirii, mergi cît mai departe prin luncă, şi-apoi treci Oltul înot cu ei.

— Am înţeles, măria ta! Şi Niţu se făcu nevăzut.

Cum boierii îl priveau pe domn cu nedumerire,

neştiind ce să creadă, vodă le spuse zîmbind cu mustrare, asemenea unui părinte iubitor, feciorilor săi:

— Ei, dragii mei, cînd am primit să mă opresc aci, la Cozia, m-am gîndit şi că s-ar putea întîmpla ceva neprevăzut şi de primejdie chiar. Şi iată că aşa a fost. Numai că eu m-am gîndit cu mult înainte, cu ani în urmă, la toate acestea. Dar bătăile în poartă au încetat; omul lui Sofronie stă acum de vorbă cu osmanlîii. N-avem deci o clipă de pierdut. Să mergem cît mai degrabă în biserică. Aşa. Acum, boieri dumneavoastră, a sosit ceasul cînd am să vă dezvălui taina monastirii Cozia, pe care, în afară de mine şi de stareţul Sofronie, nu o mai cunosc decît meşterul Petros bizantinul, Alexios, Mustafa şi zidarii lor. Zilele de închisoare de la Brusa mi-au deschis ochii să-nfăptuiesc la această sfîntă monastire ceea ce am înfăptuit. Milco, vino încoace te rog! Ajută-mă!

— Porunceşte, măria ta, spuse Milco venind de-ndată lîngă vodă.

— Iată, iubiţii mei boieri, aceasta este strana în care stau eu de obicei la sfînta slujbă. Sub covor, în faţa stranei, e o dală mare de marmoră cu un mîner de fier îngropat în ea. Milco, apleacă-te şi trage mînerul! Mai cu putere. Aşa! Pune dala deoparte. Acum ridică aceste două cîrlige.

Milco făcu tot ce i se spusese şi, în faţa boierilor uimiţi, se ivi o hrubă din care ieşea un vuiet puternic ca de ploaie mare.

— Ce vuieşte aşa, mărite stăpîne? întrebă Boian peste măsură de uimit.

— E Oltul, Boiane. Bolta aceasta ce o vedeţi porneşte de aici de subt piatra stranei pe subt albia Oltului şi răspunde tocmai pe celălalt mal, într-o pădure deasă de stejari şi de nuci.

Boierii rostiră uimiți de-a binelea:

— Phii! Phii! Minunată treabă, măria ta!

— Minunată într-adevăr, mai ales că ne va scăpa viața tuturor. Și acum, să ne grăbim. Sofronie, torțele! Cîte sînt?

— Șapte în cap, măria ta. Cîte una de român, răspunse starețul ce venise și el între timp în biserică.

— Prea bine. Acum, cinstiți boieri, luați fiecare cîte o torță și porniți la drum după mine pe sub apa Oltului, fără de nici o grijă. Eu am mai făcut acest drum de cîteva ori, îndată după zidire, spre a-mi da seama de cum este. Iar sfinția ta, părinte Sofronie, îngrijește de rest și cată a-mi da de știre totul la timp, cum vei crede mai bine de cuviință.

*

Cînd și ultimul oștean părăsi hruba, spătarul Boian trase adînc în piept aerul proaspăt și înmiresmat de toamnă și grăi fericit:

— Ah, bine e, Doamne, la lumina zilei! De n-ai ști ce ascunde, ai zice că ieșirea asta e o groapă ca oricare alta, acoperită de ierburi și tufe de măcieș!

Vodă încuviință din cap spusele spătarului Boian; stătu puțin pe gînduri, încruntat, și-apoi grăi cu tărie:

— Iubiți prieteni, vă cunosc bine credința și dragostea ce le aveți pentru mine, c-altminteri n-aș fi primit să mă însoțiți la Cozia. Iată ce am a vă cere cu cea mai mare stăruință: să jurați aci, avînd dinaintea noastră sfînta mea ctitorie, că, din acestă clipă chiar, veți uita tot ce ați văzut și ați auzit. Nimeni pe lume nu trebuie să știe cum am scăpat din primejdia de moarte în care ne-am aflat.

Boierii își ridicară spadele cu mînerul în chip de cruce și rostiră, fără să clipească, într-un glas:

— Jurăm, măria ta!

Glasul domnului își recăpătă mlădierea prietenoasă:

— Și-acum, dragii mei, să pornim în sus, prin lunca Oltului. Otomanii ne-or fi căutînd de mama focului și-or fi turbați că... am intrat în pămînt, precum a și fost. Să ne oprim aci și să facem popas.

Vodă le arătă o stîncă joasă, cam de jumătatea unui stat de om. Era retezată și netezită de vînturi și ploi, asemenea unei mese. În jurul ei se aflau spărturi de pietre și trunchiuri de copaci, iar trei paltini mai bătrîni, ce-și împreunaseră crengile, o apărau de arșița puternică a soarelui.

— Iată, prieteni, această masă de piatră, ce ne-a ieșit în cale, ne îmbie parcă la odihnă. E aci o umbră tare plăcută. Starețul Sofronie, bun popă, dar și bun gospodar, a avut grijă să-i dea lui Milco, două traiste cu de-ale mîncării. Să cinstim, dar, această masă de piatră ce parcă a fost poruncită de noi aci într-adins. Pohtiți, boieri, rogu-vă, asezați-vă pe steiuri sau trunchiuri de copaci. Milco, fă pe gazda. Așa, dragul meu.

Indată se iviră pe netezimea pietrei două pîini mari albe, coapte la țest, păstrăvi afumați în crengi de brad și pastramă de căprior. Și nu lipsiră nici ploștile cu vin ruginiu de Drăgășani.

Milco tocmai începuse să taie pîinea în felii, cînd se opri, ațintindu-și urechea către crîng.

— Ce-i, fătul meu? îl cercetă domnul. Ai auzit tropotul de cai? Și eu. Cel ce vine e bine venit și-acela e Nițu, cu armăsarii noștri. Îl așteptam.

Și Vodă încheie surîzînd:

— De n-ar fi sosit la timp, aș fi fost îngrijorat. Acum ne putem înfrupta liniștiți. Poftă bună, boieri dumneavoastră!

*

Soarele se ridica ușor, negrăbit pe bolta cerească și acum își revărsa asupra Țării Românești o căldură dulce și mîngîietoare.

Pîlcul de călăreți, în frunte cu Mircea-Vodă, făcuse drum de o zi de la mînăstirea Cozia, cînd fu ajuns din urmă de doi ciobănași și ei călări tot pe cai domnești.

Vorbirea le fu scurtă: turcii răscoliseră monastirea pretutindeni și plecaseră furioși că-și pierduseră vremea de-a surda. Ca să-i mai domolească, Sofronie, îi ospătase în lege și le dăduse chiar să bea din sîngele Domnului, fapt de la care vrăjmașii nu se dăduseră înapoi, ci se arătaseră bucuroși foarte să arate alesei băuturi cinstea ce i se cuvenea.

Dar ciobănașii îi mai aduseseră o știre, ce umpluse de bucurie sufletul măriei sale: oștenii lui Mohamed sultan începuseră a da înapoi. Înnebuniți de hărțuielile românilor, de foame și de sete, cei mai mulți se stingeau fără a lupta. Cei trei căpitani de oști: Mihail-Vodă, banul Radu Berivoiescu și spătarul Dan hotărîseră să-i lovească pe vrăjmași acum între Tîrgoviște și Tîrgșor. Și-l rugau cu toată căldura și smerenia pe măria sa Mircea-Vodă să binevoiască a-i aștepta în liniște la Curtea de Argeș, unde s-ar fi aflat mai la adăpost.

Această veste îl bucurase într-adevăr pe Mircea-Vodă, dar îl și umpluse de adîncă îngrijorare. Pe cei doi boieri ai săi de nădejde îi cunoștea bine, doar îi văzuse luptînd alături de măria sa în atîtea rînduri; dar inima i se strîngea la gîndul că fragedul său vlăstar se află în focul bătăliei și că i s-ar putea întîmpla vreun rău.

Domnul se mustră cu asprime, spunîndu-și:

— N-am făcut bine că l-am lăsat singur. În cea dintîi luptă a lui trebuia să fiu lîngă el să-l văd,... să-l apăr,... să-l ajut.

Apoi, gîndul domnului se-ntoarse către tinerețea sa de odinioară:

— Dar oare eu la vîrsta lui, în cea dintîi bătălie a mea, avutu-l-am pe Negru-Vodă lîngă mine?

Și iarăși îl cuprinse duioșia:

— Eh,... Mihail e mai puțin legat la trup,... mai gingaș,... mai... Nu!... N-am făcut bine! Datoria mea era să fiu alături de el, măcar acum, la început.

Și Mircea-Vodă nu-și mai găsea tihna.

*

Oastea otomană se îndrepta istovită de foame și de sete către Tîrgoviște, cu gîndul că acolo va găsi de toate cu îndestulare.

Dar în apropiere de Tîrgșor, oraș de curînd ridicat de Mircea-Vodă, fuseră loviți de românii ce ieșiseră dintr-o vîlcea și-i luaseră pe vrăjmași ca din oală.

Otomanii se zăpăciră la început, cu toate că se afla cu ei sultanul Mohamed, care voia să-l pedepsească pe Mircea-Vodă că-l ajutase pe Musa să se urce pe tronul Turciei. Și era înviersunat.

Românii luptau despărțiți în trei oști, atacînd repede și puternic din trei părți o dată, și avîndu-i în frunte pe: Mihail-Vodă, banul Radu Berivoiescu și spătarul Dan.

Turcii dădeau înapoi, îngroziți de tăria celor trei căpitani, cînd, pe un cal roib, apăru neașteptat în fața lor sultanul însuși, strigînd:

— Încotro fugiți, fricoșilor? Nu vedeți oare cine-s în fața voastră? Doi boieri și un copilandru. Mircea-Vodă a îmbătrînit și se odihnește, iar pe voi vă conduce fiul marelui Ilderim. De cine vă e teamă atunci?

Și iată că la acest cuvînt de îmbărbătare otomanii se întoarseră cu o furie de nestăvilit împotriva românilor. Într-adevăr, cugetau ei, nici unul din cei trei căpitani români nu putea fi vestitul Mircea-Vodă.

Uimiți de avîntul neașteptat al turcilor, românii rămaseră descumpăniți. Oboseala îi copleși dintr-o dată și abia se mai apărau acum, necum să sară asupra vrăjmașilor.

Cei trei căpitani ai românilor se băteau ca niște zmei, făcînd prăpăd; însă totul se vădea în zadar; oștenii lor slăbeau din ce în ce și dădeau înapoi, retrăgîndu-se spre Tîrgșor.

Și-atunci, deodată, se auzi din senin un răcnet ca de leu rănit și pe un cal negru corb se arătă pe cîmpul de luptă un bărbat cărunt cu pletele-n vînt și cu o spadă uriașă în mînă, rotind-o ca pe o morișcă pe de-asupra capului. După el veneau trei pîlcuri de călăreți la fel de iuți și de îndîrjiți. Pătrunse vijelios printre oștenii români și îi înfioră întocmai ca suflarea unui vînt răcoritor, după o arșiță cumplită:

— Ce faceți, copiii mei?! Voi dați înapoi?! Voi, cei care l-ați înfrînt la Rovine pe Ilderim, cel neînvins de nimeni pînă atunci?! Și din fața cui dați înapoi? Din fața lui Mohamed, care l-a ucis pe Musa, prietenul nostru? Înainte, dragii mei, după mine, la izbîndă!

Și Mircea-Vodă, însîngerîndu-și falnicu-i armăsar cu pintenii de argint, porni fără să se mai uite înapoi, încredințat pe deplin că este urmat de toți oștenii săi.

Văzîndu-l pe Mircea-Vodă, tocmai cînd se așteptau mai puțin la aceasta, nu numai otomanii, dar însuși Mohamed tresări și toți se traseră înapoi cu spaimă.

Românii se simțiră deodată înviorați, de parcă ar fi sorbit apa vie din povești, adusă la timp de o zînă binefăcătoare. Oboseala li se topise ca prin farmec și se aruncară pe dușman, strigînd cît îi lua gura:

— Pe ei, fraților. Nu vă lăsați!

Mircea-Vodă își ridică mîna dreaptă, cu paloșul de pe care se prelingeau picături de sînge, și grăi:

— Acum ajunge cît i-am petrecut. Restul drumului înapoi să-l facă și singuri. Pe cei răniți, oblojiți-i; pe cei morți, îndropați-i cît mai repede. Să nădăjduim că această luptă le-a fost învățătură de minte și că ne vor lăsa în pace multă vreme de aci înainte.

*

La palatul din Tîrgoviște, unde locuia Mihail-Voievod, era mare ospăț, dat de către tînărul domn în cinstea tatălui său și a boierilor ce luptaseră împreună cu el la alungarea cotropitorilor de pe pămîntul Țării Românești.

Era o zi frumoasă de duminică, la prînz. Această cea dintîi masă, la care îi poftise pe boieri Mihail-Voievod, se afla către sfîrșit. Oaspeții, bucuroși de izbînda oștilor românești, își arătau veselia rîzînd și vorbind tare.

Mircea-Vodă încerca să pară la fel de voios ca toți ceilalți; dar, din cînd în cînd, zîmbetul ce-i flutura cîteva clipe i se stingea ușor pe buze, la amintirea unui gînd ce-l frămînta continuu, răpindu-i tihna.

Filos-logofăt, care-i stătea în dreapta, îi luase seama, dar nu îndrăznea să-l întrebe ceva, spre a nu-l mîhni și mai tare. Mai ales că bănuia ce-l frămîntă pe domn și nu găsea deocamdată nimic care să-i aline durerea ce-i potopea sufletul, necum să-i dea vreun sfat care să i-o înlăture cu totul.

Gîndul bătrînului domn era la singura lui fiică Marina, care-și trăia restriștea pe meleagurile turcești, văduvă tînără, oropsită și fără putință de scăpare din starea nenorocită în care se afla, asemenea unei roabe înveștmîntate în aur.

De multe ori vodă își mai ogoise aleanul vorbind cu Filos despre sultana Marina și acesta îl încurajase întotdeauna, spunîndu-i aceleași și aceleași vorbe:

— Măria ta,... eu alta n-am a-ți spune din filozofeștile gînduri ce le cunosc, decît atîta: „totul se va limpezi de la sine, atunci cînd ai să te aștepți mai puțin la aceasta."

— Ei, Filos, îi răspunse domnul, dînd din cap cu neîncredere,... să-ți fie gura aurită,... dar tare mi-e teamă că am să plec lîngă strămoșii mei, fără a-mi mai vedea copila... și, vezi, asta mă topește.

Dar tocmai cînd petrecerea era în toi și vorbele, deși rostite de meseni cu destulă putere, abia se înțelegeau, în curtea palatului se auzi larmă neobișnuită.

Ca la o poruncă, în sală se făcu liniște și în cadrul ușii și se ivi căpitanul Nițu, tulburat ca niciodată.

— Măriile voastre, soli de la Mohamed-sultan.

Mircea-Vodă își lăsă palma-i grea cu un pocnet răsunător pe masă, de zăngăniră pocalele de argint, se ridică repede și fără a spune o vorbă îl privi cu înțeles pe Mihail-Vodă care se afla la celălalt capăt; acesta sări zvelt în picioare și grăi:

— Să ne facă cinstea de a veni chiar aci.

— Bine chibzuit, încuviință bătrînul voievod, mai cu seamă că multora le plac obiceiurile de la ospețele noastre.

Pe ușa larg deschisă de căpitanul Nițu intrară trei soli printre care Ferid-Pașa, omul de încredere al lui Mohamed-Sultan, și în ciuda acestui fapt, unul din marii dregători turci ce-l prețuiau mult pe Mircea-Vodă.

La intrarea lor, toți mesenii se ridicară în picioare. Glasul lui Ferid-pașa se auzi prietenos:

— Bun găsit, măriile voastre!

— Fiți bine veniți, înalți oaspeți și binevoiți, vă rugăm, a ne cinsti masa, răspunse Mircea-Vodă, făcîndu-le semn cu mîna dreaptă către jilțurile de lîngă el.

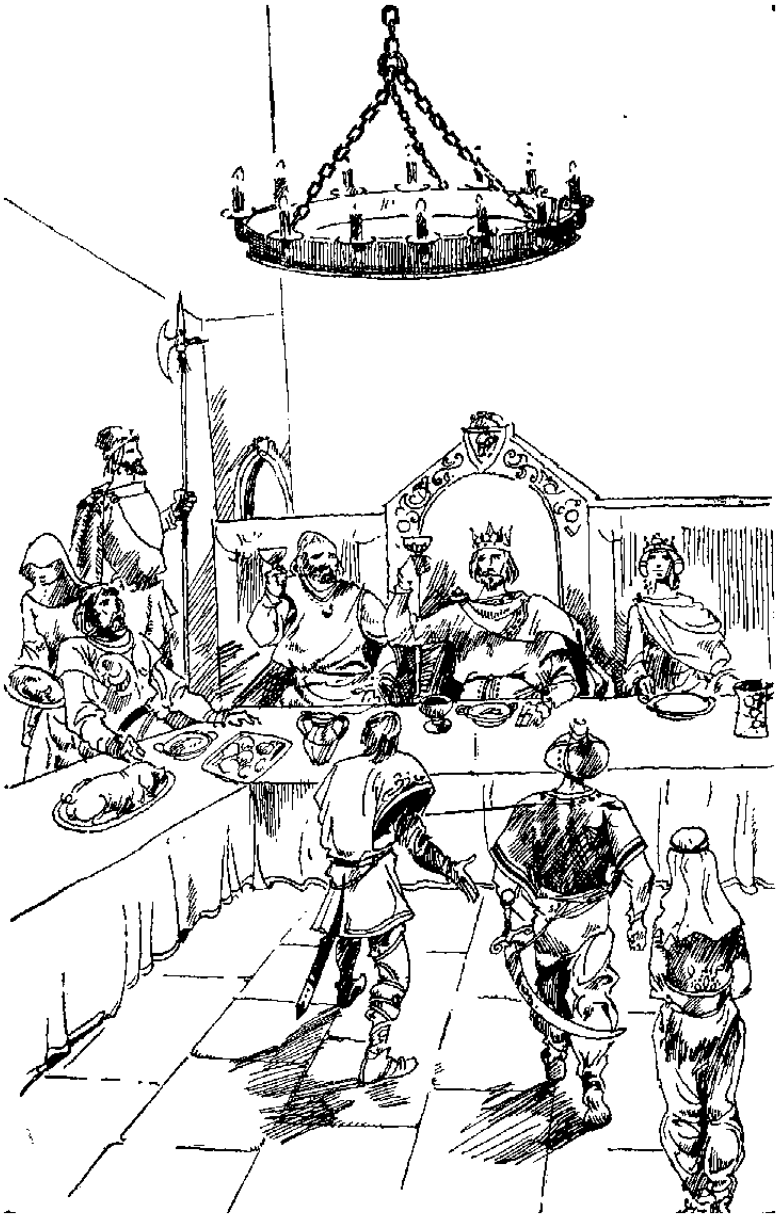

— Şi iertaţi-ne, că ne-am îngăduit să vă primim aci, adăugă Mihail-Vodă, dar n-am dorit să aşteptaţi pînă mîine pentru aceasta.

Ferid-paşa, cuprinzîndu-i cu privirea-i ageră pe toţi, grăi molcom:

— Ştirile ce vii le aducem din partea strălucitului nostru sultan Mohamed, prea fericitul fiu al marelui Baiazid Ilderim, sînt atît de însemnate, încît chiar măriile voastre v-aţi fi supărat, dacă nu vi le spuneam de cum am sosit. Aşadar, prealuminatul sultan a cugetat că este mai înţelepţesc lucru să alungăm vrajba dintre Turcia şi Ţara Românească, dorind să fie linişte şi înţelegere între popoarele noastre.

— Aceasta şi noi am dorit-o întotdeauna, grăi Mircea-Vodă cu blîndeţe, şi am dovedit-o chiar în multe împrejurări, care, uneori, ne-au fost potrivnice. Solia prea strălucitului sultan Mohamed găseşte la noi cea mai mare înţelegere.

— Prea bunul şi luminatul nostru padişah, spuse mai departe Ferid-paşa, zîmbind cu înţeles şi privindu-l ţintă pe Mircea-Vodă, vă face, cu acest prilej, spre a vă încredinţa de sincera sa prietenie, cel mai mare dar pe care putea să vi-l facă.

Bătrînul domn îi susţinu nemişcat privirea solului şi fu cuprins de înfiorare. Ferid-paşa bătu din palme şi în marea încăpere intră cu sfială o femeie cu faţa acoperită de văluri albastre. Ea îl căută cu ochii înlăcrimaţi pe Mircea-Vodă şi se repezi ca dusă de vînt spre el cu braţele deschise.

— Marina,... fetiţa tatii, strigă ameţit de neaşteptata bucurie, domnul. În sfîrşit,... acum,... acum,... dar nu putu să-şi sfîrşească gîndul.

Ochii tuturor erau scăldaţi în lacrimi. Mircea-Vodă,

după ce-şi strînse fiica la piept şi o sărută cu foc, o prinse de umeri şi-i spuse cu blîndeţe:

— Fugi degrabă la maică-ta, care nu mai are zi bună de cînd ai plecat. Niţule, rogu-te, arată-i drumul.

— Am înţeles, măria ta! şi Niţu îi făcu loc degrabă fostei domniţe a Ţării Româneşti, care, cu paşi mărunţi, ieşi în fugă pe uşa ce rămăsese deschisă.

Bătrînul domn îl privi zîmbind pe solul lui Mohamed şi rosti cutremurat de atîta fericire:

— Prea cinstite şi luminate Ferid-paşa, m-am încredinţat acum pentru totdeauna de aleasa înţelepciune şi prietenie a marelui vostru sultan, căruia îi voi răspunde la fel. Despre pacea care trebuie să domnească între popoarele noastre, vom sta de vorbă în linişte mîine de dimineaţă. Acum vă rugăm încă o dată a ne cinsti mîncarea şi băutura ce se află pe această masă şi fiţi bine veniţi, prea iubiţi oaspeţi.

O linişte adîncă pusese stăpînire pe întreaga fiinţă a marelui voievod. Se simţea atît de uşor, de parcă plutea pe deasupra tuturor, purtat de o adiere prietenă. Privindu-l pe Filos cu căldură, îi şopti zîmbind:

— O, înţeleptul meu sfetnic, cîtă dreptate ai avut: într-adevăr, bucuria împlinirii marilor gînduri, îndelung şi aprig dorite, vine atunci cînd o aştepţi mai puţin sau de loc, şi e negrăit de dulce.

CUPRINSUL

CAPITOLUL I
Ni se arată cum o grozavă întunecare de soare dintr-o zi-ntîi de Ghenar, deacum aproape şase sute de ani, tulbură multe minţi care pînă atunci păreau limpezi şi luminate . . . . . pag. 5

CAPITOLUL II
Se pune la cale o bătălie şi se pregăteşte o nuntă . . . . pag 13

CAPITOLUL III
Apele nu se revarsă mari numai primăvara . . . . . pag. 22

CAPITOLUL IV
Dar şi revărsate, apele pot fi silite de către oamenii destoinici să intre în matca lor şi să-şi urmeze cursul liniştite . . . . . pag. 41

CAPITOLUL V
Frămîntări înainte de marea vijelie pag. 51

CAPITOLUL VI
Condeiele lui Mircea-Vodă . pag. 61

CAPITOLUL VII
Un groaznic jurămînt de vremi apune . . . . . pag. 80

CAPITOLUL VIII
In care Marcu Crăişorul îşi arată scîrba de a fi nevoit să lupte la Rovine în Armata Otomană, împotriva celor de-o lege cu el . . pag. 88

CAPITOLUL IX
Vedem cu mîhnire că pentru cei mici la suflet şi duşmănoşi, violenţa şi deşarta dorinţă de îmbogăţire sînt mai presus de vitejie şi de dragostea de patrie . . . . pag. 108

CAPITOLUL X

Regele Sigismund al Ungariei îi arată biruitorului de la Rovine cea mai mare cinste şi-i întinde, în restriştea în care se afla acesta, o frăţească mînă de ajutor . . pag. 112

CAPITOLUL XI

Aflăm cum Mircea-Vodă, uitînd de o străveche vorbă înţeleaptă, trece prin nenumărate şi grele peripeţii pag. 134

CAPITOLUL XII

Ni se arată cum, nefiind luate în seamă înţelepciunea şi priceperea în luptă a vitejilor şi încercaţilor Valahi, cu Otomanii, marea cruciadă europeană, pornită împotriva acestora, este spulberată la Nicopole, precum pleva de vînt . . pag. 167

CAPITOLUL XIII

„Din Sfînta Monastire de la Nucet, citire" . . . . . pag. 178

CAPITOLUL XIV

Îl cunoaştem şi pe noul domn de la Moldova, pre nume Alexandru, fiul lui Roman Vodă Muşat . . pag. 185

CAPITOLUL XV

Aflăm aici cum lui Mircea-Vodă i se iveşte, în sfîrşit, prilejul îndelung aşteptat de a-i arăta principelui Musa al turcilor marea sa recunoştinţă şi de a-şi întoarce datoria faţă de acesta . . . . pag. 194

CAPITOLUL XVI

Pe malul sting al Oltului, o masă de piatră, tăiată de vremuri în stîncă, îl aşteaptă pe viteazul Mircea-Vodă şi ai săi să ospăteze . pag. 206

DE ACELAȘI AUTOR

1. **„Din țara basmelor"** — povești, Edit. Cartea Românească, 1924
2. **„Mintea și Norocul"** — povești, Edit. Gorjan, 1943
3. **„Orologiul împăratului"** — povești, Edit. Tineretului, 1957
4. **„Cișmigiu et Comp.** — roman umoristic de amintiri, Edit. Tineretului, 1969, ediția a III-a
5. **„Hora anotimpurilor"** — versuri pentru copii, Edit. Crai Nou, 1945
6. **„Cu trenul"** — versuri pentru copii, Edit. Socec, 1947
7. **„Cei trei strengari"** — versuri pentru copii, Edit. Socec, 1947
8. **„Ocupațiile micuților"** — versuri pentru copii, Edit. Socec, 1947
9. **„Comoara"** — comedie, Edit. CEC, 1948
10. **„Banul Mărăcine"** — povestire istorică, Edit. Tineretului, 1967
11. **„Inelul lui Dragoș Vodă"** — povestire istorică, Edit. Tineretului, 1968
12. **„Cerbii lui Mihai Vodă"** — roman istoric, Edit. Tineretului, 1968

Redactor: GEORGETA PĂSĂRIN
Tehnoredactor: GHEORGHE CHIRU

Apărut 1970. Comanda nr. 9757.
Hîrtie offset A de 80 g/m². 840×1080/16.
Coli de tipar 14,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 246/1970.
la Întreprinderea Poligrafică Cluj.
Republica Socialistă România.

Lei 7,25

EDITURA „ION CREANGĂ"